

Juozas Glinskis

AMORALITETAS

Naujausios pjesės

Išleido Juozas Glinskis

Redaktorė Donata Linčiuvienė

Dailininkė Ramybė Glinskytė

Fotografija Benedikto Glinskio

Vadybininkė Eglė Glinskytė

Maketavo Gintaras Glinskis

2008

Turinys

KALTĖ IR NEKALTUMAS – 3

Ši drama tai tarsi „nusikaltimo ir bausmės“ antivariantas. Vaikinas nužudo jaunuolį, kuris paveržė jo merginą. Sąžinė jo negraužia: jis tai padarė apgalvotai. Dabar svarbiausia – išvengti kalėjimo. Ir tai jam pavyksta. Už grotų atsiduria jo tėvas.

AMORALITETAS – 38

Groteskiška antiutopija. Marijos Žemę užvaldė Šėtono bažnyčios dievai, nepriekaištingai amoralūs senjorai. Žmonėms buvo suteikta beribė laisvė tenkinant savo aistras ir geidulius. Šalis virto sodomiškų orgijų landyne, tačiau nenukrito iš dangaus nei ugnis, nei siera, žmonės paprasčiausiai išsigimė ir išmirė, o šalis išnyko.

KIETUOLIS MIKAS – 54

Tai komedija pagal Patrick'o Campbell'o novelės „Teisuolis“ motyvą. Senbernis Mikas niekaip neišsirenka žmonos. Jis perdaug „kietas“: iš visų reikalauja nemeluoti ar kitaip negarbingai nesielgti. O kad moterys sakytų tik teisybę – jokio šanso. Sykį jis

pateko į avariją – įvažiavo į garsaus mafiozo Gelažiaus mersedesą. Nors eismo taisyklėms nenusižengė ir teisėjui sakė tik tiesą, buvo apkaltintas ir nubaustas. Bylą jis pralaimėjo, tačiau laimėjo sostinės grožio karalienės Gelažienės ranką ir širdį.

SPAŠTAI NELABOMS DVASIOMS PAGAUTI – 72

Tragiškas farsas. Labai ir nelabai nusipelnę menininkai trokšta patekti į ežero saloje statomą Poetų panteoną. Monsinjoras Kavardosis kviečia atlikti gyvenimo išpažintį. Nesunkiai gauna išrišimą Juzukas, Kostia, Sigutis, Justinėlis, kiti, tačiau Pėtką pasirodo esąs tikrai kietas riešutas. Pastangos pabudinti jo sąžinę tikslo nepasiekia. Įsitikinęs, kad Pėtką valdo jį apsėdęs šėtonas, Monsinjoras atlieka egzorcizmo seansą.

BALTOS LELIJOS ANT NEMIRUSIO KŪDIKIO KAPO – 103

Grotesko prisodrintas „žiaurumo teatras“. Taip galima pasakyti apie pjesėje vaizduojamos „elitinės“ šeimos gyvenimą, kurio prioritetas – valdžia ir pinigai, o svarbiausia „vertybė“ – moralės ignoravimas.

TIK TAU GRAŽI NORĖJAU BŪTI - 133

Dramos forma papasakota Jono Basanavičiaus ir Gabrielės Eleonoros Mohl meilės istorija.

J. GLINSKIO KŪRYBOS METMENYS – 163

KAIP JAUČIASI DRAMATURGAS GLINSKIS, KAI JAM 75? Žurnalo „Metai“ interviu – 166

KALTĖ IR NEKALTUMAS

2 veiksmų drama

Veikia

LIUDAS VAKARIS, dailininkas

FABIJOLĖ (FABIJA), buvusi Liudo žmona

ROKAS BRIGAS, prokuroras

UGNIUS

AGNĖ

VAIKINAS

I VEIKSMAS

*Dailininko dirbtuvė. Netvarka. Daug paskubom primargintų popieriaus lakštų. Pusiau uždengtas molbertas. **Liudas**, ilgai žvelgęs nemirksinčiomis akimis į lubas, keliasi nuo sofos, ima qotį, geria, apsišlaksto galvą, kaičia kavinuką, rankioja lapus, tyrinėja eskizus, glamžo juos, mēto į šiukšlynu paverstą kampą... „Šūdas... šūdas... šūdas...“ Įsipila stiklėlį, išgeria, dar įsipila... „Po šimts velnių, kiek mėšlo...“ Sėdi susigaužęs. Pauzė. Į duris pasibeldžia **Agnė***

LIUDAS. Uždrausta! (*Agnė įeina*) Kur buvai vakar? (*Pauzė*) Ko neatėjai?

AGNĖ. Negalėjau...

LIUDAS. Negalėjau... Kaip paprasta... Tiesiog genialiai paprasta... Tu – pozuotoja, moku už tai pinigus, ne šiaip kokia nors kekšė... Aš laukiau, tiek nedaug buvo likę, tik viena kita linija, paskutiniai potėpiai... O tu neatėjai... Nebėr, viskas iš naujo... Po velnių!..

AGNĖ. Prašau nesibart...

LIUDAS. Prieik. Arčiau. Arčiau šviesos... Tu šiandien nebe ta, kurią tapiau... Ar supranti, kad visa, ką dariau, nebetenka prasmės, nes tu nebe ta... Ir ne šiaip nebe ta, tu iš esmės nebe ta... Tavo spalva, gaivi, žavi, nenusakoma, virto, atleisk,

senos mazgotės spalva... Tu mane sužlugdei, mergše, taip, taip, sužlugdei: jeigu būtų pavykę ją nutapyt, gal tas nusęs dailininkėlis rytoj būtų genijus, milijonierius, o žmonės melstųsi prieš jo paveikslus... Užsičiaupk, tylėk, užsiimk burną, kauk iš visų jėgų, tačiau tylėk, tavo spalva paženklinta mirtim, ji tokia negyva, kad aš juntų lavono kvapą, iš tolo juntų... Man nereikia lavono, aš netapau lavonų, man reikia gyvybės, jaunos, karštos, pulsuojančios... Mergše, ką padarei, tu nužudei mane, ir nepradėk bliaut, nepakenčiu isterijų, tu nužudei mano idėją... Galbūt tai buvo tik idėja fix, bet tai buvo idėja, mano gyvenimo viltis ir stebuklas, prasmė ir auka, ir visa tai tu sunaikinai... Tu galėjai tapti tobuliausiu Sutvėrėjo kūrinium, bet tapai lavono kvapą skleidžiančia mazgote. Nebliauk, nebliauk, tu nekalta, baisus likimas renkasi aukas, nepaisydamas jų blioavimo...

AGNĖ. Žuvo Mantas...

LIUDAS. Tu nužudei ir jį?

AGNĖ. Taip nesakykit.

LIUDAS. Bent aš jo tai tikrai nežudžiau.

AGNĖ. Nebūkite toks tikras.

LIUDAS. Gal išprotėjai? Aš jo nepažįstu.

AGNĖ. Kažin.

LIUDAS. Ką dar sugalvosi!

AGNĖ. Nieko sugalvot nereikia. Reikia tik prisimint... Vėlyvą vakarą... Pozuojančią mergaitę aktui su raudonu šaliu. Štai čia, šitame krėsle... Ir vaikinuką, kurio tu niekaip neištengei iškrapštyt iš medžio... Štai už šito lango... Nuo tos šakos...

LIUDAS. Tai buvo jis?

AGNĖ. Tai buvo Mantas.

LIUDAS. O tėvai, policija ar žino?

AGNĖ. Aš abejoju, ar jiems reikia žinot. Gal tai vien mūsų reikalas.

LIUDAS. Tai kokio bieso nori įvelt mane?

AGNĖ. Jūs – irgi mūsų.

LIUDAS. Cha cha! Nuo kada penkiasdešimtmetis krienas tapo pacanų šutvės įkaitu?

AGNĖ. Jūs turite sūnų?

LIUDAS. Aš turiu sūnų!.. Bent jau šiame gyvenime tokio padaro tikrai nesu matęs.

Sugalvotum ką nors pikantiškesnio, panele.

AGNĖ. O Ugniaus vardas nieko ponui Liudvikui nesako?

LIUDAS. Ugnius... Ką jis man gali sakyti?.. Ogi ničnieko. Kaip ir daugybė kitų vardų.

AGNĖ. Paimkit veidrodį, pažvelkit į šį foto... Palyginkit... Ar vis dar nieko?

LIUDAS. Tu mane stebini. Cirozės užkamuotas plikšis ir žydinti jaunystė... Kas gali būti bendra?

AGNĖ. Maniau, kad dailininko žvilgsnis pastabesnis... O antakių lankai, akių spalva, ryškiai nubrėžtos lūpos?.. Nieko?.. O...

LIUDAS (*nutėkšdamas veidrodį, kuris subyra į šukes*). Nieko! Nieko!.. Ir baik, po velnių, mane tardyt!

AGNĖ. Mantas rašė nuostabius eilėraščius... kažkas nušovė... Manau, Ugnius...

LIUDAS. Snargliavimosi metais mes visi poetai, ir aš rašiau... deja, neatsirado, kas nušautų. Tai ką, iš to turiu daryt tragediją?

AGNĖ. Tiesiog neišmanau, kaip pasielgti... Mantas ant lauko liko...

LIUDAS. Reikia parvežt.

AGNĖ. Kažin, ar jis tuo apsidžiaugtų.

LIUDAS. Ten pat užkast?

AGNĖ. Aš nežinau, aš nieko nežinau! Jis nemėgo žmonių, neturėjo draugų. Jis buvo per daug jautrus ir išdidus. Mantas žinojo, kas jam gresia, jei neatsisakys manęs...

LIUDAS. Ar tu žinotai?

AGNĖ. Taip...

LIUDAS. Ir nieko nedarei, kad to neatsitiktų?

AGNĖ. Aš viską dariau, kad tai *atsitiktų*! Mane tartum kas vedė už rankos. Daryk tik šitaip, tik šitaip. Nors širdis sakė – stok, ten neik, bet aš vis tiek ėjau... Net ne ėjau – aš bėgte bėgau... Kaip į liepsną... Ir štai dabar...

LIUDAS. Kur tas Ugnius?

AGNĖ. Kažkur bastos.

LIUDAS. Galėtume surasti?

AGNĖ. Turbūt. Tačiau su juo kalbėtis aš nenoriu. Negaliu...

LIUDAS. Aš pasikalbėsiu.

AGNĖ. Kam? Juk vis vien jau nieko nebepakeisi...

LIUDAS. Reikia. Jeigu tai Ugnius. Išsiaiškint. Kad daugiau kvailysčių neprikrėtų. Kaip suprantu, tu nemažai žinai, gal ir svarbiausia liudininkė?.. Pagal kriminalų standartus tokių personų atsikratoma.

AGNĖ. Ugnius to nepadarys. Jis myli mane. Aš jam vienintelis vertingas daiktas. Be to, jis žino, kad aš jo neįskysiu. Nėra prasmės.

LIUDAS. Tai nebe tas žmogus, kuris myli, tai žmogus, kuris ką tik nužudė. Tokių žmonių egoizmas neišmatuojamas. Jų psichika nestabili, veiksmai nenuspėjami. Jis turi būti sulaikytas. Geriausia, jeigu pasiduotų pats.

AGNĖ. Jis nepasiduos. Ir kodėl jis turi pasiduoti, jei nieks negaudo?

LIUDAS. Kol dar negaudo.

AGNĖ. Nesuprantu.

LIUDAS. Todėl, kad nuo savęs nepasislėpsi.

AGNĖ. Kalbam apie sąžinę? Ugnius ne iš tokių. Jį sąžinė užgrauš, jei nepasieks, ko geidžia.

LIUDAS. Sykį išlįs. Numirėliai visada išlenda. Kad ir kaip juos užkastum. Jei prokurorai užuos slepiant žmogžudystę, bus per vėlu. Nemanau, kad kalėjime šis gležnas veidukas pagražėtų...

AGNĖ. Aš nežinau, ką man daryt...

LIUDAS. Klausyt manęs ir neužsiimt saviveikla.

*Prie durų prieina **Fabija**. Kiek pasiklausiusi žengia į vidų*

FABIJA. O, ne laiku? Prašau atleisti, bet turėsiu sutrukdyti. Liudai, reikia pasinėti...

LIUDAS. Apie ką?

FABIJA. Be pašalinių.

LIUDAS. Agnė – ne pašalinė.

AGNĖ. Galiu išeiti.

LIUDAS. Sėsk ir sėdėk. (*Pauzė*) Kalbėk, Fabijole...

FABIJA. Negaliu, negaliu prie jos. Suprask...

LIUDAS. Tada nekalbėk.

FABIJA. Kodėl tu vis stengies mane pažeminti, Liudai?

LIUDAS. Spėjai pamiršti, ką esi man iškrėtusi? Ir jei aš dar tvardaus, turėtum tik džiaugtis...

FABIJA. Aš ir džiaugiuos, meile mano... Džiaugiuos, kad prieš kiekvieną mergšę žemini... Kad tyčiojies, kad niekini... Džiaugiaus, kai pjaustei mano portretus, kai šmeižei teisme, kai nemokėjai alimentų, kai girtas laužais į butą, grasin-damas užmušti... Kiek daug džiaugsmų esi suteikęs, mano vyre!

LIUDAS. Baigė?

FABIJA. Nors nebaigiau, bet gali nebesitvardyt.

LIUDAS. Žinai, kas tu? Pati tikriausia furija... Furija!..

FABIJA. Furija, kuri užaugino tavo sūnų, supliuškęs genijau. Kuri maitino, rengė, gydė. Ar žinai, rūpestingasai tėveli, kiek naktų toji furija praleido prie tavo vaiko lovos, kiek pinigų išleido? Gražiausius jaunystės metus paaukojo...

LIUDAS. Mano vaiko...Kuris ir šiandien nepažįsta savo tėvo...

FABIJA. Taip. Aš pasiekiau. Per teismą. Kad atribotų tave. Ir šiandien tuo didžiuojuos. Pažiūrėk į save! Ką iš tavęs padarė alkoholis, silpnavali. Šiurpas nukrečia vien pagalvojus, kad mano vaikas galėtų virsti tokiu griuvena.

AGNĖ. Jūsų vaikas, kaip numanau, poniute, vardu Ugnius?

FABIJA. Ugnius.

AGNĖ. O aš – Agnė. Gražiai dera, ar ne? Ugnius ir Agnė.

FABIJA. Nepasakyčiau. Tu daili, tiesa, tačiau ne manojo berniuko skonio. Tuo labiau ne mano. Ir mūsų sluoksniuose yra dailių panelių...

AGNĖ. Gal jūs ir neklystat, poniute. Girdėjau, kažkur išvykę buvot... Kada grįžot?..

FABIJA. Popietiniu reisui. Iš Bahamų.

AGNĖ. Ir kaip ten? Smagiai pasidulkinot?

FABIJA. O žinai, kad visai nieko. Manasis donžuanas, chi chi, dar visai neblogas gaidys...

AGNĖ. O kaip višta? Ar nieko nepastebėjo grįžusi į gūžtą?

FABIJA. Mergiūkšte!.. Dabar man viskas aišku... (*Rausiasi po rankinuką, ištraukia mobilų telefoną, žvilgteli, meta atgal*) Gyvatė... Išsikrovęs... Liudai, kur tavo telefonas? Kur telefonas, vėpla?

LIUDAS. O kam?

FABIJA. Skambint. Policijai. Ši mergšė apvogė mūsų butą.

AGNĖ. Prašau. Galiu paskolint *nokiją*. Naujausias modelis. Su veideliu. Bet įspėju: policijos komisaras – mano tėvas.

FABIJA. Išnešė, bjaurybės, viską išnešė... Kiek kartų sakiau Ugneliui: nerodyk širdies – apgaus, prispjaus... Tu, prakeikta mergšė, už viską atsakysi... Tuo pat!..

AGNĖ. Tik vienas klausimas, ponio Fabijole, ar savo patalą sugrįžusi matei? Gal ir pačiupinėjai? Ak, dar nespėjai? Na nieko – parėjusi pačiupinėsi... Truputį pasimaginom... Su tavo Ugneliu...

FABIJA. Nekenčiu, nekenčiu, nekenčiu!.. (*Rauda, pauzė*) Atleisk, jei gali, Liudai... Mane taip sukrėtė... Grįžtam – butas nusiaubtas, Ugniaus nēr... Ant komodos

raštelis: „Brangioji Mamyte, išeinu, nežinau, ar kada sugrįšiu, atleisk, už viską atleisk, ką blogo Tau esu padaręs. Mamyte, kai tu skaitysi šias eilutes, aš jau būsiu peržengęs rubikoną ir kelio atgal nebebus, ir niekas nebegalės man padėti. Patėvio neprašyk, kad manęs ieškotų, nes tai mane tik pražudys; jei pareisiu, tai pareisiu pats...“(Pauzė) Jis pareis... O jeigu nepareis? Gal jau nėra gyvo nėra... Liudai, aš neturiu daugiau į ką kreiptis. Tu vienintelis... Patėvis tik apsidžiaugtų, jei kokia nelaimė vaiką ištiktų. Juodu kaip šuo su kate. Aš apgailėstauju dėl savo elgesio. Liuduk, juk buvo ir tikros meilės dienų. Ir mudvieju berniukas – tikros meilės vaisius. Mudu tada visą mėnesį mylėjomės... Tiesa, tu išeidavai – parnešti kagoro, dešros, šokolado... Bet sugrįžęs vėl puldavai į mano meilės glėbį... Skurdoka tavo dirbtuvė mums buvo tikras rojus... „Mamyte, kai tu skaitysi šias eilutes, aš jau būsiu peržengęs rubikoną, ir kelio atgal nebebus, ir niekas nebegalės man padėti...“ Kur tas rubikonas, Liudyti? Na nesikaprizink...

AGNĖ. Smegeninėj, poniute.

FABIJA. Kur? Kur?

AGNĖ. Makaliūzėj.

FABIJA. Ką tai reiškia?

AGNĖ. Ką tai reiškia? Ogi tai, kad, peržengus visas padorumo ribas, įtikinėti, jog esi skaisti, tiesiog absurdas.

FABIJA. Aš nesakau, kad esu skaisti. Tai tikrai būtų absurdas. Tačiau aš sakau, kad esu moteris, kuri kartais iš didelės meilės pridaro ir kvailysčių. Taip, aš palikau Liudą, išėjau pas kitą, bet mylėjau jį ir tebemyliu. Kai gimė mano Ugniukas ir reikėjo rinktis – skurdas ir valkatos dalia ar padorus, aprūpintas vaiko gyvenimas, aš pasirinkau... širdim ir prisiminimais išlikdama su savo meile...

LIUDAS. Kaip ten su ta meile, bala nematė. Ir suk ją devynios. Kas mirė, to nebe prikelsi. Verčiau papasakok apie mūsų vaikiną. Kaip jam sekas? Regis, šiemet turėjo sueiti septyniolika?

FABIJA. Suėjo. Aštuoniolika. Iškaulinau iš patėvio sportinę Tojotą. Būdavo, ir anksčiau dienai kitai dingdavo iš namų. Bet apie jokių rubikonų nekalbėdavo. Sugrįždavo. Peralkęs, pajuodęs, nusikalęs, bet sugrįždavo...

LIUDAS. Sugrįš ir dabar...

FABIJA. Ir ko jam trūko? Rengėsi kaip norėjo, valgė ką norėjo, kišenpinigių negailėjom... Kas tas rubikonas, Liudai?

LIUDAS. Tai upė. Italijoje.

FABIJA. Italijoje? Aš nieko nebesuprantu.

LIUDAS. Romos karvedys Julius Cezaris, grįždamas iš užkariautos Galijos, įsakė savo kariams pereiti Rubikoną ir pulti Pompėjaus valdomą Romą. Įsakymas buvo įvykdytas, Pompėjus nugalėtas, ir Cezaris tapo imperatorium.

FABIJA. O kuo čia dėtas Ugniukas?

LIUDAS. Rubikono upe ėjo Romos valstybės siena. Cezaris sulaužė įstatymą, kuris draudė karo vadams per savo valstybės teritoriją vesti kariuomenę. Matyt, ir Ugnius jaučiasi sulaužęs kažkokį labai svarbų įstatymą...

FABIJA. Liudai, tu žinai, neapsimetinėk. Ką jis padarė?

LIUDAS. To pasakyt aš negaliu, Fabi. Nežinau. Neturiu jokių konkrečių įrodymų.

AGNĖ. Aš žinau. Turiu ir įrodymų.

FABIJA. Maldauju, Agnute...

AGNĖ. Nereikia, ponია. Tai per daug baisu, kad galėčiau lengva širdim pasakyti...

FABIJA. Jis ką nors?..

AGNĖ. Gal jis ir ne ką nors. Bet žuvo jo kursioakas Mantas.

FABIJA. Ačiū Dievui. Jis toks jautrus, toks geras vaikas...

AGNĖ. Mantas irgi galėjo gyventi.

FABIJA. Ar aš ką pasakiau ne taip?

AGNĖ. Tiek to. Blogiausia, kad daug kas matė Ugnių turint ginklą. Ir jeigu kils įtarimas ir ekspertai parodys, kad lemtinga kulka išlėkė kaip tik iš jo vamzdžio, Ugniui bus nelengva pasiteisinti.

FABIJA. Betgi tuo ginklu galėjo bet kas pasinaudoti. Jis buvo toks patiklus...

AGNĖ. Žinoma. Draugų jam netrūko...

FABIJA. Kiek kartų jam sakiau: nedraugauk su bet kuo, rinkis mūsų aplinkos berniukus, tai ne – žiūri, jau koks valkata prisiplakęs... Ir mergos kaip širšės prie medaus lipo, per jas irgi vaikui gyvenimo nebuvo, apie mokslus nė nekalbu...

AGNĖ. Bet ir širšinėlis nevengė po žiedelius pasismaginti...

FABIJA. Esu su daktarais kalbėjusi, sako, nieko blogo, daug blogiau, jei susilaikys – gali ir protas susijaukti...

AGNĖ. Pataikėt, ponია, kaip pirštu į akį. Tačiau atsitinka, kad tas protas, kaip sakot, susijaukia ir dėl to, kad vaikinai patiki, jog jam viskas leista, kad jam leista peržengti rubikoną... Kitiems neleista, o jam leista... Ir niekas tavęs nenubaus, nes tau leista...

FABIJA. Tu nori pasakyt, kad Ugnių mes per daug lepinom?

AGNĖ. Aš nežinau, per daug ar ne per daug. Bet žinau, kad tas berniukas, kuris išdrįso mylėti Ugniui patikusią mergaitę, žuvo...

FABIJA. Sakei, kad Ugnius dėl to nekaltas.

AGNĖ. Tačiau yra liudytojų, kurie girdėjo, kaip vaikinai grasino. Ir ne šiaip grasino, o su pistoletu rankoj.

FABIJA. Kas tie liudytojai?

AGNĖ. Viena iš jų tai aš.

FABIJA. Agnyte... Man regis, kad mudvi galime susidraugauti... Užsakysiu bilietus. Į „Traviatą“. Ar mėgsti operą?

AGNĖ. Nelabai...

FABIJA. O ką tu mėgsti? Koncertus?.. Violončelę? Smuiką?

AGNĖ. Aš labiau mėgstu zooparką.

FABIJA. Zooparką? Keistas skonis. Fui, juk ten toks kvapas...

AGNĖ. Užtat kokių žavingų eksponatų ten yra. Kad ir makakos... arba stambiosios reptilijos... arba smulkiosios, pavyzdžiui, chameleonai.

FABIJA. Agne, tu nuostabi. Juk tai mano, mano mylimiausi gyvūnėliai... Reptilijos... makakos... chameleonai...

AGNĖ. Ponia Fabija, jūs nepakartojama. Aš žaviuosi jumis.

FABIJA. O mano Liudas niekada nėra taip pasakęs. „Aš žaviuosi jumis...“ Jeigu bent sykį būtų taip pasakęs, aš jam visas nuodėmes būčiau atleidus, iš paskos kad ir į pragarą būčiau ėjus... Tu nė nenutuoki, kokią puikią draugužę turi, Liudai. Kas tie kiti liudytojai, skaistute?

AGNĖ. Pora reketo specų.

FABIJA. Jie tiria reketo bylas ar reketuoja?

AGNĖ. Reketuoja.

FABIJA. Gal ir koordinatės žinai?

AGNĖ. Deja.

FABIJA. Ne problema. Rasim, kas užsiims.

LIUDAS. Fabi, a, gal jau pasišnekėjom?

FABIJA. Išvarai...

LIUDAS. Na ne. Bet laukia darbas. Reikia užbaigt paveikslą.

AGNĖ. Ponia Fabija, jei dar ko pageidaujam, tai sakysit, ir skiriamės.

FABIJA. Liudyti, pabučiuok mane... (*Sušniurkščioja*) Gal ir iš tikro kartais elgiaus kaip furija, tačiau vaikui apie tave nesu nė pusės blogo žodžio pasakius. Kaip tik priešingai... Ugnutis dar mažas labai skaityti pamėgo. Ketverių pradėjo. Visas pasakas pervaręs. Visas istorijas apie didžiuosius kunigaikščius. Paskaitys, atbėgs su knyga rankoj, rodo paveikslą – mama, ar mano tėtis panašus į šitą? Jei pasakai panašus, vaikelis pabučiuoja paveikslą, apsikabina – ir aš toks būsiu, mama...

AGNĖ. Pone Liudai, na nebūkit stuobrys... Aš jus pabučiuosiu, ponია... Na ko? Nubraukit ašarėlę, ir pirmyn. Gyvenimas, kaip matote, puikus.

FABIJA. Aš taip jus myliu...

AGNĖ. Ir mes tave mylim. Adje.

Fabija išeina

AGNĖ. Visai maloni moteris...

LIUDAS. Kol įvartyta į kampą...

AGNĖ. Važiuojam pas Mantą?

LIUDAS. Taip, važiuosim. Gerai atsimeni tą vietą?

AGNĖ. Didelis miežių laukas. Pamiškėj.

LIUDAS. Reikės palaukti, kol pritems...

AGNĖ. Kodėl? Gyventojų arti nėra.

LIUDAS. Nežinai, kas kada kur gali išdygti.

Scenovaizdis keičiasi. Tamsu. Galbūt teka mėnulis. Visu balsu čirškia griežlė. Pasišviesdami žibintuvėliais artinasi Agnė ir Liudas

AGNĖ (*stabtelėjusi*). Nebėra... Aš jį čia, čia palikau... Tais šiaudais pridengiau ir palikau... Va, ir kraujas...

LIUDAS. Drabužiai... Manto?...

AGNĖ. Manto...

LIUDAS. Kodėl jį nurengė?

AGNĖ. Aš nežinau...

LIUDAS. Šliužė... kažkas jį nutempė...

AGNĖ. Viešpatie, jį tempė nuoga... Per tokią šiurkščią žemę... Atleisk, Mantuk...

LIUDAS. Ne vieno būta... Visas ruožas ištryptas... Butelis... Nuo šnapso... Ką tasai Ugnius mėgo?

AGNĖ. Konjakus.

LIUDAS. Metaksą?

AGNĖ. Irgi.

LIUDAS. O draugeliai?

AGNĖ. Tie – kas pasitaikys.

LIUDAS. Tai gali būti jie?

AGNĖ. Tai jie.

LIUDAS. Ir Ugnius?

AGNĖ. Taip.

LIUDAS. Laukas baigės. Pėdsakų nebėr. Ką darom?

AGNĖ. Ieškom toliau.

LIUDAS. Miške? Ar ne per daug klaidų?

AGNĖ. Ne per toli yra Manto pamėgta aikštelė. Ten jis medituodavo... Yra prasi-
taręs, kad norėtų būti ten ir palaidotas.

LIUDAS. Ar Ugnius tai žinojo?

AGNĖ. Tikriausiai ne. Bet nujausti galėjo. Jis nėra toks, koks dedasi. Jis gali būt ir
geras, ir jautrus, ir netgi kilnus. Deja, viską nustelbia savimeilė ir kvailas
užsispyrimas.

Naktiniai miško garsai

LIUDAS. Sakai, nujausti galėjo...

AGNĖ. Galėjo. Berniukai neblogai viens kitą pažinojo. Nuo pirmųjų klasių kartu.
Kadaise buvo laikomi neišskiriamais draugais. Ir patys taip manė. Kol kelią
perbėgo juoda katė. O ta juoda katė buvau aš... Abu mane įsimylėjo...

LIUDAS. O tu?..

AGNĖ. Ar aš buvau įsimylėjus?.. Nežinau. Tikriausiai ne. Man daug bernų patiko.
Dar daugiau tiesiog pakęsti negalėjau. Dėl jų šiurkštumo ir nevalyvumo. O
Ugnius iš tolo madingiausiais dezais kvepėjo. Kasdien išsiprausęs, šviežias,
spindintis... Plaukimo rekordininkas... Turtingi tėvai... Mergos iš proto ėjo...
Negi nusileisi?.. Keletą sykių į pasimatymus nuėjau, negrioviau iliuzijų,
vaikinas ir išskydo... Ir taip išskydo, kad ir sutirštint nebeįstengiau – arba
duodi, arba nudedu, sako. Daviau, niekur nedingsi. Gal čia ir padariau klaidą.
Ugnius pasipūtė, ėmė persekiot, dažniau reikalaut glamonių, skelbt ulti-
matumus, diskotekose nebepaleido nė per žingsnį... Mantas kaimynystėj gyve-
no. Tylus mielas vaikinukas. Aš juo nesidomėjau. Ir jam aš, kaip tada atrodė,
mažai rūpėjau. Užkalbintas nudelbs savo rudas vyšnias, pastovės, patylės, ir

ties. Bet kartą nueidama kažkaip nejučia atsigręžiau... Atsigręžiau ir vos neišvirtau – taip juodai liepsnojo Manto akys... Širdis sukunkuliavo, pritrūkau oro, jis nususuko ir pabėgo...

LIUDAS. Ša... Paklausom...

AGNĖ. Ugniaus balsas...

LIUDAS. Einam arčiau...

Pauzė. Dunksi kastuvas, šliupsi pilamos žemės. Tyla

UGNIUS. Po velnių, aiškiai per trumpa. Nekiši dvilinko.

VAIKINAS. O koks jam skirtumas?

UGNIUS. Ogi toks, kad jis – mano draugas, ir tau aš moku.

VAIKINAS. Gal pirma pabandom?

UGNIUS. Nenervink.

VAIKINAS. Paduok šnapšą.

UGNIUS. Nori likti duobėj?

VAIKINAS. Nu nu... Žiūrėk, kad pats neatsidurtum.

UGNIAUS BALSAS. Tai dirbk.

Pauzė

LIUDAS. Ugnius – kuris prie duobės?..

AGNĖ. Aha.

LIUDAS. O tas kitas kas?

AGNĖ. Iš kažkokios mafijos. Jie ten kažkaip sutaria.

LIUDAS. Ugnius su mafija?

AGNĖ. Su paslaugiais berniukais...

LIUDAS. Manto nematyt...

AGNĖ. Kur nors tamsoj...

Pauzė

UGNIUS. Bus gerai. Lipk lauk. Nudengiam.

VAIKINAS. Sustingęs bliacha... Ką su ranka? Ar taip ir palikt atsikišusią?

UGNIUS. Gražiai prilenk ir privyniok.

VAIKINAS. Nepasiduoda. Jei reikalas, galiu nulaužt.

UGNIUS. Kliunki, katron pusėn lenki!

VAIKINAS. Katron, katron... Reikėjo dar palaukt, kol taip sutems, kad ir akis išsibadysi...

UGNIUS. Patylėk.

Pauzė

VAIKINAS. Gal išgeriam? Bus kaip ir pakasynos.

UGNIUS. Gerk.

VAIKINAS. O tu?

UGNIUS. Aš savo pabaigiau...

VAIKINAS. Imk mano.

UGNIUS. Nenoriu... Atsigėriau...

VAIKINAS. Imk, imk.

UGNIUS. Kiek tau sakyt! Atsigėriau!

VAIKINAS. Neatrodo...

UGNIUS. Baigsi tu kartą pliurpt ar ne?!

VAIKINAS. Gerai jau gerai...

UGNIUS. Užkask.

VAIKINAS. Taip paprastai paimt ir užkast?... Sakei, kad draugas...

UGNIUS. Šnūvotė tu subinėj, dar karktelsi – nudėsiu!

Dunksi pilamos žemės

AGNĖ (*sunkiai tramdydama verksmą*). Man baisu... Einam iš čia, einam...

LIUDAS. Agne, gal žinai... Ar Ugnius nešiojasi ginklą?..

AGNĖ. Nieko nežinau ir nenoriu žinoti...

LIUDAS. Nusiramink.

AGNĖ. Kaip man nusiramint... Mantuką užkasa...

LIUDAS. Jokios ašaros nebepadės.

AGNĖ. Tai kas padės? Kas?..

Sutreska laužiama šaka

UGNIUS. Kiek tu dar čia gali trainiotis!..

VAIKINAS. Užmaskavau.

UGNIUS. O dabar dink! Dink, sakau!

VAIKINAS. O tu dar nevažiuosi?

UGNIUS. Ne tavo reikalas.

VAIKINAS. Jeigu tave čia suras prakiurdinta makaule, bus ne kas... Sekliai netruks
ir prie Brigados prisikasti...

UGNIUS. Man tas mažiausiai rūpi.

VAIKINAS. Todėl kad skystakiaušis.

UGNIUS. Nori pistoleto? Prieik, pasiimk...

VAIKINAS. Brigada žino, kur aš.

UGNIUS. Cha cha... Žino kur, bet nežino *koks*.

VAIKINAS. Nedurniuok.

UGNIUS. Dedi į kelnes?

VAIKINAS. Maždaug.

UGNIUS. Tai dedi ar nededi?!

VAIKINAS. Dedu, dedu!

UGNIUS. Duosiu patarimą, neskystakiauši... Kol ne pridėjai, nusimauk... Taip bus higieniškiau... Nusimauk, nusimauk... Dabar nususuk ir eik... Marš, marš! Bėgte!

Nutraška bėgančiojo žingsniai

UGNIUS. Na va, ir rubikonas peržengtas... Tabu sulaužytas: tu – žmogžudys... O gal iš tikro? Prakiurdyti makaulę – ir tamson?.. Kiek daug problemų išsprendę... Nereiktų veidmainiaut, meluot kas žingsnis... Nereiktų kinkų drebinti išvydus farą... O tardymai, o teismas, o kaliūzė?.. Akistatos, kankinimai, patyčios... Vienu gaiduko trakšt užbaigtum viską. Ar viską? O tenai? Ar tik juoda tamsa ir amžina tylą, kurion smegte prasmenga visa, ką pridirbęs? Reinkarnacijos, skaistyklos, pragariai – ar tai tik naivios pasakos tamsuoliams? O jeigu ne? Jei Paskutinis teismas vis dėlto yra ir ten pareikalaus už viską atsakyti, tai gal geriau kad čia, žmonių teisme?.. Na ne. Kaip ten, dar nežinai, o čia – kaip dieną aišku: būsi supakuotas... Laikykis, katine! Sudie, Mantuk, nepyk, kad taip išėjo... Prisiprašei – buvai įspėtas... Ir Agnei bus galvosūkio mažiau... Manai, kad ji tave mylėjo?.. Ji tavęs tik gailėjos... Palaidojau gal ir neelegantiškai, be pompos, užtat kokia vieta... – ką ten Saltoniškių knibždynas... – poezija prašyte prašos... Kai nubusiu, kad matyčiau žalią klonį kur bėgiojau, kad gir-dėčiau drebulyną, kurs jaunystės posmais ošė...

AGNĖ. Sakai, palaidojai...

UGNIUS. Agnė?..

AGNĖ. Taip, Agnė. Bet ne ta, kurią turi galvoj.

UGNIUS. O šitas kas?..

AGNĖ. Ne šmėkla, netirtėk. Tai naujas mano bičas, auksiuk. Atėjom tavo cirkų pa-žiūrėt...

UGNIUS. Aš jį buvau įspėjęs!..

LIUDAS (*nukreipdamas šviesos spindulį į Ugnį*). Na ir puiku. Ko nervinies? Tu jį išpėjai, jis nepakluso, ir pykšt. Scenarijus pagal visus laukinių Vakarų kanonus. O kaip kitaip? Jeigu išpėtas, vadinasi, turi paklusti. Tikri vyrai žodžių vėjais nelaido.

UGNIUS. Nešvitink į akis.

LIUDAS. Turim naują scenarijų, ponaiti Ugniau. Nors gal tai būtų panašiau į serialo tęsinį... Rodyk, ką čia turi. (*Paėmęs pistoletą*) Atgyvena, bet, atrodo, veikia. Kiek šovinių išsikvojai bachurui? Na sakyk, nesikuklink. Dešimt tai dešimt, vieną tai vieną... Svarbu juk rezultatas.

UGNIUS. Vieną.

LIUDAS. Išsyk į dešimtuką? Sveikinu. Pradžia tikrai gera. Ką pasakytum, jeigu gautum pasiūlymą dėl antros serijos?

UGNIUS. Iš karto atsakau – ieškokit kito atlikėjo.

LIUDAS. Betgi aš tau dar nieko nepasakiau. Užduotis įvykdoma gana nesunkiai, rizikos minimum, o atlygis – maksimalus.

UGNIUS. Kiek?

LIUDAS. Vis dėlto smalsu? Per dešimt tūkstančių.

UGNIUS. Kokia valiuta?

LIUDAS. Ne litais, žinoma.

UGNIUS. Ir nesurandat, kas juos paimtų?

LIUDAS. Kol kas labai ir neieškojome.

UGNIUS. Kodėl manot, kad aš?..

LIUDAS. Kas sugeba pakišti po velėna draugą, tam svetimą nudėti...

UGNIUS. Aš taip nemanau.

LIUDAS. Keliam kainą?

UGNIUS. Gal būt ir kainą.

LIUDAS. Jei padvigubinsim?

UGNIUS. O detalės? Nuotrauka?

LIUDAS. Pirma turime sutart iš principo – taip arba ne.

UGNIUS. Taip arba ne... Būti ar nebūti... Norėčiau vis dėlto žinoti – *kam* nebūti?

LIUDAS. Jeigu mes pasakysim *kam*, o tu nepasakysi *taip*, išeis nebūti *tau*. Kortas atvertus, kelio atgal nebėr. Geriau sutikt iš karto.

UGNIUS. Reikėtų pagalvoti...

LIUDAS. Per mažas bankas? Pusė milijono... Milijonas.

UGNIUS. Artistai!.. Man ir šito pusdurnio per akis, man ir nuo jo èst nebesinori, o kad jį nupyliau, tai nieko šūdiniau ir nesugalvosi.

LIUDAS (*išjungęs žibintuvėlį*). Atrodo, rubikonas peržengtas ne veltui?

UGNIUS. Eikit velniop.

LIUDAS. Tik vienas prašymas, Ugniau, – niekam neprasitari. O šį daikčiuką pasiliekam atminimui.

UGNIUS. Galit. Vis viena nēr kur kišt.

LIUDAS. Jei sumanytum prasižioti, atsimink – šitame vamzdyje tavo autografas.

UGNIUS. Agne.

AGNĖ. Na?

UGNIUS. Už kiek tave nupirko tas tepliorius?

LIUDAS. Berniuk, gal nebeaštrinkim? Ir šiaip jau prisiviręs, kad tik srėbk. O tuo tarpu, kiek žinau, mamytė sūnelio nesulaukia. Keliauk, keliauk...

UGNIUS. Ar neišduosit?

LIUDAS. Keliauk, sakau, kol neapsigalvojom.

Pauzė. Ugnius nueina. Sugaudžia automobilio variklis, nutolsta

AGNĖ. Gal pasimeldžiam?

LIUDAS. Moki melstis?

AGNĖ. Moku. Savaip. Širdy.

LIUDAS. O man neišeina. Dievas su manim nesikalba.

AGNĖ. Ar bandei kalbinti?

LIUDAS. Bandžiau. Ir ne kartą. Bet jis neatsiliepė.

AGNĖ. Liudai, kam tas farsas?

LIUDAS. Koks farsas?

AGNĖ. Na su Ugnium.

LIUDAS. Tai buvo paprasčiausias testas.

AGNĖ. Ir kokios išvados?

LIUDAS. Pozityvios.

AGNĖ. Tai reiškia?...

LIUDAS. Tai reiškia, kad ir jam, ir visiems būtų geriau, jei jo nepasodintų.

AGNĖ. O jei...

LIUDAS. Pasimelsk. Jei Dievas atsilieps, pasakyk jam, kad čia pat dar vienas nusi-dėjėlis, kuris irgi norėtų būti išgirstas.

II VEIKSMAS

Nedidelė oficiali patalpa. Langai į kiemą. Girdėti retkarčiais privažiuojančių ar nuvažiuojančių automobilių ūžimas

Rokas Brigas ir Liudas Vakarīs

ROKAS. Papasakokit, kaip viskas iš tikrųjų atsitiko.

LIUDAS. Tardytojams jau pasakojau. Keliskart. Yra apklausų protokolai.

ROKAS. Jūsų prašau generalinio pavedimu, pone Liudai.

LIUDAS. Nieko naujo vis tiek nepasakysiu.

ROKAS. Kiekvieną kartą pasakojot skirtingai, pone Liudai.

LIUDAS. Aš pasakoju taip, kaip prisimenu.

ROKAS. Man nerūpi jūsų prisiminimai. Man rūpi, kaip buvo. Iš tikrųjų. Motyvas.

Kodėl?

LIUDAS. Negaliu pasakyti.

ROKAS. Pavydas? Kerštas? Pinigai? Sadizmo proveržis? Proto sutemos? Balsai?

LIUDAS. Aš nežinau.

ROKAS. Kodėl prisipažinot?

LIUDAS. Todėl, kad privalėjau.

ROKAS. Sąžinė? Išskaičiavimas?

LIUDAS. Ir tai, ir tai.

ROKAS. Nusikaltimų be motyvacijos nebūna.

LIUDAS. Na, aptemo protas. Pabudo protėvių instinktai. Pagaliau Edipas...

ROKAS. Tušti garsai. Kodėl žudėt? Jei, žinoma, žudėt...

LIUDAS. Depresija. Nusilakiau. Neišlaikiau...

ROKAS. Kodėl kaip tik tą jums nepažįstamą vaikina?

LIUDAS. Taip pasitaikė.

ROKAS. Sena giesmė?

LIUDAS. Prisipažinau. Ko jums dar? Rašykit kaltinimą, atiduokit teismui.

ROKAS. Prisipažinimas taip pat turi būti įrodytas.

LIUDAS. Yra tardytojų išvados, įkalčiai, daiktiniai įrodymai... Viskas juk prieš mane. Ar aš turiu kaltinti save žiauriau už prokurorus?

ROKAS. Pone Liudai, dabar jūs tikrai nusikalstat... Jūs prievartaujate valstybės pareigūną.

LIUDAS. Nelabai supratau, bet sąžinė man šiuo atveju nieko nesako.

ROKAS. Užtat mano sąžinė sako: jūs verčiate priimt sprendimą, neįsitikinus įtariamojo kaltumu.

LIUDAS. Nepriimkit.

ROKAS. Ką tik sakėt, kad visa bylos medžiaga prieš jus, ir tai, deja, tiesa. (*Pauzė*)
 Panelę Agnę!

Įeina Agnė

ROKAS. Pone Liudai, kokie jūsų santykiai su šia mergina?

LIUDAS. Ji mano pozuotoja.

ROKAS. Tik pozuotoja?

LIUDAS. Ir draugė.

ROKAS. Kuria prasme?

LIUDAS. Ar žodis *draugas* turi daug prasmių?

ROKAS. Panele Agne, ar ir tu manai esanti pono Liudo draugė?

AGNĖ. Taip, ir ne tik manau, bet ir esu pono Liudo draugė.

ROKAS. O seksas?

AGNĖ. Jokio.

ROKAS. Ar žinai, kad įtariamasis prisipažino įvykdęs žmogžudystę?

AGNĖ. Žinau, bet tai netiesa. Jis nežudė.

ROKAS. Kalbi kaip draugė?

AGNĖ. Sakau, ką tikrai žinau.

ROKAS. Ar bent žinai, kur tavo draugas buvo tuo metu, tą valandą ir minutę, kai buvo įvykdyta žmogžudystė?

AGNĖ. Manau, kad namie.

ROKAS. Manai ar tikrai žinai?

AGNĖ. Tikrai žinau.

ROKAS. Matei?

AGNĖ. Nemačiau...

ROKAS. Gal kas nors kitas matė?

AGNĖ. Nežinau.

ROKAS (*po pauzės*). Tarkim. Nežudė. Tada kodėl prisipažįsta tai padaręs?

AGNĖ. Klauskit jo.

ROKAS. O tu?.. Kaip draugė galėtum tai žinoti... Galbūt prisiima kieno nors kaltę?

Jei taip – kieno?..

AGNĖ. Aš nežinau. Aš nieko nežinau...

ROKAS. Bet jei žinai, nelaisvės neišvengsi: už melavimą ir nusikaltėlio dengimą – du baudžiamojo straipsniai.

AGNĖ. Mane sodins, ne jus, ir esu to visiškai užsitarnavusi.

ROKAS. kažkas nauja?

AGNĖ. Visai ne. Tardytojai žino. Byloj yra...

ROKAS (*praskleidęs dokumentus*). Turi galvoj šį pareiškimą?.. Niekieno neverčiama, visiškai suvokdama savo atsakomybę, prisipažįstu esanti kalta dėl Manto nužudymo... Ar tiksliai užrašyta?

AGNĖ. Tiksliai.

ROKAS. Kaip turėtume suprast žodžius – kalta dėl Manto nužudymo?

AGNĖ. Taip, kaip parašyta.

ROKAS. Organizavai? Dalyvavai egzekucijoj?.. O gal pati žudei?..

AGNĖ. Nedalyvavau ir nežudžiau.

ROKAS. Kaip tada paaiškinti – kalta?.. Kurstei? Organizavai?

AGNĖ. Galima ir taip pasakyti.

ROKAS (*po pauzės*). Mantas mirė tavo akivaizdoj, tiesa?

AGNĖ. Tiesa.

ROKAS. O detaliau?

AGNĖ. Mylėjomės... Ir pasigirdo šūvis... Ir...

Suskamba telefonas

ROKAS (*pakėlęs ragelį*). Taip... Kokiu klausimu?.. Galėsit... Iki...

AGNĖ. Aš buvau per daug vėjavaikiška ir kvaila... Aš kartą pasakiau, kad esu vampyrė ir noriu mano berniuko kraujo, juokais pasakiau, aš nenorėjau kraujo, man visada koku nuo kraujo, bet aš taip pasakiau...

ROKAS. Ir todėl kaltini save dėl vaikinio žūties?

AGNĖ. Yra kažkokios baisios jėgos. Aš jas iššaukiau. Ir jos tai įvykdė...

ROKAS. Tačiau teisiniais argumentais čia nekvepia nė iš tolo. Jokių įkalčių prieš tave nėra. O tie, kurie yra, labai tvirtai remia tavo draugo kaltinimą. Akivaizdu, kad taip pareiškėi siekdama supainioti tyrimą, kad išvengtų atsakomybės ponas Liudas. Ir už tai...

AGNĖ. Ponui Liudui nereikia vengti atsakomybės. Jis nekaltas.

ROKAS. Įkaltis Nr.1. Ekspertų nustatyta, kad kaip tik iš šio ginklo paleista kulka mir-
tinai sužeidė auką. Pistoletas rastas pas įtariamąjį padarius kratą. Pone Liudai,
kieno pistoletas?

LIUDAS. Mano.

AGNĖ. Tai ne pono Liudo ginklas.

ROKAS. O kieno?

AGNĖ. To, kuris nušovė Mantą.

ROKAS. Bandai kantrybę?

AGNĖ. Ne, pone prokurore, sakau tiesą.

ROKAS. Šitai jau mes žinom, panele. Tačiau daugiau pretendentų į žudikus neturim.

O gal panelė Agnė turi? Gal ji pasakys, kad ji ne tik kurstė, bet ir šovė?

AGNĖ. Aš nešoviau.

ROKAS. Žmogus nušautas... Ponas Liudas nešovė, tu nešovei... Daugiau įtariamųjų
nėr... Atleisk, bet baisiai noriu nusikeikti... Ką man su tavimi daryt? Nubaust
už sąmoningą klaidinimą?

AGNĖ. Ieškoti, kas iš tikro tai padarė.

ROKAS. O tas berniukas... Mantas... ar konkurentų neturėjo?

AGNĖ. Ne.

ROKAS. Tu tuo tikra?

AGNĖ. Aš mylėjau tik jį.

ROKAS. Byloje užsimenama ir apie kitą berniuką... Ugnių... Kaip su šituo?

AGNĖ. Aš jo nekenčiau.

ROKAS. Ar jis tai žinojo?

AGNĖ. Leidau suprast ne kartą.

ROKAS. Ir tai, žinoma, tik sustiprino jo norą siekti tavęs?

AGNĖ. Galbūt. Jis nebuvo linkęs nusileisti.

ROKAS. Nesistebiu. Kąsnelis iš gardėsių lentynos. Panele Agne, šūvio metu buvai
įvykio vietoj, dar sykį patvirtink arba paneik – ar tikrai nematei žmogaus, kuris
šovė?

Girdisi privažiuojantis automobilis

AGNĖ. Ne. Nemačiau.

ROKAS. Nors širdies nuojautas mes vertiname skeptiškai, vis dėlto norėčiau, kad at-
sakytum: ką sako širdis? kas šovė į Mantą?

AGNĖ. Nieko nesako!.. Nieko!..

ROKAS. Ačiū. Dar neišeik. Pakvieskit, kas ten dar laukia.

Įeina Ugnius

UGNIUS. Pone prokurore, aš jums skambinau...

ROKAS. Sėskis, jaunuoli...

UGNIUS. Prašau atleist už kišimąsi ne proceso tvarka. Ugnius...

ROKAS. Tai tu ir esi tas...

UGNIUS. Ne *tas*, pone prokurore, o Teisės fakulteto studentas Ugnius Krasnovas.

ROKAS. Prašau atleist... Ką pasakysim, kolega?

UGNIUS. Norėčiau pasikalbėt...

ROKAS. Prašau kalbėti, aš klausau...

UGNIUS. Konfidencialiai.

ROKAS. Vienas iš mano teismo darbo principų – derinti viešumą ir slaptumą, pone Krasnovai. Patarčiau ir pačiam tuo vadovautis. Tad kaip? Kalbėsime ar?..

UGNIUS. Jūs laužot elementarius proceso reikalavimus, pone prokurore.

ROKAS. Ponaiti Ugniau, tu nei įtariamasis, nei trečiasis asmuo, netgi ne liudytojas, o atėjai pats, nekviestas ir staiga panorai tapti proceso dalyviu... Kaip tai paaiškinti?

UGNIUS. Mane domina daug bylų. Kaip būsimą teisininką. Ši byla ypač. O nebuvo pakviestas todėl, kad iki šiol nebuvo iškilę jokių aplinkybių, kurios rodytų, kad aš kaip nors su šia byla susijęs.

ROKAS. Teko vartyti?

UGNIUS. Turime tokių galimybių.

ROKAS. Atrodo, kad iškilo. Panelė Agnė pateikė versiją, kad ponas Liudas įtariamasis nepagrįstai...

UGNIUS. Ir jūs ja patikėjot?

ROKAS. Taip paprastai jos argumentų neatmesiu... Nusikaltimo brėžinys keičia konfigūraciją... Rimtas šešėlis krinta ir ant tavęs, ponaiti... Du karštakošiai jauniškai nepasidalija gardaus kąsnio...

UGNIUS. Sujauktoje panelės Agnės vaizduotėje... Manau, kad ji nepamiršo paskaičiuoti jums paskaitos ir apie juodąsias mistiškas jėgas bei apkaltinti mane turint reikalų su piktaisiais.

ROKAS. Ar tu tikrai neturi su jais reikalų?

UGNIUS. Pone prokurore, aš čia ne tam, kad leisčiaus į viduramžių kazuistiką. Aš atėjau, kad ši byla būtų išspręsta taip, kaip reikalauja teisingumas.

ROKAS. Tu tai žinai?

UGNIUS. Jei nežinočiau, nekalbėčiau.

ROKAS. Na ir?..

UGNIUS. Kad nepakenktume... Pagal Hipokratą. Kad nepaliestume nekaltų... Pagal Kristų.

ROKAS. Pirmiausia, kad nė plaukelis nenukristų nuo ponaičio Ugniaus galvos, ar ne?

UGNIUS. Dėl plaukelio neverkiam. Žiūrime, kad galva išliktų. Patarčiau ir jums tokio požiūrio laikytis, pone prokurore...

ROKAS. Grasinam?

UGNIUS. Kalbam apie principus, pone prokurore.

ROKAS. Ką žinai apie Manto mirties faktą?

UGNIUS. Aš turbūt neprivalau atsakinėti į jūsų klausimus?

ROKAS. Neprivalai. Tačiau kiekvienas atsisakymas gali sukelti įtarimų...

UGNIUS. Kuriuos dar reikės pagrįsti...

ROKAS. Šiaip ar taip, tavo šansai patekti į kaltinamųjų suolą gerokai padidėtų.

UGNIUS. Grasinam?

ROKAS. Žvelgiu į ateitį.

UGNIUS. Tik nesvajokit, kad išsigandau. Prašom. Atsakymas: žinau tą patį, ką ir šitas teptorius.

ROKAS. Siūlyčiau įžeidžių sąvokų nevartoti.

UGNIUS. Yra tokia profesija, teisėjas, – teptiorystė. Manau, ponas neišsižeis?

ROKAS. Judu pažįstami? Buvot susitikę?

UGNIUS. Kad labai pažįstami, nepasakyčiau, o susitikti teko – Manto pakasynose. Aš laidojau, o jis žiopsojo. Na pati laidojimo sąvoka šiuo atveju nėra visai tiksli. Mudu su Mantu gan artimai draugavom, ir aš žinojau, kad ir po mirties jis norėtų likti savo mėgstamoje miško aikštelėje. Oficialiai tai padaryti, žinoma, nebuvo įmanoma. Tad ir nusprendžiau užkasti slapta.

ROKAS. Bylos dokumentuose kažkodėl visa tai neužfiksuota?

UGNIUS. Todėl, kad ponui Liudui tai buvo nenaudinga. Tyrimas buvo pakreiptas paradoksaliai kontroversiška linkme: yra kaltinamojo prisipažinimas, yra daiktiniai įrodymai, tačiau teismas jo nuteisti negalės, nes teisėjui pritrūks motyvų vidiniam įsitikinimui paremti.

ROKAS. Tikrai įžvalgus tas teptorius... O tu tikies, kad padėsi atskleisti tuos motyvus?

UGNIUS. Be abejo.

ROKAS. Ką gi, sveikinu... Tačiau turbūt žinai, kad pats vaisingiausias kelias į tiesą – tai kvotos kelias?

UGNIUS. Taip, žinau. Sokratas. Klausinėkit.

ROKAS. Kaip sužinojai apie Manto žūtį? Kokiomis aplinkybėmis?

UGNIUS. Nemanau, kad tyrimas iš esmės bandė pažvelgti į pono įtariamojo ir panelės Agnės santykius. O tai padaryti labai svarbu. Panelė Agnė – mano sužadėtinė, ir man buvo ne vis tiek, ką ji veikia to senstančio lovelaso dirbtuvėj. Vienas Renesanso mąstytojas yra pasakęs, kad senatvė yra tironas, kuris, grasindamas mirties bausme, uždraudžia visus malonumus. Tačiau ponas tepliorius nepaiso nei žmonių, nei gamtos draudimų. Senis vaidina donžuaną. Dangstydamsis menininko aureole, jis prisivilioja nepilnametę mergaitę ir verčia ją tenkinti savo seksualines užgaidas.

AGNĖ. Tai melas, melas! Pone prokurore...

ROKAS. Kol kas tik emocijos, jaunuoli. Siūlyčiau pereiti prie teisinių argumentų.

UGNIUS. Emocijos? Jūs tai vadinate tik emocijomis?

ROKAS. Emocijos. Ožiuko, pralaimėjusio dvikovą patyrusiam ožiui. Faktų, berniuk. Reikia faktų.

UGNIUS. Yra. Ir norėčiau, kad juos patvirtintų arba paneigtų pati panelė Agnė. Taip būtų korektiškiau... Prašau leisti užduot panelei Agnei tris klausimus.

ROKAS. Turi teisę neatsakinėt, panele.

AGNĖ. Tegul klausia.

UGNIUS. Tą naktį, kai aš atsisveikinau su Mantu, judu atėjot dviese – tu ir šis pagyvenęs ponas... Ar tai tiesa?

AGNĖ. Tiesa.

UGNIUS. Panele Agne, ką tu atsakei, kai prie Manto kapo aš tavęs paklausiau – o šitas kas? (*Pauzė*) Priminsiu... Tu atsakei: tai mano naujas bičas... Ar tai tiesa?

AGNĖ. Tiesa, bet...

UGNIUS. Ir trečias klausimas... Ką atsakei, kai aš paklausiau, už kiek tave nupirkot tas tepliorius? Ką atsakei?.. Ogi nieko... Tu tylėjai... Tu nežinojai, ką atsakyti.

AGNĖ. Visa tai netiesa, netiesa!..

UGNIUS. Ką tik sakei, kad tiesa.

AGNĖ. Viskas buvo ne taip!..

ROKAS. Nusiraminkit, panele.

AGNĖ. Bet jis viską iškreipia. Viskas buvo ne taip...

UGNIUS. O kaip?..

ROKAS. Gana. Neatsakinėkit, panele. Dabar jūs per daug susijaudinus. O tu, jaunuoli, kaip juristas išties atrodai nebe visai žalias. Iki teisėjų gal neprisikasi, bet kaltintojas iš tavęs gali išeiti. Tik patarčiau veikti subtiliau... Iškart neišmesti stipriausių kortų. O partiją turėtų vainikuoti tikslus, gražus ir, svarbiausia, netikėtas smūgis.

UGNIUS. Kai kurie seniai mėgsta duoti gerus patarimus todėl, kad jau, deja, nebegali būti blogi pavyzdžiai?.. Tiesa? Larošfukas.

ROKAS. Daugelis jaunų žmonių tariausi esą labai protingi, o iš tikrųjų jie yra blogai išauklėti ir netašyti... Taigi du meilės trikampio komponentus sukūrėm: senas, patyręs sekso vilkas ponas Liudas ir jaunutė suvedžiota avytė panelė Agnė... Na o trečias?.. Sakyk, sakyk, ponaiti kaltintojau, koks trečias?

UGNIUS. Jūs pernelyg viską suvulgarinat, pone prokurore.

ROKAS. Suvulgarinu ta prasme, kad galiu nusakyt visą tavo numatytos legendos eigą?

UGNIUS. Ne. Ta prasme, kad sudėtingus gyvenimo reiškinius bandot išpraust į primityvias schemas.

ROKAS. Atsisakai meilės trikampio idėjos? Atsisakai konflikto, kuris pagrįstų tavočius įtarimus? Betgi, pone Ugniau Krasnovai, tada tau nėra ko čia toliau veikti...

UGNIUS. Pone prokurore, tikiuos, esat girdėjęs apie tokį tyrimo metodą, kuris vadinasi modeliavimu?

ROKAS. Geri vadeliotojai arklių brastoje nekeičia, ponaiti ...

UGNIUS. Keičia, jeigu tie arkliai nebepasivelka, pone.

ROKAS. Ak, štai kas. Jaunasis teisininkas suka visu šimtu aštuoniasdešimt atgal?

UGNIUS. Kliūtis verčiau apvažiuoti, negu jas įveikiant nosisukti sprandą.

ROKAS. Ir taip kalba jaunystė?

UGNIUS. Taip kalba sveikas protas.

ROKAS. Vadinas, meilės trikampio idėjos atsisakom?

UGNIUS. Atsisakau – kaip visiems laikams nustatyto standarto. Priimu – kaip kintantį modelį. Kaip tyrimo metodą, kuris nepripažįsta išankstinių nuomonių. Kurio išvados seka iš neabejotinų premisų.

ROKAS. Neabejotinų?

UGNIUS. Dėl žodžio nesiginčysim. Iš objektyvių, visuomenei priimtinių, sveiku protu pamatuotų premisų. Pirmoji... Beje, kaip atrodo, esat pono Liudo bendraamžis. Todėl mano teiginius, manau, sugebėsit įvertinti adekvačiai. Taigi pirmasis... Niekas taip nesutrikdo pagyvenusio žmogaus jausmų, kaip pavėluota meilė jaunai panelei, apie kurią sukiojasi jos vienmečiai. Priimat?

ROKAS. Na taip. Bet pirma reikėtų atsakyti į klausimą, ar mūsų nagrinėjamu atveju tokia meilė apskritai buvo. Iki šiol tai nenustatyta.

UGNIUS. Iki šiol išvis tuo nesidomėta. Pamodeliuokim... Vyriškis, kurio, kaip menininko, jausmų pasaulis ypač jautrus, kasdien po kelias valandas regi šalia jaunutę, grakščią būtybę... Jis ruošia ją aktui, ieško išraiškingiausių pozų, neišven-giami sąlyčiai žadina erotinę vaizduotę... Vyriškis nebe jaunas, daug moterų sutikęs, visos jos buvo godžios, vulgarios, nevalyvos, o ši... Gal tai paskutinė tikros laimės viltis... Ar gali jis negeisti, neišimylėti jos? Ne, ne ir dar kartą ne. Vyriškis tapo paveikslą. Jis užsimojęs sukurti šedevrą. Emocinė įtampa, proto nušvitimai... Meno istorikai mini genialius veikalus, juos visus sukūrė įsimylėję menininkai...

ROKAS. Žiūriu, kad kartais ir blogai išauklėti jaunuoliai pabarsto neblogų perliukų.

UGNIUS. Visų įsimylėjusių dalia – pavydulianti. Tiesa? Jauniems pavydo scenos – tai lyg sakingų šakų mėtymas į meilės laužą: liepsna, akimirką prigesusi, tuoj pat įsiplieskia dar karštesnė... O seniams...– seni kvailiai visada kvailesni už jaunuosius – seniams pavyduliavimas tai ilgos ir karčios pelenų žarstymo naktys, išgverusios vaizduotės siaubai, bejėgė neapykanta ir, pagaliau pradėjus veikti, – iškreiptas tikrovės suvokimas ir lemtingos klaidos. Pavėluota meilė kaip ir silpnaprotystė – nevaldoma, žiauri ir nepagydoma. Tikiuos, šiai išvadai nepritarti neįmanoma...

ROKAS. Jaunuoli, supančiok savo liežuvį, jei ne – jis supančios tave.

UGNIUS. Didžiausia kvailybė – niekinti tai, ko nesupranti ar nenori suprasti. Taip pat iš antikos aforizmų.

ROKAS. Galbūt aš kažko ir nesuprantu. Bet dabar man visiškai aišku, kad ponaitis Ugnius atėjo čionai ne kaip jaunas teisininkas, kuriam rūpi objektyvus procesas, o kaip asmuo, suinteresuotas, kad įtariamasis būtų apkaltintas ir nuteistas. Atėjo iš anksto pasiruošęs, gerai žinodamas, ko siekia, ir, galiu tik pagirt, puikiai pasiruošęs. Tiesa, konkretaus nusikaltimo motyvo jis nesuformulavo, to jis ir nesiekė – jis paliko tai padaryti mūsų vaizduotei: pavydo kančių draskomas

įsimylėjęs senis atsikrato jauno konkurento, jį nužudydamas. O gal aš klystu, kolega?

UGNIUS. Jūs tai pasakėt, pone prokurore.

ROKAS. Vis dėlto norėtume ir iš jūsų išgirsti... Atsakymą į tą patį mano klausimą: kaip, kokiomis aplinkybėmis sužinojai apie Manto žūtį?

UGNIUS. Nesužinojau. Niekaip. Aš jį suradau. Negyvą.

ROKAS. Ir nutarei palaidot?

UGNIUS. Jau sakiau.

ROKAS. Daugiau ničnieko negirdėjai, nieko nematei...

UGNIUS. Ne, pone prokurore...

Įeina Fabija

FABIJA. Jūs mane kvietėt... Labas, pone generalini... Fabijolė...

ROKAS. Taip, kviečiau, ponია prezidentiene. Bet dabar...

FABIJA. Ak, jūs dar ne?... Tūkstantį kartų atsiprašau... Aš pasirengus atsakyt į visus jūsų klausimus... Pažįstu jį kaip nuluptą...

ROKAS. Luktelėkit dar porą minučių, ponია...

FABIJA. Mielai...*(Dairydamasi, kur atsisėsti)* Žinote...

ROKAS. Ne čia, ne čia...

FABIJA. Ką, jūs norite, kad aš išeičiau? Pone prokurore, aš neįpratusi būti išprašoma iš ten, kur syki buvau pakviesta. Prašau klaust. Sakysiu tiesą ir tik tiesą. Galiu prisiekt ...

ROKAS. Na gerai...

FABIJA. Ką pasakyti?

ROKAS. Tik atsakinėt į mano klausimus. Trumpai ir aiškiai.

FABIJA. Supratau, pone prokurore, trumpai ir aiškiai. Prašau klausti. Kodėl jūs manęs neklausiat?

ROKAS. Ar jūs visur taip skubat, ponია?

FABIJA. Ar aš skubu? Viešpatie, aš vos suspėju...

ROKAS. Jūs – buvusi įtariamąjo žmona. Ar taip?

FABIJA. Taip. Du mėnesius. Po susirašymo. O trečią...

ROKAS. Stop, stop. Į klausimą atsakėt.

FABIJA. Bet aš nepasakiau svarbiausio dalyko – kas atsitiko trečią mėnesį...

ROKAS. Nebūtina.

FABIJA. Trečią mėnesį aš jį palikau! Ir žinot...

ROKAS. Ponia, jeigu jūs, atsakinėdama į mano klausimus, rodysit per daug iniciatyvos, aš būsiu priverstas atsisakyti jūsų paslaugų.

FABIJA. Tyliu. Kaip žemė.

ROKAS. Sakėt, kaip žmona su įtariamuoju bendravote du mėnesius...

FABIJA. O, tai buvo košmaras, tai buvo...

ROKAS. Dar sykį įspėju – kalbate tik klausiama. Kitaip...

FABIJA. Pone prokurore, labai atsiprašau, betgi jūs neklausiat...

ROKAS. Ponia Fabijole, kaip įtariamasis su jumis elgdavos?

FABIJA. Kaip. Būdavo, kad ištisas dienas žodžio nepratardavo. Nors kuolą ant galvos tašyk. Apie seksą tada nė neprasižiok – visom keturiom iš dirbtuvės lėksi... Bet užtat kai užeidavo priepuolis, lyg išbadėjęs liūtas griebdavo, tada tik laikykis... Širdis tiesiog pasiutpolkę šokdavo... Atrodė, pro gerklę su visa dūšia išlėks... Ne sykį pagalvojau – amen, paskutinioji atėjo... Tikras seksualinis maniakas...

ROKAS. Sakot, seksualinis maniakas... Ir todėl...

FABIJA. Vien prisiminus šiurpuliai nukrečia, o vieną kartą...

ROKAS. Gana. Eikit.

FABIJA. Išvarot? Mane?

ROKAS. Jūs apklausta.

FABIJA. Pone prokurore, už ką?

ROKAS. Aš jus triskart įspėjau.

FABIJA. Pone prokurore, tik du... dukart... Ponai, juk girdėjot – tik du...

ROKAS. Trečias kartas tikrai nemeluos, ponai Fabija. Ar ką nors gera apie buvusį su-tuoktinį galite pasakyti?

FABIJA. Kažkaip apie tai nepagalvojau...

ROKAS. Turite laiko. Pagalvokit. (*Pauzė*) O iki tų dviejų mėnesių... Gal vis dėlto ir gražių valandėlių pasitaikydavo? Kitaip... Kaip galėtume paaiškinti tokio protin-go ir žavaus jaunuolio atsiradimą?

FABIJA. Ar tai jau klausimas?

ROKAS. Taip, klausimas. Per daug sudėtingas? Galime performuluoti... Jūs, ponai, šio jaunuolio motina, taip?

FABIJA. Tikrai taip.

ROKAS. O tėvas kas?

FABIJA. Tėvas... Na, ponas Liudas...

ROKAS. Kodėl suabejojot? Galėjo būt ir kas nors kitas?

FABIJA. Negalėjo.

ROKAS. Vadinasi, neabejojat?

FABIJA. Ne.

ROKAS. Kiek metų kaip išsiskyre?

FABIJA. Greit dvidešimt.

ROKAS. Buvot nėščia?

FABIJA. Ką tik pagimdžius.

ROKAS. Ir turėjote tiek drąsos?

FABIJA. Kai gyvenimas priverčia, atsiranda ir drąsos.

ROKAS. Vyras neuždirbo pinigų?

FABIJA. Aš neturėjau vyro. Aš turėjau apžėlusį, suskretusį, dažais prakvėpusį fanatiką, su kuriuo ne tik padorioj draugijoje, bet ir turguj gėda pasirodyt.

ROKAS. Betgi tai meno žmogus. Dailininkas.

FABIJA. Kurio paveikslų niekas neperka.

ROKAS. Sakot, *jūs* jį palikot?

FABIJA. Su kūdikiu ant rankų...

ROKAS. Ir tasai kūdikis – štai šis jaunuolis?

FABIJA. Užauginau geriems žmonėms padedant.

ROKAS. O su tėvu palaikėt ryšius?

FABIJA. Kokie ryšiai?.. Aš jo blaivaus nesu mačius.

ROKAS. Nemanėt, kad sūnui gali trūkti tėvo?

FABIJA. Jis turėjo tėvą. Aš jam pasakiau, ir jis žinojo, kad jo tėvas – garsus žmogus, didis keliautojas... Visas Nacionalinės geografijos laidas per tivi žiūrėdavom...

ROKAS. Tikėjosi pamatyt?

FABIJA. Ir dar kaip.

ROKAS. O kai nepamatė?

FABIJA. Nežinau. Turbūt primiršo.

ROKAS. O jums, pone Liudai, ar sūnaus netrūko?

LIUDAS. Kaip čia pasakius... Man trūko ko kitko.

ROKAS. Būtent?

LIUDAS. Man trūko kažkokio cinko, pasiutimo, prasmės pajautimo, kad tikrai verta gyvent, verta dirbt, verta dėl ko nors kautis...

ROKAS. Ir teko to pajautimo ieškoti stiklelio dugne?

LIUDAS. Panašiai.

ROKAS. Dabar, kai pamatėte sūnų, kuris, kaip atrodo, mielai jus apkabintų, ar jūsų nusistatymas toks pat skeptiškas?

LIUDAS. Niekas nepasikeitė.

ROKAS. O tėviški jausmai?

LIUDAS. Aš jų niekada neturėjau.

ROKAS. Ir niekada nepagalvodavot, kad kažkur gyvena jūsų vaikas, kad miela būtų susitikt, pasišnekėti?..

LIUDAS. Pagalvodavau... Bet taip pat pagalvodavau, kad neišvengsiu akistatos su jį pagimdžiusia moterim...

ROKAS. Prisiminkim tą naktį miške... Ar tai buvo pirmas judviejų susitikimas?

LIUDAS. Pirmas.

ROKAS. O iki tol?

LIUDAS. Neteko.

ROKAS. Kai susitikot, ar žinojot, ar bent nujautėt, kad tai jūsų sūnus?

LIUDAS. Taip, žinojau.

ROKAS. Kas jums pasakė?

LIUDAS. Panelė Agnė parodė nuotrauką. Prisiminiau praeitį... Sutapo datos.

ROKAS. Tarp kitko, savo parodymuose tardytojui teigėte, kad į mišką atvykote paslėpti lavono, ir nė žodžio apie Ugnį. Kodėl nepasakėt visos tiesos?

LIUDAS. Nenorėjau, kad į bylą būtų įveltas jaunas žmogus.

ROKAS. Ar taip pat būtum pasielgęs, jei tai būtų buvęs ne sūnus, o koks nors kitas jaunuolis?

LIUDAS. Negaliu pasakyti. Nežinau. Galbūt.

ROKAS. O tu, pone Ugniau, ar žinotai, kad tai tavo tėvas?

UGNIUS. Ne.

ROKAS. Ir nenujautei?

UGNIUS. Ne.

ROKAS. Dabar žinai, kad ponas Liudas – tavo tėvas. Žmogus, pasistengęs, kad ateitum į šį pasaulį. Žmogus, galbūt nekaltas, kuriam gresia ilgi metai kalėjimo. Ką tu jauti?

UGNIUS. Nesupratau klausimo.

ROKAS. Na gailestį, užuojautą, neapykantą, pasitenkinimą?

FABIJA. Pone prokurore, jei leistumėt...

UGNIUS. Nesikišk, mama. Pone prokurore, klausimas nesusijęs su byla. Be to, aš nesu proceso dalyvis.

ROKAS. Nesunku tai apiforminti, ponaiti Ugniau...

UGNIUS. Pone prokurore, jeigu priešais jus atsirastų seniai palaidotas jums artimas žmogus, ką jūs jaustumėt?

ROKAS. Labai nustebčiau.

UGNIUS. O visi kiti jausmai?

ROKAS. Na...

UGNIUS. Ačiū, pone prokurore. Tikiuos, galime atsisveikint? Mano vizitinė... Jei pagaidautumėte ką nors formint, aš jūsų paslaugoms. Nuoširdžiai...

ROKAS. Ketinu šiandien pat paskelbti sprendimą dėl įtarimų... Jei nelabai užimtas, gal vis dėlto palauktum...

UGNIUS. Ne, turiu eit. Nenoriu vėluot į paskaitą.

ROKAS. Ką gi... Labai džiaugiuos tave sutikęs, jaunuoli... Reikia tai reikia, nelaikysiu. Paskaitos, žinoma, svarbiau negu kažkokio krioštelėjusio senio sapaliojimais... Kaip tu ten pasakei? Kvaili seniai visada kvailesni už jaunuosius, ar ne?.. Taigi aš senas kvailys, o tu jaunas kvailys, ir, suprantama, kad aš esu už tave kvailesnis... O reikia rašyti tą prakeiktą nutarimą, o tvirtų įrodymų neturim... Beveik kiekvienu galima suabejoti... Kaip pasielgt?

UGNIUS. Atidėt nutarimą.

ROKAS. Byla, kaip sakoma, rezonancinė, spaudos išpūsta... Nusikaltėlis prisipažino... Rėksniai laukia nuosprendžio... Ar manai, kad atidėjus kas nors pasikeistų?

UGNIUS. Prašau atleisti, bet tikrai nieko patarti negaliu.

ROKAS. Tiesa, yra viena įdomi detalė, kuria iki šiol kažkodėl nebuvo susidomėta... Gal bendromis jėgomis galėtume iš jos ką nors išpešti?.. Paskelbus Manto paiešką, kažkoks anonimas paskambino ir pranešė apie nusikaltimą ir galimą jo vykdytoją. Ne į policiją, ne šimtas dvylika, o į prokuratūrą, pačiam generaliniam... Reikia manyt, kad skambino ne šiaip eilinis pilietis, o žmogus iš teisėtvarkos sluoksnių, nes generalinio telefonas ne kiekvienam prieinamas. Be to, labai suinteresuotas, kad nusikaltimas būtų atskleistas kuo operatyviau... Tarp kitko, rengdamasis šiam pašnekesiui, pasiėmiau įrašą, gal paklausom, padėsi man apsispręst, kieno tai gali būti balsas...

UGNIUS. Įrašai vis tiek neturi teisiškai įrodomosios vertės...

ROKAS. Tačiau kartais jie gali būti kaip virvutė, ir gana tvirta, už kurios patraukus įrodymai birte pabyra...

UGNIUS. Deja, nenudžiuginsiu, nesu kompetentingas... Be to, atsakomybė... Suklydus gali tekti ilgai graužtis nagus.

ROKAS. Tavo valia, jaunuoli. Jei dar turim ką pasakyti...

UGNIUS. Ne. Nieko.

ROKAS. Darom pusvalandžio pertrauką. Paruošiu protokolą. Reikės pasirašyti....
(Išeina)

FABIJA. Apie ką šnekėjotės?

UGNIUS. Prašė pagalbos rašant nutarimą.

FABIJA. Ir tu atsisakei?

UGNIUS. Nenorėjau būti šališkas...

FABIJA. Sodins?

UGNIUS. Manau, kad ne.

FABIJA. Tai kaip tada bus?

UGNIUS. Nežinau. Turbūt pratęs tyrimą.

FABIJA. Liudai, prieik.

LIUDAS. Sveikas, sūnau.

UGNIUS. Labas, tėti.

LIUDAS. Gerai atro dai.

UGNIUS. Kaip tu laikais? Kaip sveikata?

LIUDAS. Nesiskundžiu. Kaip studijos?

UGNIUS. Po truputį.

LIUDAS. Šnekėjai neblogai... Niekada nebūčiau pagalvojęs...

UGNIUS. Kiaurai pramoviau...

LIUDAS. Kodėl? Apie tą senstelėjusį lovelasą gana tikroviškai suskėlei...

UGNIUS. Tu taip manai?

LIUDAS. Čia ir manyti nėra ko...

UGNIUS. Ačiū...

FABIJA. Tai kaip dabar bus, tėvai?

LIUDAS. Kaip prokurorai nuspręs, taip ir bus.

FABIJA. Sako, nesodins.

LIUDAS. Nesodins tai nesodins, negi verksi.

FABIJA. Ar tu nepagalvojai, kad kažkas turės atsėdėti, gali ir vaiką prikabinti.

LIUDAS. Pagalvojau.

FABIJA. Matyt, kažką pasakei ne taip...

LIUDAS. Matyt...

FABIJA. Bet gal dar ne viskas taip beviltiška? Juk prokurorai irgi žmonės...

LIUDAS. Nori pasakyt, kad ima? Ir šitas?

FABIJA. Rasi, kurs neima... Negi nepastebėjai, kaip jis maigėsi, kaip ieškojo priekabių... Aš tokius iš tolo užuodžiu... Niekada sau neatleisiu... Juk galėjom iš anksto, prieš apklausą... Nebūtų elgesis kaip su paskutine... Gerų žmonių netrūksta, taksą žinom, būtime sukrapštę... Vis per tavo galvelę... Galėjom pagaliau ir tavo tą sumautą dirbtuvę užstatyti... Tai ne... Prisipažinsiu, ir pasodins... Ir še tau, pasodino... Uch, kaip aš savęs nekenčiu...

UGNIUS. Agne, reikėtų mudviem pasišnekėt...

AGNĖ. Po visos tos komedijos? Apie ką? Ar apie tai, kaip norėjai nekaltą žmogų pasodint ir neišdegė? Neturim mudu apie ką šnekėt, Ugniau.

UGNIUS. Žinau. Pasielgiau kaip paskutinis idiotas. Bet kodėl man niekas nepasakė? Kodėl tu tylėjai?

AGNĖ. Todėl, kad tu baisus žmogus.

UGNIUS. Bet tas baisus žmogus myli tave...

AGNĖ. Ir daro nusikaltimą po nusikaltimo.

UGNIUS. O tu? Juk per tave, per tave viskas...

AGNĖ. Cha... Per mane... Aš kaip asiliuką jį mat už virvutės vedžiojau... Tu juk visai neturi sąžinės, Ugniau.

UGNIUS. Iš kur žinai? Buvai įlindus į mano kailį? Gal aš jau seniai naktimis nebeužmiegu?..

AGNĖ. Ieškai būdų, kaip išsisukt, kitus įklampint? Aš tavim netikiu, berneli. Limitas išsemtas iki dugno.

UGNIUS. Ką aš turėčiau padaryt, kad atgaučiau tavo pasitikėjimą?

AGNĖ. Aš tavim niekada nepasitikėjau. Ir nieko tu nebegali padaryt.

UGNIUS. Ir nieko nuoširdaus tarp mūsų nebuvo?

AGNĖ. Buvo... Deja... Tik nuostabiai nuoširdi prievarta...

UGNIUS. Taip, aš baisus žmogus, nusikaltėlis... Bet kodėl nepasakai prokurorams, kaip viskas iš tikrųjų buvo? Kodėl mane dengi, rizikuodama savo laisve? Ar ne todėl, kad vis dar tebemyli mane? Juk todėl, todėl, Agne!.. Pasakyk, kad todėl...

AGNĒ. Todėl, kad tavo tėvas taip nori. Todėl, kad jis dar tiki tavim... Todėl, kad jis galvoja, jog kalėjimas tave tikrai sulaužys. Todėl, kad ir toks, koks dabar esi, tu jam sūnus...

Sugrįžta Rokas

ROKAS (*padalindamas kiekvienam po lapą*). Jūsų parodymai. Pasirašysit. Jei nesutinkat, padarot prierašą. Dabar dėl pono Liudo. Sprendimas priimtas. Manau, kad jis teisingas... Pone Ugniau, gal perskaitytum? Garsiai. Kažkur nukišau akinius...

UGNIUS. Įtariamąjį su išvadomis supažindina prokuroras. Pagal Procesą...

ROKAS. Pagal Procesą – taip, o...

UGNIUS. O akiniai švarko kišenėlėj, pone prokurore. Ir liaukitės žaidę kaip kvailas kačiūkštis su dar kvailesne pele... Nesolidu... Partiją turėtų vainikuoti gražus, tikslus, o svarbiausia – netikėtas smūgis... Kur jūsų tas smūgis, prokurore?

ROKAS. Nesulauki? Kantrybės, sūneli.

UGNIUS. Žinokit, kiekvienam smūgiui yra ir kontrasmūgis. Duokit išvadas.

ROKAS. Prašau.

UGNIUS (*per kelias akimirkas peržvelgęs popierių*). Itin pavojingas... Sunkinančiomis aplinkybėmis... Cha cha cha!.. Ir šitai jūs laikot teisingu sprendimu? Betgi tai mažiausiai dešimt metų nelaisvės. Jūs išprotėjot, prokurore!

ROKAS. Įstatymas... Baudžiamasis kodeksas, berniuk... Už ypatingai sunkų nusikaltimą.

UGNIUS. Įrodymai?!.

ROKAS. Skaityk, skaityk... Pabraukta.

UGNIUS. DNR pėdsakai ant aukos drabužių ir kūno... apavo atspaudai nusikaltimo vietoj... ginklas... O motyvas? Nusikaltimo motyvas?

ROKAS. Kaip matai, yra ir motyvas... Seksualus nepilnametės išnaudojimas... O kai atsirado vaikinai, grėsęs tą malonumą sutrukdyti, jį tas lovelasas ir pašalino... Tokie faktai, kuriuos patvirtina ir liudytojų parodymai... Jais netikėti nėra pagrindo...

UGNIUS. O velnias!.. Kodėl sunkinančios aplinkybės? Juk prisipažino!

ROKAS. Siekdamas supainioti tyrimą ir išvengti bausmės.

UGNIUS. Jūs puikiai atlikot savo darbą, prokurore. Viskas teisinga... Ir DNR pėdsakai, ir ginklas, ir visa kita... Ir seksualus nepilnametės išnaudojimas, ir konkurento pašalinimas... Tik vienas netikslumas... Kaltinimą turite pateikti ne

Liudui Vakariui, bet Ugniui Krasnovui... Aš nušoviau Mantą... Aš paskambinau generaliniam...

ROKAS. Sūnus aukojasi dėl tėvo? Tyrimas užbaigtas, Ugniau. Įrodomoji medžiaga tokia gausi ir taip sucementuota, kad uodas, kaip sakoma, snapo neįkiš.

UGNIUS. Tai jūsų paskutinis smūgis?

ROKAS. Deja...

UGNIUS. Aš įrodysiu, prisiekiu, kad mano tėvas nekaltas!

ROKAS. Prašau...

Ugnius išeina lauk, po kelių akimirku pasigirsta automobilio variklio ūžesys, gaudimas, zvimbimas ir staiga – kurtinantis trenksmas, žvangėjimas ir tyla.

Visi sužiūra pro langą

ROKAS (*surinkęs telefono numerį*). Sunki avarija. Prie generalinės prokuratūros. Nedelsdami važiuojat...

FABIJA (*piktdžiugiškai*). Tu atsakysi už mano sūnų, prokurore Brigai!

EPILOGAS

PO KELERIŲ METŲ

*Nedidelė patalpa. Labai daug gėlių, pro kurias vos gali įžiūrėti kalėjimo atributus. Juodu medvilnės kostiumu vilkintis **Liudas** dėlioja puokštę.*

*Vairuodamas invalido vežimėlį įrieda **Ugnius**. Įeina **Fabija** su krepšiu ir **Agnė***

UGNIUS. Labas, tėti. Nauja ekspozicija?

LIUDAS. Panašiai... Sveikas.

UGNIUS. Kur dabar keliaus?

LIUDAS. Laukiu patvirtinimo. Iš Varšuvos.

UGNIUS (*mosteldamas į nešiojamą kompiuterį*). Pakeitei kompą?

LIUDAS. Fujitsu siemens. Rokas pasirinko. Po tos mano bylos, kai nesikreipiau aukščiau dėl apeliacijos, jis man tapo tiesiai Dievo dovana. Šitas visas gražumas – taigi jo fantazija... Mano – tik atlikimas. Ir, suprantat, kur visa paslaptis? Atskiri komponentai gali būti labai įvairūs, spalvos kontrastingos, nesiderinančios, netgi režiančios akį, tačiau jei visą tą neįtikėtinų elementų ir spalvų puokštę pasiseka sudėlioti taip, kad visi kontrastai suranda deramą vietą, – tie

patys komponentai, tos pačios spalvos įgyja visai kitą prasmę: ką tik buvęs pa-
birų, beprasmiškų detalių rinkinys tampa estetiškai jaudinančia visuma...

UGNIUS. Atrodo, laiko veltui neleidi?

LIUDAS. Laikas... Kas yra laikas?.. Tai turbūt toks daiktas, kuris objektyvią vertę
įgyja tada, kai mes jo nebeįėjame.

UGNIUS. Manai, administracija išleis?

LIUDAS. Manęs gal ir ne. Bet dėl eksponatų sutarta. O su administracija didelės
bėdos nėra: retkarčiais Rokas Brigas paspaudžia iš viršaus, ir nuo mano gėlyčių
procentukas nubyra, taip ir tvarkomės...

AGNĖ. Šitokios, rodos, dar neturi? (*Paduoda knygą*) Naujausias leidinys.

LIUDAS. „Ikebanos menas“... Nuostabu. Ką gi, bandysim užkariauti ir Tokiją...

FABIJA (*kraustydama krepšį ir ruošdama stalą*). Žinai, Liudai, kodėl man patinka
pas tave ateiti?

LIUDAS. Todėl, kad čia tokia vieta, kur visada kvepia... paraku...

FABIJA. Praėjo tie laikai... Bet kai prisimeni... Ech!.. Atspėk, brangusis, kuri
puokštė man labiausiai patinka?

AGNĖ. Tėtuši...

LIUDAS. Nebežinai vardo?

AGNĖ. Ponas Liudai...

LIUDAS. Ko pageidauja ponios Agnė?..

AGNĖ. Ir ponas Ugnius nori tau ką parodyti...

UGNIUS. Nieko ypatingo.

AGNĖ (*paėmusi iš Ugniaus knygą*). „Nekaltumo prezumpcija mūsų teismų prak-
tikoj“. Disertacija teisės daktaro laipsniui. Prašau.

LIUDAS. Apsigynei?

UGNIUS. Šiaip taip.

FABIJA. Teisės daktaras, viešpatie!.. Ignybkit... Pasakykit, kad nesapnuoju... Sūneli,
leisk tave išbučiuoti...

AGNĖ. Visa virpėjau kaip lapas... Profesoriai taip susiginčijo, maniau, atlapus nusi-
plėšys... Lėmė tik vienas balsas... Paskutinę akimirką... Ir žinot, kieno buvo
tas balsas?.. Habilituoto daktaro, profesoriaus Roko Brigo...

LIUDAS. Nepasigyrė...

AGNĖ. Girsis mat... Ten tokie prokurorai, tiesa, be pavardžių, tiesiog po kaulelį
išnarstyti...

UGNIUS. Na gal ir ne taip baisiai, bet kaltintojų veiksmus tokio pobūdžio bylose, kaip pavyzdžiui, Liudo Vakario, panarpliojau...

LIUDAS. Iš pradžių krintosi žmogus... Kaip jis sako: pats save pergudravau... Juk tą visą aferą jis buvo sugalvojęs tam, kad tu neišlaikytum psichologinės įtampos ir prisipažintum... Na o tada, manė, tikrai pasodins... Bet kai tu su Tojota vos neiškeliavai pas savo draugelį, mūsų prokuroras ir sutriko – viskas apsivertė... Tavo prisipažinimas nieko nebeduoda – tavęs kaip ir nėra, nežinia, kada atsigeivalėsi ir ar išvis atsigeivalėsi, vis dėlto koma, ne šiaip sprigtas į kaktą, o mano byloje viskas parengta, kaltinimas gelžbetoninis, procesas eina kaip iš pypkės... Rokas susirado mane jau kalėjime... Turi paduot apeliaciją, sako... Aš jam sakau: Rokai, mane paleis, tarkim, bus pradėta byla Ugniui... Gerai, jei tas rupūžiukas nepabus, o jei pabus? Jei neįgalus? Taigi jį turėsi sodinti... Jis dar bandė gint prokuroro mundurą – girdi, nusikaltai, turi būt nuteistas, atlikt bausmę... O aš ir sakau: ar jis dar nenubaustas? Ką reiškia mano dešimt metų nelaisvės, kai jam laisvė atimta gal visam gyvenimui?..

FABIJA. Stalas paruoštas. Taurės sklidinios. Kviečiu, ponai...

LIUDAS. Na, pakeliam... Už laisvę...

Visi pakelia stiklines, susidaužia

AMORALITETAS

Antiutopija

Veikia

GORGONAS – vyriausiasis dievas, aptukęs, nepriekaištingai amoralus senjoras

PANAS – geismų, gašlumo ir malonumų dievas, analogiškos išvaizdos senjoras

MAMONAS – ilgarankis, ilgapirštis senjoras, turto, godumo ir patogumų dievas

PROTĖJAS – šviesiaplaukis, skaisčiaakis junioras, svajonių, ilgesio ir gražios mirties dievaitis

Visi su ragiukais. Debesų sostuose. Gurkšnoja, užkandžiauja

PROTĖJAS. Norėčiau paklausti...

GORGONAS. Klausk.

PROTĖJAS. Ką mes čia valgom?

GORGONAS. Ar gardu?

PROTĖJAS. Keistokas skonis...

PANAS. Tavęs bosas klausia, ar gardu.

PROTĖJAS. Gardu, labai gardu.

GORGONAS. Mamonai, ir iš tikrųjų, o ką mes šiandien valgom?

MAMONAS. Stirnienos kepsnį „Rosita“, šefe.

GORGONAS. Geras... Kvepia paraku. O tas visas š.?

MAMONAS. Tai ančių kepenėlių paštetas su pastarnokų tyre.

GORGONAS. A... Tikrai gardu... (*Paragavęs gėrimo*) „Jaučio kraujas“, ar ne?

MAMONAS. Taip, šefe. „Jaučio kraujas“. Kahoras. Ritualinis.

GORGONAS. Nuostabus... Pakeliam... Sakyk, Protėjau, kodėl tu kaip tik prie mūsų prijunkai? Ko iš mūsų tikies?

PROTĖJAS. Jūs – stipriausi dievai. Noriu būti stiprus.

GORGONAS. Būsi. Pažvelk į mano bičus. Jėga... Gražūs, sveikatingi, tikri dieviškų darbų specai. Stebėk ir mokykis, vaikine. Kas girdėti tavo sferose, Panai?

PANAS. Viskas gerai. Programa vykdoma. Mūsų globojama šalis laiminga. Džiaugiasi laisve. Nepamiršta ir tavęs, Gorgonai. Seksualinių laisvių lygos moterų klubas surengė internetinę apklausą. Ir vėl tavo reitingas tarp dievų aukščiausias.

GORGONAS. Neabejoju. Tikiuos, pasistengsim, kad ir ateity toks išliktų... Neblogai jas pažįsti, Panai. Pagalvok, gal dar ką nors tokio, na, jų širdžiai mielo, galėtume padaryti.

PANAS. Iš karto nepasakysi. Jau dabar visa, kas įmanoma, padaryta. Kontracepcijos priemonės maksimaliai atpigintos. Nepilnametėms dalijamos veltui. Prezervatyvų naudojimas tapo piliečių garbės reikalu. Tautinio pasididžiavimo simboliu. Su bet koku niekas nebenori prasidėti. Pedagogai organizuoja vaikų priėmimą ne į SAUGAUS EISMO, bet į SAUGAUS SEKSO kursus. Jie žūva po automobilių ratais, iš rankų nepaleisdami prezervatyvų.

GORGONAS. Tikrai gražu. Didžiuojuos tavim, šaunusis Panai.

PANAS. Nesijaučiu ką nors labai kieto padaręs. Tai viso mūsų dievų kolektyvo nuopelnas. O tavo, Gorgonai, ypatingas. Be tavęs mes kaip be to besmegenio daikčiuko...

GORGONAS. Užtat kokia atsakomybė! Ypač mūsų visuotinio makropakilimo sąlygomis. Stabilaus pakilimo.

PROTĖJAS. Puikiai atrodote, pone Gorgonai.

GORGONAS. O kaip kitaip? Turim puikiai atrodyt..

PROTĖJAS. Turbūt be viagros apsieinat?

GORGONAS. Che che. Puikus dalykas. Patariu. Kasdien prieš ir po valgio kaip maisto papildą. Kaip ir naktinį porno popsą. Ilgalaikė sėkmė garantuota.

PROTĖJAS. Jaunimas jumis žavisi, Gorgonai. Mes pasiryžę žengti jūsų pėdomis. Mes jau žengiam. Seksas ir popsas – mūsų alfa ir omega, ilgesio ir svajonių topas, kasdieninė mūsų dainų, darbų ir žygių tema.

GORGONAS. Džiaugiuos, Protėjau, ir laiminu jūsų žygius ir darbus. Ponai dievai, ar nereikėtų kaip nors ypatingiau pagerbti didžiai nusipelnčius jaunuolius ir jaunuoles? Tarkim, įsteigti mažąjį Didžiojo Spenio medalį. Specialiai jaunimui. Tiktų ir merginoms, ir vaikinams. O jį įteikiant padovanoti po reikmenų komplektą.

MAMONAS. Nuostabus sumanymas. Šiuo pagrindu sukūrus nacionalinį prekės ženklą, atsivertų neribotos galimybės reklamai. Mūsų globojama šalis patektų į pasaulio žiniasklaidos fokusą. Vienu mostu atsiskleistų šios šalies grožis ir pa-

trauklumas. Pasipiltų turistų ir valiutos srautai. Suaktyvintų savo veiklą škotų džentelmenai.

GORGONAS. Puiku, Mamonai. Tokiu būdu, gražiai papildydami konfliktinių problemų sprendimo arsenalą, pratęstume ir garbingas mūsų sodiečių moterų analogiškos patirties tradicijas.

MAMONAS. Turbūt neturėtume pamiršti ir kitų, ne mažiau reikšmingų senoliškų tradicijų...

PANAS. In vino veritas!..

MAMONAS. In brendis, in konjakas.

PROTĖJAS. In dvilitrinis bambalis, senjorai! Kas gali būti gražiau už berniuką ar mergaitę, apsikabinusius ne berniuką ar mergaitę, o tokį dvilitrį bambalį? Senjorai, jaunimo poreikiai kasdien, auga, plečiasi, atsižvelkim į jų amžiaus ypatumus, pradėkim gaminti neribotos talpos pūsles specialiai paaugliams. Įsivaizduokit, berniukai ir mergaitės gatvėse, skveruose, prie mokyklų gurkšnoja ne dvilitrinius, o trijų, keturių, net penkių litrų bambalius. Efektas pritrenkiantis. Pamirštume, kas yra nusikaltimai. Sociologai teigia, kad polinkis nusikalsti didėja ar mažėja proporcingai suvartoto alkoholio kiekiui. Ir jie, žinoma, teisūs. Išplempus, sakykim, penkis litrus tornado, vaikinų laikysena iš esmės pasikeičia. Jie tampa tylūs, malonūs ir sukalbami. Apie merginas nė nešneku. Nuo tėvų ir mokytojų pečių nukristų sunki auklėjimo našta. Policija galėtų išeiti neribotų atostogų. Mūsų, dievų, reitingas, proporcingai kilstėtų.

GORGONAS. Sumanus vaikis esi, Protėjau. Ką apie tokią šaunią iniciatyvą pasakys mielas Mamonas?

MAMONAS. Gražiais pinigėliais kvepia, Gorgonai. Vien modernių taros gamybos technologijų įdiegimas – minimum keli šimtai milijonų eurų. Pritariu. Bet nepamirškime ir nemirtingos senolių tradicijos – pelningiausias akcijas parūpinti mūsų globojamiems bičiuliams. Aišku, skaidraus konkurso būdu.

GORGONAS. Skaidraus ir šaliai naudingo, Mamonai...

MAMONAS. Ir šaliai naudingo. Taikliai suformuluota.

GORGONAS. Kitaip ir neformuluojam. Kitaip tiesiog neturime teisės formuluoti. Tai mūsų pareiga.

PANAS. Kilni ir garbinga pareiga.

GORGONAS. Graži tu mano, brangi tėvyne... Kažkur girdėta, ar ne?

PANAS. Kaip teigia istorijos šaltiniai, ilgus metus ši šalis vadino save MARIJOS ŽEME, nes ją globojo mums neblogai pažįstama ypata, skaisčioji panelė Marija. Skaisčioji... Kche kche... Kad ją kur dešimt kipšų!.. Su savo tuo benkarčiuku vos viso mūsų triūso nesukniso. Laimė, kaip sako, plaukas ilgas – protas trumpas. Sumanė pakeisti žmogaus prigimtį. Radikaliai. Vyrus paversti kelnėtom davatkom. Ir užsirovė, žinoma. Vyrų norėjo moterų, moterų – vyrų, o panelė Marija – ne, bus taip, kaip aš noriu, aš – Dievo sūnaus motina, aš viską galiu: mano nesantuokinis vyras – galingiausia visatos būtybė. Jokio sekso be mano Tėvo ar Sūnaus leidimo, draudžiu visas gamijas, manijas, filijas, lagnijas, visus izmus ir schizmus. O ką leidi, panele Dorybingoji?.. Tik nuobodų sutuoktinių sanguliavimą? Tik tūkstantąją dalį tų džiaugsmų, kuriuos galėtume turėti? Na ne, mamyte, mes rasime tokių globėjų, kurie mums viską leis. Ir štai mes čia: Panas, aistros ir malonumų dievas, tai aš, turtų ir patogumų dievas kolega Mamonas, perspektyvusis junioras kolega Protėjas ir pats Gorgonas, kietasis visų kietuolių dievas.

GORGONAS. Senjorai dievai, šalies piliečių funkcijos, kaip matome, iš esmės keičiasi. O gal jau ir pasikeitė. Taigi turėtume visai rimtai pasvarstyti, ar neatėjo metas išmesti istorijos šiukšlyną senąjį šalies vardą, turiu galvoj skandalingai susikompromitavusią MARIJOS ŽEMĘ, ir visiems laikams įtvirtinti objektyvią tikrovę atspindintį naują pavadinimą. Tegul vadinsis ši šalis Gorgonija!

MAMONAS. Gorgonija? Kodėl Gorgonija? Kodėl ne Mamonija?

PANAS. Kodėl ne Panija?

GORGONAS. Tik Gorgonijoje žmonės gali būti laimingi.

MAMONAS. Kiekvienas populistas taip gali pasakyti. O argumentai?

GORGONAS. Pažiūrėk į mane.

MAMONAS. Nu.

GORGONAS. Gerai, įdėmiai pažiūrėk. Ką matai?

MAMONAS. Kiauliškai mielą fizionomiją.

GORGONAS. Puikiai pastebėjai, Mamonai. Kad žmonės tave mylėtų ir netgi gerbtų, turi būti toks, kokį nori jie tave matyti.

PANAS. Che, kiauliškai mielas...

GORGONAS. Kaip tik toks. Eksponas dievas padarė esminę klaidą: jis paskelbė sukūręs žmogų pagal savo atvaizdą ir panašumą. Kas iš to išėjo, žinom – pro

visus galus brokas lenda. O mes pasakėm: žmogau, kurk save pats, mes tau padėsime. Reklaminiai portretai gatavi. Rinkis bet kurį iš mūsų. Jei nori tikrai gero kablo, nosimi vadinamo, arba rankenų, kuriom galėtum grobti visa, ką pasieki, kaip pavyzdį renkies mūsų prakilnujį Mamoną. Na, o pageidauji padoraus kindziuko ir neprilygstamo kabuko, nusižiūri į žavingąjį Paną. Apie tave, tavo grožybes nekalbu, Protėjau, tu dar nesusiformavęs, dar niekas nežino, kas iš tavęs gali išeiti, tačiau linkėčiau, kad pasektum mūsų senjorų pavyzdžiu ir padėtum Gorgonijos piliečiams visapusiškai atsiskleisti...

PROTĖJAS. Pasistengsim, tikrai pasistengsim, bosc.

MAMONAS. Daug prišnekėjai, Gorgonai, o svarbiausio klausimo taip ir neišryškinai.

Ko verta būtų visa tavo Gorgonija, visa tavo makropakilimo politika be manęs, Mamono? Ji tiesiog neegzistuoja. Ne tik tau, Pone aukščiausiasis, piliečiai stato hyperhauzenus, ne tik prie tavo altoriaus čirškina kruvinas aukas ir šlovina ugninį vandenį. (*Mostelėdamas žemyn*) Gražūs, mieli laisvos šalies vaizdai, ar ne? Kiek naujų, modernių superšventyklų ir šventovių! Gastrošopai, šnapsošopai, seksošopai, hurdamai, gamblingdenai, korupcionai. Kas visą šią industriją sukūrė? Kas bankinghauzus valdo? Ar ne Mamono garbintojai? Mamonija, ponai superkriošenos, tik Mamonija...

PANAS. Che. Mamonija... Kažkaip vis į savo pusę lenki, mielas Maksi – Kablevičiaus. Ar jau pamiršai, koks krupis buvai į šį kraštą atsprūdęs? Pinčiukas. Šnipą iš pelkės iškišt bijojai. Dabar galiūnas, oho... Kai niekas nebegresia, nebent alzheimeris... Bepig trimituoti ant svetimo sprando išjojus...

MAMONAS. Neskiesk... Kas visais pavojingiausiais momentais pirmose nelabųjų gretose žengė?

PANAS. Mamonas, žinoma, Mamonas... Snukelį kaip klebono klapčiukas nutaisęs...

MAMONAS. Kas nuo skaistybės sargių į akį gavo ekshibicionizmo seansą demonstruojant? Ne Mamonas?

PANAS. Tik tiek ir sugebėjai. Žipčikas. Berods taip raisto žindukliai tave pravardžiuodavo? Verčiau prisimink, kaip elgeisi, kai tas sukčius panos Marijos vaikas, visus jus apmovė, į kiaules įviliodamas ir ežeran sukišdamas?

MAMONAS. Kaip. Normaliai. Kaip ir visi. Burbuliavau.

PANAS. Vadinas, kaip visi... Visi kažkodėl priburbuliavo, o Mamonas sveikas sveikutėlis.

MAMONAS. Mamonas žinojo, pro kur burbuliuoti, vaikelį...

PANAS. Nejuokinga.

MAMONAS. Žinoma. Jei būtų juokinga, nekikentum už pilvo susistvėręs.

PANAS. Aš ir nekikenu. Aš žvengiu. Į tave žiūrėdamas. Jei Marijos žemę pavadinsim Mamonija, taigi tu, Mamonai, visuose altoriuose kabosi... Kablys vietoj panos Marijos...

MAMONAS. Pakankamai seksualus kablys, kolega Panai.. Tas tikrai geriau negu švinkalo pilnas kindzius.

GORGONAS. Pakaks kalbasyti, ponai šnekoriai. Skelbiu absoliučiai objektyvų nuopelnų patikrinimo testą. Kieno dėka jūs čia, – visų gerbiami, godojami, liaupsinami? Kas iki tol buvot? Kas iki tol mes visi buvom? Liuciferio ir jo šutvės užgaidų vykdytojai, štai kas. Be pusmaišio sielų nė nebandėm į Pragaro vartus belstis. Na kas jus iš Šėtono tironijos išvadavo? Kas pirmas su davatkom susiuostė ir jų klaupkas užėmė? Kas pro duris išvartytas įlindo atgal pro langą ir iš ambonos paskelbė Naująjį deklareišeną?

PANAS. Naująjį... Kche kche... Stepas paskui Stepą vėl į sklepą... Sena plokštelė, Gorgonai. Tegu ir išvaizdi, supakuota gražiai, su naujom vėliavytėm, bet... Ir jei ne genialusis ponas Paradoksas, kažin ar šiandien taip aukštai sėdėtum...

GORGONAS. Aš įveikiau skaistybės sergėtojų dievą Plutą!

PANAS. Tu? Nesisavink laurų. Tai Plutas įveikė Plutą. Jis iškart suuodė, kuo mes kvepiam, ir paskelbė patį kvailiausią, tiesiog savižudišką dekalogą: nepasiduok gundomas, nemeluok, nevok, neištvirkauk... Ir išsikasė duobę. Ir amenkukt.

PROTĖJAS. Jis tikrai nusižudė?!

PANAS. Politiškai. Kas gi eis iš paskos, kai reikalauji tokio absurdo?

GORGONAS. Šįsyk sutinku su tavim, Panai. Šimtu procentų. Žmogus yra laisvas, jis privalo būti laisvas, jis gyvena vieną kartą, tad nedaryti to, kas teikia malonių akimirų, – kvailybė ir silpnumas. Taip mes visada sakėm, ir žmonės suprato mus ir įtikėjo.

PANAS. Mes... Tu, Gorgonai, nepranokstamas... Nepranokstamas svetimų minčių vagis... Vos išgirsti protingą pasakymą, tuoj ir pasisavini... Mes... Suprask – Gorgonas... Cha... O kas visą Laisvės koncepciją išrutuliojo? Panas, draugeli, Panas... Pano bažnyčia. Taip, taip, jaunas Protėjau... Ir Mamonas meluoti ne-leis... Žmogau, tu esi laisvas, tu privalai būti laisvas, jei ne – tu privalai išsilaivinti, tu gyveni vieną kartą ir nedaryti to, ko geidžia visa tavo esybė, – didžiausia kvailystė ir silpnumas. Vadinamoji nuodėmė – tai didžiausia dorybė,

visų malonumų šaltinis. Nusidėdamas tu sparčiai žengi į žmogaus ir pasaulio vienybę ir visuotinumą. Neklūpok, žmogau. Neklūpok, neatgailauk. Negarbink, nesižemink, nes tu laisvas, tu Dievas, pats sau Dievas. Tu niekam nepavaldu. Tik sau. Tu atsakingas tik prieš save. Kitokios atsakomybės nei širdy tavo, nei tavo leksikone nėra. Tas žodis gali atsirasti lūpose, bet jis tuoj numiršta, vos užsičiaupi. Tu nesilaikai pažadų nė priesaikų. Tu nevykdai priesakų. Tu garbę supranti kaip principą „dantis už dantį“. Gavęs smūgį, tu neatsuki kito skruosto – tu apgręži priešininko makaulę sutriuškindamas jo sprando slankstelį. Jeigu to nedarai arba darai, bet ne taip, kaip sakyta, tu pasmerktas gyvalioti kaip nuo visų slenksčių gujamas elgeta: tavo dalia – kūno ir dvasios skurdas. (*Pauzė*) Už tai ir pakeliam. Už Paniją.

GORGONAS. Neblogą jauką pakabinai, mielas Panai. Bet ar ne pernelyg susi-reikšmini?

PANAS. Pernelyg... Kche kche... Žinoma, ne iš sykio žmogus pakėlė galvą, ne iš sykio atsitiesė. Nelengva buvo tiek amžių mulkintam tariamą gėdą ir kuklumą įveikti. Bet kai atsitiesė, griuvo Skaisčiausiosios Mergelės bastionai. Pakėlė rankas Plutas. Ant scenos užlipo Panas. Kilo seksrevoliucija. Į gatves išėjo seks-bombos, biseksualai, liberaseksualai, socialseksualai. Suvešėjo masinis ekshibicionizmas. Panelės atidengė tas vietas, kurias iki tol slėpdavo, ponaičiai išsita-tuiravo sekso simboliais, ponai ir ponios salonuose suskato demonstruoti kama-sutrą. Suklestėjo seksindustrija, į mūsų globojamų partijų juodąsias kasas plūsta seksmilijardai, Panija, mieli kolegos, tik Panija šis kraštas turi vadintis...

GORGONAS. Visą vežimą iš degtuko priskaldei, Panai. Nežinau nė ką tau pasakyti. Tiesos, žinoma, daug. Bet aš pasigendu demokratijos. Demokratijos! Balsuosim. Skaičiuok, Protėjau. Už Gorgoniją. (*Pakelia abi rankas*) Kiek balsų?

PROTĖJAS. Du.

GORGONAS. Teisingai. Du. Dauguma. Balsavimas baigtas.

MAMONAS. Dauguma? Ar iš puodo išsikraustei, Gorgonai?

PANAS. Jis personas skaičiuoja pagal sudoroto ėdalo kiekį.

MAMONAS. Atsiprašau, bet mes prieš. Kategoriškai.

GORGONAS. Kas tokie – mes?

PANAS. Mes. Panas.

MAMONAS. Mes. Mamonas.

GORGONAS. O mes – Gorgonas. Gorgonas. Įsidėmėkite visiems laikams. Kartojam balsavimą. Už Gorgoniją. Trys balsai. (*Pakelia abi rankas, stenėdamas kelia koja*) Rrrrupūs miltai!.. Protėjau, Protėjau! kažkas atsitiko...

PROTĖJAS. Bandau aiškintis...

GORGONAS. Ne aiškinkis, o daryk ką nors.

PROTĖJAS. Nieko neišeis. Per daug prisikrakmolinai, bose.

GORGONAS. Vajėzus, tai kas dabar bus?

MAMONAS. Prisikrakmolinai ir sėdėk. Ne mažas vaikas.

PANAS. Iš kiekvieno š. galima išspausti vaško, bose.

GORGONAS. Nesupratau.

PANAS. Kol šitaip, joks Plutas į sostą nesikėsins.

GORGONAS. Puf... Gal ir teisybę sakot... Protėjau.

PROTĖJAS. Klausau, bose.

GORGONAS. Per daug nepersistenk. Pagalvok, kaip čia suveikti, kad... Na suprant... Kad ir taip liktų, ir tai vietai būtų patogų.

PROTĖJAS. Reikėtų specialaus pamperso, bose.

GORGONAS. Mamonai, ar turim specialių?

MAMONAS. Iki šiol nebuvo tokio poreikio. Bet reikalas pataisomas. Skubos tvarka įtrauksim į biudžetą atskira eilute, paskelbsim konkursą, kas laimės, maždaug aišku, kas gamins – taip pat, taigi neužtruksim...

GORGONAS. Paguodei, tikrai paguodei, Mamonai. Ačiū.

PROTĖJAS. Pone Gorgonai, uždėčiau atsarginį... Tiesa, paprastas... Jei, žinoma, neprieštarausit.

GORGONAS. Vyriausias dievas – ir su paprastu pampersu... Viešpatie, kur nusiritom... Na dėk, po šimts velnių, kiek tau sakyti!

Protėjas uždeda sauskelnes

GORGONAS. Na va, dabar visai kitaip. Pasakysiu auksinę išmintį, sūnau: ne tas apsikrakmolina, kas apsikrakmolina, o tas, kas ir apsikrakmolinęs neapsikrakmolina. Tiesa, mano jaunasis drauge?

PROTĖJAS. Tikrai taip, pone vyriausiasis. Jūsų kalambūras idealiai atspindi epochos dievų veidą.

GORGONAS. Taigi! Gerbiamieji dievai, aš visada žavėjausi mūsų susiklausymu ir tolerancija sprendžiant sudėtingiausius mūsų globojamos šalies gyvenimo reiškinius, gebėjimu pakilti virš asmeninių ambicijų ir interesų, aš visada ža-

vėjausi jūsų ryžtu ir valia ginant dieviškuosius mūsų reikalus, todėl mes šiandien ir esam tokie tvirti, atsparūs ir galingi. Kur aš lenkiu? Bandytas demokratiškai išspręsti mūsų globojamos šalies pavadinimo klausimą, kaip ką tik girdėjom, vainikuotas puikiu kalambūru...

MAMONAS. Jei, žinoma, tokį reiškinį galima pavadinti kalambūru... Juk tai pats tikriausias liaptiapas.

GORGONAS. Sakai? Liap – tiap tiap, tiap – liap liap... Ponai, aš užuodžiu vašką...
Liap – tiap tiap, tiap – liap liap...

PANAS. Liaptiapas ar tiapliapas?

MAMONAS. O koks skirtumas? Kodėl klausi?

PANAS. Pameni? Buvo toks pusdievis Tiaptiapas, per ruporus reklamavosi, kadrus rinko, mūsų šūkius kopijavo, eisenas rengė. Gerokai paplušti gavom, kol pasitvarkėm.

MAMONAS. Gal ir be reikalo. Galėjo visai padoriu dievu tapti. Sako, tų liaptiapų ar tiapliapų dabar tiek privisę – nors samčiu semk. Kai tik užaina metas savo grožybėms demonstruoti, ir pasipila kaip drugeliai.

GORGONAS. Tiap – liap liap, liap – tiap tiap... Vis dėlto muzikaliai skamba, ar ne? Ir ritmas klasiškas. Mielie kolegos, mano tvirčiausiu įsitikinimu, mūsų modernėjančiai šaliai reikia ir naujo, moderniško himno. Liap – tiap tiap, tiap – liap liap, liap – tiap tiap... Na kaip?

PROTĖJAS. Genialu. Jūsų sukurtas motyvas absoliučiai atitinka visus tokio himno reikalavimus, pone Gorgonai.

Atlieka visas kvartetas

GORGONAS. Galvotas vyrukas esi, Protėjau. Kaip elgtumeis mano vietoj?

PROTĖJAS. Tikrai nemalčiau, kas jau sumalta, pone Gorgonai.

GORGONAS. Girdėjote? Jis nemaltų, kas jau sumalta. Juk tai išeitis. Ir gana protinga.
Ką pasakysi, Mamonai?

MAMONAS. Viskas ir taip aišku. Be konsensuso neapsieisim.

GORGONAS. Konsensusas, cha. Ar tai – kada visi nori, bet niekas nenori? Ar kada visi nenori, bet niekas nori?

MAMONAS. Kada visi ir nori, ir nenori.

GORGONAS. Perspektyvus pasiūlymas, mielasis Panai...

PANAS. Na ir kaip mes jį suformuluosime, Mamonai?

MAMONAS. Kas dažnai žlugdo tegu ir pačius išmintingiausius sprendimus? Asmeniškumai, viešųjų ir privačiųjų interesų konfliktai, juk taip?

GORGONAS. Tikiuos, Mamonai, kad tai sakydamas turi galvoj ne mūsiškos politinės orientacijos pavyzdžius?

MAMONAS. O taip, mielas Gorgonai. Mūsiškių partijų viešieji ir privatieji interesai puikiai vieni su kitais sutaria.

PANAS. Taigi teisiniai argumentai netrukdo šios šalies vadinti ir Panija.

MAMONAS. Trukdo, šviesiausias Panai, trukdo... Žinoma, tavo įvaizdis gana patrauklus, kad ir žvelgiant į meno istorijos puslapius, tačiau ne visi tai supranta... Manau, kurdami šalies pavadinimą, turėtume apsieiti be vardų. Taip išvengtume atskirų dievų kulto ir kultūringai bendraudami rodytume gražaus sugyvenimo pavyzdį. Kaip nuo seno kuriami pavadinimai ir vardai? Turbūt neprieštarausite, jei pasakysiu, kad tai daroma pagal esminius personažo ar reiškinio požymius. Reikia tik išsiaiškinti, koks mūsų globojamos visuomenės esminis požymis. Pageidautina, kad šis požymis atspintų teigiamas, pozityvias jos ypatybes. Priešingu atveju kažin ar jis prigytų. Taigi prašau. Na, aukščiausiasis Gorgonai...

GORGONAS. Daug gražių, sakyčiau, netgi kilnių savybių turi mūsų šalis. Bet viena jų akivaizdžiai nustelbia kitas. Tai sanktimanija, mieliaji. Tik Sanktimanija turi vadintis ši buvusi Marijos žemė.

PROTĖJAS. Jūsų erudicija tikrai nepaprasta, pone Gorgonai... Nedrįsčiau klausti... Bet, matydamas jūsų nuolatinį dėmesį jaunimui...

GORGONAS. Aš tavim vis labiau žaviuos, Protėjau. Ką tik pateikei gyvą sanktimanijos pavyzdį: taip puikiai suderinai žodžius ir mimiką, kad jei ne mano tūkstantmetė patirtis, tikrai būčiau patikėjęs, kad tai, ką tu sakai, – įkūnytas nuosirdumas ir pagarba, kas, žinoma, nelabai pagirtina.

PROTĖJAS. Jūs norite pasakyti, kad aš veidmainiavau?..

GORGONAS. Ar aš noriu pasakyti? Gorgonas niekada nieko nenori pasakyti. Gorgonas pasako. Veidmainiavai, Protėjau. Genialiai veidmainiavai. Vertinu aukščiausiais balais.

PROTĖJAS. Vadinasi, sanktimanija tai veidmainystė!..

GORGONAS. Taip, kaip tik taip. Veidmainystė. Pats įstabiausias, labiausiai paplitęs bendravimo būdas, kurio pranašumai neabejotini. Įsivaizduokim, kad staiga liaujamės veidmainiavę. Kas atsitinka?

MAMONAS. Turbūt nieko ypatingo. Paprasčiausiai išsimalam snukius.

PROTĖJAS. O žmonės? Dar yra ir žmonės.

GORGONAS. Dėl žmonių neturėtų galvos skaudėti. Šis bruožas taip įsišaknijęs, kad niekas ir nepagalvos kitaip elgtis.

PROTĖJAS. Tai gal tą Marijos žemę ir pavadinkim VEIDMAINIJA?

GORGONAS. Pernelyg viską supaprastini, vaike. Sanktimanija... Veidmainija... Yra skirtumas? Sanktimanija – tai kažkas šventvagiška, tai superveidmainystė. Veidmainystė iš esmės. Veidmainystė kvadratu.

PROTĖJAS. Ponai dievai, aš lekiu į Žemę pranešti, kad nuo šiol mūsų šalis vadinsis SANKTIMANIJA!

MAMONAS. Palauk, palauk. Niekada taip nebūna, kad neatsirastų geresnio varianto. Ar ne gobšumas ir pavydas – būdingiausi, pavyzdiniai mūsų šalies bruožai?

GORGONAS. Niekas tuo neabejoja, Mamonai, bet jie pernelyg kasdieniški, šiurkštūs, kad tiktų šalies pavadinimui. Šiurkštūs, aišku, tik iš paviršiaus. Pats turinys – visiškai priimtinas. Kas yra tikrieji šalies gerovės kūrėjai? Ar filantropais vadinami minkštakūniai švaistūnai, ar gobšūs, pavydūs, žiaurūs supermenai, kuriuos anksčiau mafiozais vadindavo? Suprantama, pastarieji. Sugalvok žodį, skambų, plėšrų, kurį visa šalis galėtų skanduoti, ir aš tau nusilenksiu.

PROTĖJAS. Žinau. VILKŲ PASAULYJE-E-E....

GORGONAS. Neblogai. Bet kažkur girdėta. Be to, prastai skamba, berniuk. Tai kaip, Mamonai, pasiduodam?

MAMONAS. LIUPUSODIJA-A-A!..

PANAS. Liupusodija. Kas tai? Odė vilkams?

MAMONAS. Tai odė viso pasaulio vilkų susivienijimui.

GORGONAS. Cha, beveik Bethovenas. Ne, tokios asociacijos mums iš principo nepriimtinos.

PANAS. Daug neišsidirbinėdamas pasakysiu: gana uodegas raityti, ponai, siūlau mūsų globojamą šalį pavadinti SODOMIJA, LAIMINGŲJŲ ŽEME. Kodėl laimingųjų? Ogi todėl, kad jos gyventojai negali būti nelaimingi, jie tiesiog pasmerkti džiaugsmui ir laimei – jie gyvena pagal mūsų dievų įdiegtą laisvės doktriną: sykį gyveni, nesivaržyk, mylėk save, atsiskleisk, nėra nei gero, nei blogo, yra tik malonu ar nemalonu, būk malonus sau, būk malonus tiems, kas teikia tau malonumo, spjauk į veidą visiems, kas teigia priešingai ir bruka tavo

kūnui vergijos pančius. Nėra nei filijų, nei fobijų, yra visuotinis susiliejimas –
džiaugsmingos potencijos ekstazė...

GORGONAS. Kaip paprasta. SODOMIJA... LAIMINGŲJŲ ŽEMĖ... Gaila, kad ne
GORGONIJA...Tu – genijus, Panai.

MAMONAS. Jei būtum gėjus, aš išbučiuočiau tave.

GORGONAS. Bučiuok mane, Mamonai.

Dievai išsibučiuoja

GORGONAS. Protėjau, leki į Žemę ir paskelbi naujieną. Gal ir ne visiems ji patiks,
bet...

PANAS. Ką galbūt, turės patikti. Pluto sapalionės neturi jokių šansų.

GORGONAS. Į ginčus nesileisk, neleisk žeminti dievų vardo ir šiukštu nesusidėk su
liaptiapiapininkais.

Protėjas iškeliauja

Pauzė

PANAS. Didelį darbą padarėm.

MAMONAS. Tam ir esam. Gal dar to jaučio kraujo turi?

GORGONAS (*susipylęs sau*). Deja.

MAMONAS. Nelabai gražiai elgies, Gorgonai.

GORGONAS. Pagal hierarchiją.

PANAS. Ar ir puodą išlaižei?

GORGONAS. Maniau, kad niekas nebenori.

PANAS. Galėjai atsiklaust.

GORGONAS. Aš? Turėjau klaust?

MAMONAS. Jei mūsų pilvai ims savivaldžiauti, mes už save neatsakom.

GORGONAS. Kaip manot, kolegos, ar tas balbiesas patikimas?

PANAS. Kol kas gana simpatyngai atrodo.

GORGONAS. O tai, kad pernelyg mumis žavisi, ar nekelia įtarimo?

MAMONAS. Kai bus dėl ko įtarti, ir įtarsim, man jis ne konkurentas.

GORGONAS. Kol kas. Gerai, šį klausimą paliekam atvirą. Einam toliau. Negrįžtamai
pasukę klestėjimo keliu, turim pakoreguoti kai kuriuos taktikos elementus ir, be
abejo, strategiją. Iki šiol vadovavomės klasikinės demokratijos principais. Vox
populi – vox Dei. Dabar pereisim į aukštesnę demokratijos pakopą – valdomą
demokratiją. Vox Dei – vox populi. Galvoju apie naują konstituciją, kurios es-
minius punktus ir turėtume aptarti. Kolega Panas? Prašau.

PANAS. Visai išdvakai, Gorgonai.

GORGONAS. Nesupratau.

PANAS. Apie kokią konstituciją kalbi?

GORGONAS. Apie naują. Gorgonijos.

PANAS. Tas ir matyt. Mūsų globojama šalis dabar Sodomija, mielas. Ir jokių, nei senų, nei naujų demokratijų nebegali būti.

GORGONAS. Tad kaipgi?.. Niekas už tokią konstituciją nebalsuos.

PANAS. Mūsų globojama šalis dabar iš principo nauja. Ir konstitucija tai turi atspindėti. O dėl balsavimo tai galvą dedu, kad piliečiai ir pilietės veržte veršis prie urnų, kad parodytų, jog kaip tik tokia labiausiai atitinka jų lūkesčius.

MAMONAS. Na na?

PANAS. Jokių vox Dei – vox populi, jokių demokratijų. SODOMIJA – tai seksokratija, seks Dei – seks populi. Pagaliau kas pirma, kas antra – ne taip ir svarbu. Jau dabar šie principai labai paplitę. Pažvelkit, kas daros bet kokio rango kekšnyuose, ir jūs suprasit, kuo virs mūsų Sodomija įteisinus sueities pablisitę. Dėl viso pikto, jei vis dėlto atsirastų nepritariančių, manau, būtinai reikėtų priimti BK straipsnį, kuris reglamentuotų atsakomybę už paties akto viešumo pažeidimus. Tikiu, neilgai trukus, tai virs profesionalaus sporto fenomenu ir taps antrąja mūsų šalies religija.

MAMONAS. Svarbiausia ir pamiršai, seksokrate. Biudžetas, baksokratija – štai tas dramblis, ant kurio stovi ir tavo koncepcijos. Kas ir kaip formuos biudžetą, mielasai?

GORGONAS. Dėl šito galit nesirūpinti. Atsiras, kas suformuoja. Kad tik būtų iš ko.

PANAS. Kaip žinom, mūsų globojama šalis nei žemės turtais, nei ypatingu intelektu nepasižymi. Tačiau niekas nepaneigs, kad žmonės čia balsingi ir seksualūs. Iš tolo švyti jaunosios žvaigždės ir žvaigždutės. Kas iš jų? Ogi finansai. Šimtai, tūkstančiai, milijonai eurų. Juos reikia paimti. Uždavins nėra paprastas, bet įkandamas. Įdirbį turim neblogą. Prigimties žiedai jau užmezgė vaisius. Pedagogai mūsų pusėj. Išsijuosę darbuojasi seksologai. Lyčių sueities imitacija – pagrindinė visų amžiaus grupių tema. Jaunavedžiams dėstomos paskaitos apie poravimosi meną. Formuojasi poravimosi religija. Gaminama aibė porno atributikos. Sekso industrijos pelnai prilygsta naftos milijardams. Deja, juos paima ne mūsų šalis. O turime paimti mes. Sodomija. Kaip? Maksimaliai padidinę sekso eksportą. Daugybėje sričių mūsų šalis pirmauja. Niekas prieš mus neatsilaiko

tuštinant bokalus ir grumiantis keliuose, kitokių šiurkštumų ir nevalyvumų varžybose. Turime pirmauti ir eksportuodami seksą. Visos prielaidos yra. Jaunimas puikiai paruoštas. Kas trečias jaunuolis, kas antra jaunuolė pasiryžę tuoj pat išvykti, kad atliktų garbingą Sodomijos piliečio pareigą.

Parvyksta Protėjas. Lūpose šypsena, akys spindi

Pauzė

PROTĖJAS. Aš apakęs... Kaip ten gražu... Kokie gražūs ten žmonės... Jie visai nebijo mirti... Jie taip elgiasi, tarsi mirtis būtų jų sesuo, jų motina, jų mylimoji...

MAMONAS. kažkas čia nebe taip...

PANAS. Viskas taip, kolega. Žaliakasės sumaišė protą Protėjui.

PROTĖJAS. Ten tikrai laimingųjų žemė...

GORGONAS. Kas tau? Atsikvošėk!.. Kaip jie tave pasitiko?

PROTĖJAS. Jie manęs nepasitiko.

PANAS. Jie nesirinko į aikštes, neskandavo „Sodomija“, neminėjo mūsų vardų?

PROTĖJAS. Ne.

PANAS. Kodėl? Gal tu jiems nieko nepranešei?

PROTĖJAS. Bandžiau. Bet jie manęs nepastebėjo.

GORGONAS. Tai ką jie, po šimts kipšų, akli?

PROTĖJAS. Aš nežinau. Jie į mane nežiūrėjo.

MAMONAS. Tai ką jie veikė? Jie vis dėlto kažką veikė? Žmonės visada ką nors veikia.

PROTĖJAS (*pakiliai*). Jie linksminosi, jie puotavo... Kaimų pirkiose, miestų aikštėse, specialiose girdyklose, nepaisydami žiaurios statistikos, jie stoiškai gėrė surogatus, traukė koką ar džefą ir smigo laimingi, euforijos apimti čia pat po prirau-gėtais suolais ar stalais į klinikinės mirties tunelius. Jie mylėjosi... Mylėjosi juodai. Mylėjosi nesaistomi pažadų ir priesaikų, nepaisydami amžiaus, lyties ir biologinių rūšies skirtumų. Mylėjosi po karalių baldakimais ir ubagų skrandomis, po brezentais ir žvaigždėmis, geidulių apsėstos senės dusino pajėgiausius vyrukus, jaunų meilužių glėbiuose didvyriškai krito viagros poveikio nesumoję pensininkai, o virš gražiosios žemės draikstėsi prezervatyvų skutai ir ilgai nesisklaidė toks mielas širdžiai išskyrų kvapas...

GORGONAS. Valio, mes nugalėjom. Hip hip!

PANAS ir MAMONAS. Hurra!

PROTĖJAS. Tai tik gėlytės, mielieji dievai. Malonumų svaigulys užvaldė jų protus.

Jie daro viską, kad neturėtų palikuonių. Jie nebenori ir nebegali reprodukuotis.

Išsekusios vyrų sėklidės gamina nesubrendusį broką, o moterys gimdo zombius.

Mirties angelai sklendo virš žemės!

GORGONAS. Ar tu tikrai juos matei, Protėjau? Na, tuos angelus...

PROTĖJAS. Mačiau. Juodais sparnais jie dengė saulę.

GORGONAS. Vadinasi, matei... Ir kokios perspektyvos?

PROTĖJAS. Žmonės patirs dar vieną džiaugsmą – jie iš tikrųjų panors mirti. Savižudybių statistika viršys visus rodiklius!

PANAS. Tu fainas vaikas, Protėjau. Garbingas, ištikimas. Kitas jau seniai būtų padus pasipustęs...

GORGONAS. Kaip supratau, kitų dievų nežadi ieškoti, lieki su mumis iki galo?

PROTĖJAS. Norėčiau. Norėčiau būti toks kaip jūs, visagaliai dievai.

GORGONAS. Sprendimo, matau, nebekeisi...

PROTĖJAS. Ne ne, jokių būdu.

GORGONAS. Ir nė kiek nebaugina ateitis?

PROTĖJAS. O ko bijot? Juk ateitis niekada nesibaigia.

GORGONAS. Aukso žodžiai. (*Susižvalgęs su kitais senjorais*) Man regis, metas pietauti, Mamonai?

MAMONAS. Dėl įdaro. Iš artišokų ar pastarnokų?

PANAS. Tik patroškink gerai, kad daug kramtyti nereikėtų.

MAMONAS. Gali neabejot. Šitai mes mokam.

GORGONAS. Ir kahoro, būtinai kahoro. Eik, eik, berniuk, padėsi apsiruošti.

PROTĖJAS. Ponai dievai, mes pasistengsim jūsų nenuvilti.

MAMONAS. Eime, Protėjau.

Mamonas ir Protėjas išeina

GORGONAS. Ar jis iš tikrųjų toks naivus, ar tik apsimeta?

PANAS. Dabar jau vis tiek.

GORGONAS. kažkas nelabai suprantama. Ką, jis gudresnis už mus?

PANAS. Nepasakyčiau.

GORGONAS. Tai kodėl toks nuolankus? Oho, kokie mes jo amžiuje buvom! Visas paraistes išdulkinom. Kaimiečiai neatsistebėdavo: ir iš kur tie velniukai dygsta?

PANAS. Negraudink.

GORGONAS. Manai, man negraudu? Manai, visa tai, kas dabar vyksta, mane džiugina? Iš reikalo, brolau. Iš inercijos. Argi tai gyvenimas? Mes nebereikalingi. Savo darbą atlikom. O kai nebereikalingas, tai ir...

PANAS. Šitaip galvodami niekur nenu eisim. Darbų per akis. Niekad nepatikėsiu, kad Plutas taip lengvai pasiduotų.

GORGONAS. Plutas... Bjaurus tipas. Bet ar mes turim tiek jėgos, kad jį pribaugtume?

PANAS. Pesimizmas iš tuščio pilvo, Gorgonai. Užkąsim, ir viskas kitaip pasirodys. Na štai ir pietūs...

Virėju apsirengęs Protėjas atstumia vežimaitį su paskrudintu Mamonu

PROTĖJAS (*labai džentelmeniškai*). „Rosita“, stirnienos kepsnys, gerbiamieji. Su anties kepenėlių įdaru. Gal šitas gaminys nėra toks minkštas ir sultingas, kokio tikėjotės, bet dėl įdaro garantuoju. Ir kahoras – pagal visus standartus. Ritualinis. Gero apetito, kolegos. Staiga praėjo noras? Betgi pats pietų metas... Ką gi, pasitarnausim: juk jūs – senjorai, ypatingai godotini dievai. Pradėsime nuo šito kąsnio... Kadaisė tai buvo visų sistemų veiklą garantavusi galybė, dabar, deja, tik sudiržęs, nebeiššutinas mėsgalis. Kandam, ponai dievai, kandam. Bijot išsilaužt paskutinius kaplius? Užspringti? Atleiskit, bet pirmas kąsnis visada sprangus. Na matot, ne taip ir baisu. Atleiskit, delikatesais negaliu pradžiuginti, bet šis kepenų gabalėlis, nors ir cirozės pagraužtas, visai įmanomas. Matau, kažką norit pasakyti? Palaukit, pakentėkit, atsilaisvins žabtai, tada ir pasikalbysim. Žvaliau, ar galite žvaliau? Nors aš jus labai gerbiu, bet mano kantrybė irgi ne geležinė. Tokiais tempais mūsų pietūs gali ir užsitęsti. Pagaliau. Ledai pajudėjo. Galiu patikinti, kad iš šalies žiūrint atrodo kaip tikros mėsmalės. Užpilam kahoru, ir... Na štai, ir nieko baisaus neatsitiko.

GORGONAS. Balbieras...

PROTĖJAS. O dabar galim sėsti ir pakalbasyti. (*Patogiai įsitaiso Gorgono soste*)

KIETUOLIS MIKAS

Komedija

Veikia

MIKAS PAKAS

BENAS PAKAS, jo tėvas

VILIUS GROTAS, teisėjas

PAŠKA, advokatas

MIKAS. Esu viengungis. Gyvenu pas tėvą. Kodėl nevedžiau? Atsakymas labai paprastas: nesuradau mano mentalitetą atitinkančios moters. Visada vadovavausi principu, kad bendraujant nėra nieko svarbiau už teisingą, objektyvų individo ir situacijos įvertinimą. Būk visiškai atviras, sakyk, ką galvoji, kalbėk tiesą ir tik tiesą – tokie, mano tvirtu įsitikinimu, yra svarbiausi sveikos visuomenės moralės postulatai. Būdavo, koks nors apvalus bendradarbio gimtadienis, prisirenka svečių, visi pažįstami, draugai, gurkšnoja, plepa, juokauja, sako tostus, liaupsina jubiliatą, aš cinkteliu per taure ir tariau: „Meluojat, ponai... Ko jūs siekiat, taip viens kitą apgaudinėdami? Nejaugi nebemokat pasakyt teisybės?“ Ir panašiai. Mano principingumas taip stipriai visus veikė, kad kartais per keliolika minučių užstalė ištuštėdavo. Po keleto tokių „jubiliejų“ pajutau, kad kažkas pasikeitė – nepasakytum, jog pradėjo manęs vengti, tačiau atsirado šaltukas, o bendradarbiai, priimdami kolegų kvietimą, pasistengdavo iš anksto sužinoti, ar aš ten būsiu, ar ne.

Bet atsitiko, kad patekau į avariją...

Sykį pakvietė mane viena internautė aplankyti jos sodą. O, tos moterys! Kokių gudrybių jos prasimanydavo, kad įviliotų mane į vedybinio gyvenimo spąstus! Trauktinukės, marinuoti grybukai, bitlų dainelės... Bet aš ne iš tų, kurie taip lengvai pakliūva... Vaišių, žinoma, neatsisakau – nemandagu, sutvarkau iki paskutinio trupinio, tada ir išpyškinu, ką apie tokias moterytes galvoju. Dar vienas tikrai teisingo žmogaus reputacijos egzaminas išlaikytas! Taigi pasi-purškiau pažastis dezu, užsirišau šlipsą ir išvažiavau... O pakeliui trinkelėjau

mersui į užpakalinę dalį, ir jo savininkas mane padavė į teismą. Tvirtai pasiryžau Temidės akivaizdoj nė per plauką nenukrypti nuo tiesos. Kurgi dar sakysi tiesą, jei ne teisme? Buvau įsitikinęs, kad taip elgdamasis tikrai laimėsiu bylą. Tuo labiau, kad jaučiausi visiškai tvirtai: eismo taisyklių nepažeidžiau, o teisėjas kaip ir savas žmogus – su tėvu lankė tą patį šokių klubą. Mano aspiracijomis tėvas nelabai pasitikėjo. Mintis atsisakyti advokato jam nepatiko. Jurisprudencija – slidus daiktas, nežinau, kaip viskas gali apsiversti, protingas patarimas tikrai nepakenktų, sakė tėvas. „Kam leisti pinigus? – pasakiau. – Teisybė mano pusėj. Važiavau pagrindiniu keliu. Leistino greičio neviršijau. Jis iššoko atbulas. Atbulas, supranti? Mercedes Benz. Keli šimtai arklių. Už posūkio. Su mobiliaku prie ausies. Turi būt visiškas aulas, kad nesugebėtum to įrodyt. Ne, advokato man nereikia“.

Nedidelė oficiali patalpa. Mikas, Benas ir Paška

BALSAS. Stot. Teismas eina.

Įeina Grotas, sveikinasi

BALSAS. Ponas Gelažius prieš poną Paką.

GROTAS. Pono Gelažiaus nematau...

PAŠKA. Jo ir negalima matyti, pone teisėjau. Pono Gelažiaus nēr. Ponas Gelažius nuoširdžiai atsiprašo. Gydosi traumą. Prašom – medikų pažyma ir įgaliojimas.

Advokatas Paška. O čia notaro patvirtinti mano kliento parodymai...

GROTAS. Paskaityk.

MIKAS. Aha, išsigando...

BENAS. Nesiskubink spręsti...

MIKAS. Būtum matęs, kai iš mašinos lipo, – maniau, pritrėkš...

GROTAS. Ar jums kas nors neaišku, atsakove?

MIKAS. Ne, man viskas aišku. Man per daug aišku.

PAŠKA. Leisite skaityt?

GROTAS. Skaitykit, skaitykit, pone Paška.

PAŠKA. Nukentėjusiojo Simano Gelažiaus parodymai byloje prieš atsakovą Miką Paką. „Eismo taisyklių reikalavimų niekaip nepažeidžiau. Dukart pasignalinęs ir įsitikinęs, kad kelias laisvas, įjungiau atbulinę pavarą ir lėtai pajudėjau iš skersgatvio...“

MIKAS. Ką jis čia pliurpia!..

PAŠKA. „Pono Pako automobilis įsirėžė be jokio įspėjimo, atlėkęs milžinišku greičiu.

Dvidešimt metų vairuoju ir nė sykio nieko panašaus neteko patirti, mano automobilis, naujausios laidos mercedesas, nebepataisomai suniokotas, gavau sunkią galvos traumą...“

MIKAS. Pone teisėjau, jis meluoja!

GROTAS. Nematau jūsų advokato, atsakove.

MIKAS. O kam? Čia juk teismas. Pabrėžiu, teismas.

GROTAS. Mes tai žinome, atsakove.

MIKAS. Žinot, o šnekat lyg nežinotumėt.

BENAS. Mes manome, kad esam teisūs ir galim apsieit be advokato, pone teisėjau.

GROTAS. Ką gi, galbūt... Jūsų valia... Kalbėkit.

MIKAS. Įsirėžė be jokio įspėjimo... Kaip galima taip atvirai, taip begėdiškai meluoti... O klaksonas?.. Aš protestuoju... Kiekvieno padoraus piliečio šventa pareiga – teismui sakyti tiesą ir tik tiesą...

GROTAS. Teismas išsiaiškins, galite tuo neabejoti. Pasakokit, kaip ten iš tikrųjų atsitiko, pone Pakai.

MIKAS. Buvo šeštadienis. Kaip paprastai, žaidėme kašę... Vyrų šiek tiek išgėrė. Pusę Utenos skardinės ištuštinau ir aš. Tik pusę... Pavakary ruošiaus į svečius, nenorėjau iš anksto prisigerti...

PAŠKA. Pone teisėjau, prašau leisti atsakovo paklausti...

GROTAS. Jūs neprieštaraujat, pone Pakai?..

MIKAS. Ar aš? O kodėl turėčiau prieštarauti?

GROTAS. Klauskit.

PAŠKA. Ar dažnai išgeriat?

MIKAS. Na pasitaiko...

PAŠKA. Aš klausiu, ar dažnai?

MIKAS. Tai mano asmeniškasis reikalas, pone Paška. Aišku?

PAŠKA. Šiuosyk daugiau klausimų neturiu.

GROTAS. Kalbėkit, kalbėkit, pone Pakai.

MIKAS. Tai va. Tą dieną važiauvau daug atsargiau negu kitais kartais. Ne per seniausiais buvau šiek tiek apsilankstęs, tad ir pareigūnų dėmesio nestokojau... Vėluoti į svečius taip pat nesinorėjo... Manęs laukė... Panelė Monika... Sode... Galite suprast... Bet čia mane aplenkė vaikų prikimštas šeimyniškas sedanas, ant stogo bagažinės svirduliavo vežimėlis, į visus šonus mataravosi iš jo išlindusi

antklodė. Galite suprast, kad vilktis paskui tokią karikatūrą nebuvo jokio noro, tad ir paspaudžiau...

PAŠKA. Tai yra jūs padidinot greitį?

MIKAS. O kaipgi. Daviau garo ir, per puskilometrį pavijęs, aplenkiau.

BENAS. Pone teisėjau, gal leistumėt ir man, kaip tėvui, įsiterpti...

GROTAS. Prašom, pone Benai.

BENAS. Sūnau, ar mes kalbam apie tą patį septynių arklio jėgų dvivietį vabalą, kuriam užkurti reikia gero pusvalandžio?

MIKAS. Žiūrint kas kuria...

BENAS. Gal prisimenam, kokia proga mudu jį pirkom?

MIKAS. Nebijok, nepamiršau, tėtė. Tu man jį padovanojai. Kai suėjo trisdešimt.

BENAS. Tai buvo...

MIKAS. Prieš dešimt metų. Gariūnuose.

BENAS. Gal pastebėjai, ką rodė spidometras, kai lenkei sedaną? Kokį išvystei greitį?

MIKAS. Maksimalų.

BENAS. O tiksliau?

MIKAS. Penkiasdešimt per valandą. Visai tiksliai. Nenuleidau akių nuo spidometro. Daugiau netraukė. O gal ir kiek daugiau. Mano spidas kartais sušlubuoja.

BENAS. Tikiuos, pone teisėjau, darydami sprendimą šiuos mano sūnaus parodymus priimsit domėn?

GROTAS. Būtinai, pone Benai, būtinai...

PAŠKA. Norėčiau paklaust... Pone Mikai Pakai, o gal kartais atsitinka, kad tas jūsų spidas visai sustoja?

MIKAS. Atsitinka. Per duobelę trinktelsi, ir stop.

PAŠKA. Kaip tada sužinote to savo vabalo greitį?

MIKAS. Per skydą paukšt, ir vėl sukasi.

PAŠKA. O gal kartais panašiai atsitinka ir signalui?

MIKAS. Būna.

PAŠKA. Kaip tada elgiatės?

MIKAS. Paprastai. Vežiojuos klaksoną. Jei reikalas, ir pasinaudoju.

PAŠKA. Supratau. Ačiū.

GROTAS. Aplenkėt sedaną, maksimaliu greičiu... Taip ir toliau lėkėt?

MIKAS. Panašiai. Kelias tuščias, ko nelėkt?

GROTAS. Ar kokių nors greičio apribojimų tame ruože nėra?

MIKAS. Pone teisėjau, kuo jūs mane laikot?

GROTAS. Važiavot, žinoma, savo puse, dešine?

MIKAS. Jūs vis dėlto keistas žmogus, pone teisėjau. Kas važiuoja savo puse, kai kelyje nėra gyvos dvasios? Laikiausi vidurio linijos. Vidurio linija – puikus orientyras. Apžergi, ir varai. Ar tau rūkas, ar šiaip netikęs oras, niekada į griovį nenulėksi. Svarbu tvirtai laikytis vairo. Patarčiau...

GROTAS. Supratau... Dėkoju... Tęskit... Tęskit toliau.

MIKAS. Taigi važiuoju, greitis kaip ir turi būt, vėjelis, kaip sakoma, plaukus kedenai... Staiga paukšt į stiklą... Sustoju, išlipu – paukštukas ant asfalto spurda... Vargšelis... Palaidojau – važiuoju toliau...

PAŠKA. Sakot, paukšt, palaidojot ir važiuojat toliau... O stiklas? Ar nieko jam nnutiko?

MIKAS. O kas jam galėjo nutikti?

PAŠKA. Kartais nutinka, kad, paukštelėjus į stiklą, jis subyra, geriausiu atveju lieka kažkoks pėdsakas, kuris apsunkina matomumą...

MIKAS. Ten tų pėdsakų... Dešimt metų, o gal ir daugiau, stiklas nekeistas, galit suprasti.

PAŠKA. Paukštuką, sakot, paukšt... O šuniukų, ežiukų, varlyčių ar nepasitaikė? Kiek jų palaidojot?

MIKAS. Jūs... jūs... žiaurus žmogus...

BENAS. Pone teisėjau...

GROTAS. Advokate Paška, ar ne per daug sau leidžiat?

PAŠKA. Ar nebegalima nė paklaust?

GROTAS. Galima, man leidus. Kalbėkit, kalbėkit, pone Pakai.

MIKAS. Na važiuoju... Greitis normalus, spidometras sukas, stengiuos nepaleist vidurio linijos... Tas padaryt nėra taip paprasta, kaip neišmanančiam gali atrodyt... Niekaip neprisiruošiu pakeisti vairo traukių – vos kiek atleisi baranką, jau ir neša į šoną. O čia dar tas sedanas ėmė gretintis, pypina, reikalauja užleisti kelią, vaikai pro langus liežuvių rodo... Na ne, ne ant tokio pataikė... Gan staigus posūkis, meistriškai išvairavau, sedanas atsiliko, saulytė šviečia, panelė Monika laukia... Ir staiga, matau – užtverdamas visą kelią, atbulas išvažiuoja katafalkas...

GROTAS. Sakot, katafalkas? Pone Paška...

PAŠKA. Katafalkas... Cha cha cha... Papasakosiu ponui Gelažiui... Mercedes Benz penki šimtai, pone teisėjau, ketvirtų metų laidos. Du tūkstančiai ketvirtų.

GROTAS. Vis dėlto Mercedes, atsakove?

MIKAS. Dabar aš irgi žinau. Bet tada...

GROTAS. Na?

MIKAS. Tada viskas kitaip atrodė.

GROTAS. Jūs pasakėt „staiga“. Ar staiga pamatėt, ar staiga išvažiavo?..

MIKAS. Staiga pamačiau, kad staiga išvažiavo.

GROTAS. Kokiu atstumu?

MIKAS. Na už kokių penkiasdešimt metrų. Ne arčiau.

GROTAS. Penkiasdešimt metrų ne toks jau mažas tarpas.

MIKAS. Mano vietoj būtų buvęs, taip nesakytumėt.

GROTAS. Ką jūs padarėt, kad išvengtumėt susidūrimo? Gal stabdėt, gal signalinot, gal dar ką nors?

MIKAS. Tuo keliu ne sykį esu važiavęs, ten stovi greitį ribojantis ženklas – 50. Nenuleisdamas akių nuo spidometro, viską dariau, kad nenusižengčiau. Pypinau klaksonu...

GROTAS. Pypinot?

MIKAS. Pypinau.

GROTAS. Ir atsimušėt?

MIKAS. Ir atsimušiau.

GROTAS. Ir šypsotės...

MIKAS. Ir šypsaus. Jei tas atsiprašant vairuotojas Gelažius, nepraleisdamas pagrindiniu keliu važiuojančio transporto, pažeidė eismo taisykles, tai jau ne mano problema. Aš taisyklių nepažeidžiau.

GROTAS. Na susikalėt... Kas toliau?

MIKAS. Išlipau pažiūrėt, kas tai per tipas, kuris lenda į pagrindinį kelią priešais atvažiuojantį transportą. Išlipo ir jis...

GROTAS. Ir tai buvo ponas Gelažius?

MIKAS. Nežinau. Neprisistatė. Bet sprendžiant pagal išvaizdą galėjo būt gelažius.

GROTAS. Norėjo susitart be policijos?

MIKAS. Taip pagalvojau.

GROTAS. Ir ką jūs jam pasiūlėt?

MIKAS. Kad apmokėtų remonto išlaidas.

GROTAS. O ponas Gelažius ką pasiūlė?

MIKAS. Kumštį po nosim.

PAŠKA. Gal leistumėt, pone teisėjau, paklaust?.. Ponas Pakai, ar galite dar kartą patvirtinti, kad tą, anot jūsų, katafalką pastebėjot ne toliau kaip už penkiasdešimties metrų?

MIKAS. Ne arčiau, pone Paška.

PAŠKA. Taigi, ne arčiau. Atsiprašau. Vadinasi, galėjo būt ir šešiasdešimt?

MIKAS. Galėjo.

PAŠKA. Į gerbiamo teisėjo klausimą, ar bandėt išvengti susidūrimo, kaip aš supratau, atsakėt neigiamai. Ar teisingai aš supratau?

MIKAS. Teisingai.

PAŠKA. Ir nestabdėt?

MIKAS. Ne.

PAŠKA. Kodėl?

MIKAS. Jau sakiau. Taisyklių nepažeidžiau. Be to, stabdžiai jau kartais žviegia. Vis vien nebūčiau spėjęs sustot.

PAŠKA. Kokių greičiu važiavot? Kiek rodė spidometras?

MIKAS. Ties posūkiu 40, paskui padidinau iki 50.

PAŠKA. Avarija įvyko jums padidinus greitį?

MIKAS. Padidinus.

PAŠKA. Vožėt maksimaliu greičiu?

MIKAS. Maksimaliu.

PAŠKA. Ir tariatės esąs nekaltas?

MIKAS. Žinoma.

PAŠKA. Jūs sudaužėt du šimtus tūkstančių kainuojantį automobilį. Ar bent tai suvokiat?

MIKAS. O manasis? Gal aš jo neatiduočiau ir už tris šimtus tūkstančių?

Pauzė

GROTAS. Ar turite dar ką nors pridurti, pone Pakai?

MIKAS. O ką man dar durt? Faktai kalba patys už save. Važiavau nepažeisdamas taisyklių. Pagrindiniu keliu. Tas tipas nepraleido. Gavo į užpakalį. Tegul dabar moka. Man nerūpi.

PAŠKA. Atsiprašau...

GROTAS. Kalbėkit, kalbėkit.

PAŠKA. Pone teisėjau, kaip ponas Pakas pasakė, faktai kalba patys už save. Tai gal pažvelkim į faktus kiek atidžiau...

MIKAS. Pažvelkim...

PAŠKA. Atsakovas prisipažino, kad prieš sėsdamas prie vairo jis išgėrė pusę skardinės alaus. Faktas?

MIKAS. Faktas. Utenos. Penkių laipsnių. Na ir kas?

PAŠKA. Jūs taip pat sakėt, kad išgėrėt tik pusę skardinės, nenorėdamas nusigert. Tiesa?

MIKAS. Tiesa. Ruošiaus į svečius.

PAŠKA. Išgėrėt pusę skardinės, nenorėdamas nusigert... Vadinasi, galvojot, kad jei išgersit visą, galit ir padauginti?

MIKAS. Na taip.

PAŠKA. Kas žmogui atsitinka, kai jis padaugina?

MIKAS. Kas. Būna girtas.

PAŠKA. O ką galima pasakyti apie žmogų, išgėrusį pusę skardinės? Kad girtas, nepasakysi, ar ne?

MIKAS. Jokiu būdu.

PAŠKA. Bet taip pat nepasakysi, kad visai blaivas, ar ne?

MIKAS. Na ne visai.

PAŠKA. Pone Mikai Pakai, jūs visą laiką teigėt, kad eismo taisyklių nepažeidėt. Vadinasi, puikiai jas žinot. Ar jose yra straipsnis, kuris leidžia vairuoti automobilį ne visai blaiviam?

MIKAS. Nėra.

PAŠKA. Vadinasi?..

MIKAS. Vadinasi, jūs norit mane, nekaltą, apkaltinti, o tikrąjį pažeidėją išteisinti.

PAŠKA. Taip, taip, pone Pakai, jūs labai taikliai pastebėjot. Juk aš – pono Gelažiaus advokatas. Gaila, kad jūs nieko nepasisamdėt. Žinau, jūs laikotės teisingumo principo. Bet yra ir kitas principas – protingumo.

BENAS. O jūs, pone, kuriuo vadovaujātės?

PAŠKA. Išmintingas žmogus derina juos abu. Teisingumas proto ribose – štai mano kredo.

BENAS. Sakot, proto ribose...

PAŠKA. Sveiko proto.

BENAS. O kas tas ribas nustato, pone advokate?

PAŠKA. Gyvenimas, gyvenimas, pone profesoriau.

BENAS. Supratau, ačiū, pone Paška.

GROTAS. Dar klausimų turėsime?

PAŠKA. Jei leisit... Atsakovas prisipažino važiuojęs praktiškai nevaldomu automobiliu: vairas išklėjęs, stabdžių kaip ir nėra, stiklas toks, kad visai nenuostabu, jog atsakovas aukščiausios klasės mercedės palaikė katafalku... Ar teisingai supratau, pone Pakai?

MIKAS. Teisingai, pone. Viską supratote taip, kaip ir sakiau.

PAŠKA. Kada jūsų automobiliui, jei galima tą surūdijusių detalių rinkinį vadinti automobiliu, yra atlikta techninė apžiūra? Ir ar išvis kada nors ji atlikta? Atsakykit, pone Pakai.

MIKAS. Negi jūs manot, kad tai įmanoma?

PAŠKA. Manau, kad ne. Bet vis dėlto juo važinėjat, retkarčiais netgi „apsilankstot“, ir nieko. Inspektoriai jūsų nė nemato. Jei neklystu, dar nesate nė sykio baustas?

MIKAS. Nesu.

PAŠKA. Ir kaip galite tai paaiškinti?

MIKAS. Niekaip. Mašina iš tikro ne dievžini kas, tačiau taisyklių nepažeidinėjau, jei kartais sustabdo, pasišnekam, ir paleidžia.

PAŠKA. Sakot, paleidžia...

MIKAS. Mane jie pažįsta kaip nuluptą ir žino, kad Miko Pako geriau nekliudyti...

PAŠKA. Kodėl? Iš pažiūros neatrodo labai baisus.

MIKAS. Tas ir yra...

PAŠKA. O gal jūs nepakaltinamas?

MIKAS. Ką jūs pasakėt, Paška?!

PAŠKA. Nieko bloga tikrai nepasakiau. Aš tik suabejojau, ar...

MIKAS. Ar aš ne durnas, taip? Atsiprašyk! Nu!..

PAŠKA. Atsiprašau, paleisk. Pone teisėjau...

GROTAS. Pone Pakai, neužsimirškite!

MIKAS. Išsigando, cha cha, išsigando!..

PAŠKA. Pone teisėjau, jūs matėt?

MIKAS. Įdomu... Ką turėjo pamatyti ponas teisėjas? Aš tavęs klausiu, Gelažiaus advokate... Ką turėjo pamatyti ponas teisėjas? Kad Mikas Pakas – tik šapas? Tik mažas mažas šapelis? Kurį kiekvienas pušis gali mindyti? Nemanykit, pone Paška, kad mes nieko apie jūsų darbelius nežinome...

PAŠKA. Jei kaip nors jus įžeidžiau, atsiprašau, pone Pakai. Tikrai to nenorėjau.

GROTAS. Dėkoju, pone advokate. Ar jus tai tenkina, pone Mikai?

MIKAS. Dar pažiūrėsim, ką jis toliau giedos.

GROTAS. O jūs? Ar dar norite ką pasakyti? Neskubėkit, pagalvokit... Kur vis dėlto esminė avarijos priežastis? Jūsų nuomone. Žinoma, įvertinant ir ieškovo argumentus.

MIKAS. O ką čia galvot? Seniai viskas aišku. Tas išsigimėlis iššoko į pagrindinį kelią ir gavo. Žinom, kas tokiais mersais važinėja... Manau, jūs mane supratot, pone teisėjau, ir priimsite teisingą sprendimą.. Viskas. Baigiau.

PAŠKA. Pone teisėjau, mes irgi tikimės teisingo sprendimo. Jūs klausėte: kur esminė avarijos priežastis? Ji turėtų paaiškėti atsakant į pagrindinį klausimą: ar toks vairuotojas, kaip ponas Pakas, kurio psichika aiškiai nestabili, sėdėdamas prie to nukaršusio vabalo vairo, apskritai gali nesukelti, o tuo labiau išvengti avarijos? Jis pats prisipažino, kad mėgsta išgerti, tą dieną irgi važiavo, kaip sakoma, paėmęs. Kur jis važiavo? Ogi pas panelę. Nesunku įsivaizduoti, kaip tokiais atvejais jaučiasi, kokius vaizdus regi vedyboms prinokęs kavalierius. Ir smogė. Aklai. Nė nebandydamas stabdyti. Priešingai, maksimaliai padidinęs greitį. Na, ko tylit, pone Pakai? Pritaikykite savo principus.

MIKAS. Nesuprantu...

PAŠKA. Ar klausimo? Galiu pakartot. Ar kaip nors bandėt išvengti avarijos?

MIKAS. Nesuprantu. Jūs, pone Paška, toks patyręs advokatas ir uždavinėjat tokius paikus klausimus.

PAŠKA. Paikus? Nesupratau.

MIKAS. Jūs klausėt, ar kaip nors bandžiau išvengti avarijos. Taip? O aš klaisiu: kodėl aš turėjau jos vengt? Ar Dovydas vengė Galijoto? Ir kas garbingiau – ar leisti kokiam autobanditėliui siautėti, ar iš karto kaukšt – ir nukalt? Žinoma, nepažeidžiant eismo taisyklių. Atsakykit. Nesugebat? Ir nesugebėsit, nes jūsų mąstymas iš pašaknų ydingas. Nes jums tiesa ir garbė – tik priedanga savo advokatiškoms niekšybėms paslėpti. Mafiozų klapčiukas.

PAŠKA. Pone teisėjau, reikalauju, kad už tokį įžeidimą skirtumėt tam nebrendylai deramą baudą.

GROTAS. Jūsų leksika, pone Paška, taip pat ne ideali. (*Pauzė*) Ką gi... Atrodo, metas apsispręsti... Prisipažinsiu, iš pradžių maniau, kad byla visai nesudėtinga. Faktai akivaizdūs, ieškovo ir atsakovo pozicijos aiškios, teisiniai ir moraliniai kriterijai

abejonių nekelia. Tačiau... Ne, atsakovo nesmerkiu. Nenoriu jam primesti savo požiūrio. Ir vis dėlto esu priverstas konstatuoti, kad savo elgesiu, šokiruojančiais prisipažinimais jis užrišo tokį gordijaus mazgą, kuriam atrišti yra tik vienas būdas... *(Pauzė)* Teismas nusprendė: atsakovas Mikas Pakas sumoka ieškovui Simanui Gelažiui tris tūkstančius litų nuostoliams padengti.

MIKAS. Kodėl? Pone Grotai, aš juk nekaltas. Taisyklių nepažeidžiau. Aš kalbėjau tik tiesą. Jūs tai žinot. Ieškovas to nesugebėjo paneigti. Kodėl aš turiu mokėti?

GROTAS. Hmm... Matot, yra įvairių įrodinėjimo būdų. Jūsų pasirinkta elgsenos linija šiuolaikinėj teisenoj neteikia nė menkausio šanso. Beje, gal būtų geriau, jei šį pokalbį pratęstume neoficialioj aplinkoj. *(Pauzė)* Sakysim, penkiolika po šešių. „Argentinoj“. Kaip, pone Benai? Tinka?

PAŠKA. Pone teisėjau, su jumis pageidauja susisiekti ponas Gelažius. Šiuo telefonu.

GROTAS. Atleiskit, mes šnekamės.

PAŠKA. Ponas Gelažius laukia... Ką jam pasakyti?

GROTAS. Byla baigta. Sprendimą girdėjot. Ar kas nors neaišku?

PAŠKA. Man aišku, bet ponas Gelažius... Norėtų asmeniškai...

GROTAS. Pasakykit, kad prokurorai atsuntė Gaidjurgio gaujos bylą... Joje minimas ir jūsų klientas... Taigi turėsime gražaus laiko pasišnekučiuoti, pone Paška. Ar ne? Iki malonaus. *(Pauzė)* Na kaip, vaikinai? Sutarėm? Penkiolika po šešių. „Argentinoj“. Užsakyk, Benai.

BENAS. Kaip paprastai?

GROTAS. Kaip paprastai... Plius šimto rožių puokštė.

BENAS. Šimto?

GROTAS. Taip, taip, bičiuli. Šimto. Skubu. Tuoju posėdis. Atleiskit.

Pauzė

MIKAS. Ką visa tai reiškia? Matau, kad jis supranta, kas iš tikrųjų kaltas, o žalą atlyginti priteisė man. Ir tik todėl, kad jam nepatiko mano elgsenos linija...

BENAS. Ne todėl, sūnau. Jam nepatiko, kad su savo tiesos sakymais gali ir didesnių bėdų prisidaryt. Jis gelbsti tave nuo kalėjimo.

*„Argentinoj“. Prie stalelio **Grotas, Benas, Mikas**. Didelė raudonų rožių puokštė.*

Pašnekesių nuotrupos, taurių skimbčiojimas. Groja tango

GROTAS. Mikai, nesnausk...

MIKAS. Atstok...

GROTAS. Pažvelk... Ten prie centrinio staliuko... Šoka kaip deivė... Eik, pakviesk... Kokia talija!..

MIKAS. Pats ir kvieskis.

GROTAS. Benai, o tu?

BENAS. Eik, eik...

Grotas nueina

MIKAS. Jis tyčiojas... Trys tūkstančiai... Svarbiausia, kad neteisingai... Na, gal kiek ir kaltas... Nesusilaikiau, vožiau... Bet pagal taisykles... Tie mafijozai elgias kaip barbarai... Ir laimi bylas... O kur teisybė?.. Šoka kaip deivė... Rupūže, koks švancas... O dar draugu dedas... Velniam tos rožės... Visą stalą užkėtė... Visi tik ir spokso į mus... Nenormalūs...

BENAS. Nežinau, ką ir sakyt. Tikrai, eitum, pašoktum.

MIKAS. Trukdau. Ar ne? Taip tiesiai ir pasakyk.

BENAS. Na ko? Trys tūkstančiai... Baisus daiktas... Galėjo būti ir du šimtai tūkstančių. Kaip tada kauktum?

MIKAS. Išprotėjo... O už ką?.. Kad nekaltas? Kad teisybę sakiau?..

BENAS. Čia visa filosofija, broleli. Man patiko to Paškos požiūris. Teisingumas sveiko proto ribose. Zuoko logika. Genialu, ar ne?

MIKAS. Kitaip sakant, teisinga, kas naudinga, taip? Bet tai, kas naudinga, nebūtinai teisinga. Tikrai filosofija. Melo filosofija. Ir tu žaviesi tokiu požiūriu?

BENAS. Nesižaviu.

MIKAS. O skiedi.

BENAS. Skiedžiu. Vis šis tas.

Pauzė

GROTAS (*prieidamas*). Na žinot... Kur jūs? Pakasynose?.. Tokios moterys!.. Mikai...

BENAS. Jis niekaip tau negali atleisti, Viliau.

GROTAS. Man? Ar aš jam padariau ką blogo?

MIKAS. Viešpatie, jis nežino!..

GROTAS. Čia ne teismo salė, Mikai. Čia nėra nei teisėjų, nei teisiųjų. Čia yra Mikas, Benas ir Vilius. Čia yra tiek puikiai šokančių moterų. Už bičiulystę... Už puikiai šokančias moteris... Už dailiausias pasaulyje kojas...

BENAS. Jau pakabinai? Kas ji? Ispanė?

GROTAS. Mikai, na pažiūrėk... Ar esi matęs dailesnių?.. O žvilgsnis!..

MIKAS. Sena pelėda ant kojūkų...

GROTAS. Pasikviečiam?

MIKAS. Jeigu jūs ją pakviesit, aš išeisiu.

GROTAS. Kietas bernas. Prisipažink, tu jų bijai.

MIKAS. Būta čia ko.

GROTAS. Pas ką tu ten važiavai, na, kai... Patikėk, klausiausi sužavėtas... Ypač tas... Apie Dovydą... „Ir kas garbingiau – ar leisti tiem banditėliam siautėt, ar iš karto kaukšt ir nukalt?“ Kaukšt ir nukalt... Taikliau nepasakysi. Teisės požiūriu priekaištų gal ir atsirastų, bet moralės... idealu. Sveikinu... Nuoširdžiai... Kuo ji ten vardu?

MIKAS. Monika. Susipažinom internetu.

GROTAS. Žinoma, daili, protinga, pasiturinti...

MIKAS. Na taip... Bet ji – moteris. Supranti? Moteris...

GROTAS. O kas, norėtum, kad būtų?

MIKAS. Atviras, nuoširdus žmogus.

GROTAS. Kad ir ne moteris?

MIKAS. Na ne... Mano principas toks: nieko nevynioti į vatą. Man viskas turi būti aišku kaip ant delno. Juoda tai juoda, balta tai balta. Kad jokios painiavos. O jos plepa, plepa ir taip viską suraizgo, taip sumaizgo, kad ir galų nebesurasi. O pasakysi – pliuškė, ir pasišiaušia: nereikalingas tu man! bukalgalvis... Na nereikalingas tai nereikalingas... Einu ieškot tokios, kuriai gal būsiu reikalingas...

GROTAS. Ne visada sekdavos ir man... Žuvo žmona – kažkoks chuliganas perėjo į užlėkė... Porą metų gedėjau, paskui parūpo susirasti draugę. Pradėjau vaikščioti į šokius. Dar studijų laikais garsėjo dailės studentų vakarai. Išradingi šviesos efektai, puikūs ritmai, jokių suvaržymų... Striukelės, džinsai, bobikopfai... Vaikinai su barzdom, ilgais plaukais... Nuėjau... Tarp kitko, ir aš tada auginau barzdikę... Daug nesirinkdamas pakviečiau būrelyje stovėjusią mergaitę. Stengiaus kaip įmanydamas. Ir, atrodė, neblogai sekas. Šnekučiavomės, ji domėjosi manim, aš mielai atsakinėjau į jos klausimus... Mergina man patiko, bet kai užgrojo kitą šoki, aš ją suradau ne iš karto. „Gal dar pašoksime?“ – paklausiau. „Ne, atleiskit, noriu kiek pailsėti...“ – atsakė. Pakviečiau kitą... „Oi, atsiprašau, man labai reikia tualetan...“ Panašiai atsisakė dar kelios mergaitės. Kodėl? Argi aš taip bjauriai šoku? Ar aš pats bjaurus? Vis dėlto viena sutiko. „Jūs – studentas ar jau baigęs?“ – paklausė. „Ne, aš – teisėjas.“ – „Tikrai?

Teisėjas? O kur jūsų teismas? Kokioj planetoj?“ – „Mėnulyje“, – sakau. „Sumautas melagis“, – pasakė mergina ir nuėjo. Iš karto viskas tapo aišku. Aš nuoširdžiai kalbėjau joms gryną tiesą, nė neįtardamas, kaip kvailai atrodžiau. Teisėjas... Šoka su mergiūkštėmis... Nesąmonė... Po tokios pamokos paaugau visa galva. Į merginų klausimus atsakinėdavau paslaptina šypsena, ir tai žadino jų smalsumą. Tu pirmakursis? Ne. Tu aspirantas? Ne. Kas tu? Argi tai taip svarbu? Kodėl nenori pasakyti? Nenoriu, ir tiek... Ir vakaras baigdavos jau bendrąbutyje su dviem mergaitėmis, kurios guosdavo mane sakydamos, kad nereikėtų drovėtis, jog esi tik pirmakursis...

BALSAS. Senjorai, kviečia damos.

GROTAS. Širdis aukštyn, kabaleros!

BENAS. Ispanė!.. Ji pažvelgė į mus... Ji pakilo... Ji eina...

MIKAS. Atsiprašau...

GROTAS. Stop, stop. Kur?..

BENAS. Mikai, sėsk.

MIKAS. Man reikia tualetan.

BENAS. Nebūk paršas... Darai gėdą visai vyrų giminei...

MIKAS. O jum kas darbo! Ko jūs kišatės?

GROTAS. Mikai, šalčiau. Susisagstytk.

MIKAS. Tu jai kažką apie mane pasakei... Ką?..

GROTAS. Pasakiau, kad nukalei Gelažių. Tik tiek. Adelante, caballeros.

Mikas nueina

GROTAS. O pasirodo, Gelažius – buvęs tos „ispanės“ vyras... Misis Laikinoji sostinė... Dutūkstantųjų... Negalėjo pakęsti jo chamiško elgesio... Išsiskyrė... Persikėlė arčiau Europos... Žvėryne kotedžas...

BENAS. Ką tu nori tuo pasakyti?.. Manai, kad Mikas...

GROTAS. Gali būt ramus, Benai, tavo sūnaus moraliniai principai išties įspūdingi. Nors kartais, kaip čia pasakius...

BENAS. Sakyk, sakyk...

GROTAS. Ponia Gabrielė – neeilinė moteris...

BENAS. Kokia prasme?

GROTAS. Ji kažkokia neapčiuopiama, lyg būtų nemateriali, tiesiog spinduliuoja žavesiu, jos įtaigai pasidavus, gali visi principai išgaruoti.

BENAS. O iš kur jau pats taip puikiai viską žinai?

GROTAS. Moteriai pažinti pakanka vieno tikro tango, broleli.

BENAS. Žiūriu, kad ir Mikas neblogai šoka. Ritmą jaučia.

GROTAS. Su tokia partnere nejausti ritmo būtų tiesiog nepadoru.

BENAS. Tai pavertei vaikiną didvyriu... Na kad nukalė Gelažių... Ir nežinojai, kad tai Gelažienė?

GROTAS. Hmm... Imsiu aš dabar ir išklošiu tau visas kortas...

BENAS. O gal ir tame kotedže teko pabuvoti?..

GROTAS. Matai, koks reikalas... Vis dėlto misis... Nors ir Laikinoji... Tai toks masalas, kad plėšrūnų tikrai netrūksta. Gelažius – eilinis ešerys... Yra toks Grafas. Dujų tiekimą valdo. Štai kur tikras ryklys. Be smogikų nė žingsnio. Ir ne tas vienas. Kur jau čia man... Gauni pašokti tango, ir džiau kis.

BENAS. Vadinas, padarei vaikinui paslaugą...

GROTAS. Betgi kokia moteris!..

BENAS. Išvaizdi, taip, šoka puikiai, tiesa. Gal ir lovoj neprastesnė. Bet mano vaikinui reikia ne grožio karalienės, dėl kurios mafiozai kraują lieja, o normalios žmonos, normalios šeimos.

GROTAS. Apie tokį Sabą, manau, girdėjęs?

BENAS. Ne, negirdėjęs.

GROTAS. Kas jo žmona? Mis Lietuva. Ir ką? Nenormali žmona? Nenormali šeima? Negražūs vaikai?

BENAS. Palyginimas, tiesiai pasakysiu, nekorektiškas.

GROTAS. Nenuvertink sūnaus. Kas yra Sabas? Tik ūgis ir rankų miklumas, na ir ketas sabiškų fintų. O Mikas... Jėga... Jis ir dabar vieną kitą niekšėlį nukala, tiesa, iš idėjos, – gali įsivaizduot, kas dėsīs, jei atsiras realus objektas, kurį privalai apginti...

BENAS. Tu mane šiurpini, Viliau.

GROTAS. Kiek jam? Kaip supratau, kopia į penktą dešimtį?

BENAS. Jau įkopė.

GROTAS. Na matai. Ir vis dar po tėvo sparnu? Blokininame bute?

BENAS. O kur jam dėtis?

GROTAS. Vesti turtingą, žavią moterį. Kurti savo verslą. Pirkti sklypus. Statyti namus. Juk inžinierius, po velnių! Nemirtinga profesija.

BENAS. Aš jam ne kartą sakiau... Ir paną nesyk buvau nužiūrėjęs... Tai ką tu manai, gerai kol gerai, o kas kiek ne pagal jį, taip užrėš, kad tuo viskas ir pasibaigia...

GROTAS. Sena pelėda... Che che... Neblogai sukas?..

BENAS. Sukas, kol neprasideda šnekos apie reikalą... Galiu įsivaizduot, kaip jis didžiuojasi nukalęs tą Gelažių, kaip liaupsina savo vabalą...

GROTAS. Nepanašu... Apie tokius dalykus nešnibždamas į ausį... Galiu prisiekt, kad jie susiburkavo...

BENAS. Validolą pamiršau... Gal turi?..

GROTAS. Mikai, arba dabar, arba niekad... Tvirčiau laikyk, ilgesnį žingsnį... Sukinys... Palink, apmirk... Paliesk jos lūpas... Ko nutilai?.. Bent vieną žodį... Mikai, senberni sumautas... Į moters širdį pro ausis... Na štai... Susipratai... Pri-
glausk... Švelniau, švelniau... Lėčiau judėk... Šnekėk, šnekėk... Į moters širdį pro ausis... Bravo... Tu kažko prašei, Benai?

BENAS. Prašiau? Ak taip... Palaikyt kompaniją... Pakeliam?..

Pauzė

MIKAS (*grįždamas*). Nešokat?

BENAS. Šįkart praleidom. O tau kaip?

MIKAS. Nieko.

GROTAS. Visiškai nieko?

MIKAS. Truputį karšta.

GROTAS. Atsigaivink.

MIKAS. Tėte...

BENAS. Klausau. Aš klausau...

MIKAS. Turiu važiuot.

BENAS. Važiuot?

MIKAS. Aha.

BENAS. Važiuok.

MIKAS. Ir viskas? Neklausi kur, su kuo...

BENAS. Esi suaugęs vyras, žinai, ką darai.

GROTAS. Ar aš galiu paklaust?

MIKAS. Žinoma.

GROTAS. Apie ką judu šnekėjotės?

MIKAS. Būtinai nori žinot?

GROTAS. Tiesiog smalsu.

MIKAS. Dviem žodžiais nepasakysi.

GROTAS. Gerai, aš pasakysiu trim žodžiais. Sakei, kad ji labai žavi. Sakei?

MIKAS. Nu.

GROTAS. Sakei, kad ji nuostabiai šoka.

MIKAS. Sakiau.

GROTAS. Sakei, kad ją norėtum dažniau matyti.

MIKAS. Maždaug. Aš pasakiau, kad be jos negaliu gyventi.

GROTAS. Puiku. O ji?

MIKAS. Sako – kraustykis pas mane.

GROTAS. Betgi tu viską jai melavai, Mikai.

MIKAS. Iš pradžių taip ir buvau sumanęs. Bet kai pradėjau, žiūriu, kad viskas, ką sakau, gryna teisybė.

GROTAS. Ką gi, sveikinu. Nuoširdžiai. Paimk gėles.

MIKAS. Galiu?

GROTAS. Jos tavo.

MIKAS. Mano?

GROTAS. O kieno?

MIKAS. Ačiū. Sudie, tète...

BENAS. Eik, eik... Ar man paskambint mamai, ar pats?..

MIKAS. Susuk...Tète...

BENAS. Ką?

MIKAS. Mano kambario dar nenuomok.

BENAS. Suprantu.

MIKAS. Tai gerai.

BENAS. Gal kada užsuksi?

MIKAS. O gal pas mus?.. Paimk. Gabrielės vizitinė. Mielai susipažintų.

BENAS. Nežinau... Vargu...

MIKAS. Galim atsiųst mašiną.

BENAS. Ne, ne.

MIKAS. Galima ir septintuku, eina per Žvėryną.

BENAS. Taip. Bet...

MIKAS. Tau ji nepatinka?

BENAS. Kodėl. Patinka.

MIKAS. Tai ko?

BENAS. Ji ne tik mums patinka.

MIKAS. Ir kas?

BENAS. Tas, kad visko gali atsitikti...

GROTAS. Benai, štai ką aš tau pasakysiu. Pirma, Mikas – jėga, ir antra, tavo draugai – Miko draugai. Jėga kvadratu. Taigi, manau, klausimas išspręstas.

BENAS. Perduok nuo manęs... Linkėjimų... Ir vieną rožę... Nuo Beno Pako... Eik, eik...

MIKAS (*apglėbdamas*). Ak, tėtė... (*Šniurkščiodamas nueina*)

GROTAS. Adelante, caballeros!..

Pauzė. Užgroja tango

GROTAS. Benai...

BENAS. A?..

GROTAS. Pažvelk... Ką tik iš garderobo... Dairosi... Naujokės... Katrą renkies?

SPAŠTAI NELABOMS DVASIOMS PAGAUTI

Tragiškas farsas

Veikia

MONSINJORAS KAVARDOSIS

ĖDZIKAS FONTANĖLIS

KOSTIA KETURNOSIUKAS

LAKŠTINGALAS ALGUTIS

JUZUKAS ŠMULIS

PĖTKA DUMDUMDUKAS

SIGIS KERPLĖŠIOKAS

KUKUČIO VAIKAS MARCIUS

AŠARA DIEVO JUSTINĖLIS

Scena gali būti tuščia ir menkai apšviesta. Jos sąlyginiai objektai išryškės vaidinant

Pasigirsta giesmė

Ežero akys – Viešpaties akys.

Kas tau pasakė, mano vaikelį?

Saulė parodė amžiną kelią:

Viešpaties akys – ežero akys.

Mėnuo paklojo baltą takelį:

Ežero akys – Viešpaties akys.

Tolumoj pasirodo valtys su žmonėmis. Jai artėjant matome priekyje stovintį žilagalvį KAVARDOSĮ, už jo – visus kitus personažus. Tai 60 – 80 metų vyrai, apsivilkę margomis plaidinėmis ir pusilgėmis kelnėmis. Jų veidai pakelti, akys spindi, kūnai įsitempę... Dar nepriplaukus, visi energingai kopia iš valtys, žengia pirmyn, nors daugelio fizinės jėgos aiškiai netolygios jų entuziazmui

Išnyra efemeriškas objektas

MONSINJORAS. Mano vaikai, mielieji, iškilieji,

Štai čia stovės Poetų panteonas.
Projektas parengtas, finansus skiria
Mums Arkikatedrą gražinės Vyras.
Jo Eminencija Bažnyčios Vadas
Palaimino šį mūsų žygį šventą.
Poezijos neišmanau, atleiskit,
Todėl nevertinsim, kuris geresnis,
Nespręsimė, kur kam paskirti vietą.
Man rūpi jūsų sielos. Viešpats nori,
Kad jūs ateitumėt pas jį, apvalę širdis
Nuo melo, veidmainystės, išpuikimo,
Nuo keršto troškulio, geismų, pavydo,
Nuo bjaurasties, kuri aptemdo protą
Ir tolima Aukščiausiojo palaimą.
Šiąnakt sapne mane aplankė Jėzus,
Neįprastas, nepanašus į Dievą –
Drabužis purvinas, iš tolo trenkia
Alkoholiu, erškėtrožių vainikas
Nusmukęs ant ausų, per veidą brėžiais
Rausvi lašai lyg karoliukai srūva,
O žvilgsnis neramus, be garso vapa
sueižėjusios mūsų Jėzaus lūpos...
Ką tu sakai, Brolau, kodėl toks liūdnas?
Ar ir tave slapti geismai kankina?
Įsikniaubė į mano kaklą svečias,
Skurdžius pečius gaili rauda supurtė:
Aš kaltas, už visus labiausiai kaltas...
Kodėl? Todėl, kad numirei ant kryžiaus,
Atverdamas mums amžinasties gerį?
Nesantaiką aš paskleidžiau po žemę,
Tautas, šeimas suskaldė mano vardas...
Ilgi karai, skerdynių naktys kraupios,
Autodafė, kankinimai, patyčios...

Mano kančia ant kryžiaus – tik šešėlis
 Kančių, kurias patyrė milijonai,
 Aklai mano pamokslais patikėję...
 Atsikvėpė Jėzulis, nusišnirpštes
 Vainiką ant pakaušio pasitaisė,
 Jo veidas pašviesėjo, dingo raukšlės,
 Suspindo gerumu pavargę akys.
 Taip pasikeičiame, kai nuo krūtinės
 Sunkus kaip nuodėmė akmuo nukrinta –
 Atskleidžiame ilgiausiai slėptą kaltę
 Gyvenimo kely sutikę Brolį.
 Saulelė leidžias, jos nesulaikysi,
 Prastėja sąnariai, pūslė silpnėja,
 Kamuoja prostata, sklerozė, venos,
 Kraujospūdis, alzheimeris mums gresia,
 Netruks ateiti lemiama minutė...
 Mano vaikai, matau, jūs nekantraujat...
 Pradėsime, atversim savo širdis
 Ir melsimės, kad būtų mums atleista.

JUZUKAS. Brangieji, jūs mane gerai pažįstat:

Esu ganytojas iš pašaukimo,
 Seniausias amžiumi, jauniausias dūšia.
 Vaikystėje ganiau avis pas buožę,
 Bernaudamas vaikiaus mergas po pievas,
 O prie sovietų išėjau į žmones –
 Jaunuosius talentus ganyt pradėjau.
 Prisipažinsiu – prastas aš poetas,
 Eilėraščių išvis nerašinėju.
 Ne, ne... Jokių eilių, jokių poemų...
 Poetinė proza – štai mano kredo.
 Laiškų garsusis menas, epistolės.
 Juos rašė filosofas Ciceronas,
 Kodėl Juzukui Šmuliui nepabandžius?
 Tikrai, be talento ir įkvėpimo

Poezijos šedevrų nesukursi.

Bet ko jau ko, o šito deficito,

Kaip žinote, man niekada netrūko.

MONSINJORAS. Mielasai, regis, ne visai į temą...

JUZUKAS. Kantrybės, monsinjore, laiko turim...

MONSINJORAS. Jūsų kolegos irgi pageidauja...

JUZUKAS. Galiu užleisti. Kas kalbėti nori?

Ne visi atvykusieji domėsis kolegų išpažintimis. Kadangi čia pat ežeras, viso veiksmo metu vieni imituos žvejybą, kiti leis laiką bandydami vaikščiot vandens paviršiumi ar dar ką nors prasimanys

JUZUKAS. Na matot, norinčių nėra, vadinas?..

Taigi... Deficitas... Che... Tikriausiai

Visi mes pamenam tą skandaliuką,

Kai vienas kolega sumanė pokštą –

Suabejoti talentu poetų,

Aukščiausios prabos laurais vainikuotų.

Poetai nusipelnę, personalai...

Suvalgėme ne vieną pūdą druskos

Kovodami už Lietuvą Tarybų,

O tas, prašau atleisti, blūdas drįso...

Štai čia mane pagavo įkvėpimas –

Nutėskęs visus reikalus į šalį,

Ėmiausi epistolinės poemos...

Nepamenu, ką ten rašiau, bet visos

Instancijos įvertino puikiausiai –

Tas pokštininkas liovėsi pokštavęs...

MONSINJORAS. Jūs manot, kad pasielgėt garbingai?

JUZUKAS. Galbūt ir negarbingai, bet teisingai.

MONSINJORAS. Juzuk, laikai pasikeitė...

JUZUKAS. Nejaugi?

Ne taip seniai aplankė mano kapą

Draugų grupelė... Regis, nesiskundė...

MONSINJORAS. Dabar mes tvarkomės. Jūs rizikuojat...

JUZUKAS. Koks žodis! Rizikuojat... Na ir kuo taip?

MONSINJORAS. Panteonu.

JUZUKAS. Ką šnekat, monsinjore!..

MONSINJORAS. Nė sygio jūsų nemačiau bažnyčioj.

Išėjot į dausas be patepimo.

JUZUKAS. Aš – ateistas... Bet žegnotis moku.

MONSINJORAS. O poterius?..

JUZUKAS. Ir poterius.

MONSINJORAS. Tai melskis.

JUZUKAS. O vietos, na poetams, jau paskirtos?

MONSINJORAS. Kol kas dar ne.

JUZUKAS. O skirstymas ar greitai?

MONSINJORAS. Svarstysim, tarsimės, šiek tiek kantrybės...

Juzukas poteriauja

PĖTKA. Juzuk, man gėda...

MONSINJORAS. Norit atgailauti?

PĖTKA. Nenervink...

MONSINJORAS. Mielas broli...

PĖTKA. Juodaskverni!

MONSINJORAS. Nusiramink, nusiramink....

PĖTKA. Nė velnio...

Jūs man va t a i p skersai gerklės įstrigę.

MONSINJORAS. Nesuprantu. Kodėl tad?..

PĖTKA. Man patinka

Tas tavo Jėzus. Jis na toks... čiudaunas...

MONSINJORAS. Tai viso labo sapnas, mielas broli.

PĖTKA. Su potekste... Manęs tu neprikalsi.

MONSINJORAS. Aš ir nesiruošiu prikalinėti.

PĖTKA. Tikrai? Che che... Kūjelis prastai laikos?

SIGIS. Atsiprašyk.

PĖTKA. Siguti...

SIGIS. Nesimaivyk.

PĖTKA. Kokių velnių?..

SIGIS. Seniai ragavęs grūšių? (*Fizinis veiksmas*)

PĖTKA. Atsiprašau... Atsiprašau! Ir eikit...š!.. (*Pasitraukia*)

MONSINJORAS. Sigitai...

SIGIS. A? Taip, taip... Tikrai nežinom...

Aš neprisimenu, kad būčiau daręs
 Ką nors labai dorai ir išmintingai.
 Nepamatai – dūšia jau velnio spąstuos.
 Parazituok, parazituok, jau šnibžda biesas,
 Kietai į švarko skverną įsikibęs
 Gediminu link Mažvydo žingsniuojant
 Minčių iš foliantų pasisemti.
 Atleiskit, Fransua Vijonai, Dante,
 Strazdeli, Rylke, Boschai, Eliotai,
 Maironi, Baranauskai, Petrai, Broniau,
 Laukiniško moderno sužavėtas,
 Skrynias atvožinėjau jūsų lobių,
 Tempiau vaizdų smaragdines girliandas,
 Iš amforų graibiau perlus ryškiausius
 Frazeologijos, vardų, paveikslų,
 Sukrėtęs į pasąmonės kloaką,
 Alchemiko macia išgavęs kaifą,
 Literatūrkėje visiems paskelbiau:
 Aš padariau! Aš, Sigis Kerplėšiokas!
 Žavėkitės, skanduokit, nominuokit!
 Paskui kaip tikras profesionalas
 Ėmiaus autoritetų... Ir kas antrą
 Taip patvarkiau, kad, man praėjus, liko
 Tik aidas jų minčių autentiškumo.
 Numarinau Strazdelį ir Sokratą,
 Bodlerą, keletą kitų prancūzų.
 Jų kaukoles išrašęs svastikėlėm,
 Juodosios magijos ženklais tulžingais,
 Piešiau ekstazės virpulio pagautas
 Erotines pozas iš *Žara Tuštros*.
 Prie balto atlapėlio prisisegęs
 Žvaigždutę mažą, kruviną liepsnelę,

Už ažuolinių skobnių liepų klony
 Su paukščiais, gyvuliais, žmogeliais gėriau,
 Iš kaukolių Vijono karštą vyną,
 O tuo metu Dzūkijoje kolchozuos
 Šungalviai pjovė pervargusius arklius...
 Sumaišė protą protėvių promočios,
 Gaurais apžėlė iškili krūtinė,
 Gyvūnas angelišku deivės veidu,
 Pavergęs mano širdį, ją išraižė
 Kaip alko akmenis ženklais lemtais,
 Brangieji, brangiosios, nebeįstengiu,
 Kartu prie to paties altoriaus melstis,
 Atleiskite, Gražute, Uršulyte,
 Aš jus, deja, per daug karštai mylėjau,
 Ir mano meilė buvo man baisesnė
 Už kraują, varvantį nuo Jago durklo.
 Raudonas vėjas dremino pakraigę,
 Obels palaužtos šakos širdį braižė,
 Užuovėjos ieškojau Dvasių galioj,
 Deja, deja, tada dar nežinojau –
 Tos DVASIOS turi iš manęs išaugti...
 Geltonos skotertys, sudužę taurės –
 Geda Vilemas Klasas *natiurmorte*,
 Prie kapo nuosavo amžinai Jūsų
 Geda Kazimieras, Sapiegų biografas,
 Ir tūkstančiai Gedų – ne tik iš Dzūkų, –
 Gudijos, Babilono, Skandinavų,
 Nuo Žalgirio, nuo Vorkslos, Salavkėlių, –
 Visi jie kūrė Kerplėšišką Dvasią.
 Jų kaulus surinkau lig paskutinio,
 Pasistačiau paminklą *Ecce Scristus*,
 Meldžiaus prieš jį, tvirtai vartus užsklendęs,
 Kad nieks mano skurdumo nematytų...
 Kikendamos aplinkui sklandė sielos

Maironio, Strazdo, Mažvydo, Gražutės,
 Čiurlionio, Baranausko, Petro, Broniaus,
 Prisiminiau, kaip penkiasdešimt metų
 Nebuvęs sugrįžau vaikystės klonin:
 Prie ežero pievelėj pomidorai,
 Tie patys, keturi, kuriuos kadaise
 Iš ciocės daržo buvom pasivogę,
 Ant žalio kilimėlio skaisčiai švietė...
 Neišlaikiau... Net penkiasdešimt metų
 Aš koneveikiau, Dieve, tavo tvarką,
 O tu... Atleisk man, Viešpatie, neleiski
 Dar penkiasdešimt metų man gyventi...
 Klausiaus tylos, varnų sparnai šmėžavo,
 Nė vieno vieversėlio nė špokelio...
 O Viešpatie, kada gi tu prabilsi?
 Juk tuoj visi išeisim paskui arklius...
 Atleiskite, Vijonai ir Vilonai,
 Strazdeli, Rylke, Boschai, Eliotai,
 Maironi, Dante, protėviai brangieji,
 Kuriuos kaip nors įskaudinau, apvyliau,
 Aš priimu kad ir sunkiausią bausmę...

MONSINJORAS. Siguti...

SIGIS. A?

MONSINJORAS. O poterių ar moki?

SIGIS. Nebežinau...

MONSINJORAS. O melstis?

SIGIS. Nieko kito

Aš niekad nemokėjau...

MONSINJORAS. Klaupkis, melskis.

KOSTIA. Ir aš...

ALGUTIS. Ir mes...

MONSINJORAS. Ar judu esat broliai?

KOSTIA IR ALGUTIS. Baisingai surišti žiauraus likimo...

MONSINJORAS. Prašau po vieną. Gėjai?..

ABU. Bus atleista?!

MONSINJORAS. Nuo jūsų priklausys. Jei išpažinsit,

Kas slegia sąžinę, ir atgailausit...

ALGUTIS. Girdėjai, Kostia?

KOSTIA. Žodžiai...

ALGUTIS. Monsinjoro!

KOSTIA. Tegul prisiekia.

ALGUTIS. Ką?

KOSTIA. Kad neapmulkins.

ALGUTIS. Sakai, gali apmulkint?

KOSTIA. Kaipgi, mes jam

Išklosim viską, o jisai mums špygą –

Prasčiausią vietą kur prie grafomanų.

Jei taip iš anksto numeriuką duotų...

ALGUTIS. Paprašom, a?

KOSTIA (*Monsinjurui*). Garantijų mes norim,

Dėl Panteono... Na suprantat patys...

ALGUTIS. Kur nors aukščiau, toliau nuo tų skystimų...

MONSINJORAS. Mano vaikai, neklausiu, kas jūs esat...

KOSTIA. Keturnosiukas, Kostia... Gal girdėjot?

ALGUTIS. Lakštingalas Algutis... Pseudonimai...

MONSINJORAS. Girdžiu, matau – jūsų svajonės taurios...

Deja, deja... Lietuvoje pašėlo

Kerėtojai, stabų gerbėjai; bingas

Užvaldė aikštes, mokyklas, bažnyčias;

Tauta išmainė amžinojo Dievo šlovę

Į aukso veršio, keturkojų kultą.

Ji Dievo tiesą iškeitė į melą

Ir lenkias kūriniams jo – ne Kūrėjui...

Gėdingai geismo valiai pasidavę,

Pamiršo vyrų prigimtį vyriškiai,

O moterys vaikų jau nebegimdo.

Šmeižikų, pagyrūnų tiek priviso,

Kad šmeižtas ir pagyros tiesa virto.

Taip sunkų melo akmenį ant kaklo
 Sau užsinėrę grimztame į gelmę...
 Kvailiai, kvailiai, nors dedamės išminčiai...
 Mes netgi neišmanome, ką darom,
 Nes darome ne tai, ko iš tikrųjų
 Širdis ištroškusi, o ką diktuoja
 Klaidus nepakantos minutę protas.
 Mielieji, Dievo karalystės durys
 Rakinamos išpažinimo raktais.
 Kurs atgailaus ir mels malonės Dievo,
 Nors nuodėmė gal bus pati sunkiausia,
 Tam bus atleista, jam vieta pelnytai
 Paskiriama prie amžinybės sosto.
 Bet jei piktų darbų prisiminimą
 Kaip lobį, kaip didžiausią brangenybę
 Už devynių spynų, tamsiausioj vietoj
 Laikysi, vildamasis pasislėpti, –
 Ištrauktas, parblokštas, nupertas būsi –
 Yra ir Visareginčiojo akys.

KOSTIA IR ALGUTIS. Aš jį nušoviau!..

MONSINJORAS. Kalbate po vieną.

KOSTIA. Alguti, aš...

ALGUTIS. Vajėzus, ką jis šneka...

KOSTIA. Kaip tu neprisimeni...

ALGUTIS. Puikiausiai

Prisimenu. Ir buvom susitarę...

KOSTIA. Na, buvom, taip, bet aš iššoviau pirmas.

ALGUTIS. Na gal... Bet tu labai blogai pataikei.

Kariūnas dar tirtėjo...

KOSTIA. Taip, tirtėjo,

Bet aš tuojau paleidau antrą šūvį...

ALGUTIS. Kai aš jau pribaigiau šūviu į galvą.

MONSINJORAS. Kas tas kariūnas?

KOSTIA. Jaunas partizanas!

ALGUTIS. Poetas irgi. Bunkeryje sirgo!

KOSTIA. Džiova!

ALGUTIS. Kraujais skrepliavo!

KOSTIA. Niekur nėjo.

ALGUTIS. Turėjom tikslą – sunaikinti štabą!

KOSTIA. Počkajus, pulkininkas, suplanavo!

ALGUTIS. Iš Vilniaus emgėbė. Aš savo rankom

Turėjau likviduoti vadovybę!

KOSTIA. Broleli, girkis, pliaukšk, bet turėk saiką...

Man buvo pavesta juos išžudyti!

Geriausiu agentu Počkajus laikė

Mane!

ALGUTIS. Geriausias agentas... O aš?..

Tik paprastas niekšelis?..

KOSTIA. Ne, Alguti,

Tikrai nepaprastas... Abu šaunuoliai!..

Prisimeni, kaip skuodėm į Alytų

Pranešt Počkajui, kad jau gali, gali

Važiuoti su kariais į Kolesnykus,

Kad Žaibo bunkeris jau likviduotas,

Šalia – ir Dainavos bandito Dzūko

Vyriausias štabas!..

ALGUTIS. Kaipgi... Mielas broli,

Ir šiandien ašaros savaime trykšta,

Kai apžvelgiu iš tolo panoramą:

Žiemos peizažas, sunkvežimiai gaudžia,

Trys dešimtys, juose mangolai sėdi,

O priekyje – šarvuočiai du važiuoja,

Ir viename iš jų – mudu, draugeli,

Su rusų uniformom, kaip mangolai,

Į Kolesnykų mišką rodom kelią...

KOSTIA. O Kolesnykai!.. Visada svajojau

Įamžinti poemoje tą vaizdą:

Sprogimai, dūmai, kūnų gabalai –

Atniso rupūžės, kad į komtiesą
 Eiles siunčiau, kad buvęs komjaunuolis...
 Ir kas? – sakau. – Ar esate girdėję
 Poemą „Raudonasis rojus“? Kas ją
 Parašė, a? Ir kas iš univerkos
 Su vilko bilietu išguitas buvo?
 Kas iš jaunųjų sekcijos išvytas?
 Kam užkirsti visi keliai į spaudą?
 Poetas be tribūnos – ne poetas,
 Todėl aš čia, pas jus, laisvieji broliai,
 Tarnausiu savo talentu tėvynei.

ALGUTIS. Na, tu ir diegas...

KOSTIA. Che, prikabinėjau

Tokių, broleli, liuksus makaronų, –
 Patys aršiausi liežuvius prikando.
 „Tavęs aš klausiu: kas tau, partizane,
 Brangiau už tavo laisvę ir gyvybę?
 Gal laisvė ir gyvybė artimųjų?
 Gal tėviškė kraujuojanti, gal Dievas?
 Tavų draugų ir laisvė, ir gyvybė
 Brangiausi tau už viską šioje žemėj.
 Ką rinksiesi, jei sužeistas pakliūsi
 Į budelių čekistų žiaurų glėbį?
 Gyvybę savo, laisvę artimųjų?
 Tu rinksiesi draugus. O jei išduotum,
 Tegul nupūdo Viešpats tau liežuvį.
 Tiktai kova ligi mirties ar laisvės“.

ALGUTIS. Tiktai kova ligi mirties ar laisvės...

Galėjome ir mudu pasikauti...

Dabar gi...

KOSTIA. Kas dabar?

ALGUTIS. Aš tuoj užkauksiu...

Po Kolesnykų jokio kaifo... Žlugom,
 Brolau...Eilėraščiai nebesirašo...

Miškiniai pribaugti... Kažkur Počkajus...

Kastuk, man pažadėk, kad nesiskirsim...

KOSTIA. Pagyvenau... Gana... Po Kolesnykų

Gavau padorų butą, univerkon

Grižau, stipendiją neblogą davė,

Počkajus ištesėjo duotą žodį.

Gyvenimas paėjo kaip iš pypkės –

Kolegų pagarba, „Vagoj“ kaip savas,

Geriausias Lietuvos vaikų poetas,

Tiražai, premijos, susitikimai,

Tribūnos, ažuolo vainikai, progos...

Kasdien staličnaja ar kristalinė,

Vėliau Anykščių rašalas, losjonas...

Pagyvenau... Ir man nė kiek negaila,

Kad atguliau Antakalnio kalnely

Ketvirto jubiliejaus nesulaukęs,–

Mano eilėraščius vaikučiai mokos,

O mokytojams aš beveik kaip Dievas.

MONSINJORAS. Beveik kaip Dievas... Hmm...

ALGUTIS.

Ar kas neaišku?

MONSINJORAS. Aš negirdėjau atgailos, berneliai.

ALGUTIS. Mes ir nesigailėjom.

KOSTIA.

Algi, durnas...

MONSINJORAS. Žmonių akivaizdoje jūs gal teisūs,

Bet Dievas mato, kaip yra iš tikro.

Taigi su skaudančia širdim...

KOSTIA.

Sustokit!

Atleiskite, mes norim...

MONSINJORAS.

Pasiruošę?

ALGUTIS. Aš pirmas, monsinjore. Ką daryti?

KOSTIA. Algoti... Monsinjore, kaip dėl vietos?

Kad ir ne tokią gerą...

ALGUTIS.

Bet abudu...

MONSINJORAS. Che che, nenorite prisipažinti?

KOSTIA. O ką gi dar?

MONSINJORAS. Tai ne, ne gėjai... Na ir...

Gera, gerai... Triskart po Tėve mūsų,

Tris Sveikamarijas ir Tikiu Dievą.

Kostia ir Algutis suklaupia

PĖTKA. Tai ką, prisipliurpėt, durneliai?.. Manot,

Tas jūsų monsinjoras – aniuolėlis?

Dosjė mačiau... Fašistas užkietėjęs...

Jo tėvas su Musoliniu draugavo.

Vatikane senelis iš po skverno

Pornuchą platino... Kur jūsų protas?

Taigi kaip mat iliustracijon pakliūsit.

Aš jūsų neužstosiu, būkit ramūs...

MONSINJORAS. Kaip tamstos pavardė?

PĖTKA. O kam tau reikia?

Žmonių nešaudžiau, netrėmiau, iš viso

Tame kvailių laive manęs nebuvo.

MONSINJORAS. Jūs kūrėte, ar ne?.. Įdomu būtų...

PĖTKA. Tu pakalbėk su jais... Su pypkele tas...

Gėlėtais šortais... Smailagalviais batais...

Žmogus – fontanas. Gyvas monumentas...

Kur jau čia Pėtkai... O, kaip jis stovėjo!

Virš viso Rutulio... Ir liejos eilės

Purslų vaivorykštėmis ant Sojuzo...

Ir šitas, ve... Kche kche, trispalve galva...

Turbūt perukas... O velniai jį žino...

Tai šitas hipis (grynas anekdotas!)

Pakėlė visą Lietuvą prieš rusą...

Gyvieji klasikai... Purslų fontanai...

Jiems panteoną duok... Aš, tavim dėtas,

Gera dar pagalvočiau... Fontanėliai...

Trispalviai kūdikiški fontanėliai...

ĖDZIKAS. Sakai, tik fontanėliai... Pėtkai, Pėtkai...

Kiek kartų aš tave iš griovio traukiau

Parpuolusį, bejėgį, nelaimingą.

Kiek kartų sumuštam žaizdas mazgojau,

Godojau kaip jaunėlį brolių, tu gi...

PĖTKA. Na negraudenk ir nedraskyk man dūšios,

Prasitariau, piktasis už liežuvio

Patraukė... Nesupyk, ne fontanėlis...

ĖDZIKAS. Teisybę pasakei, teisybę, broli,

Koks iš manęs fontanas? Fontanėlis...

Ir tas išdžiūti baigia...

PĖTKA. Liaukis, Ėdzi...

Turiu skaidriosios... Paimam po gramą?

ĖDZIKAS. Nebeimu jau dešimt metų...

PĖTKA. Liūdna...

ĖDZIKAS. Nebėr, nebėr fontano...

PĖTKA. Bet jis buvo!..

Ir koks dar buvo!..

ĖDZIKAS. Šiandien abejoju...

Turbūt tai buvo vien tik regimybė.

PĖTKA. Pridėjau tavo raštų d v i lentynas.

ĖDZIKAS. Aš – tris. Su pakartotiniais leidimais.

PĖTKA. Muziejuje galingas stendas stovi

Su nuopelnų garbingais dokumentais.

O Leninui, kurį gavai už „Žmogų“,

Net altorėlis įrengtas...

ĖDZIKAS. Pagėrėm,

Žaliai pagėrėm... Rusai, broliai, kur jūs?..

PĖTKA. Prakeiktas Landsbergis...

ĖDZIKAS. O šiaip kas naujo?

Poeziją tur būt dar skaito žmonės?

PĖTKA. Deja... Nebe... Ir pats... prisipažinsiu...

EDZIKAS. Tikrai? Tiesa? Poezijos neskaito?

PĖTKA. Tikrai. Tiesa. Jie „Durnių laivą“ skaito.

ĖDZIKAS. O kaip mane? Kaip mano knygos?

PĖTKA. Tavo...

Tik nesijaudink, bro!...

ĖDZIKAS. Kaip nesijaudint?

Juk mano knygos... Mano kraujas, mano...

PĖTKA. Išgerk ir susikaupk.

ĖDZIKAS. Dievuliau...

PĖTKA. Tavo

Knygas makulatūron atiduoda.

ĖDZIKAS (*pro ašaras*). Makulatūron?.. Pėtką, kaip tu šitaip?..

Kiek pypkių išrūčiau, nesuskaičiuoju,

Kol viziją žmogaus kaip hegemono

Iš chiromantijos ženklų sutvėriau.

Žmogus – tai neištirtas kontinentas!..

Rašiau, rašiau... Kai nebetilpo stalčiuos,

Ėmiau dėlioti knygas. Kaip demiurgas

Jų antraščių lubų erdvėj ieškojau.

Autoportretai, Aviaeskizai,

Digresijos, Montažai, Horizontai...

Leidyklos tvarkė, redagavo, leido...

Skaitytojai nustebo – nesupranta:

Kas per hibridas, draugas Eduardai?

Vėliau suprato: neprotingam kelią

Duok, lai sau eina... Pamažu aiškėjo:

Lentynoje neužauginsi derliaus,

Kontakto su skaitytojais reikėjo,

Kad visą laiką jaustum laiko pulsą, –

Stovėjom ant naujos epochos slenksčio,

Į langus beldės meno renesansas,

Pasaulis laukė gimsiant Naują Žmogų...

Ir Eduardas gimdyve patapo:

Hibridiniai eksperimentai virto

Dailiai išleistų knygų serialais...

Nauja žmogaus koncepcija išskilo –

Žmogus protaujantis, žmogus sėjėjas,

Žmogus svajotojas, žmogus kūrėjas,

Harmonizuojantis instinktų galią,
 Kad jie tarnautų grožiui, meilei, gėriui,
 Kūrybos genijui, kultūrai, menui.
 Alternatyvos nėra. Kitaip – chaosas...
 Ir mano kūdikį...makulatūron...

PĖTKA. Galiu paguost – Juzuko Šmulio knygom
 Kūreno laužus...

ĖDZIKAS. Pats, matau, sukiesi?..

PĖTKA. Sukuos.

ĖDZIKAS. Vis dar politikuoji...

PĖTKA. Mėžiam

Tų sukatų prišaikiotą tėvynę.

ĖDZIKAS. Heraklas...

PĖTKA. Taip išeina... Gaila, Ėdzi,
 Kad tu kaip tas peliukas iš urvelio
 Taip ir neišlindai...

ĖDZIKAS. Išlįsi... Kur tau

Su tokia biografija kaip mano...

Nuo aštuoniolikos jau Maskvai arėm.

PĖTKA. Kai kas išlindo!.. Ir dar kaip išlindo!..
 Che, Pėtką Dumdumdukas... Švancai!..
 Ir sribas, ir vaikus į šulnius mėtė!..
 Jeigu ne tas šėtoniškas snukelis,
 Gal Prezidento pensiją turėčiau.

MONSINJORAS (*Ėdzikui*). Kokios tautybės? Kartais ne prancūzas?

PĖTKA. Iš jo prancūzas, kaip iš tavęs arbūzas.

ĖDZIKAS. Lietuvis. Fontanėlis. Kodėl klausiat?

MONSINJORAS. Minėjot kontaktus, minėjot Maskvą,

O Lietuvos kažkaip...

ĖDZIKAS. Pasaulis laukė...

MONSINJORAS. Klausiaus, matau – žmogus garbingas esat.

Panteone tikrai paskirsim vietą.

Sukurkite maldele, pasimelskit...

JUSTINĖLIS. Aš jau turiu...

MONSINJORAS. Ką turite?

JUSTINĖLIS. Maldelę...

Man vis dažniau sapnuojasi peizažas,
 Širdy palikęs atspaudą nuo mažo:
 Naktis, panemuniai, įmigę pirkios,
 Duburiuose krantų vaizdai apvirte,
 Gelmėj pasėtas mirgantis raidynas,
 Nesuskaičiuojamas garsų žodynas...
 Paliečia kaktą gaivios ryto rasos,
 Aplink pasklinda šilto pieno kvapas,
 Senosios priemenės gaivi vėsa,
 Ten kubile įrūgusi sula,
 Senolių kojų suplūkta asla,
 Ir fiziškai aš pajuntu – tos šaknys,
 Kurios maitino protėvių galybę,
 Dar nenudžiūvusios, dar gyvos, gyvos...
 Atsiklaupiu prie meilės amžinumo,
 Prie Lietuvos, kaip motinos, svajoju
 Dangum, žeme, tamsos gėlėm žvaigždėtom,
 Ir toj tamsoj atsiveria saulėti
 Kalneliai, kloniai, miškas horizonte,
 Ir pravirkstu paukšteliais, paukščiais, toliais...
 Keliais, keleliais rieda ašarėlės...

MONSINJORAS. Graži maldelė, bet, deja, be Dievo.

JUSTINĖLIS. Gal neišgirdot...

MONSINJORAS. Lietuvą girdėjau,

Bet Dievo ne.

JUSTINĖLIS. O Lietuva – ne Dievas?

MONSINJORAS. Pagonių dievas. Mūsų – Jėzus Kristus.

JUSTINĖLIS. Taip, taip... Pagonių dievas... Mūsų Kristus...

MONSINJORAS. Gal kada nors vaikystėje tikėjai?

JUSTINĖLIS. Kalbėjau poterius... Mama tikėjo.

MONSINJORAS. O tu?

JUSTINĖLIS. Ir aš.

MONSINJORAS. Tai kas gi atsitiko?

JUSTINĖLIS. Tur būt per daug lengvai man viskas sekės.

MONSINJORAS. Jei sekasi, taigi reikėtų džiaugtis.

JUSTINĖLIS. Kai dar kaip reikiant neapsiplunksnavęs,

Tu pakyli aukščiau, tampi pirmuoju
 Poezijos vakaruose, literatūroj,
 Žurnaluose portretai pasirodo,
 Kai premijos, garbės ženklai pabyra
 Ir publika skanduoja tavo vardą,
 Oi kaip nelengva nusileisti žemèn.
 Tačiau žinai, kad fortūna – klastūnė,
 Ji gali bet kada pakišti koją.
 Ir šaltis nukrečia vien pagalvojus,
 Kad dėl per daug laisvai ištarto žodžio
 Gali būt išmestas už meno borto.
 Štai čia ir pakiša bildukas mintį:
 Jei stotum partijon, visokeriopai
 Pozicijos, vaikine, sutvirtėtų.
 Ir kai pasiūlo, tu jau pasiruošęs...
 Dėl vaizdo, aišku, atsikalbinėji,
 Tačiau, nors ir jauti, į kokią šutvę
 Lendi, vis vien raitai: prašau priimti
 Į šlovingųjų leniniečių gretą...
 Teisingai Pėtkas savo „Durniuos“ rašė –
 Bailys esi, o ne kareivis, drauge...
 Miškai šiltu krauju tebealsavo,
 Gyvenimais palaistę tautos garbę
 Kariai bevardžiuos kapuose gedėjo,
 O mes, tarybiniai poetai, laistèm
 Vadų jubiliejus, bičiulių laurus,
 Kolegų knygūkstes, menkiausia proga
 Lig žemės graibstymo viens kitą garbstèm.
 Krikščionių Dievas buvo uždarytas
 Į sielų katakombas, žmonės meldės,

Bandžiau ir aš, bet jau nebegalėjau...

Kaip sausvėjų išgairinta dykynė

Liūčių ir gaivalingų vėjų laukia,

Kurie pažadintų želmens žalumą,

Taip mano siela laukė atgimimo,

Įsiklausydama, kaip skamba žodžiai,

Sušaudyti, išduoti, nukankinti,

Kaip skamba suvarpyta Lietuva.

MONSINJORAS. Vadinas, Lietuva... Krikščionių Dievas

Jau numirė?

JUSTINĖLIS. Ne, ne, tikrai...

MONSINJORAS. Tavoji

Ta Lietuva atrodo išprotauta.

Kol tariam – egzistuoja, o nutylam –

Ir nēr. Dabar beveik nebegirdėti.

Jeį ne krepšinis...

JUSTINĖLIS. Taip... dabar tikriausiai...

Tačiau tada, kai Lietuvą skandavo

Visa tauta nuo mažo iki seno,

Kai Mindaugas po gabalėlį lipdė,

Ir Mažvydas iš skiemenų dēliojo

O Stuoka Katedrą, jos sielą, statė,

Kai laimės ašaros riedėjo skruostais,

Ta išprotauta Lietuva parodė,

Kaip paprastas nepretenzingas žodis

Padaro stebuklus, ir mūsų širdys

Lyg fakelai užsiliepsnojo laisve.

Prisipažinsiu, Lietuva man buvo

Gan formalus, nors melodingas žodis,

Tos laimės ašaros atvėrė prasmę –

Tai jos yra tikroji Lietuva...

MONSINJORAS. Taip, taip... Dėkoju... Melskis... Marciau... Marciau!..

MARCIUS. Aš čia. Ką man sakyt?

MONSINJORAS. Gali ir nieko.

MARCIUS. Esu melagis.

MONSINJORAS. Čia tai bent naujiena!

MARCIUS. Aš melavau. Neparašiau Kukučio.

Kukutis mane rašė ir parašė.

Ir honoraro imti nederėjo,

Bet aš jį paėmiau... Apgailestauju...

Aš nežinau, kaip klaidą ištaisyti.

Kukuti, ei, ar nematei Kukučio?

Mielieji ponai, ar kur nors nematėt?

Aš privalau grąžinti šimtą rublių

Tam žlibiui vienakojui Kukukučiui.

Aš melavau... Ir jo dukters gražuolės

(Strošnesnės kuprės dar matyt neteko)

Nemerginau ir nevedžiau už rankos

Kamaron, kur senoji Kukutienė

Jaunavedžiams paklojo dilgių lovą.

Ne aš raičiaus nuo bučinių tarp dilgių,

Ne aš šaukiaus raguotųjų pagalbos,

Kai ji, bjauri pelėda, kaip apuoką

Pargriovusi velėjo Kukučioką.

Ištvirkavau... Tai ne dvasia Kukučio

Žuveliškiuos išeidavus iš kūno,

Tai aš išeidavau daryti visko,

Ką draudžia kodeksai ir Dešimt Dievo.

Labiausiai geisdamas kuo kūniškesnių,

Kuo mirtinesnių nuodėmių ir tvaiko,

Kaip girtas baubas siautėjau po kaimą,

Purzla, apšepęs, butelį pastvėręs,

Užpuldinėdamas našles ir karves,

Apspardydamas smūtkelius ir kumščiais

Grūmodamas į dangų pačiam Dievui.

Į trečią dieną Marcius kaip iš morčiaus

Pareidavo nušiuręs ir sunykęs,

Tetuti, aš, nepyk, įleisk į vidų,

Kukutis džiaugiasi – pargrįžo vaikas...
 Apgaudinėjau savo tikrą tėvą...
 Prieš Kalėdas užėjęs į kiaulidę,
 Kukutis taip pasakė Kukutienei:
 Va šitą susną meitėlį paskersim,
 Naudos iš jo kaip ir iš ožio vilnos.
 Galąsdamas galąstą nugaląstą
 Dar Pirmojo pasaulinio *mein gott'q*,
 Kažko apsunkusia širdim kalbėjo:
 Vai čiuki, čiuki, koks tu nepavykęs,
 Koks susitraukęs tavo skystas klynas,
 Susiraukšlėjusios kaip krupės kulšys.
 Kiek bulvių, miltų, išrūgų susprogai,
 Suėdei, ak, dienas mano gražiausias,
 Varysim į dešras, nors tiek, kindziuką
 Gal pasiseks Europon eksportuoti.
 Kikeno sau Kukučio vaikas Marcius:
 Pavyko! Tėvas taip ir nesuprato,
 Kad vaiką ruošė į dausas vargšelis
 Kaip Abraomas sūnų Izaoką.
 Kol paruošė, kol šį bei tą patvarkė,
 Atėjo metas ir pačiam išeiti.
 Iš vakaro paėmęs surogato,
 Kukutis atsimerkė kaip nesavas
 Ir mato – guli aš, negyvas Marcius...
 Save apgraibo – irgi perdaug šaltas...
 Už lango prisnigtam kieme skerdieną
 Kukučio senė duonrikiu doroja
 Ir giesmę šermenų pro nosį traukia...
 Kukena du Kukučiai viens prie kito,
 Kaip baisiai faina: karkia žilos varnos,
 Tasydamos po visą kiemą grobus,
 Kaimynai renkas, giminės, kolegos,
 Ateina Juzas, Ėdzka, Kostia, Algis,

Ateina Sigis, Justinėlis, Pėtkas,
 Ateina su krapylu Monsinjas,
 Turbūt prineš autografuotų knygų,
 Gal pensiją atneš ar kokių priedų,
 Kas nors pakvies į kokią suėjimą,
 Dviejų Kukučių mintys tartum vieno,
 Ir jie abu laimingi baisiai būva.

PĖTKA. Tai pasimaivei?... Žinom, blatas... Šmukis!..

MONSINJORAS. Atrodo, vienas likot... Pašnekėsim?

PĖTKA. Davaj. Iš anksto pasakau – aš kietas,

Ir taip lengvai, kaip šitų, nesuriesi.

MONSINJORAS. Girdėjome Juzuką, Sigį, Kostią,

Algutį, Ėdzką, Justinėlį, Marcių,

Jų jaudinantis nuoširdumas niekam

Jokių negali kelti abejonių,

Ir, aišku, kad Panteone jiems vietos

Paskirtos bus. Norėčiau, kad ir tamsta

Atvertumei, ką gal nenorom kartais

Padarėt savo artimui negero.

PĖTKA. Aš nežinau, ar jums pakaks kantrybės...

Verčiau paklausinėkit – atsakysiu.

MONSINJORAS. Rašytojau, toks Paulius jums girdėtas?

PĖTKA. Pauliukas? Frontavykas? Nejuokaukit...

MONSINJORAS. Apaštalas... Po Kristaus pirmas amžius.

PĖTKA. Ak tas... Žydijoje opiumą virė...

MONSINJORAS. Pauliaus laiške Romiečiams, trečias skyrius,

Yra kaip vakar parašytų tekstų,

Pasiklausykime, pakomentuosit...

„Nėra tenai žmogaus, nėra nė vieno,

Suvokiančio garbės, kilnumo prasnę,

Nėra ten Dievo, niekam jo nereikia,

Nuo geidulių ir nedoros apkvaite

Po skurdo šalį bastos apsėstieji.

Liežuviais raizgo jie klastas bjauriausias,

Gyvačių nuodo prikaupta palūpiuos,
 Tulžies, keiksmų, šmeižimo pilnos burnos.
 Taikos ir santarvės jie nepažįsta,
 Prieš jų akis nestovi Dievo baimė“.

Kur ši šalis ir kas joje gyvena?

PĖTKA. Genialu...

MONSINJORAS. Na taip – Šventasis Paulius...

PĖTKA. Ar „Durnių laivą“ skaitėt, monsinjore?

MONSINJORAS. Labiau Šventąjį Raštą skaitinėju.

PĖTKA. O gaila...

MONSINJORAS. Manot, kad...

PĖTKA. Neabejoju,

Tame „Laive“ į daug ką atsakyta.

MONSINJORAS. Suintrigavote...

PĖTKA. Tarp mūsų kalbant,

Ne viskas ten labai švariai sugrota...

Che che, fantazijos, išradingumo

Netrūko niekad... Proletaro vaikas...

Proprosenelis, Vilkmergės bajoras,

Atbuvęs katorgą už sukilimą...

Mamos senelis – knygnešys, nuo žemės

Už didvyrišką veiklą nuvarytas...

Bausti, plakti už Lietuvą tėvynę,

Bet per sėdynę neplaktas nė vienas.

Daug knygų prirašiau, nebeskaičiuoju,

Tačiau tokios, kurioj širdis prabiltų,

Neparašiau ir gal neparašysiu...

MONSINJORAS. Kodėl? Kas trukdo?

PĖTKA. Jau seniai svajojau...

Išleisiu, na, tą paskutinę knygą,

Tada jau imsiuos rėsti tokį daiktą,

Kuris tikrai kaip sąžinė kalbėtų.

Deja, lig šiolei taip ir nepavyko...

Atrodo, pradedi, įsivažiuoji,

Griežtai laikais, ką jau esi numatęs,
 Atsigręži – taip baisiai nušleivota,
 Kad verkdamas nebeišgrauši niekaip.
 Sakytum, kad ne tu, o kažkas kitas
 Tau idiotiškas mintis diktuoja.
 Taip ir su tuo kvailu „Laivu“ išėjo...
 Sovietų Sąjungai be šansų griūnant,
 Doriausi, garbingiausi mūsų vyrai
 Pasiaukodami į darbą kibo
 Atkurti Lietuvos Tėvynės mūsų...
 Dienorašty užfiksavau ne vieną
 Tikrai reikšmingą patriotų žingsnį.
 Galvoju sau, bus staigmena bičiuliams –
 Jų žygiais ir darbais pakrovęs „Laivą“,
 Paleisiu plaukt į vandenį plačiuosius.
 Tegul pasaulis mato, kas mes esam.
 Bet atsitiko tai, kas atsitiko...
 Dar nerašai, nepasidopingavęs,
 Jau nervai kaista, siutas ima, žodžiai,
 Kuriuos ne kiekvienam žodyne rasi,
 Per smegenis lyg tarakonai plūsta.
 Ir kol neišnaudoji jų limito,
 Tol nėr jokios pagalbos; kartais būna,
 Kad šitaip visą skyrių pridurniuoji.
 Kitaip nebesirašo... Reikia rinktis...
 Ką nors dar padaryt... Arba nutilti....
 Bet aš rašytojas, turiu rašyti...
 Turiu kažkaip gyventi... Žmonės skaito...

MONSINJORAS. Tai gal viskas gerai? Ir nėr ko graužtis?

PĖTKA. Nėra gerai... Nebeturiu aš valios...

Dorų žmonių tame laive neliko –
 Istorijos klastotojai, šykštuoliai,
 Kerštautojai, avantiūristai, sukčiai,
 Žudikai, pavyduoliai, paleistuviai,

Kopeikoliubovai, pusiau fašistai,
 Skundikai, vagys, pusžydžiai mesijai,
 Ligoniai, psichai, triskart jėzuitai...
 Išnyko basanavičiai, kudirkos,
 Nebėr maironių, daukantų, vydūnų
 Garbė, tėvynė – sąvokos negyvos...
 Tik vienas Burokevičius ir liko...
 Ir tas vos Lukiškėse nesupuvo...
 Ar gali būti seneliukas kaltas
 Už tai, kad Landsbergis ir Generolas
 Atgrūdo keliasdešimt pasieniečių,
 Suvarė perrenę į TV bokštą
 Ir iš aukštai išpyškino gynėjus? –
 Aukų reikėjo Nepriklausomybei.
 Kaip šlykščiai melavau... Kas pagalvotų,
 Kad šitaip galima sumarazmėti?
 Doriausių, garbingiausių mūsų vyrų
 Tikroji motina nebepažintų...

MONSINJORAS. Nė nežinau, ką tau ir pasakyti...

Ir Paulius ne iš karto buvo Paulius.
 Jaunystėje, tada tik žydas Saulius,
 Jis bastėsi su gaujomis vaikinų,
 Judėjoj, Samarijoj, Galilėjoj
 Ieškojo Kristaus mokymo sekėjų,
 Suiminėjo, kalino, kankino,
 O Steponą (jam apsireiškė Jėzus)
 Išsitempė už miesto ir nužudė
 Užmėtydami akmenim. Taip Saulius
 Naikinti ėmė Naująją Bažnyčią.

PĖTKA. Che che, nustebinot...

MONSINJORAS. Bet įstabiausia,
 Kad Viešpats tą naikintoją paskyrė
 Kūrėju tos Bažnyčios, kurią griovė...
 Kely, nebetoli Damasko, ūmiai

Jį nutvieskė dangaus šviesa, ir Saulius
 Išvydo stovint Jėzų, kuris tarė:
 “Eik su manim“. Bejausmis, aklas, kurčias,
 Jis tris dienas kaip pritrenktas gulėjo,
 Ketvirtą atsikėlė ir nuėjo –
 Ne žydas Saulius, o žmogus Sėjėjas,
 Kurį romiečiai pavadino Paulium.

PĖTKA. Jūs randat analogijų...

MONSINJORAS. Norėčiau.

PĖTKA. Cho cho cho cho!.. Iš stribo Pėtkos darom
 Kokį nors triskart jėzuitą Vytką!
 Užgrūdintas, ir ne tokie mėgino.
 Ir baikim, monsinjore... Kaip su boba...

MONSINJORAS. Berods dar neišsėmėm „Laivo“ temos?..

PĖTKA. Knyga išėjus, išversta į rusų,
 Žmonėms patinka, skaito... Honorarai...

MONSINJORAS. kažkas ten jums užkliuvo...

PĖTKA. Neišlupsi...

Kas padaryta, tas jau padaryta...

MONSINJORAS. Jei esate garbingas, teks išlupti.

PĖTKA. O gal patarsit kaip?

MONSINJORAS. Nesudėtinga.

Kuo nuoširdžiau visų atsiprašysim
 Ir pažadėsime taip nebesielgti.

PĖTKA. Visų?

MONSINJORAS. Kuriuos kaip nors esam užgavę.

PĖTKA. Na o tada jau būsiu garantuotas?

MONSINJORAS. Tai priklausys nuo jūsų geros valios.

PĖTKA. Neįprasta... Turėčiau pasiruošti...

MONSINJORAS. Nebėr jau laiko. Vakarėja. Metas

Keliaut namo... Netruks naktis užėiti...

PĖTKA. Atleiskite man, Arvydai, Sigitai,
 Emanueli, Broniau, Juozai, Andriau...
 Eik šikt... Atsiprašau.... Liežuvis džiūsta...

MONSINJORAS. Pavilgykit, pavilgykit...

PĖTKA. Gyvatės....

Atleisk, Kazy.... Na negaliu... Nepykit....

MONSINJORAS. Toliau... Bandykit... Susikaupkit... Pėtk....

PĖTKA. Atleiskite, Brazauskai ir Adamkau,

Atleiskit, Tomai Venclova ir Štromai,

Atleisk, Kubiliau Vytautai...

MONSINJORAS. Tai viskas?

PĖTKA. Cho cho...

MONSINJORAS. Drąsiau, drąsiau...

PĖTKA. Kaip nesuprantat,

Kad jei ištarsiu tą prakeiktą vardą,

Vienam iš mūsų – galas... Vis dar reikia?!

MONSINJORAS. Tas neprisikelia, kuris nemiršta.

PĖTKA. Labai, labai prašau tavęs, Vytuli,

Atleisti man už visą triumfą srutų!..

Patenkintas?

MONSINJORAS. Reikėtų pasimelsti...

PĖTKA. Kodėl jūs norite mane pribaigti?..

MONSINJORAS. Žmogau, pribaigti noriu tavo blogį.

Dar vienas testas. Siūlau paklaustyti,

Ką apie tai Šventasis Raštas kalba.

Kai Jėzus, audrą ežere nutildęs,

(Ji kilo plaukiant į Gerazos krantą),

Kartu su mokiniiais iš valties lipo,

Atbėgo švokšdamas paklaikęs vyras.

Gyveno jis kapų rūsiuos, kaimiečiai

Ne sykį bandė griebę surakinti,

Bet vyras grandines kaip siūlus traukė,

Ir niekas negalėjo suvaldyti.

Bastydavos kiauras dienas po kalnus,

Akmenimis daužydavo sau galvą,

Taip staugdamas, kad visas kaimas

Nebežinojo, kur ramybę rasti.

Nelaimėlis pribėgęs ėmė šaukti:

„Ko atėjai?! Ko iš manęs tau reikia?!“

Pakėlęs ranką Jėzus ramiai tarė:

„Išeik iš šio žmogaus, netyra dvasia.“

Suklupo vyras, apkabino kojas –

„O nekankink manęs, palik, maldauju.“

„O kaip tu vadinies?“ – paklausė Jėzus.

„Čia mūsų daug. Mes esam Legionas.

Maldaujam, nevaryk iš šito krašto.“

Šlaite didžiulė kiaulių banda ganės.

„Pasiųsk į tas kiaules, į jas sueisim“, –

Prašytis ėmė dvasios. Jėzus leido.

Netyros dvasios tuoj kiaules apniko.

Visa banda, du tūkstančiai deglųjų,

Nuo skardžio puolus ežeran paskendo.

Ramybė įsiviešpatavo kaime.

PĖTKA. Cha cha cha cha! Sakai, neščyros dvasios...

Sakai, apsėstas... Pėtką Dumdumdukas!..

Cha cha cha cha! Cho cho cho cho cho cho!

MONSINJORAS (*pakėlęs kryžių*). Išeik iš šio žmogaus, netyra dvasia!..

Pėtką gūždamasis traukiasi atbulas. Sudunda perkūnija, sušniokščia ežeras. Abu personažai dingsta už scenos. Tolsta Pėtkos kvatojimas ir Monsinjoro “išeik”. Staiga tylu. Ilga pauzė

Gęsta Panteonas

Visas šlapias grįžta Pėtką

PĖTKA (*sunkiai alsuodamas*). Aš jį primurkdžiau... (*Žvalgosi į žado netekusius kolegas, į publiką, klupdamas balsu užrauda*)

Pasigirsta giesmė

Ežero akys – Viešpaties akys –

Ūžauja vėjai, daužosi bangos.

Kelią per audrą žmogui suranda

Viešpaties akys – ežero akys.

Viešpaties akys – ežero akys

Atveria langus į dangų.

*Vandens paviršiumi ateina **Monsinjas***

MONSINJORAS (*uždėjęs rankas Pėtkai ant galvos*). Tau atleista.

Pėtką apglėbia Monsinjero kojas

Įsižiebia Panteonas

Uždanga

BALTOS LELIJOS ANT NEMIRUSIO KŪDIKIO KAPO

4 d. tragiškas farsas

Veikia

AUGUSTAS Žmudas

LEONARDAS Žmudas, sūnus

LIUCIJA Žmudas, marti

LIUTAURAS Žmudas, anūkas

DVYNYS, kitas anūkas

MAGDUTĖ, patarnautoja

RASA, jos duktė

HUZERIS, Augusto Žmudo slaugytojas

MUZERIS, kitas slaugytojas

Keletas vyrų ir moterų, vaikinų ir merginų

Veiksmas vyksta Žmudų viloje

PROLOGAS

Tamsa. Nelygus mušamųjų instrumentų ritmas, trūkčiojantis alsavimas, vapėjimas, kažkokių gyvių riksmas, mušamo padaro kauksmas, slopinama rauda, gerklinio juoko protrūkis – artinasi D v y n y s... Trumpi pražilę plaukai, sustingęs lyg paralyžiuoto senio veidas, nejudrios rankos, pilkas nudėvėtas chalatas... Pravirkusio kūdikio balsu suklykia triūba. Dvynys stabteli, pažvalėja, jo veido bruožai atsigauna, klaupiasi jis prie rampos krašto, prašo kažko, maldauja... Bet vėl sutratėjusių mušamųjų kirčiai verčia jį gūžtis, dengtis, trauktis į tamsą

I DALIS

Vasaros vakaras. Lengva modernaus ritmo muzika. Pro erškėtrožę apžydusios tvoros virbus matyti spalvingai apšviesta Ž m u d ū vila. Antro aukšto terasoje su svečiais šnekučiuojasi L e o n a r d a s ir L i u c i j a. Leonardas – subtiliai išmoktų manierų, nestokojąs pasitikėjimo savimi vyriškis. Liucija – moteris nelabai gyvastinga, šaltoka šypsena dangstanti liguistą jausmingumą, tačiau išdidi ir neužsimirštanti. S v e č i a i – tai solidūs žilstelėję vyrai, tai gana imponantiškai su vakarinėmis sukniomis išrodančios jų žmonos. Patarnautoja M a g d u t ė, viliojanti skoninga mergina, nešioja gėrimus bei užkandžius. Lieknas, gyvybingas jos liemuo traukte traukia kokteilius siurbčiojančių vyrų žvilgsnius. Moterys, ragaudamos saldėsių, žvilgčioja į šokantį jaunimą, sūnus ir dukras, iš kurių išsiskiria grakštus, romantiško liūdesio apgaubtas jaunuolis L i u t a u r a s Žmudas. Lipte limpa prie jo apvali, tarsi iš pieno plaukusi m e r g i n a, prie jos krūtinės didelė raudona rožė. Viena iš solidžiųjų porų, gerokai vyresnė negu kitos, ima už parankės šeimininkus, Leonardą ir Liuciją, kažką kalbėdami, veda arčiau šokančiųjų, pamoja merginai... Magdutė pila į taurės šampano, solidžioji motina bučiuoja priėjusį Liutaurą, Leonardas – jo draugužę, kyla šampano taurės. Svečiams plojant, mergina sega Liutaurui prie atlapo rožę, atlošia veidą, atveria lūpas, Liutauras lenkiasi prie jų... Staiga Liucija rikteli, dengiasi burną, dūžta iškritusi taurė – tarp erškėtrožių šmėstelėjo D v y n i o veidas... Prisilaikydama atramų Liucija eina nebylių žvilgsnių lydima prie laiptų... Terasoje atsiveria lifto durys, įrieda moderniai įrengtame invalido krėslė sėdintis A u g u s t a s Žmudas, rausvas, sveikatingas mundurą vilkintis senis. Krėslą atstūmęs H u z e r i s, stambus, iki pasmakrės užsagstytas Augusto bendraamžis, mostu nutildo muziką, eina prie kiekvienos poros, kažką svečiams sako, šie tylom, nė neatsisveikinę, dingsta laiptų aikštelėje. Šviesos gėsta

Naktis. Nuo vilos sklinda grakšti, mocartiška muzika. D v y n y s žvelgia pro erškėtrožes į vilą, kur viename iš apšviestų kambarių matyti L i u c i j a. Valandėlę parymojusi prie atviro lango, ji traukia nuo lovos užtiesalą, purena pagalvę, glosto lygindama patalo raukšles... Dvynys suvirpa, kabinasi į tvorą, perlips ją, bet aštrus skausmas iškreipia jo veidą

Prie tvoros artinasi L i u t a u r a s ir R a s a. Vaikiškai švelnus mergaitės veidas kontrastuoja su anksti subrendusia jos figūra. Priėję tvorą ilgai bučiuojasi

RASA. Eik. Tavęs laukia.

LIUTAUROS. Kas?.. Tuščios sienos?.. (*Bučiuodamas*) Aš negaliu, negaliu, negaliu be tavęs...

RASA. Galėtum negalėti ir švelniau! (*Praskirdama tvoros virbus*) Labanakt, Liutaurai.

LIUTAUROS. Ir tu... dabar... taip paprastai mane paliksi?..

RASA. O kaip kitaip, Liūtuk?

LIUTAUROS. Ne! Tu eisi... kartu!

RASA. Kur? Pas tavo papuniukus? Palaiminimo?..

LIUTAUROS. Pas mane! Rasa, Rasyte!..

RASA. Eisiu. Bet savo kojom. Paleisk!

Liutauras, apglėbęs Rasą, nusiveda ją į vilą. Iš paskos sėlina Dvynys. Jis slenka prie vilos, stiepiasi prie lango kambario, kuriame moteris klojo lovą. Čia, nepaleisdamas Rasos, gesina šviesą Liutauras... Slenka Dvynys prie kito lango. Garsėja muzika. Užsidėjęs aparatūros ausines, sėdi savo krėslė A u g u s t a Žmudas, jo liemenį ir sąnarius masažuoja plačiapetis H u z e r i s. Dvynys traukiasi, muzika tylą... Dar vienas langas. Ant nepradengtos lovos sėdi L e o n a r d a s ir L i u c i j a. Įeina M a g d u t ė

LEONARDAS. Liutauras grįžo?

MAGDUTĖ. Taip.

LEONARDAS. Pakviesk.

MAGDUTĖ. Užsirakino.

LEONARDAS. Su kuo?

MAGDUTĖ. Su Rasa.

LEONARDAS (*išsiėmęs banknotą*). Kai atsirakins, atiduosi. Su savuoju aš pats...

MAGDUTĖ. Rasa... dar mergaitė!..

LEONARDAS. Kiek jai?

MAGDUTĖ. Penkiolika.

LEONARDAS. Ką gi... (*Išima dar vieną banknotą*) Paimk, pasipuošk... (*Užkiša pinigus Magdutei už iškirptės*) Ir pakonsultuok dukrytę, kaip ten jūs darot... Na kad nebūtų pasekmių...

MAGDUTĖ. Ačiū už patarimus... (*Išeina*)

Pauzė

LIUCIJA. Kaip paprasta...

LEONARDAS. Visada geriau tam, kuris gauna, negu tam, kuris moka.

LIUCIJA. Pagaliau tai nesvarbu... Tavo reikalas... (*Paima ropinę, taurelę prisipila, išgeria*) Leonardai, man reikės automobilio.

LEONARDAS (*irgi įsipylęs ir išgėręs*). Kelintai valandai?

LIUCIJA. Iš ryto.

LEONARDAS. Gerai, iškviesiu.

LIUCIJA. Ir gėlių.

LEONARDAS. Kokių?

LIUCIJA. Lelijų. Baltų. Anos jau bus nuvytusios.

Žvelgia iš šešėlio Dvynys

LEONARDAS. Kiek galima kapais gyventi, Liucija!

LIUCIJA. O kuo gyventi? Kuo?..

Užsidega šviesa Liutauro kambaryje. Įėjo M a g d u t ė. Prie sujauktos lovos, ant grindų, apglėbusi kelius šniurkščioja pusnuogė, apdraskyta R a s a

MAGDUTĖ. Kvaišele, ko dabar?

RASA. O kam jis... norėjo prievarta?..

MAGDUTĖ. Ir kas jau tokio? Pati kalta.

RASA. Aš myliu jį...

MAGDUTĖ. O jis?

RASA. Ir jis.

MAGDUTĖ. Nieko nebesuprantu. Einu, pakviesiu.

RASA. Mažas ponas! Pats ateis. Ir atsiprašys. Ir užtrauktuką sutaisys.

MAGDUTĖ. Tai juk Liutauras, Rasa! Žmudas! Jeigu su juo!..

RASA. Baik, sene. Galima pagalvoti, kad tau jo reikia labiau, negu man.

MAGDUTĖ. Betgi jis myli tave!

RASA. Todėl ir myli. Mama, ar tu rimtai manai, kad jis gali vesti mane? Juk mudvi...

O aš dar nè mokyklos nebaigus.

MAGDUTĖ. Šitai ir nuo mūsų priklausys. Nuo to, kaip mes panorėsim! O jeigu ir neves?.. Vis vien būsi aprūpinta. Gyvensi kaip reta su aukštuoju! Ievos seserys esam. O mokslai... Kas moteriai iš jų? Senmergystė! Gražiausi metai niekais! Kada esi pati ta... Yra, teisybė, vienas mokslas, kuris mums tikrai reikalingas... Tai mokslas... apie kurį tau žinoti gal dar ir per anksti!..

RASA. Man jokių tokių mokslų nereikia. Aš noriu turėti draugą.

MAGDUTĖ. Draugą... Turėsi daug draugų!.. Kodėl vyrai, net patys rimčiausi, šeimų galvos, taip prie mūsų puola?.. Kad mes lengviau prieinamos? Nieko panašaus! Jie pasiilgę švelnumo, gražaus apsiėjimo, šviežumo, laisvės, aistros!.. Tik pas mus jie atsigauja, pajunta savo vertę, išplečia sparnus!.. Ar gali būti kilnesnis pašaukimas moteriai?.. Rasa, tu turi, tu tiesiog privalai jį pasigauti!.. Toks mielas vaikinai!..

Keliasi gulėjęs kiemo pavėsinėje L i u t a u r a s. Pasivalęs apglamžytas kelnes, eina į vidų, pasirodo kambaryje, kur jo tebelaukia L e o n a r d a s ir L i u c i j a. Įsipykęs taurelę išgeria

LEONARDAS. Liūte, berods tau rytoj egzaminas?

LIUTAS. Šiandien, pap. Nesijaudink, išdursiu.

LEONARDAS. Tikiu... Ir iš anksto sveikinu, sūnau. Su aukščiausiais balais...

LIUTAS. Kitokių juk aš negaunu!

LEONARDAS. Turbūt tiksliau – kitokių tau nerašo?.. Ką gi... Tegyvuoja tinginiai, bukagalviai ir seksas!

LIUTAS. Daugiau klausimų nebus, pap?

LEONARDAS. Dėkoju, kad nepamiršti, sūnau...

LIUCIJA. Liutai, reikėtų mums pasikalbėti.

LIUTAS. Paskui, mam. Rytoj. Noriu išsimiegoti. Labanakt!

LIUCIJA. Pasikalbėsime dabar.

LIUTAS. Prašau... Tik trumpai, mam.

LIUCIJA. Skubi pas ją?..

LIUTAS. Skubu, mam.

LIUCIJA. Dienos nebepakanka?

LIUTAS. Nebe, mam. Viskas?

LIUCIJA. Ne viskas, Liutai. Jūdu tik draugaujat ar ir... ?

LIUTAS. Ir... mam. Rasa – mano žmona. Aš – jos vyras. *(Pauzė)* Galiu eit?

(Išeina)

Slenka arčiau Dvynys

LIUCIJA *(labai pasikeitusiu balsu)*. O tu ko dar čia sėdi, Leonardai? Ko tu lauki?

LEONARDAS. Liucija... Reikėtų kartą ir mudviem pasikalbėti...

LIUCIJA. Apie ką?

LEONARDAS. Dėl viso to...

LIUCIJA. Su Magde jau nusibodo?..

LEONARDAS. Žmona, kuri neatlieka pareigos savo vyrui, neturi teisės priekaištauti, jei vyras susiranda kitą moterį!..

LIUCIJA. Vyras, kuris pradeda vaiką ir leidžia jį nužudyti, išvis neturi teisės...

LEONARDAS. Jis mirė!.. Pats!.. Liucija!..

LIUCIJA. Pakanka man ir vieno kapo, Leonardai... (*Pratrūksta raudoti*)

LEONARDAS. Liucija!!!

LIUCIJA (*staiga pritilusi, visa virpėdama*). Atleisk, Leonardai... Eik... Palik... Man viskas, viskas, viskas vis tiek... Išėik!

Leonardas išeina

Pauzė

D v y n y s lengvu šuoliu strykteli pro langą prie Liucijos, žiūri į jos užmerktas akis, liečia lūpomis blakstienas, skruostus, delnais apglėbia smilkinius, prisiglaudžia... Liucija neprasimerkdama bučiuoja Dvynį, jo akis, plaukus, kaklą, pečius, krūtinę... Mocartiškoji muzika pamažu tyla. Apšvietimas gęsta

Rytmečio saulė pro medžius apšviečia vilos verandą, kur M a g d u t ė, R a s o s padedama, ruošia stalą pusryčiams. Skardint paukščių balsams, taku palei erškėtrožių sieną rieda H u z e r i o stumiamas A u g u s t a s. Greta žingsniuoja L e o n a r d a s

AUGUSTAS. Kur jis dabar?

LEONARDAS. Pas Liuciją. Ir bijau, kad...

AUGUSTAS. ...jis gali pasielgti taip, kaip tu jo vietoj būdamas pasielgtum?

LEONARDAS. Jis nežino, kad tai jo motina!

AUGUSTAS. Ir neturi žinoti, Leo. Nei jis, nei ji, nei kas nors kitas! Žmudų pavardė turi būti nepriekaištingai švari, Leonardai Žmudai!

LEONARDAS. Taip... bet... o jeigu...

AUGUSTAS. Apie tai reikėjo prieš septyniolika metų pagalvoti! Visi svarbūs reikalai turi būti sutvarkomi nedelsiant, vienu sykiu, čia pat! Ir kad jokių galų! O tu ką padarei?!

LEONARDAS. Tada dar daug kas buvo neaišku. Ir patiems gydytojams.

AUGUSTAS. Tai kam, po velnių, reikėjo visos tos laidojimo komedijos? Jis lygiai taip pat būtų galėjęs „mirti“ ir vėliau.

LEONARDAS. Liucija nebūtų jo atidavusi. Nenorėjau didinti traumos. Be to, ir aš pats... Vis dėlto sūnus...

AUGUSTAS. Ar Liucija ruošiasi į kapines?

LEONARDAS (*mostelėjęs į krėslę įrengtą radijo telefoną*). Galima?

AUGUSTAS. Prašau.

LEONARDAS (*pakelia ragelį; paukščių balsams nutilus, surenka numerį*). Žmudas.

Atsiųskite automobilį. (*Žvelgdamas į laikrodį*) Dešimtą. Lygiai... Ir baltųjų
lelijų... Kaip paprastai... Dėkoju.

AUGUSTAS (*perėmęs ragelį ir surinkęs numerį*). Žmudas... Taip, taip... Sanitarinę...

Su palydovais... Penkiolika po dešimtos... Katruo galu tu ten klausai?.. Dešimt
valandų penkiolika minučių!.. Degeneratai...

Padėjus ragelį, vėl suskamba paukščių balsai. Huzeris pasuka krėslą verandos link

AUGUSTAS (*pakeliui*). Įsidėmėk, Leo. Visų blogybių priežastis – minkštaširdiškumas.

*Verandoje pusryčiauja Liutauras ir Rasa. Pasirodžius Augustui, Liutauras
atsistoja, laukia, kol senelis užims gale stalo vietą. Rasa, trumpam styptelėjusi,
užkandžiauja toliau. Augustas kiek padelsia, bet mergaitės dėmesio nesulaukia.
Pristumtas prie stalo, jis kažką pasako pasilenkusiam Huzeriui, kuris išeina.
Liutauras atsisėda. Lėtai maišo arbatą Leonardas*

AUGUSTAS (*kilstelėjęs rankas*). Rasa, būkit maloni...

Rasa prieina, užmauna seniui rankogalius, padeda šalia servetę, įpila arbatos, pristumia valgį

AUGUSTAS. Tai kada visam laikui į mūsų šeimą?..

RASA. Mums vis tiek. Nors ir nuo šiandien. Ar ne, Liutaurai?

AUGUSTAS. Betgi mums lyg ir ankstoka tuoktis...

RASA. O mes ir negalvojame tuoktis.

AUGUSTAS. Kaipgi čia tatai?

RASA. Paprastai. Susimesim skudurus ir gyvensim.

AUGUSTAS. Be santuokos? O jeigu pasitaikys vaikučių?..

LIUTAURAS. Tam yra priemonių, seneli.

AUGUSTAS. Aš kartais tiesiog žaviuosi! Kaip realiai, kaip gyvenimiškai mąsto mūsų
jaunimas!

RASA. Ne, ne! Abortų mes nedarysim. Kiek jau bus, tiek ir auginsim. Liutauras myli
mane.

AUGUSTAS. Meilė kartais ir praeina, mergaičiuke. Na o vaikučiai lieka...

RASA. Praeis tai praeis, santuoka irgi nepadės, bent jau vaikučiai liks!..

AUGUSTAS. Vadinas, kiek jau bus, tiek ir auginsim...

RASA. Tu irgi myli vaikučius, seneli Augustai?

AUGUSTAS. Labiau tokius, kada jau šiek tiek protas žymu. Rasyte, būkit maloni, paduokit pipirinę...

RASA. Prašom, seneli Augustai.

AUGUSTAS (*atvožęs dėžutę*). Argi čia pipirai, Rasele?

RASA. O kas? (*Uosto*)

Augustas pūsteli, sukikena, mergaitė suklikusi giebiasi už akių. Pripuolęs Liutauras veda ją lauk. Keliasi ir Leonardas

AUGUSTAS. Leo, pasilik! (*Pauzė*) Leonardai! (*Leonardui paklusus*) Ir mums, ir jai būtų geriau, jeigu šiuose namuose ji daugiau nesirodytų!..

LEONARDAS. Liutauras irgi išeis...

AUGUSTAS (*staiga įniršęs*). Prakeikimas! (*Sugrabaliojęs užsideda ausines, paspaudžia klavišą, paukščių balsus pakeičia mocartiška melodija, kiek patrūkčiojęs Augusto veidas nušvinta*)

Įeina Liucija. Ji paskendusi savyje, akys rusena... Kartu atėjusi Magdė įpila arbatos, renka ant atsinešto padėklo indus. Užsižiūrėjusi į vieną tašką geria arbatą Liucija

LEONARDAS. Liucija... Liucija, dešimtą bus automobilis.

LIUCIJA. Kam?

LEONARDAS. Vakar prašei.

LIUCIJA. Ak... Kelintą?

LEONARDAS. Dešimtą.

LIUCIJA. Taip, taip...

LEONARDAS. Ir gėlių užsakiau... Lelijų. Baltų. Kaip buvai prašiusi...

LIUCIJA. Tu labai geras, Leonardai.

Augustas nusiima ausines, vėl suskamba paukščių balsai

LEONARDAS. Tuo dešimt, Liucija...

LIUCIJA. Tuo... Einu, apsirengsiu... Pas mane svečias... Pavalgė ir užmigo... Paglobok, kai nubūs. Kelintą, sakei, automobilis?..

LEONARDAS. Po penkių minučių.

LIUCIJA. Ir lelijų atveš?

LEONARDAS. Taip, atveš.

LIUCIJA. O gal ir tu važiuosi kartu?

LEONARDAS. Aš...

AUGUSTAS. Leo!

LEONARDAS. Bet...

AUGUSTAS. Leo, tu kažko norėjai dėl finansų?

LIUCIJA. Atleiskit... Aš tuoj... (*Išeina*)

AUGUSTAS. Magdute, paieškok dukrytės. Mes čia paišdykavom... Gerai išplaukit.
Su boru.

M a g d u t ė skubiai išeina. Leonardas pažvelgia į laikrodį

AUGUSTAS. Kiek?

LEONARDAS. Penkios po dešimtos.

AUGUSTAS. Po velnių! Snukius išmalt per maža! (*Surenka radijo telefono numerį*)

Kur furgonas?! Ar bent išvyko?! (*Numetęs ragelį*) Sušaudyt bestijas!..

LEONARDAS. Neatvyks?!.

AUGUSTAS. Jau išskydai, Leonardai Žmudai... Jis turi būti išvežtas! Nors žemė
prasiskirtų, dangus griūtų! Žmudų giminėj negali būti idiotų!..

LEONARDAS. O jeigu jis... Jei mes tada suklydom?.. Jei daktarai?..

AUGUSTAS. Neištaisoma klaida nėra klaida! Tai likimas!.. Tavo sūnus miręs,
Leonardai Žmudai! Prieš septyniolika metų!..

LEONARDAS. Jis gimė, antrą sykį negims!.. Jis turi teisę gyventi, turi teisę rinktis!

AUGUSTAS. Turėtų... Jeigu nereikėtų gyventi mums... (*Atskleidžia aplanką, išsiima
parkerį, pasirašo, paduoda Leonardui lapelį*) Sumą užsipildysi.

*Grižta pasiruošusi važiuoti L i u c i j a. Neslepia besiveržiančios šypsenos kartu
atėjęs D v y n y s, aprengtas padėvėta Liutauro eilute*

AUGUSTAS (*Liucijai*). Kartu važiuosit?

LIUCIJA. Taip. Jam reikia pabūti gryname ore...

AUGUSTAS. Argi mūsų namuose oras nebegrynas?..

LIUCIJA. Jis nenori pasilikti vienas.

AUGUSTAS. Deja, automobilis vėluoja...

LIUCIJA. Mudu palauksim. (*Gręžiasi eiti*)

AUGUSTAS. Automobilio gali ir visai nebūti...

LIUCIJA. Neskubu... Nuvažiuosim kitą kartą.

AUGUSTAS. Automobilio gali niekada nebebūti!

LIUCIJA. Ką tai reiškia, seneli Augustai?!

AUGUSTAS. Liucija Žmudas, mūsų moterys su nepažįstamais vyriškiais nevažinėja!

Pasigirsta privažiuojanti mašina. Įeina H u z e r i s. Pasilenkęs prie Augusto, kažką šiam pasako

AUGUSTAS. Visiškai nesvarbu! Pradėkit!

Įeina du stambūs v y r a i. Sumerimęs Dvynys glaudžiasi prie jį užstojančios Liucijos. Vyrai atstumia moterį, stveria Dvynį, šis ištrūkęs puola prie Leonardo, iš Dvynio lūpų veržiasi maldaujantys garsai... Vyrams artinantis, jis atšoka į šalį, dangstydamasis daiktais, tai prisiartindamas prie Liucijos, tai toldamas prie durų ar lango, lyg viliodamas ją sekti paskui, vikriai išsisukinėja iš gaudančiųjų rankų. Gaudynės užsitiesia, vyrai panaudoja gaudyklę, bet Dvynys išvengia ir jos

AUGUSTAS. Huzeri!..

Gaudyklę perima Huzeris. Į Dvynį įsmeigęs žvilgsnį, laikydamas paruoštą gaudyklę, artinasi prie jo, staiga griebia už rankos Liuciją, laužia ją... Dvynys, tarsi ūmai būtų apakęs, nerišliai kažką surikęs šoka prie Huzerio, kuris jį pasitinka tiksliai judesiu užmesdamas gaudyklės kilpą. Dvynys stveriasi kilpos, plėšia ją nuo kaklo... Grįžta L i u t a u r a s. Žvalgosi. Vyrai kausto Dvynio rankas. Liutauras eina prie Leonardo, klausia kažko, Leonardas purto galvą, Liutauras žengia prie Liucijos, bilsteli užkliudyta kėdė, Liutauras stveria ją ir tvoja arčiausiai pasitaikiusiam vyrui, antras smūgis krinta ant kito vyro galvos, Liucija mauna nuo Dvynio kaklo kilpą, vedasi lauk
AUGUSTAS. Huzeri!.. (Skaldo priėjusiam Huzeriui antausius)

II DALIS

Pavakario spalvos. Ieškodama sąskambių ir jungdama juos į švelnią melodiją, veran-randoje groja pianinu L i u c i j a. Aplėbęs jos kelius, padėjęs galvą, klausosi garsų D v y n y s. Vejoje prie vilos žaidžia skraidyne L i u t a u r a s ir R a s a. M a g d u t ė pilsto į stiklus gaivą, dëlioja ledo... Gurkšnoja savo kambaryje L e o n a r d a s. Užėjusi Magdutė atideda padėklą, apsideja Leonardo kaklą. Palengva atstūmęs ją, Leonardas išbučiuoja jos rankas, lyg atsiprašydamas paglosto skruostus, pilasi dar... Magdutė išeina. Muzika tuo tarpu pasikeitė. Į darnius sąskambius įsipina keisti, kontrastingi deriniai. Tarsi muzikos kalba būtų pradėjusios šnekėtis dvi labai skirtingos būtybės... Leonardas užsiriša kaklaraištį, pasitvarko šukuoseną, išeina pro duris... Netrukus jis jau verandoje. Liucija tebegroja, tačiau dabar skamba ne tik jos muzika. Kartkartėmis įsiterpia ir Dvynys. Tai jo pirštų liečiami klavišai žadina tuos

keistus, kontrastingus derinius, dabar jau daug darnesnius ir švelnesnius. Leonardas, sulaikęs praeinančią Magdutę, žvilgčiodamas į Dvynį kažką merginai sako... Ši išklausiusi skuba prie Rasos... Rasa, mostelėjusi Liutaurui palaukti, nubėga į verandą, ima už rankos Dvynį, tempia jį besispyriojantį į veją, rodo, kad nori pažaisti su juo skraidyne, rodo, kaip reikia ją paimti... Dvynys pavarto skraidynės lėkštę, nusišypso Rasai ir nubėga pas Liuciją. Rasa vėl išsitempia jį į veją. Šį kartą jai pasiseka parodyti, kaip mesti, kaip gaudyti, bet Dvynys, mikliai pagavęs, vis vien nemeta jai atgal, o neša skraidynę Liucijai, kuri irgi išitraukia į žaidimą, mėtydama Rasai Dvynio nešiojamą skraidynės lėkštę

LEONARDAS. Prilipo...

LIUCIJA. Galima suprasti.

LEONARDAS. Liucija, sekmadienį ateis svečių. Reikėtų, kad iki sekmadienio kur nors jį...

LIUCIJA. Supratau. Ne pirmas kartas. Jis bus čia. Pas mus. Pas mane. Ir iki sekmadienio. Ir po sekmadienio.

LEONARDAS. Tu nori sugriauti mūsų gyvenimą, Liucija!

LIUCIJA. Nesugriausi jo ir norėdamas, Leonardai. *(Pauzė)* Tiesiog nėra ko griauti. Jis jau sugriautas.

LEONARDAS. Mums negalima atsiskirti nuo žmonių, nuo visų, taip staigiai.

LIUCIJA. Jis per daug kentėjo... Dėl mūsų kaltės... Ir dabar...

Įeina H u z e r i s. Dvynys, staiga apstingęs, traukiasi atatupstas, įsitveria Liutauro. Dvynio akyse neapykanta ir siaubas

HUZERIS. Tamstas kviečia Augustas Žmudas.

LIUCIJA. Mes nieko naujo neturim jam pasakyti.

HUZERIS. Taip ir pranešti?

LIUCIJA. Taip. Ir būk geras, daugiau čia nesirodyk.

Huzeris išeina, Dvynys vėl išitraukia į žaidimą. Trumpam jis pamiršo ir Liuciją. Dabar gaudo Liutauro mėtomą skraidynę ir nešioja ją Rasai

LIUCIJA. Leonardai, pasakyk... Atvirai... Tu bijai, kad mudu galime susimylėti?

LEONARDAS. Jis nežino, kad tu – jo motina! Pagaliau jam nieko tai ir nereikštų!

LIUCIJA. Kaip ir man?..*(Pauzė)* To neatsitiks... Nebijok, Leonardai... Neatsitiks...
Viešpatie!..

Savo kambaryje sėdi ausines užsidėjęs A u g u s t a s. Pamažu temsta. Tyliai skamba mocartiškoji muzika. Ūmai senis atkunta, pagarsina muziką, klausosi sulaikęs alsavimą, susikaupęs

Gana tamsu. Atplaukia negarsi muzika. Vilos šešėlyje, greta atviro Liucijos kambario lango, stovi pižama vilkintis L e o n a r d a s. Viduje – L i u c i j a ir D v y n y s. Liucija sėdi fotelyje, Dvynys greta, ant minkštos kėdutės. Švelniai pabučiavusi Dvyniui kaktą, Liucija ištaria: „Mama...“ Dvynys, labai atidžiai stebėjęs Liucijos lūpas, kažką savaip suvapėjęs, stiepiasi jų bučiuoti... Liucija purto galvą, palengva atstumia, vėl prisiliečia prie Dvynio kaktos, pakartoja: „Mama...“ Be garso mėgdžioja Liucijos tariamus garsus Dvynio lūpos. „Mama“, dar sykį ištaria Liucija. Veltui. Dvynys klausosi, kažką bando artikuliuoti, bet ištarti mokomo žodžio jis nesugeba. Įeina M a g d u t ė. Ji atnešė arbatos. Padėjusi arbatinuką, kloja patalą. Liucija atsidūsta, paglosto Dvyniui galvą, nuvelka jo švarką, marškinius, veda į vonią... Sušnara vanduo... Grįžusi Liucija pila arbatos, paima iš stalčiaus miltuką ir suberia į stiklinę. Magdutė, patvarkiusi kambarį nakčiai, išeina... Iš vonios kambario pasirodo Dvynys, su pižama, besišypsantis, spėjęs išsidažyti veidą... Nusijuokusi Liucija nuvalo, guldo Dvynį į lovą, paduoda arbatą. Dvynys išgeria, apglėbia Liucijos ranką, glaudžia prie skruostų, lūpų, krūtinės, kažką artikuliuoja, vėliau, jo akys merkiasi, galva svyra ant prieglavio... Nusirenginėja ir Liucija... Lyg susikreivinęs stulpas pajuda tolyn nuo Liucijos lango Leonardas... Paėmusi naktinius marškinius, Liucija apsivelka, visa lyg palengvėjusi, balta, paglosto miegančio Dvynio veidą, eina pro duris... Dulskia naktinė šviesa Leonardo kambaryje. Krūpčioja lovoje raudantis Leonardas... Liucija prieina prie jo, bučiuoja, apkabina. „Leonardai...“ Leonardas nuščiūva. Iš krūtinės gilumos prasiveržia jo balsas: „Liucija...“ Liucija gesina šviesą... Garsėja mocartiškoji muzika. Groja labai garsiai. Staiga tylu. Leonardo kambaryje – akinanti šviesa. Čia pat krėslos, kuriame sėdi A u g u s t a s

Pauzė

AUGUSTAS. Leo, tai bobšei ne vieta Žmudo lovoj!

LEONARDAS. Atleisk, tėve... Bet šitai galėjot pasakyti ir tinkamesniu laiku...

(Keldamasis) Be to, tai mano reikalas!..

AUGUSTAS. Ji gimdys mums kretinus, draskysis dėl jų, darys, kas jai patinka... Tai

Žmudų reikalas, Leonardai Žmudai! Visų Žmudų!

LEONARDAS (*artindamasis prie tėvo, šaltėjančiu balsu*). Betgi tamsta čia vienas, Augustai Žmudai... Netgi liudininkų neturi... Mano bobšė tikriausiai neliudys tamstos naudai...

AUGUSTAS. Paršeli!..

LEONARDAS. Neapsimeskim, kuo nesam, Augustai Žmudai... Tamstos vežėčios kliba... Jos gali ir sugriūti... Čia pat! Tučtuojau!

AUGUSTAS. Huzeri!!! (*Huzeriui įėjus*). Tai paskutinis tavo žodis, Leonardai?..

LEONARDAS. Šiomis aplinkybėmis, deja!..

Rytas. Verandoje švilpia arbatinukas. Nuleidusi rankas sėdi M a g d u t ė. R a s a ir L i u t a u r a s, abu su prijuostėm, ruošia pusryčiams stalą

RASA. Čia... Čia... O šitą čia!.. Ne, pakeisk. Taip bus geriau!.. Ne, atleisk, statysim šitaip! Bus dar geriau...

Liutauras, išdėliojęs lėkštes, atsidūsta

RASA (*pabučiavusi jam į žandą*). Mama, galima kviesti. Mama!.. (*Išjungusi arbatinuką*). Kas, mam?

MAGDUTĖ. Liūdna, dukrel.

RASA. Kad kavalierius pametė?... Būta čia ko! Vienas pametė, pasigausim kitą! Mes juk mokam!

MAGDUTĖ. Tokie nesimėto...

RASA. Kad pinigų daug turi?

MAGDUTĖ. Ir pinigų.

RASA. Kiek reikia? Liutaurai, prieik. Liūtuk, man baisiai reikia frankų...

LIUTAURAS. Kiek?

RASA. Dešimt. Ne, šimto!..

LIUTAURAS. Gerai! Aš gausiu!

RASA (*pabučiavusi*). Patvarkyk dar serviruotę. Eik,eik!

MAGDUTĖ. Rasele, judu jau? Po viskam? Galima sveikint?

RASA. Žinoma, galima: mano visos draugės jau, o aš dar ne!

MAGDUTĖ. O jeigu jis pas kitą nueis?

RASA. Pas tave?

MAGDUTĖ. Atsiras ir be manęs.

RASA. Tavęs jis neišsimylės!..

MAGDUTĖ. Kodėl?

RASA. Tu tokia... Viską tuoj pat... O meilė toks dalykas... toks dalykas... Kada viskas dar bus... Kada gali ilgai ilgai svajoti... Apie kažką mielo ir labai saldaus... O kai viskas jau yra, tai nieko ir nebegali būti!

MAGDUTĖ. Su jaunikliais nežinai... Jeigu jau priėjo obuoliukas, tai ir nukris. Nežiūrės į sterblę...

Įeina smagiai nusiteikęs L e o n a r d a s. Liutauras slepia prijuostę. Moterys sujunda

LEONARDAS. Labo ryto mūsų gyvenimo gardintojoms! Sveikas, Liūte! Kaip tavo dalykėliai? Numanau, numanau... Bravo! *(Išsiimdamas bloknotą)* Pasakysi man savo išmatavimus. Galva, kostiumas, batai...

LIUTAURAS. Kam, pap? Mano viskas dar nauja.

LEONARDAS. Sekmadienio siurprizui.. „Brangiosios bičiulės, gerbiamieji!.. Mes turime ypatingą svečią. Jaunuolis iš slaptųjų Bermudų! *(Pauzė)* Gyvenimas painus. Gyvenimas sudėtingas. Tik viena jame paprasta – suklysti. Ir šio jaunuolio gimdytojai, paklydę gyvenimo labirintuose, ilgiems metams buvo nugramzdinę į jų tamsą savo sūnaus jaunystę. Bet pabudo jame protėvių kraujo balsas, pajuto jis tėviškės ilgesį, ir dar viena auka, išsivadavusi iš tamsos grandinių, sugrįžo į šviesų savo gimtosios motinos glėbį, sugrįžo, kad nuo šiol gyventų kaip lygus tarp lygių ir laisvas tarp laisvų...“ Aplodismentai!..

Šypsodamasi ploja kalbos metu įėjusi L i u c i j a, ploja Magdutė su Rasa. Bandydamas ką nors suvokti, žvalgosi drauge su Liucija atėjęs D v y n y s

LIUTAURAS. Mama, papcei reikia mano išmierų.

LIUCIJA. Magdute!

MAGDUTĖ. Tuoju. Susuksiu... *(Surinkusi telefono numerį, paduoda ragelį Leonardui)*

LEONARDAS. Žmudas... Taip, taip... Liutauro dydžiai... Visą komplektą... Iš naujausių siuntų... Su liemene, žinoma... Ir kaklaraištį, būtinai... Gerai, Paryžius gerai... Laukiam! *(Padėjęs ragelį, Dvyniui)* Gerbiamasai svety, malonėkit prie vaišių stalo... *(Sodina Dvynį greta)* Prašau. Čia yra šakutė, o čia peilis... Peilį imam dešine ranka, šakutę – kaire... Jums įdeda šaltą veršienos kepsnį... Po mažą gabaliuką pjaunate ir dedatės į burną... Pademonstruosim...

Dvynys, tarsi klausdamas, ko šis tipas prie jo prikibo, dėbčioja į Liuciją, Liutaurą, Rasą. Leonardas, parodęs, kaip reikia kultūringai valgyti, bando įduoti jam į ranką šakutę... Dvynio lūpos sudreba, jis atitraukia ranką, glaudžiasi prie Liucijos

LIUCIJA. Leonardai, tu iš karto nuo aukštosios matematikos...

LEONARDAS. Galim ir nuo pradinio kurso... Štai čia keptas paršelis. Pirmiausia nu-
pjaunam galvą... Tai skanėstas. Juo vaišiname garbingiausius svečius...

*Dvynys staigiai akimis permeta įsispoksojusią užstalę, sugniaužia kumščius, akyse
telkiasi ašaros, kažką bando sakyti lūpos*

LIUCIJA (atsistodama). Magdute, mudviem atneši į kambarį.

Liucijai ir Dvyniui išėjus, pakyla iš užstalės ir Leonardas. Gūžtelėjęs pečiais išeina

HUZERIS (įėjęs). Pusryčių pageidauja Augustas Žmudas.

MAGDUTĖ. Nunešk, Rasele.

HUZERIS. Augustas Žmudas pageidauja, kad tai padarytumėt tamsta, panele Magda.

*Augusto kambarys. A u g u s t a s rausiasi brangenybių dėžutėje, rankioja žiedus, pro
akinių dioptrus žiūrinėja jų akutes, dėlioja ant padėkliuko... Atstumia vežimėlį su
pusryčiais M a g d u t ė*

MAGDUTĖ. Prašom, tamsta...

Senio dioptrai nukrypsta į Magdutės veidą, pavandenijęs žvilgsnis susminga į jos akis

MAGDUTĖ. Ko tau reikia, seni?!

AUGUSTAS. Niekaip nebūčiau įspėjęs – topazas!.. (Paėmęs nuo padėklo žiedą su
rusvo brangakmenio akim, užmauna jį ant Magdutės piršto)

MAGDUTĖ. Tamsta Augustai... bet... už ką?..

AUGUSTAS. Už tai, kad atėjai, dukryt... Už tai, kad padėsi seniui pavalgyt...

*Vėlus vakaras. Skamba jau girdėtas Liucijos ir Dvynio motyvas. Tačiau muzikos
nuotaika dabar visai kita. Aistros ir svaigulio protrūkiai trikdo sąskambių darną...
Liucijos kambarys. Įsikniaubęs į apnuogintą L i u c i j o s krūtinę, klūpo D v y n y s.
Krūpčioja jo pečiai, Liucijos akyse ašaros... Pasigirsta mocartiškoji muzika, už durų
stabtelį su arbata atėjusi M a g d u t ė. Kiek pasiklausiusi, ji praveria duris, eina į
vidų... Liucija atšlyja, nusišypso Dvyniui, sumirkčioja jam... Magdutei pradėjus kloti
lovą, jis suskanta sagstyti, nusirenginėti, plėšte nusiplėšęs marškinius, skuba į vo-
nią... Liucija pripila stiklinę arbatos, suberia miltuką, pasiima naktinius, nueina
įkandin. Užsidarius durims, Magdutė išpila iš stiklinės arbatą, pripila grynų, suberia
savo miltuką ir, garsiai pasakiusi labanakt, išeina.... Garsėja mocartiškasis moty-
vas... Vesdamas persirengusią Liuciją, grįžta iš vonios pasidažęs Dvynys. Liucija
paduoda Dvyniui arbatą, patvarko patalą. Šis išgeria, gulasi... Staiga jo akys pradeda
markstyti, galva pasvyra, Dvynys įsitempia bandydamas įveikti užėjusį silpnumą, bet
kūnas suglemba ir nurimsta... Liucija, paguldžiusi Dvynį patogiau, išeina. Vis gar-*

siau skamba mocartiškasis motyvas... Ūmai Dvynys ne savo balsu surinka, keliasi, slenka per kambarį, sėlina kiemu... Prakrykštauja R a s a, prabėga ją gaudantis L i u t a u r a s... Verandos tarpdury stovi H u z e r i s... Dvynys prie Leonardo kambario lango. Žybteli akinanti šviesa. Viduj subaltuoja Liucijos ir Leonardo kūnai... Dvynys sulinksta, nebeatsitiesdamas velkasi tolyn nuo langų, eina per kiemą, atsiremia į erškėtrožes, mėšlungiškai gniaužo šakas, bebalsė grimasa tampo jo padažytą veidą – mama!.. Mocarto muzika staiga nutyla. Atrieda A u g u s t o krėslos

AUGUSTAS (*padėdamas ranką ant Dvynio galvos*). Pravirk, pravirk, berniuk, kaip nors pravirk...

III DALIS

Rytas. Pro grotuotą Augusto kambrio langą skverbiasi šviesa. Spingsi paaukuoti kandeliabrai, komodų briaunos, masyvūs vario užraktai. Su ausinėmis, prisimerkęs, čiauškant paukščių balsams, savo krėsle A u g u s t a s. D v y n y s, pageltęs, sustingęs, sėdi greta didžgalvio, gan kvilčiai besišypsančio manekeno. Augustas staiga nusiima ausines, užsiriša kaklaraištį, pažvelgia į veidrodį, pasitvarko plaukus, perbraukia šepetuku antakius, smilkinius, užsideda akinius, atskleidžia odinį aplanką... Nuaidi durų skambutis

AUGUSTAS. Taip!

Įeina L i u c i j a. Tarsi senio čia nė nebūtų, ji prisiartina prie Dvynio, kelias akimirkas žvelgia į jo nejudrias akis, siekia paglostyti... Neišdrįsusi priklaupia, pabučiuoja suglebusius Dvynio pirštus, keliasi, eina lauk

AUGUSTAS. Liucija!.. (*Pauzė*) Tavo vaikas mirs, Liucija!..

LIUCIJA (*sustodama*). Ką tu jam padarysi?..

AUGUSTAS. Tu, motina, tai padarei! (*Pauzė*) Jis nebenori gyventi!.. Stebuklą nebūna, Liucija!.. Jis nebe mūsų valioj! (*Pauzė. Atskleidęs pastumia Liucijai aplanką*) Pasirašyk, Liucija... Vienintelė viltis... Yra ten išmanančių daktarų, parūpinsim naujausių vaistų...

LIUCIJA. Ne, Augustai, to nebus. Jeigu jis ir mirs... tai mirs čia, šiuose namuose.

AUGUSTAS. Tavo egoizmas baisus, Liucija!..

LIUCIJA. Vis tiek. Aš jo negaliu atiduoti į tą pragarą, iš kurio jis ką tik ištrūko.

AUGUSTAS. Pasirinkimo nėra, Liucija! Ką tu gali? Tarp jo ir jūsų – praraja!

LIUCIJA. Aš bijau... kad tu, Augustai, iš tikrųjų nepasirūpintum išmanančiais daktarais ir vaistais...

AUGUSTAS. Ko, ko tu tikiesi?

LIUCIJA. Meilė ir laikas viską gydo, Augustai.

AUGUSTAS. Kokia meilė?.. Vargše tu vargše.. (*Išjungia paukščių balsus*)

Įeina H u z e r i s su gaudykle

AUGUSTAS. Ką pasakysi, Huzeri?

HUZERIS. Sanitarinė.

Dvynys staiga atitoksta, lyg elektros trenktas sudreba, puola prie lango, kimba į grotas, plėšia jas... Huzeris pakelia gaudyklę, artinasi prie Dvynio... Šis, atsistūmęs nuo lango, šoka prie durų, durys užsitrenkusios... Huzerio spaudžiamas, jis gūžiasi, tūpia, traukiasi į kampą

AUGUSTAS. Huzeri! (*Huzeriui priešus, paima gaudyklę*) Pavaryk berniuką arčiau... Paspausk!..

Vos Huzerio spiriamas Dvynys priartėja prie Augusto, šis meta kilpą, kuri taikliai užsineria... ant Huzerio kaklo

AUGUSTAS (*ištiesdamas gaudyklės kotą Dvyniui*). Paimk. Už čia. Imk, imk...

Dvynys apstulbęs sužiūra į Augustą, netikėdamas tiesia ranką, paliečia gaudyklę, atsitraukia, vėl paliečia, pagaliau paima, trukteli... Tramdydama besiveržiančią raudą, išeina L i u c i j a

AUGUSTAS (*Huzeriui*). Lauk!!!

Huzeris, plėšdamas nuo kaklo kilpą, išskuba. Atgijęs, susižavėjęs žiūri į Augustą Dvynys. Jis įsikniaubia į Augusto kojas, pečius supurto su verksmu sumišęs juokas

AUGUSTAS (*glostydamas Dvynį*). Pagyvensim, berniuk... Dar mes pagyvensim...

Rytmečio saulė skverbiasi į verandą. M a g d u t ė, pabrėžtinai mandagi ir šalta, deda ant stalo pusryčius. Godžiai valgo vyšnias L e o n a r d a s. Įeina L i u c i j a. Magdutė pila jai arbatos

LIUCIJA (*atstumdama stiklinę*). Ačiū.

LEONARDAS. Kaip ten berniukas?..

LIUCIJA. Senelis Augustas sugalvojo pažaisti katiną... Mūsų berniukas sužavėtas...

Baltą sijoną vilkinti R a s a atitempia per sodą L i u t a u r a. Jaunuolis tamsia eilute, gerokai sulysęs, aplink karščiujančias akis ratilai

RASA. Labas rytas, tėveliai! Mes išvažiuojam! Imam audinę!

LEONARDAS. Ilgam?

RASA. Paskui matysim. Vestuvinės kelionės.

LIUTASURAS. Niekur mes nevažiuosim.

RASA. Liūtuk, nors kur... Kad ir netoli. Prie kokio ežero, prie upės... Pasistatysim palapinę, užsikursim laužą...

LIUTASURAS. Prisikepsim bulvių, atsinešim kefyro, srėbsim, laižysimės...

RASA. Liūtuk...

LIUTASURAS (*tempdamas iš verandos*). Rasa, einam... Pas mane!..

RASA. Aš jau dvi dienos pas tave!

LIUTASURAS. Į kambarį...

RASA. Nebuvau dar!

LIUTASURAS. Rasele, nebijok... Aš nieko tau... Rasele...

RASA. Tada ko ten eit?!

Liutauras paleidžia Rasą, atsisėda prie stalo, suspaudžia galvą

LEONARDAS. Frankų nebeturi? (*Pauzė*) Kiek reikia?

LIUTASURAS. Šimto!

LEONARDAS. Kiek?

LIUTASURAS. Šimto.

LEONARDAS. Ar ne per daug?

LIUTASURAS. Ne, reikia šimto, pap.

LEONARDAS (*paduodamas banknotą*). Iš sygio neišmesk.

LIUTASURAS (*paėmęs pinigus, pasivedęs Rasą prie durų*). Rasele, imk.

RASA (*įkišusi Liutaurui pinigą į kišenėlę*). Kvailiuk, man jokių pinigų nereikia. Aš tik pajuokavau!..

LIUTASURAS. Tai ko tau reikia, Rasa?!

RASA. Liutaurai, tai būna tik vieną kartą... O tu nori taip, kad būtų lyg nebuvę, tu nori lyg...

LIUTASURAS. Pamaiva!.. (*Supurtęs Rasą, išbėga*)

Subilda iš Magdos vežimėlio pabirę indai

MAGDUTĖ (*paskubom, nusirišdama prijuostę*). Rasyte, būk gera... Pasitvarkyk čia...

Aš tuoj... (*Išėina iš verandos*)

Rasa pasvyra, atsisėda, prikanda pirštus. Pauzė. Prie jos prieina Liucija. Priglaudusi glosto mergaitės galvą

HUZERIS (*iėjęs pro kitas duris*). Augustas Žmudas pageidauja pusryčių. Dviems asmenims.

LIUCIJA (*pabučiavusi Rasą į kaktą*). Nuvežk, dukryte. Būk gera...

Huzeris išeina. Rasa pamažu atsistoja, sukaustytais judesiais krauna Magdutės vežimėlį

LIUCIJA (*paduodama vazą vyšnių*). Nuneši. Mūsų berniukui...

Augusto kambaryje groja muzika. Braukdamas prakaitą, daužo D v y n y s vėzdu didžgalvį manekeną. „Hop.. Hop.. Hop...“ – komanduoja išraudęs A u g u s t a s. Dvynio veidas virpčioja, akys pernelyg išplėstos, judesiai grubūs, nervingi, vienas kitas smūgis nuslysta šonu. Griežtėjant Augusto balsui, Dvynio judesiai tampa tikslesni, vis smarkiau krinta vėzdas, dusliau tuksi manekeno galva, akmenėja Dvynio veidas, siaurėja akys. R a s a, atvežusi prie Augusto krėslo pusryčius, palieka vežimėlį, eina lauk. Bet tarpdury išdygsta H u z e r i s, o mergaitei apsigrėžus, ją perveria Augusto žvilgsnis. Nenuleisdamas akių, jis ima žaislinį pistoletą, traiško vyšnią... Rasa stovi lyg užhipnotizuota... Muzikos ritmu Dvynys tiksliai, netgi gracingai smūgiuoja vis pašokantį manekeną... Ant Rasos sijono viena po kitos ryškėja raudonos dėmės – tai Augustas šaudo į ją žaisliniu pistoletu, užtaisinėdamas vyšniomis, varva nuo jo pirštų sutraiškytų vyšnių minkštimas

Pauzė

Verandoje tylu. Žmonių nėra. Lėtai stumia valgių vežimėlį R a s a. Prie durų sustoja, atsiremia į sieną. Per visą sijoną – raudona dėmė, akys išplėstos, tuščios

LIUTAUROS (*lauke*). Rasa! Rasyte! Rasa! Rasele, važiuojam! Prie ežerų! (*iėjęs į verandą*) Rasa... (*Pauzė. Stveriasi už burnos, riečiasi*)

RASA. Nežiaukčiok. Nieko baisaus... Senelis Augustas truputį pažaidė... Užtat ką turiu! (*Pamosuoja brangiu senamadišku rankinuku*) Kaip jis tau? Kai aš sėdėsiu šalia tavęs *audinėje*, tai šitą ranką laikysiu va taip!.. (*Aplėbia Liutaurą*) Pritinka?

Rišdamasi prijuostę grįžta M a g d u t ė

MAGDUTĖ. Visi pavalgė?

RASA. Visi, mam. Sočiai. O kaip jūs?

MAGDUTĖ. Užmerk sijoną. Gal atsiplaus.

RASA. Vargiai... O gaila... Liūtukas kviečia pakopinėti medaus... Ar tavęs jis nekvietė, mam?..

Magdutė pradeda tvarkyti verandą

RASA. O užtrauktuko taip ir nesutaisei... Ar tau jis nieko nesugadino, mam?

Liutauras žengia durų link

RASA (*įsikibdama*). Palauk. Eisim kartu, Liūtuk. Važiuosim. Nebepatinku? Betgi tai paprasčiausios vyšnios... Galiu važiuoti ir nuoga... Kaip iš rojaus... Imsi?

MAGDUTĖ. Rasa!..

RASA. Tu man?

MAGDUTĖ. Paleisk berniuką!

RASA. Sakyk, mam, kaip tu jaustumėis, jei tas berniukas pakviestų į vestuvinę kelionę ir išvažiuotų su kita?

MAGDUTĖ. Paleisk!

RASA. Klausau, mamytė. Eik, berniuk. Ačiū... Už draugystę, už meilę, už priesaikas... Eik, eik... Viso gero, berniuk. Po lova susirasi mano džinsus. Dovanoju tau juos, kaip begalinės meilės atminimą...

Liutauras išbėga

Pauzė

RASA. Kaip, mam? Ar tą šimtinę išpešei?

MAGDUTĖ. Džiaukis, kad ne svetima kokia pasitaikė. Gaudytum kaip briedį po mišką...

RASA. Mane mylės, su tavim glamonėsis?..

MAGDUTĖ. O kaip kitaip jį sulaikysi, dukryt?..

RASA. Pusė to šimto ir man priklauso, mam. Aš kainą užprašiau.

MAGDUTĖ. Imk. Nors ir visą. Argi aš dėl savęs?!

RASA. Ne. Viso nereikia, pakaks ir pusės, mam. Ačiū... (*Perplėšusi gražina pusę banknoto Magdutei*) Už motinišką rūpestį, mam!..

Magdutė kerta Rasai per veidą

RASA (*plėšydama į skutelius savąją pusę banknoto*). O dėl Liutauro štai kas. Jo perpus dalinti neišeina. Turėk jį visą!.. Jam obuoliukas priėjęs, tau dar nepraėjęs, pora kaip tvora!..

L i u t a u r a s, H u z e r i o kumščių pasitinkamas, atkakliai veržiasi į Augusto kambarį. Liutauro akys pilnos ašarų, jis bando dengtis sukruvintą veidą, žengia aklai. Huzeris spiria jam į papilvę, kerta pasmakrėn. Atkaklusis jaunuolis, nebeįstengdamas atsistoti, ropom braunasi pirmyn, kol Huzeris primina jo pirštus... Durys atsiveria.

D v y n y s atstumia krėslė sėdintį A u g u s t a. Veltui bando pakilti nuo grindų
Liutauras

AUGUSTAS. Mielas berniuk, padorūs anūkai savo senelius myli ir gerbia. Jie niekada nesikiša į savo senelių reikalus...

Vakaras. Pavėsinė. Žibinto šviesoje, žvelgdama į atverto rankinuko veidrodėlį, dažosi lūpas R a s a. Iš Augusto kambario pro nuleistas užuolaidų groteles girdisi iškilmingo maršo garsai. Palangėj stovi šviesos dryžių numargintas H u z e r i s. Kituose kambariuose šviesos gesinamos. Pakeitusi L i u t a u r u i kompresus, gesina šviesą M a g d u t ė. Išgėręs taurelę, gulėdamas prie lovoj sėdinčios L i u c i j o s, užgesina šviesą L e o n a r d a s. Rasa, susidėjusi kosmetikos reikmenis, patraukia link Augusto kambario

HUZERIS. Stot! Kas eina?

RASA. Akis prasikrapštyk.

HUZERIS. Liepta, kad nieko čia nebūtų.

RASA. Nuo kada?

HUZERIS. Ne mūsų reikalas. Liepta. Pasitrauk!

RASA. Huzeri, kodėl tu visada toks užsiraukęs?

HUZERIS. Kas tamstai sakyta?!

RASA. Niekas nedraugauja?

HUZERIS. Marš iš čia!

RASA. Atsirastų... Ateitų koks kadriukas...

HUZERIS. Tamsta... Tamsta nepilnametė!..

RASA (*prisiglausdama*). Nepilnametės irgi turi širdį, Huzeri...

HUZERIS. Tik po tarnybos.

RASA. Fui, koks tu huzeris... Liepta, įsakyta, tarnyba... O ką tu darai savo malonumui?

HUZERIS. Tarnauju.

RASA. Ir ilgai dar žadi šitaip tarnauti?..

HUZERIS. Nežinau, tamsta. Ne nuo manęs priklauso. Eik, eik iš čia!..

RASA. Kągi... Adie!.. (*Pasitraukia į šešėlį*)

Augusto kambarys. Negarsiai groja iškilmingas maršas. Prie serviruojamo stalo A u g u s t a s ir D v y n y s. Magdutė nešioja indus su valgiais. Godžiai seka jos judesius Dvynys. Pagaliau neišlaikęs, jis tiesia prie dubens ranką...

AUGUSTAS (*uždrožęs Dvyniui per nagus*). Pradėsime. (*Pagarsina maršą*)

Huzerio lydimi išgygiuoja naktiniais drabužiais vilkintys L e o n a r d a s, L i u c i j a ir L i u t a u r a s. Dvynys atidžiai seka Augusto judesius

AUGUSTAS. Brangieji Leonardai ir Liucija, brangusis Liutaurai, pagaliau atėjo toji mūsų taip ilgai laukta valanda, kai šis žavesiu trykštantis jaunuolis, jūsų sūnus, brangieji Liucija ir Leonardai, ir tavo brolis, brangusis Liutaurai, įeis į mūsų, Žmudų, šeimą kaip lygus tarp lygių ir laisvas tarp laisvų!.. Prašom vaišintis, brangieji... Magdute, įdėk mūsų berniukui kepenėlių.

Dvynys, vienu kąsniu prarijęs kepenis, nebenuleidžia akių nuo Magdutės

AUGUSTAS. Ir mūsų nepamiršk... Magdute... Ne, ne, ką čia su niekeliais... Po romšteką įversk!.. Nuo Leonardo, nuo Leonardo pradėk. Jis dabar Žmudų galva! Jam pirmenybė!.. Stiprinkimės, stiprinkimės, gerbiamieji! Tuo į iškilmės, tostai!

Leonardui pradėjus valgyti, Dvynys, veltui laukęs, kol Magdutė ir jam paduos, griebia romšteką iš Leonardo lėkštės, nekramtęs praryja, jo veide pasirodo kažkas panašaus į šypseną, jis kiša nespėjusiam susivokti Leonardui į burną pirštus – išgraibo kasnį ir iš ten

AUGUSTAS. Magdute, žavingajai Liucijai... Kalakučiuko...

Dvynys sužiūra į Liuciją, apsilaižo

LIUTAURAS. Baikit tyčiotis!

AUGUSTAS (*Huzeriui pasodinus Liutaurą*). Mielas berniuk, jaunimas vyresniuosius myli ir gerbia... Martele, tamsta kažkodėl nevalgai... Nors pargauk...

Liucija stojasi eiti. Huzeris ją sodina, smeigia romšteką, kelia jai prie burnos

LIUCIJA. Neliesk!!!

Dvynys pusiau atsilošia, įsitempia. Jo burna grobstyte grobsto orą

AUGUSTAS. Klausimų, manau, nebus, brangieji. Galite eit. Huzeri... Marš, po velnių!

Leonardas, Liucija ir Liutauras išeina. Juos išlydi Huzeris. Augustas išjungia maršą, paduoda Dvyniui vėzdą, kuriuo šis ima talžyti šokčiojantį, linguojantį manekeną. Pagaliau visas išraudęs, išrasojęs bloškia šalin vėzdą, svirduliuoja prie Augusto, apkabina jo kojas, glaustosi, inkščia, bučiuoja krūtinę, pečius

AUGUSTAS. Huzeri! Huzeri!..

Pauzė

Įeina Huzeris

AUGUSTAS. Ar pablogėjo klausa, Huzeri?..

HUZERIS. Ko tamstoms?

AUGUSTAS. Sakau – ar pablogėjo klausa?

HUZERIS. Šiek tiek. Nebe jaunystė, tamsta Augustai.

AUGUSTAS. Pataisyk pledą... (*Užplojęs pasilenkusiam Huzeriui per ausį*) Geriau?

HUZERIS. Tikrai taip, tamsta Augustai. Geriau!..

AUGUSTAS. Huzeri, berniukui reikia moters.

HUZERIS. Liepsite pakviest Magdutę?

AUGUSTAS. Ne, ne. Jokių magdučių. Tai ypatingas atvejis.

HUZERIS. Įsakysite atvežti iš miesto?

AUGUSTAS. Toji moteris turi būti ne moteris...

HUZERIS. Įsakysite?..

AUGUSTAS. Huzeri, tu būsi toji moteris!

HUZERIS. Aš visada buvau vyras, tamsta Augustai!

AUGUSTAS. Napoleonas irgi visada buvo vyras, Huzeri. Deja, gyvenime veikia ne-paneigiamas dėsnis, kuris vadinasi likimu. Didysis Napoleonas buvo paguldytas į karstą jau su visais moteriškės atributais!.. Perturbacija!..

HUZERIS. Aš tik Huzeris, tamsta Augustai...

AUGUSTAS. Eik, eik, pasitvarkyk. Blakstienos, lūpos, perukas, visa kita...

HUZERIS. Aš niekada nesu buvęs moterim...

AUGUSTAS. Aistra akla, aistra besotė... Nesismulkink. Marš!

HUZERIS. Aš...

AUGUSTAS. Po šimts perkūnų! Nejaugi tu bent minutei nenori tapti Napoleonu, Huzeri?!

Huzeris išeina. Augustas užsideda ausines, įjungia mocartiškąją nakties muziką, atsišlieja, palaimingai, bet ir su kažkokiu žiauriu geidulingumu, prisimerkęs šypsosi.

Drebulio krečiamas, išplėstom akim sėdi greta Dvynys

Įeina R a s a. Iš pirmo žvilgsnio tai jauna Liucija, bet, mergaitei artėjant, vis labiau ryškėja jos panašumas į Magdutę... Gręžiasi į jos pusę Dvynys... Nenuleisdama nuo Dvynio akių, Rasa eina prie manekeno, paglosto jį, priglaudžia skruostą, pasūpuoja... Dvynys, pastebimai atgijęs, sujuda... Rasa, vis dar nenuleisdama žvilgsnio, priglaudžia prie manekeno lūpas... Dvynys giliai sualsuoja, keliasi...

AUGUSTAS (*pritildęs muziką*). Rasa, gal baigsim tuos juokelius?!.

Rasa išsiima iš rankinuko žaislinį pistoletą, sutraiško vyšnią, užtaiso ginklą ir, priėjęsi prie Augusto, iššauna jam į kaktą

AUGUSTAS. Huzeri!..

Rasa vėl užtaiso vamzdelį, žengteli dar arčiau ir vėl iššauna Augustui į kaktą

AUGUSTAS. Huzeri!..

Rasa iššauna dar kartą.

AUGUSTAS. Huzeri!!!

Huzeriui nesirodant, Rasa neskubėdama užtaisinėja ginklą ir šauda į Augustą. Šis iš pradžių bando dengtis, apsimesti, kad neteikia tam didelio dėmesio, braukia nuo veido varvantį minkštimą, bet, Rasai prisikišus visai arti, pagaliau nebeištveria, jo veidas persikreipia, jis griebia savo kankintoją ir, Rasai trūktelėjus, triukšmingai verčiasi stačia galva žemėn... Sumirkčioja šviesa, sutreška garsiakalbiai, iš nusprūdusių ausinių pasigirsta mušamųjų instrumentų slopinami riksmi, klyksmas, verksmas, gerklinio juoko protrūkis...

Su vėzdu rankose artinasi Dvynys. Trumpi pražilę plaukai, sustingęs lyg paralyžiuoto senio veidas... Dvynys kelia vėzdą ir trenkia juo per plyšaujančias ausines... Antras smūgis krinta ant mirkčiojančios aparatūros klavišų

AUGUSTAS. Huzeri...

Lyg baltas fakelas žybcioja keliamas vėzdas, lyg nematomas geležinis kumštis su triuškinančiu trenksmu jis leidžiasi į tamsą... Prie sienos prisispaudusi stovi Rasa... Pro dingstantį ir vėl atgyjantį mušamųjų foną pasigirsta sudarkytas jau girdėtų ir dar negirdėtų dialogų, jų nuotrupų, intymių garsų, jausmų protrūkio įrašas... Paskui viską triuškinantį Dvynį šliaužioja Augustas. "Berniuk, berniuk..." Jo veido raukšlėmis gausiai teka ašaros... Tarsi be priežasties pratrūksta raudoti Rasa... Pagaliau balsai ir triukšmai nutyla. Dvynys nebekelia vėzdo. Mėšlungiškai graibstosi po nuolaužas Augustas... Pauzė. Dar sykį sutreška garsiakalbis, sumirkčioja vieniša lemputė

AUGUSTO BALSAS. Žavingajai Liucijai... Kalakučiuko...

Dvynys paskutinį kartą kelia vėzdą. Smūgis. Visiška tyla ir tamsa

IV DALIS

Stulpu pastatęs akis, sėdi krėsle apipraustas, aptvarkytas A u g u s t a s Žmudas. H u z e r i s, švilpaudamas naktinės muzikos motyvą, ima iš dėžutės brangenybes ir kišasi į kišenes. Nuaidi durų skambutis

HUZERIS. Augustas Žmudas nieko nepageidauja!

Valandėlę žvelgęs į pamėlusį savo šeimnininką, iš gretimo kambario atsineša grimo, pačiupnoja paralyžiuoto senio nosį, palygina kaklo raukšles ir, vėl ėmęs gana žvaliai švilpauti, pradeda dažyti jo veidą

Pavėsinėje, apglėbusi D v y n i o ranką, miega R a s a. Gan ilgai žiūrėjęs į jos veidą, Dvynys ištraukia ranką, paliečia jos plaukus, blakstienas, atsitiesia, dar kiek laiko žiūri, pamažu keliiasi, skina kelis erškėtrožių žiedus, apvalo juos nuo spyglių, sugrįžta, priklaupia, žiedais apkamšo Rasos plaukus, lenkiasi prie lūpų... Neatsimerkdama pasitinka Dvynio pabučiavimą Rasa

Verandoje, žvelgdamas į vieną tašką, kramto pusryčius M a g d u t ė s aptarnaujamas L i u t a u r a s. Ateina L e o n a r d a s ir L i u c i j a

LEONARDAS (*Magdutei*). Seniui nunešei?

MAGDUTĖ. Senis nieko nepageidauja.

LEONARDAS. Su juo pačiu kalbėjai?

MAGDUTĖ. Taip pareiškė jo didenybė Huzeris. Kas dar neaišku?

LEONARDAS. Ačiū, Magdute.

MAGDUTĖ. Padėkosit po pusryčių...

Vedina D v y n i u, įeina išraudusi, švytinti R a s a. Jos plaukai išsitaršę, žiedai pairę. Liutauras liaujasi kramtyti... Pasodinusį Dvynį prie stalo, Rasa paduoda jam šalto patiekalo, pasiima sau. Nenuleidžia nuo jos įsimylėjusio žvilgsnio Dvynys. Rasai pradėjus valgyti, jis sukruta, pastumia jai savo lėkštę, apsidairo, surenka kitų valgančiųjų lėkštes, sudeda jas prie Rasos. Rasa nusijuokusi pabučiuoja Dvynį, pakilusi išskirsto valgytojams lėkštes, atsisėda Dvyniui ant kelių, deda jam į burną kąsnelius... Staigiai atsistojęs išeina L i u t a u r a s. Dvynys iš tos pačios lėkštės maitina Rasą... Liaujasi valgyti Liucija

LEONARDAS. Rasa, mūsų šeimoj šitaip nesielgiama. (*Pauzė*) Rasa!

RASA. O mes – ne jūsų šeima!

LEONARDAS. Mūsų šeima – visi, kas sėdi prie mūsų stalo!..

RASA. Atsiprašau... (*Slinkdama Dvyniui nuo kelių*) Mielas berniuk, mūsų šeimoj šitaip nesielgiama...

Dvynys apglėbia Rasą, pakelia ir priglaudęs išsineša. Pauzė. Švilpaudamas mocartiškąjį motyvą, odos aplanku nešinas įeina H u z e r i s

LEONARDAS. Jūs per daug sau leidžiate, Huzeri.

Huzeris, pasirinkęs iš Magdutės nešamo dubens gabalą kepsnio, pademonstruoja savo metalinius dantis

LEONARDAS. Jūsų paslaugos vieną dieną gali būti mums nebereikalingos...

HUZERIS. Huzeris tarnauja Augustui, ne Leonardui, Žmudui.

LEONARDAS. Bet tai dar nereiškia, kad su kitais Žmudais jis gali elgtis kaip galviją. Eikit!

HUZERIS. Augustas Žmudas pageidauja, kad tamsta, Leonardai Žmudai, pradėtumei mokėti palūkanas... (*Atskleidžia aplanką*) Tamstos parašai?..

LEONARDAS. Šiuo klausimu mūsų šeima apsieis be jūsų tarpininkavimo, Huzeri!

HUZERIS. Augustas Žmudas leidžia vietoj palūkanų sumokėti Huzeriui algą. Už trisdešimt metų, po tris tūkstančius... Po tris šimtus už nepriekaištingą tarnavimą... Taigi iš viso...

LEONARDAS. Nešdinkis!..

HUZERIS. Augustas Žmudas pageidauja, kad valgyti jam nešiotų visos moterys... Ir tamsta, Liucija Žmudas...

LEONARDAS. Kas tau sakyta!.. Lauk!!!

HUZERIS. Ir dar... Dėl to pamišėlio... Augustas Žmudas pageidauja, kad jo daugiau šiuose namuose nebūtų... (*Išeina*)

LIUCIJA (*po pauzės, mosteldama į duris*). Magdute...

Magdutė išeina

LIUCIJA. Chamas... Mes turime jo atsikratyti, Leonardai.

LEONARDAS. Trisdešimt metų ištarnavo...

LIUCIJA. Ir visiškai suįžulėjo!

LEONARDAS. Mūsų šeimos gyvenime visko būta, Liucija...

LIUCIJA. Huzeris tylės.

LEONARDAS. Jis šantažuos, jis mus pribaigs... Jam niekuo burnos neužkimši...

LIUCIJA. Tylės... kaip žemė.

LEONARDAS. Betgi už tai... ligi aukščiausios bausmės. Nežinia, kaip kas gali pažiūrėti...

LIUCIJA. Yra kam bausmės negresia, Leo...

Rausvas saulėlydis dažo Žmudų namus, alėjas, pavėsinę. Pavėsinėje kabo Dvynio kostiumas, kai kas iš Rasos drabužių, daug gėlių. Ant sulankstomos metalinės lovos prie R a s o s prisiglaudęs guli D v y n y s. Rasa žiūri į jo veidą, kartkartėmis jį

paglosto, paliečia lūpomis. Alėja artinasi L e o n a r d a s ir M a g d u t ė. Leonardas stabteli, laukia, Magdutė įeina į pavėsinę, paliečia Rasą, pamoja eiti kartu. Rasa bando tykiausiai pasitraukti, bet Dvynys stipriai ją priglaudžia

RASA. Palauk... Aš tuoj sugrįšiu...

Dvynys paleidžia Rasą, kuri nuseka paskui Magdutę

LEONARDAS (*pasitikdamas*). Rasele, nesupyk... Svarbus reikalas... Kažką turim daryti... Dėl berniuko... Huzeris reikalauja, kad jo čia nebūtų, kad...

RASA. Gerai. Mudu išeisim.

LEONARDAS. Tu manęs nesupratai, Rasele. Jis reikalauja, kad mes jį išvežtume, tuoj pat, ten, kur ir buvo... Jeigu ne, Huzeris pasirūpins pats...

RASA. Ką aš turiu daryti?!

MAGDUTĖ. Rasele, jeigu tu jį aplankytum, gal...

RASA. Dabar?!

MAGDUTĖ. Rasele, kai reikia gelbėti brangų žmogų...

RASA. Tai reikia išsipurvinti?.. Visam gyvenimui?.. Šlykštinė! Pasakykit tam savo Huzeriui, kad grabo dairytųsi, ne mergų!.. Eikit, ko dar?! Pasakykit, kad niekas niekada, nei jūs, nei kas nors kitas, mano berniuko, kol aš gyva, niekur neišveš!

Leonardas ir Magdutė nueina. Rasa prisiglaudžia prie medžio, tramdo besiveržiančią raudą... Iš šešėlio išlenda L i u t a u r a s. Apglėbęs karštai bučiuoja Rasą

RASA (*atplėšdama jo rankas*). Tavęs betrūko!..

LIUTAUROS. Rasa!..

RASA. Verčiau lįsk po šaltu dušu ir pusvalandį patupėk, praeis!

LIUTAUROS. Rasa, jeigu tu bandysi šaipytis...

RASA (*pamėgdžiodama*). Aš už save neatsakau!..

LIUTAUROS. Rasa, juk mylėjai mane...

RASA. Būčiau mylėjus, tai ir tebemylēčiau!

LIUTAUROS. Ne, tu mylėjai... Tu sakei...

RASA. Praėjo. Supranti?

LIUTAUROS. Negi nieko ir nebeliko?..

RASA. Įsivaizduok, net pačiai keista – ničnieko.

LIUTAUROS. Aš tavęs neatiduosiu, Rasa!..

RASA (*atstumdama*). Manęs negalima nei atiduoti, nei paimti!.. Įsidėmėk!

LIUTAUROS. Ir tu... įsidėmėk... arba aš, arba – niekas!..

Rasa iš lėto grįžta į pavėsinę, truputį pasėdi, staiga ryžtingai nusivelka chalata, apsirengia išaugta, gerokai padėvėta suknelę, eina vilos link, stabteli, grįžta prie Dvynio, karštai jį išbučiuoja... Sunerimęs Dvynys apglėbia jos smilkinius, ilgai žiūri į akis RASA. Reikia. (Dar sykį išbučiavusi Dvynį, nueina į vidų)

Dvynys skina erškėtrožių žiedus, valo nuo spyglių, daro vainiką. Nuo vilos neskubėdamas artinasi L e o n a r d a s. Pasigirsta mergaitės riksmas

LEONARDAS (skubiai priėjęs brukdamas Dvyniui durklą). Huzeris... Huzeris!..

Dvynys, nekreipdamas dėmesio į Leonardą, nueina į vilą

Augusto Žmudo kambarys. L i u t a u r a s smaigsto peiliu plačią didžiagalvio H u z e r i o nugarą. Smaigsto gan ilgai, išblyškęs, persikreipęs. Huzeriui pradėjus smukti, atsiveria kambario plotas, kur stovi R a s a. Jos suknelė perplėšta, veidas tarsi suakmenėjęs... Dunkstelėjęs į grindis Huzerio kūnui, Rasa gan ramiai žingsniu eina prie durų ir, tik prigludusi prie ten sustojusio Dvynio, visa ūmai susipurto. Dvynys pakėlęs neša ją lauk... Tebelaikydamas saujoj peilį, eina lauk kažkoks apspangęs Liutauras. Traukiasi iš kelio L e o n a r d a s

LIUTAURAS (šluostydamas peilį). Nebijok, pap... Man dar nepasimaišė...

Visiems išėjus, lieka Huzerio lavonas. Kažką inkšdamas sėdi krėsle A u g u s t a s. Įslenka M a g d u t ė. Apgraibiusi Augusto kišenes, ištraukia raktų vėrinį, atrakinėja seifus, braukia iš jų kažkokius popierius, nuotraukas, randa brangenybių dėžutę, atidaro – tuščia...

MAGDUTĖ (mušdama Augustą per veidą). Kur?! Kur?! Kur?! (Dėmesys nukrypsta į Huzerį. Iškrausto jo kišenes, čia rastas brangenybės susideda į dėžutę ir įspyrusi jam išeina)

Naktis. Liucijos kambarys. Negarsiai skamba nauja, dar negirdėta muzika.

L e o n a r d a s ir L i u c i j a

LEONARDAS. Darysim viską, kad nepasodintų... Kolegos supras... Nepilnametis, mergaitės garbė, aistros... O gal ir be teismo apsieisim... Vis dėlto Žmudas!.. O Huzeris... Kas – Huzeris?..

LIUCIJA. Senį jis gerai slaugė. Kitą tokį nelengva rasti.

LEONARDAS. Jis pamiršo, kad ir kiti – žmonės!..

LIUCIJA. Nusiramink. Pasamdysi, kokį norėsi.

LEONARDAS. Na jau ne! Daugiau jokių svetimų žmonių!

LIUCIJA. Magutė nepavartys...

LEONARDAS. Tam yra prieglaudos, ligoninės. Seniui tas pats, kur merdėti... Sekmadieniais aplankysim, nuvešim tų pačių lelįų...

LIUCIJA. Galėtum jų ir nepriminti, Leonardai.

LEONARDAS. Atsiprašau... Turėsime laisvų kambarių. Patvarkysim. Galės mūsų berniukas gyventi...

LIUCIJA. Reikėtų kaip nors...

LEONARDAS. Taip, taip... Apgalvojau. Nesudėtinga. Berniukas neblogas. Gal kiek per jautrus. Įsūnysim, apiforminsim, gaus pavardę, parinksim vardą... Žmonėms kalbų, žinoma, bus, bet... kadangi kraujas ne Žmudų... tai visa kita neturi reikšmės...

Įeina M a g d u t ė. Pauzė

MAGDUTĖ. Jūsų berniukas, Dvynys, išeina su Rasa...

Pauzė

LEONARDAS. Pakviesk juodu čionai.

LIUCIJA. O gal...

LEONARDAS. Liucija, tai istorijai syki turi būti galas! Kaip tu nesupranti?! Jis vėl pareis. Ir nežinai kada, nežinai koks, nežinai, ko panorės, pareikalaus!.. Jis turi būti su mumis! Visą laiką! Arba bent tol, kol išmoks normaliai elgtis!..

Ateina R a s a ir D v y n y s. Rasa su gėlių vainiku ant galvos, iš paklodės surišta kuprinė. Dvynys su kostiumu, už nugaros – sulankstoma lovele

RASA. Galima eit ar lauksim palaiminimo?

LEONARDAS. Rasele, suprantu... Mes tau labai prasikaltę... Gal ir nereikėjo... Toks baisumas...

RASA. Kodėl? O kaip kitaip tokį nudobsi?

LEONARDAS. Juk galėjo atsitikti...

RASA. Nieko negalėjo!.. Aš pati viską!.. Ir savo išaugtinę perplėšiau! Ir surikau! Tas Huzeris nė žioptelti nespėjo! Neišdegė, Leonardai Žmudai?! Pavėlavai... Liūtu-kas užšoko... Gal dabar... kol dar mes čia... vėl ką nors tokio... žmudiško sugalvosi?..

LIUCIJA. Kur judu eisit, Rasa?

RASA. Kur nors... Pasaulyje daug vietos!..

LIUCIJA. Jeigu būtų sunku ar kas nors atsitiktų, pareikit... *(Bučiuoja Rasą ir Dvynį)*

Rasa ir Dvynys išeina. Prie vartų pasitikusi M a g d u t ė paduoda Rasai dėžutę

RASA. Kas tai?

MAGDUTĖ. Nesvarbu... Eikit. Na eikit, varykit! (*Išgrūda abu už vartų*)

Leonardas ir Liucija

LEONARDAS. Vieni du... Tamsoje... Nežino, kur nueis, ką ras... O nieko daugiau ir nereikia...

LIUCIJA. Jauni... Ko jiems daugiau?..

LEONARDAS. Liucija, pavažiuojam kur nors... Vieni du...

LIUCIJA. Dabar?..

LEONARDAS. Dabar, tuoj pat!

LIUCIJA. Kitą dieną pavažiuosim, Leo...

LEONARDAS. Dabar, Liucija, einam, rengiamės!..

LIUCIJA. Važiuok... Vienas... Aš... Aš... pabūsiu namie... palauksiu...

Pauzė. Abu stovi nejudėdami. Prasiveria durys. Įeina kresnas trisdešimtmetis vyras. Du vyras įneša baltųjų lelijų vainiką

VYRUKAS (*apsižvalgęs, išjungęs muziką, sveikindamasis*). Muzeris!.. Muzeris!.. Tamstos dar neaplinkėt sūnaus kapo, Leonardai Žmudai!..

LIUCIJA. Taip.. Bet juk...

MUZERIS. Jūsų sūnus nemiręs?.. Jūs šitai norėjot pasakyti?.. Žinoma, jis nemiręs, bet jo kapas tai tebėra?.. Vyručiai, paltus!

Vyrai ima iš spintos du paltus ir apreneginėja Leonardą ir Liuciją

Vilos terasoje skamba lengva muzika. Prie čia pat įrengtos gėlių arkos, skanaudami M a g d u t ė s nešiojamų vaisių, stoviniuoja s v e č i a i. Su solidžia, gerokai vyresne pora šnekučiuojasi L e o n a r d a s ir L i u c i j a. Prie stalelio su gėrimais – plačiapetis o f i c i a n t a s. Suskamba iškilmingas maršas. Užsidega iliuminacijos. Žvilgsniai nukrypsta į nušvitusią gėlių arką, pro kurią iš laiptų aikštelės artinasi vestuvių eiseną: įsikibusi jaunojo L i u t a u r o parankės eina apvaliaveidė n u o t a k a; Liutauras santūrus, baltumu akina jo kostiumas, visomis spalvomis raibuliuoja nuotakos suknią; vienodo kirpimo pajaunių ir pamergių drabužiai, šukuosenų ir kosmetikos panašumas ištrina charakteringus veidų bruožus... Maršui tebeaidint, sveikina jaunuosius tėvai, svečiai, kyla šampano taurės... Atsiveria lifto durys, įvažiuoja spalvingai nugrimuotas A u g u s t a s Žmudas. Svečiai pasitempia. Augustą atvežęs M u z e r i s ima iš oficianto šampano taurę ir glaudžia ją prie Augusto Žmudo burnos

TIK TAU GRAŽI NORĖJAU BŪTI

2 dalių draminis pasakojimas

Veikia

ELĖ (GABRIELĖ ELEONORA MOHL)

DAKTARAS HANUŠAS (JONAS BASANAVIČIUS)

I DALIS

DAKTARAS HANUŠAS. 1879 metų gegužės 30 dieną Maskvos medicinos fakulto prisiegą davęs, gavęs liudymą – diplomą, įgijau gydytojo teises. Tarytum iš aukšto pramatydamas čia menką praktikoje pasisekimą, aš jau pirmiau ėmiau rūpintis gauti vietą kur kitur ir iš Maskvos ištrūkti – būtent maniau apie Bulgariją. Be to, ilgą laiką trakologija bibliotekose užsiiminėjęs mūsų tautos kilimo šaknų ieškodamas norėjau pagyventi buvusioje senovės trakų tautystės žemėje. Reikėtų taip pat pridurti, kad ir mano sveikata studijų laiku nuo menko maisto buvo susilpnėjęs. Pasirodęs profesoriui Černovui, kurs rado silpną dešiniojo plaučio viršūnę, gavau patarimą iš Maskvos išsikraustyti kur į šiltesnes padanges.

Tuomi tarpu rusų – turkų karui pasibaigus, tapo Bulgarija sutverta ir naujas rėdas ten įvesta. 1880 metais gavęs vietą Lompalankos ligoninėj, šalia gydytojo darbo ėmiausi ir lietuviybės gaivinimo veiklos. Todėlei parašiau laiškus Višteliausui ir Mikšai, paduodamas sumanymą įsteigti lietuvišką laikraštį Ragainėje po Mikšo priežiūra. Apturėjęs pritarimą, parašiau programinę prakalbą. Mūsų „Aušra“, Lietuvon savo spindulius leisdama ir pagal ano laiko išgalę apšviesti žmones geisdama, ketino ant istoriškai tautiško pamato stovėdama suteikti skaitytojams žinių, iš kurių lietuviai garbingesnę savo senovę, praeitį, kurios jie gėdytis nepri-
valo, pažinti galėtų.

1883 metais darbavaus Prahos ir Vienos klinikose. Atliekamą nuo medicinos laiką pašvenčiau darbui bibliotekose. Gyvenimas Prahoje man buvo naudingas ir todėl, kad čia įgijau tūlas iš čekų patriotų veikimo pažintis jų tautos atgaivinimo daly-

kuose. Čia dabartės gerai susipažinau su senovės trakais, su literatūra apie juos ir surinkau reikalingos archeologinės medegos mano veikalui apie jujų tautystę, kuriame aš prirodau, jog toji didi senovės tauta buvo ta pati, kaip ir lietuviai, ir jog mes šiandien esame tik menka liekana, gyva, žalia atauga nuo prasenoviško trakų kamieno.

Prahoje, persikeldamas iš Karoliaus aikštės į Vynasodų Palackio gatvę, aš nė manyti nemaniau, kad čia mano širdžiai teks pergyventi vieną svarbiausių momentų visame mano gyvenime – karštą meilę. Beveik prieš namus, kuriuose aš gyvenau, kitoje gatvės pusėje, trečiojo aukšto lange kartą pastebėjau dailią merginą, kuri su kanarka žaidė: prijaukintas paukštukas tai jai ant galvos, peties, ant rankos pirštų šokinėjo ir tupėjo. Sykį atkreipęs į ją atidą, aš interesuotis pradėjau ją arčiau pažinti. Dažnai mačiau ją gedulos juodais rūbais ir juodu šydu apsirėdžiusią einant pro mano langus – kaip vėliau patyriau, eidavo į Olšanų kapines pas savo neseniai mirusią motiną lankytis. Buvo tai labai daili mergina: vidutinio ūgio, gražios vopios figūros su puikiu biustu, tamsios spalvos labai ilgais plaukais, žalsvomis akimis ir išblyškusi labai liūdnu veidu, kursai ją darė be galo interesingą. Ją galima buvo tuomet priskirti prie gražiausių, interesingiausių Prahos merginų. Kaip iš namų sargo patyriau, jį vadinosi Gabrielė Eleonora Mohl, čekų vokie-taitė.

ELĖ. Dar vienas... Apsigyveno tiesiai priešais mūsų langus. Ir kanarką turi. Kažin, patinas ar patelė. Reikėtų paklausti. Galėtume į vieną narvą suleisti. Nereiktų vargšams nuobodžiauti. Bet kur tau prie tokio prieisi. Barzdyla. Vaikšto lyg pagalį prarijęs. Padėk ant skrybliaus kiaušinių – nenukris. Tikras firminis kavalierius. Nėra ko pūstis, ponas kaimyne. Tokių kaip tamsta Prahoj prie kiekvieno kampo. Nebent kaip atsarginis variantas tiktum. Profesorius Burgsdorfas sako, kad kiekvienas vyras turi mane įsimylėti. Nes aš esanti mįslinga ir žavi. Ypač jam patinka mano stotas, sako – karališkas. O daktaras Lanjė tvirtina, kad aš kasdien gražėju, kad esu elegantiška ir panaši į gluosnį svyruoklį, o mano akys kaip Nyčės, cha, į kurias vien pažvelgęs netenki galvos. Turiu pasakyti, kad jau šimtą kartų esu girdėjusi, daugiausia iš vyrų, jog mano figūra ir akys tikrai žavios ir galėčiau turėti daugiau gerbėjų nei bet kuri kita puiki mergina... Kuoktelėjusių senių sapalionės! *Grosses Dummkoepfchen!* Retai žiūriu į veidrodį, bet kartais neiškenčiu... Ir kaip manot, ką pamatau? Ogi išblykusią fizionomiją šaltomis pilkai mėlynomis akimis ir ilgais, bjauriais, neišsukuojamais plaukais. Tai štai kokia ji,

ponai kavalieriai, tikroji Gabrielė Eleonora Mohl. Prašau mylėti!.. *Bitte lieben Sie sie!*

Pirmas pasimatymas

Vėlyvas ruduo. Pavakarys. Parko alėja vaikštinėja HANUŠAS. Užsidega žibintas. HANUŠAS išsiima laikrodį, pažvelgia į jį, išsitraukia voką, išima lapelį, pažiūri. Užsidega daugiau žibintų

ELĖ (*priėjusi*). Labas, daktare.

HANUŠAS. Labas... Truputį vėluojam. Ar kas nutiko?

ELĖ. Tikrai? kažkas turėjo nutikti?

HANUŠAS. Gal ir ne. Na, kaip sesutės laikos? Kaip mokslai?

ELĖ. Ne. Kodėl man turėjo kažkas nutikti?

HANUŠAS. Nebūtinai. Bet jei esi pakviestas į pasimatymą, o panelė trisdešimt minučių vėluoja, galima pagalvoti...

ELĖ. Kad ją pakeliui užpuolė baisi bacila, ar ne?..

HANUŠAS. Bet jūs, kaip matau, sveika, ir ačiū Dievui.

ELĖ. Ir nè kiek nesupykot?

HANUŠAS. Ar turėjau supykti?

ELĖ. Aš būčiau tokį iškart peržegnojus. Bet jūs nebaigėt minties. Ką pagalvojot?

HANUŠAS. Na...

ELĖ. Kad plevėsa, *playboy*. Taip?

HANUŠAS. Ne visai. Kad kažką esat sumaniosi...

ELĖ. *Richtig*. Esu sumaniosi jus pamokyti.

HANUŠAS. Ar žinot, kas atsitiko kiaušiniui, kai jis ėmės mokyti vištą?

ELĖ. Nežinau ir nenoriu žinoti. Tačiau žinau, kas atsitinka netaktiškam vyriškiui, kai jo imasi gerai išauklėta panelė. Kodėl jūs mane sekiojat?

HANUŠAS. Prašau atleisti, bet...

ELĖ. Jokių pasiteisinimų. Sesės baigia mane užjuokti. Sako, visus kavalierius nubaidys. Ir teisybę sako. Pažadėkit, kad daugiau taip nesielsit.

HANUŠAS. Norėtumėt, kad iš tolo apeičiau?.

ELĖ. Nebūtinai... Galit ir šalia vaikščioti, va šitaip. (*Paima už parankės*)

HANUŠAS. Laputė.

ELĖ. Kas tai yra – laputė?

HANUŠAS. *Ein kleines listiges Maedchen*.

ELĖ. Gerai, aš laputė. Ne jūs vienas taip sakot. O kas jūs? Kad ne vilkas, iš tolo matyt. Labiau... *Ein borstiger Baer*... Lokys baisuoklis. Malonėkite: vardas, pavardė, gimimo metai, šeimos padėtis...

HANUŠAS. Baisuoklis, hm. Ar tikrai jis jus domina?

ELĖ. Į tokius klausimus neatsakinėju. Klokit.

HANUŠAS (*paduodamas vizitinę*). Prašom.

ELĖ. Ivan Basanovič... Rusnak?

HANUŠAS. Lietuvis. Jonas Basanavičius.

ELĖ. Lietuvis... Jonas... Gūdus giria...

HANUŠAS. Hans.

ELĖ. Hans... Hanuš... Taip ir būtumėt iš karto.

HANUŠAS. Gal ir panelė prisistatytų?

ELĖ. Tik nesakykit, kad nieko apie mane nežinot.

HANUŠAS. Šiek tiek žinau.

ELĖ. O man apie jus kiemsargis viską išklojo. Na kad esate visų ligų, ir kūniškų, ir protiškų, daktaras. Kad mokslus baigėt Maskvoj. Kad jūsų šalį valdo rusų caras. Kad draudžia ne tik rašyti saviškai, bet ir kalbėti. Jei kas prasižioja ir tą išgirsta kaimynas, turi pranešti žandarui. O žandaras liepia tokiam prakalbusiam pakabinti ant kaklo tokią lentą, kurią žmogus turi tol nešioti, kol išgirs kitą anaip pakalbėjusį, kuriam tuomet gali ant kaklo pakabinti nuo savęs nuėmęs. O ant lentos geležinėm raidėm parašyta: *JA LUBLU ROSSIJA*. Neblogai, ar ne? *I love Russia*. Užtat niekas jūsiškai ir nebekalba. O inteligentai tik lenkiškai pšiakrievina, ar ne?

HANUŠAS. Fantazierius.

ELĖ. O kad nerūkot ir šnapso negeriat, aišku, irgi prifantazavo.

HANUŠAS. Niekuo dėtas. Idiosinkrazija.

ELĖ. Kas tai?

HANUŠAS. Ypatinga individuali reakcija į šiaip nekenksmingos medžiagos poveikį. Buvau kokių septynių ar aštuonių metų. Kaimynas parsivežė iš Varšavos cigarų. Vieną iškaulijęs išėjau į laukus ir užsirūkiau. Ir taip užsirūkiau, kad, maniau, visus vidurius išvemsiu. Nuo tol įgijau tabako idiosinkraziją ir nė į galvą nebeateidavo rūkyti. Net anatomijos mokindamasis prismirdusiame lavonais anatomijos teatre iš visų studentų, rodos, aš vienas likau, kurs tabako nerūkė. Kitą kartą, mieste su tėvuku būdamas, apsigėriau, namon važiuojant išsivėmiau, nuo to laiko retai ką ir

kada gėriau ir niekados girtas nebuvo. Tai ir visas mano nuopelnas. Organizmas nepriima.

ELĖ. Cha. Nenorėčiau tokio organizmo. (*Pauzė*) Gabrielė. Elė... Tėvas Amerikoje. Mamos nebeturim. Gyvenam krūvoj šešios seserys. Ana, vyriausia, ruošias tekėti už čeko Doležalo, laiko moteriškų drabužių krautuvę, visas mus globoja. Sesuo Fanė susižiedavusi su čeku Mysliku. Marija išteka už cukraus fabriko direktoriaus vokiečio Proskės Eidlico, Kamilė vaikšto su valdininku Lorencu, irgi vokiečiu. Karla – ligų maišas. Gabrielė jauniausia, gruodžio septintą sueis... na tai jums nebūtina žinoti. Diplomuota prancūzų kalbos mokytoja. Plius pas profesorių Burgsdorfą mokosi anglų. Sveika, bet tekėti nežada. Iš principo: jos vertas vyras dar negimė. Kadaisė svajojo būti šokėja. O jūs? Panelę turit?

HANUŠAS. O kaipgi.

ELĖ. Kaipgi... Tai turit ar ne?

HANUŠAS. Manau, kad turiu.

ELĖ. Ir vėl... Manot... Tiesiai sakykit: taip ar ne.

HANUŠAS. Tikriausiai taip.

ELĖ. Bandot kantrybę? Jumis negalima pasitikėti, Hanušai.

HANUŠAS. Kodėl?

ELĖ. Jūs viskuo abejojat. Net savimi. Ir į tokį paprastą klausimą negalit atsakyti.

HANUŠAS. Tas klausimas nėra toks paprastas, kaip jums galbūt atrodo.

ELĖ. Gydyto praktikoje jums turbūt klaidų nepasitaiko? Turiu galvoj lemtingas klaidas.

HANUŠAS. Niekas nuo to neapdraustas.

ELĖ. Jūs paprasčiausiai nespėjat jų padaryti. Kol abejojat, svarstot, gal tas, gal anas, ligonis arba pasveiksta, arba numiršta. Paneikit.

HANUŠAS. Neturiu argumentų.

ELĖ. Jūs nepataisomas.

HANUŠAS. Ar jums yra tekę būti prie mirštančio?

ELĖ. Ne.

HANUŠAS. Tada galima suprasti...

ELĖ. Kai mamą marino, aš sėdėjau gretimam kambary ir žliumbiau.

HANUŠAS. Atsiprašau.

ELĖ. Nebūtina. Jūs turbūt niekada nežliumbiat.

HANUŠAS. Tikrai ne.

ELĖ. Ir niekada nesusigraudinat?

HANUŠAS. Visaip būna.

ELĖ. Keistas padaras. Susigraudinat ir neverkiat. Nesuprantu, kaip šitaip galima.

HANUŠAS. Turėjau jaunesnę seserį Marutę. Geltonplaukė, meili neišpasakytai buvo, akys didelės didelės, iš toliausiai pasitikdavo namon pareinant. Man Kalėdoms iš gimnazijos sugrįžus džiova pasimirė. Padarė jai iš baltų lentų rakštelį, ant dangčio nupiešiau kryžių, akvarelės spalvom rožių vainiką su raide M. nudažiau, į kapus palydėjom, bet kai ėmė užkasinėt, subildėjo grumstai, o paskui „Aniuolą Dievo“ užgiedojo, toks šiurpus drebulys apėmė, taip pradėjo kinkos drebėti, kad vos neparpuoliau. Tokios širdgėlos man vėliau niekados patirti neteko.

ELĖ. Kai nueinu prie motinos kapo, nuolat pagalvoju: ko mes labiau gailime – mirusiųjų ar savęs? Jei mirusiųjų, tai jiems nei šilta, nei šalta. Jei savęs, tai nuo to yra vaistų – suimt save į nagą. Jokios logikos.

HANUŠAS. Jūs – laisvamanė?

ELĖ. Ne visai. Bet pelėsių, naftalino ir dogmų nekenčiu. Mano kambario langai visą laiką atdari. Su sesėmis nuolat ginčijamės. Niekaip negaliu įtikinti, kad jų būsimieji – tik pasigailėjimo verti biurgeriai, tiesa, pavyzdiniai. Žinoma, jos turės šiltus, moderniais baldais apstatytus namus, garantuotą seksą, po keletą rubilių vaikų, pasiturintį gyvenimą, bet ar turės tai, be ko tas gyvenimas tampa nieko nevertas, ar turės tikro artumo ir nesibaigiančios meilės jausmą? Seserys tokias mano mintis vadina jaunystės fantazijomis, sako, nesusitupėjusi, ir jaučiu, kad reikės užsidaryti langus, gyventi vienai su savo mintimis...

HANUŠAS. Jūsų seseris galima pateisinti. Tokia visuomenė. Kitaip būtų nenatūralu.

ELĖ. O man kaip?

HANUŠAS. Jus vertinti ne taip paprasta. Jūs – ypatingas kazusas. Tačiau turim džiaugtis, kad gyvenime ypatingus darbus padaro kaip tik tie ypatingi kazusai.

ELĖ. Kokie dar čia ypatingi? Man tas visai nerūpi.

HANUŠAS. O kas jums rūpi?

ELĖ. Imsiu aš čia jums ir pasakysiu.

HANUŠAS. Kai buvau jūsų amžiaus, ir mane panašūs jausmai apnikdavo. Ne, aš nei artimųjų, nei savo šalies nemenkiniu, bet gimtinėj man buvo per ankšta. Jau nuo mažens į širdį buvo įsimetusi žingeidumo kirmėlaitė...

ELĖ. Ir jūs viską palikot ir iškeliaivot...

HANUŠAS. Ne iš karto. Pirma reikėjo geležines kurpes nudėvėti...

ELĖ. Kas tai?

HANUŠAS. Dėl man nežinomų priežasčių gimiau *in asphyxia*. Beveik negyvas. Ir tėvai prisižadėjo: jei tik Dievas teiksis dvasią įkvėpti, leis į kunigus. Dar ketvirtoje penktoje klasėje esant, tėvas vis kartodavo: „Jonuti, nuo šių metų turi jau į Seinus, į seminariją, eiti; matai – aš esmi paliegęs, motina nedrūta, Dievas žino, ar dar ilgai galėsiva tavimi džiaugtis; jei būsi kunigu, tai nors kada maldose ir mus paminėsi: tik ir mums bus lengviau aname sviete“. Ypač motina buvo savo širdį ant kunigystės palaužusi ir gana dažnai man sakyti pamėgusi: aš būsiąs dailus kunigėlis. Kada gimnazijos mokslą pabaigęs namuosna sugrižau, tėvas pasakė, kad nė skatiko daugiau nebeduos, jei aš į kunigus neisiu; visą atostogų laiką kaip žemes pardavęs vaikščiojau. Nors aš gana rūpinausi tėvus perkalbėti, kunigų juk ir šiaip pakanka, labiau kitokiu būdu mokintų vyrų reikėtų, mano motina nė klausyti nenorėjo. Tik po ilgų kalbų ir plačių verksmų tėvas sutiko mane į svetimą šalį išleisti – ir aš su koku šimtu rublių Maskvon išvažiavau, tarytum nauju žmogum tapęs...

ELĖ. Vadinasi, esat pažadėtas Dievui...

HANUŠAS. Na taip, bet sutikit, kad pasipriešinti neturėjau nė mažiausio šanso.

ELĖ. Pažadėtas, bet neištesėtas... O kada nors pasirodys arkangelas ir užtriūbuos: nedėkingas žmogau, gražink, kas tau nepriklauso...

HANUŠAS. Panašios istorijos iš velnių, Belzebubo repertuaro. Kad Dievas kaip nors žmogui kenktų, nė vienoj pasakoj nerasi. Nors kartais ir didelę skriaudą padaro, galų gale žmogus iš to ir didelės naudos turi. Sumanė kartą Dievas pažiūrėti, kaip žemėje vargšai gyvena. Pasikvietė šventą Petrą ir iškeliavo. Užėjo į vieną tokią lūšną, stogas kiauras, sienos suklypusios, vaikai alkani, tėvas su močia nieko neveikia, tik sėdi ir aimanuoja. Dievas pasišnekėjo, išėjo ir sako šventajam: padek šį laužą. Petras ir padegė, lūšna ir sudegė. Kiek paėjėjus, Petras ir klausia Dievo: kodėl mes to vargšo namą sudeginom? Mes užbaigėm jo vargus, pasakė Dievas: pažarstęs pelenus tas vargšas atras lobį.

ELĖ. Pone Hanušai, ar jūs norėtumėt surasti lobį?

HANUŠAS. Ar yra tokių, kas nenorėtų?

ELĖ. O jeigu sakytų – sudegs visa, ką turit?

HANUŠAS. Turbūt pagalvočiau.

ELĖ. Betgi lobis!

HANUŠAS. Lobis... Sykį elgeta rado maišą pinigų. Užmatė jį pro šalį ėję trys vyrai.

Ką čia turi? – paklausė. Mirtį, atsakė elgeta. Vyrai nusikvatojo, užvožė jam per sprandą, iškratė maišą ir pradėjo dalintis. Kadangi sunkiai sekės, vieną pasiuntė atnešt degtinės. Matysit jūs tuos pinigus kaip savo ausis, pagalvojo nueidamas vyras. Nupirko jis degtinės ir užnuodijo. O anie vyrai irgi kai ką sumanė: kam dalinti pinigus į tris dalis, jei galima į dvi? Nudobė grįžusį vyrą, išgėrė degtinę ir abu gavo galą. Elgeta susikišo pinigus atgal į maišą, nuėjo pas pirklių, prisipirko įvairiausių gėrybių, palindo po krūmu ir buvo bekelias puotą, tik staiga bac bac atsivijęs pirklys pagaliu per sprandą. Pasirodo, pinigai buvo netikri. Elgeta kaip buvo, taip ir liko elgeta, tik guzų prisidėjo.

ELĖ. Pone Hanušai, ką aš darau ne taip, kad daugelis žmonių vos pabendravę nusi-vilia?

HANUŠAS. O kaip jums pačiai atrodo?

ELĖ. Gal kad nemoku įsiteikti. Tiesiog nepratusi. Taip ir knieti ką nors iškrėsti.

HANUŠAS. Tai savaime žavu, tačiau kartais derėtų ir apie pasekmes pagalvoti.

ELĖ. Jūs manot, kad nuo galvojimo kas nors priklauso? Man patinka pasakymas, kad esame panašūs į langų vitražą. Jei pasaulis rūškanas – matai tik dėmėtą stiklo gabalą, bet jei pašviečia saulė – suspindi aiškus, ryškus, draugiškas paveikslas. Įstumk mus į kasdienybės aplinką, pasielk nedraugiškai, įsakmiai, būk negailėstingas – ir pamatysi klaidų ir silpnybių apniktą charakterį. Tačiau parodyk šiltą, tikrą susidomėjimą, būk mielas ir geras, apšviesk meilės šviesa negražų, pilką paveikslą ir žiūrėk! Dėmės ištirpsta harmoningoje visybėje, klaidos pasišalina ir geriausios būdo pusės išryškėja.

HANUŠAS. Jūs – puiki psychologė, Ele.

ELĖ. Pone Hanušai, jūs turbūt iš tų vyrų, kurie niekada neįsimyli.

HANUŠAS. Vos pagyriau, ir iškart suklydot, panele.

ELĖ. Suklydau? O aš jau buvau mananti, kad jūs beviltiškas.

HANUŠAS. Tai buvo daili riestanosytė mergaitė. Ir taip tą špygelę įsižiūrėjau, kad vien pagalvojęs apie ją tirpdavau iš laimės. Ar ji žinojo apie mano meilę ir jausmus – sunku ką sakyti; ar ji mane mylėjo – nežinau, nes progos nebuvo su ja apie tatau kalbėti, ir drąsos nepakako, nors vienmečiai, vaikščiojom pas tą patį daraktorių. Kai toji mergaitė ištekėjo, man buvo tarsi smūgis kuolu per galvą. Ir pasižadėjau sau per gyvenimą daugiau neįsimylėti...

ELĖ. Ir kaip sekėsi tesėti?

HANUŠAS. Iki šiol gana sėkmingai.

ELĖ. Iki šiol? O nuo šiol? (*Pauzė*) Į šį klausimą galite neatsakyti. Bet į kitą privalėsit.

Vyrai ir šiaip turi moterų. O jūs ar daug jų esate turėjęs?

HANUŠAS. Neskaičiavau.

ELĖ. Tiek daug, kad net nebeskaičiavai, ar nebuvo ką skaičiuoti?

HANUŠAS. Deja, nebuvo...

ELĖ. *No one?*

HANUŠAS. *No one.*

ELĖ *pabučiuoja HANUŠĄ. Pauzė. Gėsta alėjos žibintai*

HANUŠAS. Ar sesės jūsų nepasiges?

ELĖ. Pone Hanušai, norėčiau jums kai ką patarti...

HANUŠAS. Prašau.

ELĖ. Jeigu per daug galvosit apie pasekmes, tikro lobio niekada nesurasit... *Adieu!*

HANUŠAS. Ar mums namo ne pakeliui?

ELĖ. Ak, žinoma.

Abu šnekučiuodami nueina

DAKTARAS HANUŠAS. Baigiantis mano užsiėmimui Prahoje, artinosi laikas, kada reikėjo šitą gražų, neužmirštamą miestą, o drauge su juomi – bent laikinai – ir mano mylimą Elę, su kuria tiek mielų valandų pragyventa, apleisti. Taigi, paskutinįsyk su Ele susitikęs, išvykau Vienon. Čion atvažiavęs tęsiau darbus bibliotekoje. O tuo tarpu vesti Elę užsimanius, reikėjo pamąstyti ir apie vietą, kur galima būtų su savo jauna žmona apsigyventi. Rusų valdžiai draudžiant lietuvių spaudą ir neseniai įsteigtą „Aušrą“ jau persekioti pradėjus, grįžimas Rusijon man atrodė pavojingas, nebegalimas: peržengus rusų sieną galėjai atsidurti tuojau kalėjime ir ištėrime. *Volens nolens* priverstas buvau apie Bulgarijon grįžimą pamislyti, ypač kad dabar šitame krašte politikos sąlygos buvo pakitėjusios. Vėl veikė kunigaikščio Aleksandro 1881 metais suspenduotoji Timovo konstitucija, o ministerių kabinete švietimo ministriu buvo tapęs mano geras draugas daktaras Molovas. Taigi kreipiausi į bulgarų sostinę ir tuojau gavau iš sanitarinės direkcijos viršininko laišką su pakvietimu užimti Elenos miestelyje gydytojo vietą.

ELĖ. Įsimylėjau... Ir išprotėk šitaip. Sapnai, ir tie nebenormalūs. Stoviu tamsiame bažnyčios kampe, šviesų nėra, viskas apčiuopom, žinau, kad kažkur turi būti Basanavičius, buvom sutarę tuoktis, jaučiu, kažkas aplink liemenį grabinėjas... Tu? -

klausiu. Aš, Belzebubas, neišsigąšk, sušnypščia Basanavičiaus balsas. Ir nutempia mane alpstančią prie altoriaus. Kunigas paėmė mano ranką, apvyniojo stula, pakišo Basanavičiui, aš netekau sąmonės ir parkritau. Rytą klausiu Karlos, ką reiškia sapnuoti sutuoktuves. Mirtį, atsakė. Labai ačiū, pasakiau. Ir nutariau pasiūsti tą „belzebubą“ už devynių marių. *Hau ab!* Vakare susitikom, Hanušas pranešė, kad mėnesio pabaigoj išvyksta į Vieną, ir visas mano ryžtas išgaravo. Ką jis ten dar suokė, mano protelis nebesugaudė. Skaudančia galva atsiguliau ir nemiegojau visą naktį, kaip padūkusios blaškėsi mintys, o širdis, atrodė, iššoks ir nukulniuos. Mano sapnas neliko be pėdsakų. Aš nepaprastai bijojau atsisveikinimo. Bijojau, kad širdis iš tiesų gali sprogti. Ačiū Dievui, apsiėjo. Iš vakaro dar pasimatėm, pasimylavom, visokių nesąmonių pritauskėm, viens kitam pradėjome sakyti tu, rytą ir pramigau... Kai priešpiečiais atsikėlusi pažvelgiau pro langą, Hanušo nebebuvo. Jo langai plačiai atverti, užuolaidos nuimtos, cirpčioja narvely kanara. Išmovė. Kaip paskutinę paliko. Mylimasis... Nei žodelio, nei laiškelių. Širdis tarytum sustojo. Jaučiaus lyg nukirsdinta. Pirmąkart susiejau savo gyvenimą su vyriškiu, patikėjau, ir štai – viena. O, koks šlykštus laukimo ir nežinios laikas, kai akimirkos virsta valandomis, o valandos dienomis! Ir kai ateis jo laiškas, kaip reikės jį atplėšti? – juk žinau, kad jis lemia gyventi man ar mirti. Ir vis dėlto daug geriau karčiausias tikrumas negu šis kamuojantis, marinantis laukimas. Dabar galiu suprasti, kaip baisu yra vargšui nusikaltėliui, laukiančiam, kol bus įvykdytas nuosprendis. Kad galėčiau dabar pasiklausyti muzikos! Dėl blogo oro popiet nuėjau į jėzuitų bažnyčią į palaiminimą. Negaliu išverti namie, turiu eiti į lauką. Čia, bažnyčioje, yra Dievo Motinos statula, jai aš ypač mielai meldžiuosi. Bažnyčia buvo pilna, gaudė vargonai, žmonės giedojo paprastą, graudulingai liūdną giesmę, aš stovėjau priešais tviskantį altorių ir meldžiau Dievo Motiną sujungti mudu... Parašė, nelabasis... Po mėnesio... *Zum Teufel*, tai bent šposas! Mylimojo laiškas – iš Vienos. Virpančiom rankom atplėšiau. Jis toks trumpas, užtat koks mielas! – ir svarbus. Mūsų laukia Bulgarija, raudonųjų rožių šalis. Hanušas kviečia skubiai atvažiuoti. Mano gyvenime artėja persilaužimas. Į gera ar į blogą? Kas gali žinoti?

DAKTARAS HANUŠAS. Ankstyvą 1884 metų pavasarį, drauge su Ele praleidę Velykų šventę, pasirūpinę kelionei ir šiaip reikalingų daiktų, Velykų šventės trečią dieną, balandžio penkioliką, atlikę vestuvių formališkumus, kitą dieną iš Vienos išvažiavome į Budapeštą, kur, vieną dieną prabuvę, leidomės tolyn per Šegediną,

Temesvarą į Orsovą ant Dunojaus kranto, iš kur garlaiviu pro Vidiną, Lompalan-
ką atvykome į Rusę Bulgarijoj. Apžiūrėję miestą, leidomės tolyn kelionėn, gele-
žinkelio nesant, arkliais per Bielą, Timovą – Elenon. Pakeliui pirmą nakvybę
turėjome Bielos miestelyje.

Pirmoji naktis

*Provincijos viešbučio kambarys. Žibintas blankiai apšviečia nušiurusią lovą su balda-
kimu, keletą senų baldų, stalą, gramofoną, veidrodį. Įeina Elė su krepšiu, iš paskos –
kelionės dėže nešinas Hanušas. Pastatęs dėžę, jis padeda Elei nusivilkti apsiaustą,
pats nusivelka. Elė įjungia gramofoną; suskambus muzikai, ji keliskart apsisuka,
virsta ant braškančios lovos. Juokdamasis Hanušas pagrūmoja, išeina. Elė atsagsto
krepšį, išpakuoja įmantrius naktinius, apsižiūrinėja priešais veidrodį. Sugirgždėjęs
durims, viską vėl sugrūda į krepšį. Grįžta Hanušas; ant stumiamo vežimėlio – vyno
butelys, užkanda, baltų rožių puokštė*

HANUŠAS (*įteikdamas Elei gėles*). Sveiki atvykę į Raudonųjų rožių šalį.

ELĖ. Hanušai, bet aš čia nematau nė vienos raudonos rožės.

HANUŠAS. Jei ko nors nematai, ar tai būtinai reiškia, kad nėra?

ELĖ. Tai parodyk, parodyk, kur ji?

HANUŠAS (*išbučiavęs Elę, nuveda ją prie veidrodžio*). Matai? Kokios spalvos?

ELĖ (*pabučiavusi Hanušą*). Nedorėlis...

HANUŠAS (*paėmęs vyno butelį*). Dėl šito daikto spalvos turbūt nesiginčysim? *Mav-
rud*. Bulgarijos vynų kunigaikštis. Jį geria ištekėjusios moterys, kurios nori
susilaukti berniukų.

ELĖ. Nuostabu. O tu ar gersi?

Hanušas linkteli, pripila stiklus

ELĖ. Už tai, kad sapnuotume tik gražius sapnus.

Abu susidaužia, Elė išgeria stiklą iki dugno. Hanušas tik paliečia lūpomis

ELĖ. Hanušai, tu mane apgavai.

HANUŠAS. Negali būti.

ELĖ. Sakei, kad gersi.

HANUŠAS. Aš? Sakiau?

ELĖ. Ką tik. Linktelėjai galva. O tai reiškia Taip.

HANUŠAS. Tai reiškia Ne, mieloji. Čia ne Praha. Čia Rytai prasideda. Šiek tiek jau
juos pažįstu. Po Maskvos universiteto į Sofiją keliaudamas, čia daug neįprastų

dalykų patyriau. Pirmąsyk didžiuosius pilkapius pamačiau, ne be dyvų pats savęs klausdamas: kokia tauta būtų laidojusi po tokiais aukštais kapais savo mirėlius?..

Iš Herodoto raštų jau man tuomet buvo žinoma...

ELĖ. Pone Basanavičiau, norėčiau paklausti...

HANUŠAS. Prašau.

ELĖ. Kiek laiko trunka jūsų akademinė valanda?

HANUŠAS. Kol kas nors klauso.

ELĖ. O kaip su tuo Ne?

HANUŠAS. Hm... Apsistojom viename bulgarų miestelyje. Nuėjau į turgų. Prekystaliai lūžta nuo vaisių, daržovių ir kitokių gėrybių. O padėtis tokia, kaip pas mus sakoma, žarna žarną ryja. Einu, žiūrinėju, čiupinėju, kilnoju. Vos paliesiu, prekeivis ir užkimba – supakuoti? Nelabai jų kalbą tada supratau, tad purtau galvą, ir tiek – atstokit, ko man reikės, pats pasakysiu. Ir tiek „prisipurčiau“, kad ir kišenes teko išpurtyti. Visas tuntas su paketais užgriuvo. Purtau galvą, vadinasi, Taip. O gal tai tik gudrybė, kaip iš kokio mulkio europiečio daugiau frankų išpešti?

ELĖ. Hanušai, tu manęs paklausk, ar aš dar nenoriu vyno?

HANUŠAS. Žinau, kad nenori. (*Pripildo stiklą*)

ELĖ (*išgėrusi*). O dabar paklausk, ar aš nenoriu šito...

HANUŠAS. Tai *šopska* – šviežių daržovių salotos su brinza, avies sūriu. Kaip ir tautinis skanėstas. Šito aš irgi nenoriu...

Abu užkandžiauja

HANUŠAS. Turėjau vieną draugą. Bulgarą Teodorovą. Jis nuolat mane vaišindavo tautiniais skanėstais. Pasirodo, kad viskas, ką bulgarai pateikia svečiams, yra tautiniai skanėstai. Kitokio maisto čia paprasčiausiai nėra. Tąsyk pietavom viename kalnų kaime. Čia meniu sudarė ypatingas tautinis skanėstas: žali rauginti tošpiriai (*fructus capsici annui*), bulgariškai *čiuški*. Šitų *čiuškų* yra dviejų rūšių: vienos su bukais galais, nekarčios ir gana skanios valgant, kitos – smailagalės (*capsicum longum*), ilgesnės už pirmąsias – labai karčios, tiesiog deginančios. Teodorovas, norėdamas padaryti kuo didesnę įspūdį, iš paduotų ant stalo *čiuškų* tyčia išrinko pačią karčiausią – ir man, nieko nenutuokiančiam, pasiūlė paragauti.

Vos galiuką įkandus, gal koki pusvalandį degino, vos liežuvio nenugraužė.

ELĖ (*baigusi valgyti, prisiglausdama*). Ir dar vieno dalyko aš labai nenoriu, Hanušai...

HANUŠAS. Sunkus atvejis, mieloji. Aš irgi nenoriu... Labai, labai nenoriu...

ELĖ. Ne, šitaip nebežaidžiam. *(Iš krepšio išima spalvotu kaspinu perrištą dėžutę, paduoda Hanušui, pabučiuoja)* Apsivilksi. Rods, tavo dydis. Turėtų tikti.

HANUŠAS. Ko mes labiau nenorėtume, mieloji? Mergaitės ar berniuko?

ELĖ. Nebežaidžiu. Tu man vienintelis. Ir su niekuo nesidalinsiu. *(Nuėjusi už sienelės persirenginėja)*

HANUŠAS *(nusivilkęs drabužius, išima iš dėžutės naktinius marškinius, kurie ir per ilgį, ir kitaip netinkami)*. Ele, aš čia nelabai susigaudau... kažkas ne taip...

ELĖ. Dabar negaliu. Palukėk.

Hanušas apsivelka, stengdamasis nesuklupti eina prie lovos, išbandęs jos tvirtumą, pakloja patalą, atsisėda, kiek pasėdėjęs eina prie veidrodžio, apsižiūrinėja, grįžta prie lovos, atsisėdęs pasitvarko, laukia. Iš už sienelės pasirodo ekstravagantiškais naktinukais pasidabinusi Elė

HANUŠAS *(priklaupdamas)*. Prisiekiu Apolonu ir Asklepijum, kviesdamas liudyti visus dievus ir deives, kad matau gražiausią, mieliausią, tobuliausią visų deivių deivę Panacėją. Prisiekiu saugoti iš jos kilsiančio žmogaus gyvybę, jos orumą ir neliečiamumą nuo pat pradėjimo iki natūralios mirties. Tebūna man lemta džiaugtis gyvenimo laime ir darbo sėkme, o mano garbė tebūna amžinai žmonių aukštinama. Jei šią priesaiką sulaužysiu ir neteisingai prisieksiu, teįvyksta man viskas priešingai. *(Stojasi ir žingsnį žengęs susipainiojęs parkrinta)*

ELĖ. Kanaillen!.. *(Padėjusi atsistoti)* Nusivilk.

HANUŠAS. Ar tikrai reikia?

ELĖ. Aš nenoriu, kad mano vyras atrodytų kaip klounas.

HANUŠAS. Juk tai tavo dovana, Ele, o visa kita...

ELĖ. Ne mano. *(Pasiraususi krepšyje, susiranda žirkles)*

HANUŠAS. Kaip netoli – nuo išminčiaus iki klouno...

ELĖ. Nekrutėk. *(Gerą padurko galą nukerpa, daro juostą, apjuosia, patvarko, nuveda prie veidrodžio)* Na kaip? Išeitis?

HANUŠAS. Ir dar kokia! Tavasis klounas – Romos cezaris! Tu padarei stebuklą, Kleopatra! *(Nuneša Elę į lovą)*

ELĖ. Užgesink lempą.

Hanušas prigesina žibintą

ELĖ. Labai apgailestauju, kad taip išėjo...

HANUŠAS. Kokiam nors senovės milžinui būtų kaip tik.

ELĖ. Nesityčiok. Niekada sau neatleisiu. Kaip snarglę apgavo...

HANUŠAS. Ele...

ELĖ. Ką?

HANUŠAS. Ar teko kada nors matyti iguaną?

ELĖ. Dar ką prasimanysi.

HANUŠAS. Tai tokie šiltų kraštų driežai. *Iguanidae*. Maži drakonai.

ELĖ. Kodėl man jie turi rūpėti?

HANUŠAS. Jei, kaip Darvino sekėjai teigia, milžiniškas driežas – dinosauros evoliuconavo į nedidelį drakoną, tai turbūt nelabai suklysimė manydami, kad kai kurie šių dienų žmogėnai yra iš senovės milžinų atsiradę...

ELĖ. Ir vienas iš jų, žinoma...

HANUŠAS. Tu – vaikščiojanti išmintis, Ele...

ELĖ. Kol kas gulinti. Apkabink mane.

Pauzė

ELĖ. Hanušai... Ar duris gerai užrakinai?

HANUŠAS. Kodėl klausi?

ELĖ. Atrodo, kad mes čia ne vieni.

HANUŠAS. Nemanau. Bent kol kas...

ELĖ. kažkas čėža... Girdi?

HANUŠAS. Tai blakės.

ELĖ. Kas?

HANUŠAS. Blakės. *Die Wanzen*. Po apmušalais.

ELĖ. Ar jos kanda?

HANUŠAS. Tai pačios švelniausios būtybės. Žinoma, turint galvoj kraujasiurbių vabzdžių pasaulį. Dieną jos slapstosi, o naktimis išeina ir pasivaikščiot.

ELĖ. Oho, niekaip negalėčiau miegot, žinodama, kad jos vaikšto po mano kūną. Miegi miegi sau taip, prabundi, o vienas vabaliukas burnytėj, kitas ausytėj, trečias nosytėj...

HANUŠAS. O ketvirtas šiknytėj.

ELĖ. O ne, numirčiau.

HANUŠAS. Neleisiu.

ELĖ. O kas atsitinka, jei įkanda?

HANUŠAS. Kaip kam. Dažniausiai nieko. Paniežti ir praeina. Tačiau kartais būna ir blogiau. Priklauso nuo imuniteto.

ELĖ. Prasti pyragai...

HANUŠAS. Kol kas pavojus negresia. Būtų jau pasirodę.

ELĖ. Iš kur tu taip viską žinai?

HANUŠAS. Nebūtina viską žinoti, kad atrodytų, jog žinai. Daug svarbiau žinoti, ką pašnekovas nori išgirsti.

ELĖ. Ar tu žinai, ką aš dabar, šią akimirką, noriu išgirsti?

HANUŠAS. Žinau. Kad esi mylima. Kad esi saugi. Kad nenori vyno.

ELĖ. Ne visai. Dabar noriu išgirsti, kad tu pasakytum, kas ropoja per mano koją?

HANUŠAS. Nekrutam. (*Uždega žvakę, susiranda pincetą*) Dabar pasirodom. (*Pagavęs pincetu*) Na štai. Patalinė blakė. *Cimex lectularius*. Kūno ilgis nulis koma penki. Užpakalinės kojos ilgesnės, pritaikytos greitai ropoti. Būdingas specifinis, nemalonus, aštrus kvapas, kurį išskiria kvapiosios apatinės kūno dalies liaukos. Naikinama labai aukštoje temperatūroje. (*Sudegina žvakės liepsnoj. Tokiu būdu likviduoja dar keletą*) Operacija baigta. Malonėkit.

ELĖ. Aš čia negulsiu.

HANUŠAS. Rytas dar negreit.

ELĖ (*įsitačiusi ant stalo*). Įpilk vyno. (*Gurkšnį nugėrusi*) Tikrai puikus. Gal susigundyk?

HANUŠAS. Čia ir šiaip tų pagundų sočiai.

ELĖ. Sėsk šalia.

HANUŠAS. Pasnausk. Aš pabudėsiu.

ELĖ. Kelintadienis šiandien?

HANUŠAS. Šeštadienis.

ELĖ. Sesutės su švogeriais vistą lošia...

HANUŠAS. Poryt būsim Elenoj... Pirmiausia susirasim jaukų butą. Su kanarėle. Gal lėsi šeimininkauti...

ELĖ. Ai, kažkas ant galvos leptelėjo...

HANUŠAS. Rupūžyte... (*Pagavęs pincetu blakę*) Nesuprantu, kokią navigaciją jos naudoja, kad taip tiksliai pataiko nutūpti... (*Sudegina*)

ELĖ. Važiuojam iš čia, Hanušai.

HANUŠAS. Dabar?

ELĖ. O ko laukt?

HANUŠAS. Taip paprastai. Vidury nakties susimanei ir pakėlei sparnus. Palaukim ryto, atsiras vežėjas, tada ir...

ELĖ. Taip ir sėdėsime tame blakyne?

HANUŠAS. Tai ką daryt?

ELĖ. Ką daryt... Sušaukti konsiliumą, aptarti, išsiaiškinti, padaryti išvadas... Tu moki.

HANUŠAS. Ele, susitarkim neaštrinti.

ELĖ. Aš ir neaštrinu, aš tik nenoriu, kad tie prakeikti parazitai kėsintųsi į mano kūną.

HANUŠAS. Įtikinai. (*Apsirengdamas*). Einu. Pažiūrėsiu. Bet žinok: vienas šansas iš šimto. (*Išeina*)

ELĖ (*išgėrusi vyno, prie veidrodžio*). Tai *Moulin Rouge* užsimanei prašokti, madam Gabriella... *Idiotin...* (*Nusirengusi naktinukus, įmeta į šiukšliadėžę, iš paskos sugrūda ir Hanušo naktinius*) Mylėkitės! Prasmekit. O čia jums dovanėlė, *šlem-pės...* (*Paėmusi žvakę, vaikšto palei sieną ir svilina blakes*). Už sugadintą naktį... Už pribjaurotą dūšią... Už visą jūsų apdergtą pasaulį... (*Uždega dar keletą žvakių, įjungia muziką, sukasi, šėlsta*) Na štai, viskas kaip ir turi būti. Iš karto taip! Hanu! Hanušai! (*Įsitačiusi lovoj, su vyno stiklu rankoj*) *Mein Liebster, deine Liebste wartet auf Dich!*

Pauzė. Grįžta Hanušas. Jo rankoj apinasris.

ELĖ (*nusikvatojusi*). Ką tu sumanei, Hanušai?

HANUŠAS. Galėsim važiuot. Su vežėju susitariau. Girtas kaip šiaučius. Pinigus neskaičiavęs paėmė.

ELĖ. Ar panašu, kad mes kur nors važiuojam?

HANUŠAS. Betgi ką tik...

ELĖ. Hanušai, čia juk Rytai. Ne Europa. Čia viską turime suprasti priešingai. *Alles verkehrt. Let there be light!*

Hanušas gesina žvakes

II DALIS

DAKTARAS HANUŠAS. Išvažiavus iš Bielos miestelio, pakelėje regima daug labai aukštų kapų. Šitoki milžinkapiai, supilstyti ypač ant kalnų ir kalvų, turkiškai *tepeh*, bulgariškai *mogilki* vadinami, traukiasi per visą Balkanų pusiasalį, pietinę Rusiją, mažąją Aziją, Persiją, Rumuniją, Vengriją, Austriją ir pietinę Vokietiją; jų randama taipogi Prūsiose ir Lietuvoje. Žinoma, kad dar Gediminui mirus supiltas buvęs toksai kapas. Nors aš jau žinojau Lietuvoje tokius didžiavyrių milžinkapius

esant, bet tik kelionės laiku per Bulgariją aš su jais susipažinau ir ne be dyvų į juos žiūrėjau.

Elenos miestelio ligoninę radau baisiai apleistą. Apskričio gyventojai jos vengdavo ir gydydavosi pas įvairios rūšies burtininkus, užžadėtojus ir kitokius raganius ir raganes. Pirmutinis mano darbas buvo pasirūpinti, kad pritraukus kuo daugiau kaimo gyventojų ligonių lankytis ligoninėj ir joje gydytis, nes dar nuo turkų laikų buvo likęs žmonėse įsitikinimas, jog ligoninėn einama tik ten numirti. Ligoninę sutvarkęs ir iš palengvo pritraukęs kaimiečius, aš rūpinaisi susipažinti su jų gyvenimo sąlygomis ir būdu mažuose valstiečių kaimeliuose, vadinamosiose *kolibose*. Per tris vasaros mėnesius aplankiau apie pusšimtį tokių Balkanų kaimelių. Nežiūrint visų nepatogumų, šitos kelionės po Balkanų girias su tyru kalnų oru turėjo didžiai gelbstinčią įtaką į mano nuo nuolatinio dviejų metų darbo bibliotekose sumenkėjusią sveikatą, ir aš veik pasitaisiau. Ne taip gerai sekėsi mano mylimai Elei. Praėjus kokiam mėnesiui kitam, kartą ji užsikosėjo ir, pažiūrėjus į skreplį, nusigandusi pamatė biskelį kraujo. Tai davė progos pirmą kartą ištardyti jos krūtinę. Konstatavęs dešiniojo plaučio viršūnėje katarą (*Spitzenkatharr*), aš pradėjau teirautis apie jos motinos ligą ir mirtį. Pasirodė, kad jos motina, su kuria Elė taip arti laikėsi ir ją ilgai slaugino, buvo mirusi plaučių džiova (*tuberculosis pulmonum*). Neteko abejoti, kad Elė galėjo užsikrėsti nuo savo velionės motinos ta pačia liga. Šita mintis suteikė man didžiausią dorišką smūgį, kursai nuo to laiko liko neišdildomas mano omenyje.

Praleidus gana vargingai žiemą Elenoje, kada Elė jau pradėjo sirguliuoti, 1885 metų pradžioje jau aš pradėjau Sofijoje rūpintis, kad gavus kokią patogesnę, labiau civilizuotą vietą negu Balkanų *kolibų* kraštas. Iš daktaro Bradelio gavau prižadėjimą, kad kai tik pasitaikys kokia geresnė vieta, aš būsiąs perkeltas. Nors labai nuliūdęs ir nusiminęs dėlei žmonos sveikatos mokinau ją lietuvių kalbos, kurią ji visa širdimi buvo pamilusi ir uoliai darbavosi, kad jos pramoktų, ir buvo jau mėginus dainas versti į vokiečių kalbą.

ELĖ. Hanušas nebuvo toks nejautrus stuobrys, kaip iš karto galėjo pasirodyti. Nakvojant tose *kolibose* visai išsirengti neišeidavo, bet suartėjimas vis vien būdavo *super*. Po kelionių nuovargio, gerai užkandus bulgariškų skanėstų, išlenkus stikliuką *rakijos*, – išvis fantastika. Ir fonas koks! Kalniečių būstai – pagal visas vietos komforto galimybes: jų gryčios surestos virš tvartų, apačioj laikomi būbaliai galvijai ir kitokie keturkojai, plyšių pakankamai, tad viską persunkia civilizacijos

nepaveiktas aromatas. Prahos lepūnėlei – pats tas. Hanušas neišgirdo nė vieno priekaištingo žodžio, nors mintyse ne sykį *verfluchtą arschlochą* pavartojo. Užėjus lietums, nebegalėjai nei išeiti, nei išvažiuoti. Hanušas jodinėjo arkliu. O man kaip? – paklausiau. Tau per sunku, pasakė Hanušas, pabūsi namie, mat miestelyje butuką nuomavom, šįsyk su papūga. Ne, mano vyre, pasakiau, viena aš nesėdėsiu. Hanušas surado arklį ir man. Išjojom tų *kolibų* lankyti. Hanušas turėjo pavieto valdžios užduotį ištirti skarlatinos paplitimą. Pirmą dieną viskas ėjos maždaug pakenčiamai. Per antrą taip nusibrūžinau paslėpsnius, kad vos parkreivojau nuo arklio nulipusi. Pasakiau: tu jok, o aš vaikščiosiu pėsčia. *Volens nolens*, kaip mano vyras sako, turėjau leisti dienas su papūga. Hanušas įkalbėjo mokytis lietuvių kalbos. Mielai, žinoma, sutikau, ir kol mano mokytojas buvo greta, sekėsi puikiai: pasirodė, kad Gabriella Eleonora Mohl gabi ne tik prancūzų ar anglų, bet ir kažkokių lietuvių kalbai. Dabar mano atmintis taip sušlubavo, kad, parjojus mokytojui, papūga daugiau lietuviškų žodžių ištardavo negu jo gabioji mokinė. Pamačiusi, koki įspūdį Hanušui padarė atsikosėtas kraujas, supratau, jog mano dienos suskaičiuotos. Gyvenimo valandas ėmė mušti likimo laikrodys. Jo dūžiams aidint, per paštininką iš Vienos užsisakiau kolekciją skrybėlaičių, suknelių, kosmetikos rinkinį. Kaipgi atrodys, jei mirdama mylimojo glėby, kitaip nė neišivaizdavau, būsi panaši į ligos nustekentą pamėklę? Galėjau ir visą Paryžiaus *Royal magasin* parsisiųsdinti, mano vyras nebūtų pagailėjęs frankų. Išėjo kiek kitaip: Hanušo meilė, atjauta ir pinigai įveikė žiaurų likimą – mirties nuosprendžio vykdymas buvo atidėtas.

Meilės kasdienybė

Švinta. Ryškėja baldai, kiti kambario daiktai, narvas su papūga. Daug užuolaidėlių, mezginių, kitokių rankdarbių. Ant lovūgalio siuvinys su raudonų rožių vainiku ir persipynusiais Elės ir Hanušo inicialais. Elė viena. Sėdi prie blausiai degančios lempos. Kažką lėtai rašo į užrašų knygelę. Labas rytas! – sučerška papūga. Patylėk...– paprašo Elė. Labas rytas, labas rytas!.. – neatlyžta papūga. Schweig, Satan! – rikteli Elė. Užvertusi užrašus, ji padeda juos į specialią dėželę, eina prie spintos, ima kaspinais perrištas kartono dėžutes, paketus, krauna juos ant stalo, išpakuoja sukneles, apatinukus, kelnaites, skrybėlaites, neskubėdama sukarpo, pradeda karpyti siuvinį su rožėmis, palieka, eina prie veidrodžio ir kosmetiniu pieštuku braukia per

*veidą linijas. Tarpdury stabteli parėjęs **Hanušas**. Vienoje rankoje mediko sakvojažas, kitoje – bidonėlis. Pauzė*

ELĖ. Nieko nesakai?..

HANUŠAS. Labas... Aš nežinau, ką pasakyti.

ELĖ. Kai žmogus ko nors nežino, jis paklausia.

HANUŠAS. Ar aš turėčiau klausti, kodėl visa tai darai?

ELĖ. Ar tau tikrai neaišku?

HANUŠAS. Manau, kad ir tau nelabai...

ELĖ. Man? Man aišku – aš einu iš proto.

HANUŠAS. Nemiegojai.

ELĖ. Nieko naujo.

HANUŠAS. Sulfonalio gėrei?

ELĖ. Ne.

HANUŠAS. Kodėl?

ELĖ. Aš jį išmečiau.

HANUŠAS. Be reikalo. Tai visiškai patikimas vaistas.

ELĖ. Nuo jo labai sunku pabusti. Į tokią duobę įkrenti, kad, rodos, jokio šanso.

HANUŠAS. Reikėjo mažinti dozę.

ELĖ. Reikėjo, žinoma... Nepagalvojau...

HANUŠAS. Ožkos pieno parnešiau. (*Uždegęs primusą, kaičia puodelį*) Kaimietį iš priekalnių atvežė. Su užleista išvarža. Galingas vyras! Tikras traukų palikuonis. Geležinės valios žmogus. Įsivaizduok, pats operaciją pasidarė. Vario viela susisiuvo. Gavau gerai paplušti, kol kaip reikia sutvarkiau. Bidonėlį honoraro žmona įteikė. Paragausi.

ELĖ. Nenoriu. Negaliu.

HANUŠAS. Bet reikia. Daug metų ir aš negalėjau pieno gerti. Vidurius tarytum *oleum ricini* paliuosuodavo. Bet kai širdies negalės ėmė reikštis, *volens nolens* dėlei dietos turėjau priprasti. Ir pripratau.

ELĖ. Vemsiau.

HANUŠAS. Vadinasi, turėsi tai daryti triskart per dieną. Kartą anksti iš ryto, kartą per pietus ir kartą vakare. Pradedam naują gydymo metodą. Pasakyk, Ele, tik nuoširdžiai, ar bent sykį esi nuo pieno vėmus?

ELĖ. Ne, bet aš nuo kūdikystės nesu gėrus. Vien nuo minties man bloga daros...

HANUŠAS. Ką gi, turėsime tą mintį kiek pakoreguoti. Manykim, kad tai paprastas šiltas vanduo, *aqua distillata*...

ELĖ. Negaliu, Hanušai, negaliu. Juk žinau, kad tai ne vanduo.

HANUŠAS. Gerai. Galvokim, kad tai tas, kas yra iš tikrųjų. Labai efektyvus vaistas, kuris matuojamas lašiukais. Į vieną arbatinį šaukštelį po dešimt lašų... Tikiuos, nosytės užspausti nereikės. Na... (*Elė išgeria*) Dar vieną... O dabar iš puodelio... (*Elė išgeria*) *Vincent, qui se vincent*. Nugali tas, kas save nugali, mieloji. Sveikinu.

Elė nusišypso

HANUŠAS. Atrodo, iškaba nebeatitinka turinio. Gal ir ją galime pakoreguoti? (*Valo Elės veidą*)

ELĖ. Nesmerk manęs, Hanušai...

HANUŠAS. Už ką? Ar už tai, kad tokia graži? Pagal kefalometrijos standartus tokia kaukolė atitinka visus idealaus moters grožio reikalavimus.

ELĖ. Nenusišnekėk... Kartais nebesutramdau jausmų. Norisi kandžiotis. Darau tai, ko neturėčiau daryti.

HANUŠAS. *Hysterica neurosis*.

ELĖ. Tikriausiai... Kol tu plušai lopydamas tą trakų palikuonį, pasibeldė nepažįstama moteris. Atnešė laišką. Pasirašiusi kažkokia Izabelė. Laiškas buvo toks nedoras ir vulgarus, kad vos susilaikiau jos nesumušus.

HANUŠAS. Kaip ji atrodė?

ELĖ. Kas?

HANUŠAS. Na, toji Izabelė.

ELĖ. Tokia... aukšta, kaulėta...

HANUŠAS. Veidas, plaukai...

ELĖ. Nemačiau. Buvo prisidengusi. Juodu šaliu... Kvietė ateit į ligoninę pažiūrėti, ką per naktis išdarinėja mano vyras. Savo akimis įsitikint, kaip jis... Ne, negaliu, liežuvis neapsiverčia...

HANUŠAS. Intrigantės...

ELĖ. Tu ją pažįsti?

HANUŠAS. Yra pas mus viena tokia, iš kurios visko galima laukti. Turi tą laišką?

ELĖ. Ne. Sudeginau.

HANUŠAS. Ir gerai padarei.

ELĖ. Buvau nusprendusi iš viso nutylėti. Juk nesąmonė. Kad tu, mano Hanušas, prsidėtum su kažkokiom bobom... Nė vienu žodžiu nepatikėjau. Tiesiog neiškenčiau...

HANUŠAS. Gerai, kad pasakei.

ELĖ. Turbūt. Bet man nelabai suprantama: kodėl kažkokiai moteriai parūpo mudu sukiršinti? Jei neturėtų vilčių, tikriausiai taip nesielgtų?

HANUŠAS. Gal neplėtokim šios temos, Ele? Nes galime patekti į tokius brūzgynus, kad be žaizdų neišsikrapštysi.

ELĖ. Šiek tiek mane jau pažįsti, Hanušai. Ir numanai, kad Elė ne iš tokių, kurios drasko akis dėl meilužių, ji visiškai pasitiki, bet jeigu tas pasitikėjimas apviliamas, ji pasitraukia...

HANUŠAS. Tu man vienintelė. Neįsivaizduoju, kaip be tavęs reikėtų gyventi...

ELĖ (*kaisdama dubenį*). Vakar apėjau turgelį. Sužinojau dar neišbandytą tautinių skanėstų receptą. Šįsyk turkiškų. *Imam bayaldi*. Daržovėmis, mėsa ir žolelėmis įdaryti baklažanai. Įtroškinau. Pašils, galėsi įvertinti.

HANUŠAS. Jeigu ir tu.

ELĖ. Žinoma. O desertas – kava ir pistacijų riešutais įdaryti pyragaičiai.

HANUŠAS. Šviežio jogurto turim?

ELĖ. Kaipgi. (*Atneša*) Mes pradėsime nuo *Cabernet Sauvignon*. (*Prisipila taure, pakelia*)

HANUŠAS. Kaip vynas geriamas, *madame*?..

ELĖ. Ak... Pirmiausia pažvelgiame, pasigėrime spalva, truputį sujudinę įkvepiame aromato, pajuntame visus to aromato atspalvius, o tada...

HANUŠAS. Tada ragaudami mažą gurkšnelį sriūbtelime...

ELĖ. Ir...

HANUŠAS. Sulaikę alsavimą palaukiame, kol pasklis po visą burną, apims gomurį...

ELĖ. Ar būtina sulaikyti alsavimą?..

HANUŠAS. Būtina. Ir kuo ilgiau.

ELĖ. Kodėl?

HANUŠAS. Susilaikymas – visų dorybių šaltinis, brangioji.

Suskamba durų varpelis. Hanušas išeina, grįžta su laišku

ELĖ. Gal daktaras Bradelis?

HANUŠAS. Taip. Bradelis. (*Atplėšęs voką, peržvelgdamas laišką*) Vieta yra. Toj pačioj Lompalankoj. Miestas prie Lomo ir Dunojaus santakos, apie dešimt tūks-

tančių gyventojų. Įdomu, kad *Lomo* vardas padirbtas iš trakiško *almus*, kuri gali-
ma išvesti iš lietuviško *almėti* – *langsam fließen*, o Palanka paeina iš rymėnų –
graikų laikų nuo *πολις* – pilis. Pirmoji mano kaip gydytojo darbavietė. Pirmoji
mano rūpesčiu pastatyta ligoninė. Įdomu, kaip jie ten laikos.

ELĖ. Ar Dunojum plauksime?

HANUŠAS. Nuo Džiurdževo. Bet ponas Bradelis siūlo neskubėti. Ir štai kodėl. Gali
atsitikti, sako, kad Lompalanka atsidurs didelio pavojaus zonoj. Be kraujo pralie-
jimo revoliuciją padarius ir Rumeliją prie savęs prijungus, Bulgarija labai sutvir-
tėjo. Tai nepatiko serbų karaliui Milanui. Jis nori įvykdinti lygybę ir nuo Bulgari-
jos gauti kompensatą – užimti vakarų Bulgarijos dalį ir su savo kraštu suvienyti.
Abi valstybės ruošiasi karui.

ELĖ. Tai ką dabar?..

HANUŠAS. Ponas Bradelis sako, kad bent pusmetį vertėtų palaukti.

ELĖ. Hanušai, aš nebegaliu laukti. Nė dienos.

HANUŠAS. *Elchen*, aš irgi... Nė minutės...

ELĖ. Ak, visai išskydo galvelė... (*Gesina primusq, dengia stalq*)

Abu užkandžiauja

ELĖ (*pripylusi antrą taurę vyno*). Pakeliam?

HANUŠAS. Ele, tu juk žinai...

ELĖ. Tai ne vynas, Hanušai. Tai labai efektyvus, išbandytas vaistas.

HANUŠAS. Ne, nerizikuosiu.

ELĖ. Jokios rizikos. Tik dešimt lašiukų...

HANUŠAS. Nebent... (*Išgeria*)

ELĖ. Na, kaip? Atrodo, nepakenkė?

HANUŠAS. Atrodo.

ELĖ. Gal visą?

HANUŠAS. Kas bus, to neišvengsi. Pakeliam.

Abu išgeria

HANUŠAS. Dvidešimt metų nė lašo... Ir sakyk dabar, kad Basanavičius bent per nago
juodymą turi proto...

ELĖ. Ne sykį tą sakiau. Bet vis nori atrodyti gudresnis už save.

HANUŠAS. Gal aš ir esu gudresnis už save.

ELĖ. Neblogai... Tik keista, kad tas už save aukštesnis proto bokštas pasirinko tokią mažą, tokią neprotingą būtybę, kuri leidžiasi uždaroma tarp keturių sienų.

HANUŠAS. Jis pasirinko mylimą moterį.

ELĖ. Mylima moteris... Ir kokia ji iš tokio aukščio žvelgiant?

HANUŠAS. Tai tokia brangenybė, toks aukso luitas, kurį ir panešti ne taip lengva, ir mesti nesinori.

ELĖ. Jei tą *aukso luitą* pakeistum į paprastą *lagaminą*, kurį, nori ar ne, turi su savim tampyti, sakyčiau, kad esi visai nuoširdus...

HANUŠAS. Stop. Daugiau šia tema nė žodžio.

ELĖ. Supratau. Atleisk. (*Papildo taures*) Kartojam?

HANUŠAS (*išgėręs*). Ačiū. Tikiuos, kad per porą dienų perduosiu ligoninės reikalus, ir galėsim važiuoti. Lompalanka – tikrai malonus miestas. Daili, romantiškai rami vieta. Aukšti, skarduoti Dunojaus krantai, krašto kalvose gražiai žaliuoja vynosodžiai. Greit prasidės ankstyvųjų vynuogių skynimas, tavernose pasirodys jaunas vynas... Esu įsidėmėjęs patogių ir gražių priemiesčio vilų. Galėsime išsinuomoti. O gal ir nusipirkti. Gyvenimas ten nebrangus. Susisiekimas geras. Nesudėtinga nuvykti į Prahą, Varną. Pasistengsiu neapsikrauti darbais. Manau, neprieštarausi, jei pirmą žygį surengsim Dunojaus maršrutu Lompalanka – Viena. Lompalanka – *Wiener Staatsoper*.

ELĖ. Per daug gražu, kad būtų panašu į tiesą.

HANUŠAS. Yra ir atsarginis variantas. Vienoje turiu neblogą prietelių profesorių daktarą Moricą Benediktą. Prisimeni, priekaištavai, kam tada be jokio paaiškinimo visą mėnesį Vienoj prapuolęs? Dar universoj būdamas jaučiau, kad plaučiuos negeri dalykai dedas. Sykį visą krešulį iškosėjau. Ir tėvas nuo džiovos pasimirė. Daktaras Černovas tada rekomendavo keisti klimatą. Nenorėjau tau viso to pasakoti. Apžiūrėjęs ir nieko labai blogo neradęs, profesorius Moricas pasiūlė dėl profilaktikos pagyventi kokioje kalnų gydykloje. Parodė, jo manymu, labiausiai tinkamo klimato kurorto Merano fotografijas. Čia pat ežeras, už jo – ranka pasiekiami aukščiausi Tirolio Alpių kraikai: *Jungfrau*, *Moench*, *Eiger*, *Schreckhom*. Žiemos ten nešaltos, daug giedrų dienų. Jau vasario pradžioje medžiai pradeda sprogti ir žydėti. Daug ir pietų krašto augalijos: migdolų, persikų, kitų vaisių medžių, vynmedžių, daug amžinai žaliuojančių medelių, palmių ir kėrų. Profesoriaus įsitikinimu, labai malonus, šiltokas žiemą, sveikas Merano oras labai tinkamas

tūloms – ypač plaučių ir nervų – ligoms gydyti. Tai štai. Jeigu ims grėsti kokia cholera, susikimbam už rankyčių – ir į kalnus. (*Pauzė*) Matau, nesužavėta?

ELĖ. Hanušai...

HANUŠAS. Kokios dar bėdos?

ELĖ. Aš pamelavau.

HANUŠAS. Kada?

ELĖ. Jokios Izabelės nebuvo.

HANUŠAS. *Elchen*, mieloji, ar verta dėl to graužtis? Gerai, kad nebuvo.

ELĖ. Betgi tai žema. Aš pasirodžiau kaip niekinga pavyduolė.

HANUŠAS. Tu pasirodei kaip mylinti žmona.

ELĖ. Pasakyk, kad nesupykai.

HANUŠAS. Už ką turiu pykti? Už nuoširdumą?

ELĖ. Už kvailumą. Už negebėjimą taip pameluoti, kad tu nesuprastum.

HANUŠAS. O, čia jau kiek rimčiau. Bet irgi negaliu pykti: pats kaltas – prastas mokytojas.

ELĖ. Užtat mūsų *dandy* – tikras talentas. *Jacques*, parodyk klasę! Labas rytas.

Papūga: Satan!

ELĖ. Kas?!.

HANUŠAS. Sveikas, šmaikštuoli.

Papūga: Satan, satan, satan, satan!..

ELĖ. Įspėju, nusuksiu galvą. Labas rytas!

Papūga: Satan, satan, satan, satan!..

HANUŠAS. Tauškiu, vadinasi, esu.

DAKTARAS HANUŠAS. 1885 metų rugsėjo 8-tą dieną, kai Timove, senovės bulgarų viešpatystės sostinėje, buvo paskelbtas Bulgarijos susivienijimas su Rumelija, mes, apleidę Elena, per Tirnovą, Rusę užsukome Bukarestan, čia atlikę kai kuriuos reikalus, iš Džiurdževo laivu leidomės į Lompalanką, kur rugsėjo 16-tą ir atvykome. Po mėnesio serbų karalius Milanas paskelbė Bulgarijai karą, kuris tęsėsi tik 14 dienų, nes prie Slivnicos ir Pirotų bulgarų kariuomenės sumušė serbus ir ėmė juos vyti. Serbų armiją nuo visiško žlugimo išgelbėjo Austrijos diplomatija, kuri pasiekė, kad būtų padaryta taika.

Patekus tokiu neramiu laiku į Lompalanką ne per toli nuo karo lauko, aš atsidūriau gana keblioje padėtyje, nes galėjau būti pašauktas kariuomenėje tarnauti karo

metu. Tačiau serbams peržengus Bulgarijos vakarų sieną ir kovoms tame fronte einant, nuspręsta tapo kareivius ligonius ir sužeistuosius evakuoti į artimąją Lompalanką, kur buvo įtaisyta didesnė ligoninė. Tokiu būdu ir aš patekau į karo sferą. Keliuose namuose patalpinta Lompalankos ligoninė buvo pripildyta daugybės ligonių; gydytojų užtektinai nesant, man vienam kasdien apžiūrėti tekdavo po du ir daugiau šimtų ligonių. Negana to, Slivno pulkas, jau karui pasibaigus, pereidamas per Lompalanką, užnešė čion dėmėtąją šiltinę (*typhus exanthematicus*), palikdamas daugelį sergančių kareivių ligoninėje. Prieš tai jau aš buvau sunkokai sirgęs plaučių uždegimu, kurį, be abejo, ligoninėj buvau laimėjęs. Vos iš tos ligos pasikėlęs, po kelių dienų užsikrėčiau nuo gydomų kareivių šiltine ir beveik pusantro mėnesio vėl man labai sunkiai teko sirgti, apie 20 dienų be žado (*in delirio*) gulint.

ELĖ. Ėmė ir pasakė... *In delirio*, dvidešimt dienų... Bepig, kada nuo karštligės apkvaitęs nesąmones darai ir nieko nebesuvoki, bet visai menki juokai, kada įkaištęs, kliebantis 80 kg kūnas veržiasi pabėgti, puola per langą iššokti, ir nei pastversi tokį ožį, nei sulaikysi... Jei ne *siłyšče* daktaras Slavkovas, kažin ar manasis džiaugsmas nebūtų mano nelaimės virtęs: jau buvau beveik susitaikiusi su vaizdeliu, kuriame regėjau mudviejų sielas už parankės prie amžinybės vartų keliaujančias... Laimė, kad per tą laiką vos pusė žmogaus beliko, galop už pirštelio jau galėjai nulaikyti, nors ir mano piršteliai jau beveik permatomi tapo. Ak, tie mano piršteliai... Netiesa, kad mylimas žmogus negali būti bjaurus. Gali. Būčiau nenuoširdi, jei imčiau pasakoti, kokia palaima spinduliavau kruopščiai plaudama apsi-teršusį mylimojo kūną arba girdėdama, kokiais žodeliais karščio priepuolyje jis išpažindavo savo jausmus. Ir visai nebjaurus, netiesa. Prie visko taip pripratau, kad to bjaurumo pradėjo trūkti. Žiūri žiūri kelias valandas – jokių poreikių nepareiškė, ir neramu... Kažkokiu man nesuprantamu būdu tuos poreikius pati pradėjau iš Hanušo periminėti. Nors nėra iš ko, o atrodo, kad yra, tad eini, klumpi, darai, žiūri – nors dažniausiai taip nieko ir nepadarai, vis vien jauties kaip ir padariusi. O Hanušas nieko ir nebedarė, gal todėl, kad tik vaistais mito, gal kad aš už jį viską atlikdavau. Net miegais pradėjome kaitaliotis. Ne, tris savaites Hanušas tikrai buvo ne šiame pasaulyje. Gal todėl, kad aš beveik nemiegojau. Kai tik pradėjau snūsčioti, jis ir atkuto. Sykį užknarkiau visai rimtai ir juntų, tarsi kas už nosies čiupinėja. Atsimerkiu – spokso mano ligonis, vardą taria. Vos nepasmaugiau –

taip karštai apkabinau. Netruko ir ant kojų atsistoti. Tada dėl nuovargio ir nusilpimo aš į katalepsiją įpuoliau, ir Hanušas ėmė apie mane tupinėti.

DAKTARAS HANUŠAS. Praėjusį metų nieko gero nepadariau... Lietuvystės reikalai, kiek jie buvo su „Aušros“ leidimu susimezgę, Tilžėje pakrypo labai blogon pusėn. Leidėjas Jurgis Mikšys susibankrutijo ir drauge su savo spaustuve ir „Aušrą“ prapuldė. Tai atsitiko maždaug mano sunkios ligos ir rekonvalescencijos metu, kada aš neįstengiau materialiskai Mikšą sušelpiti. Tai taip pasibaigė brangios „Aušros“ dienelelės...

Bet ir su šitomis ligomis ir „Aušros“ žlugimu dar nebuvo nelaimėms galas atėjęs. Kada aš, jau trupinėli pasitaisęs, pradėjau apie mano mylimus literatūros darbus triūstis, kaip rodėsi, su atnaujėjusiomis pajėgomis, kaip štai vėl mane nelaimė aplankė. Buvau netikėtai užpultas ir iš revolverio sužeistas į kariają ranką ir kuprą. Spėliota, kad pasikėsینimo motyvai iš esmės buvę politiniai. Įtakingi rusofobų partijos šalininkai, palaikę mane rusofilu, suagitavo nestabilios psichikos jaunuolį, kuris, klaidingos idėjos vedamas, ir bandė mane užmušti. Gyvam dar likus, apie du mėnesiu teko Vienoje vėl gydytis. Nusipirkęs stiprią lazda su ilgu aštriu štiletu nuo nevidonų gintis ir didelį dogų veislės šunį, kurį tačiau vėliau nežinia kas aršėniku nunuodijo, grįžau su žmona Lompalankon.

Prisiartino 1888 metų Kalėdos. Elės sveikata buvo nekokia: kosulys, nors nedidelis, dūravo, kūno pajėgos buvo sumenkėjusios, vakarais kai kada – nors ne kas dieną – turėdavo jau karščio.

Atsisveikinimas

*Šviesus butas dideliais langais. Daug gėlių. Gramofonas. Pelėda **Bubu**. Dušo kepuraitė pridengta galva, iki smakro apklotas balta skraiste, krėsle sėdi **Hanušas**. Chala-tu vilkinti **Elė** žirklėmis dailina jo barzdą*

HANUŠAS (*pažvelgęs į laikrodėlį*). Turim lygiai valandą...

ELĖ. Na kaip, Bubu? Gal neblogai? (*Nuėmusi kepuraitę ir sušukavusi sugarbiniuotus Hanušo plaukus, nudengia skraistę*). Malonėkit prie veidrodžio, *monsieur*.

HANUŠAS (*su nauja eilute, kaklaryšiu, madingais batais, žvelgdamas į savo atvaizdą*). Baisuoklis, che.

ELĖ. Neabejoju, kad tas baisuoklis bus šauniasias viso baliaus džentelmenas. *Par elegant*.

HANUŠAS. O tu? Nesirengi?

ELĒ. Aš jau apsirengus.

HANUŠAS. Kaip tai?

ELĒ. Aš nevažiuosiu.

HANUŠAS. Prastai jauties?

ELĒ. Ne. Kaip visada.

HANUŠAS. Tai kodėl?

ELĒ. Širdis netraukia.

HANUŠAS. Gal dar apsigalvosi?

ELĒ. Ne. Aš nevažiuosiu. Pabūsim su Bubu.

HANUŠAS. Ir iš tikrųjų... Ko mums ten eit? Turim išlaikyto *vin de Champagne*, turim...

ELĒ. Tu privalai eit.

HANUŠAS. Vienas? Be tavęs?

ELĒ. Tu jiems reikalingas, ne aš. Vyrai tave tiesiog šlovina, o ponios visos kaip prilipusios...

HANUŠAS. Nieko nuostabaus. Visi jie – mano pacientai. Nė vieno nenugydziau. Na, jei ką ir nugydziau, tie į balius, suprantama, nevaikšto.

ELĒ. Sako, svečių iš Sofijos bus?

HANUŠAS. Turbūt.

ELĒ. Susirinks visi, o garbingiausia užstalės vieta tuščia...

HANUŠAS. Dvi vietos...

ELĒ. Manęs tenai niekas nepasiges...

HANUŠAS. Kažin...

ELĒ. Turiu tau dovaną. (*Trumpam išėjusi atneša dienoraščio dėžutę*) Paimk.

HANUŠAS. Kodėl atiduodi?

ELĒ. Daugiau nerašysiu.

HANUŠAS. Nesupratau.

ELĒ. Viską išrašiau. Nebeturiu ką.

HANUŠAS. Taip nebūna. Kasdien kas nors nutinka, ką verta užrašyti.

ELĒ. Man jau viskas nutiko.

HANUŠAS. Gal keičiam temą, El. Aš negaliu jo priimti.

ELĒ. Kodėl? Šventų Kalėdų proga...

HANUŠAS. Dienoraščiai nedovanojami.

ELĒ. Tai ne dienoraštis. *Das ist mein Herz*.

HANUŠAS. Tuo labiau.

ELĖ. Aš noriu, kad ji visą laiką būtų su tavim...

HANUŠAS. Neimsiu, Ele.

ELĖ. Tu negali neimti, Hanušai. Tu jau paėmei. Liko tik paprastas formalumas...

HANUŠAS. Kodėl tu viską taip komplikuoji, El?

ELĖ. Aš tik pasakau, kaip yra. O kad gyvenimas toks... Hanušai, aš bijau... Kodėl tu stengies mane atstumti?

HANUŠAS. Iš kur tokios mintys?

ELĖ. Aš nežinau iš kur. Aš jaučiu.

HANUŠAS. Tiesa, yra tokia psichologijos teorija, kuri sako, kad, per daug suartėjus (*abbito*), atsiranda vienišumo jausmas, prasideda tolimas ir svetimėjimas.

ELĖ. Tu nori pasakyti, kad mudu per daug suartėjome?.. Ir kaip tik dabar?..

HANUŠAS. Nenorėčiau, kad taip būtų. Bet ne viskas nuo mūsų valios priklauso. Yra visuotiniai dalykai, kuriems turime paklusti. Tai, kas įvyksta, neišvengiama.

ELĖ. Tu – daktaras. Tu neturėtum taip kalbėti.

HANUŠAS. Bet aš – ne Dievas. Aš galiu tik analizuoti, aiškintis, daryti dalines išvadas, bet lemiamą žodį taria netgi daktarui nepavaldi aplinkybių visuma.

ELĖ. Nepavaldi aplinkybių visuma... *Die Ewigkeit*... Hanušai, juk ir mudu jos dalis esam. Ir mudu kažkiek galim.

HANUŠAS (*pažvelgęs į laikrodėlį*). Po dvidešimties minučių atvažiuos mūsų paimti...

ELĖ. Tik dvidešimt minučių... Ir per jas turi būti išspręstas amžinasis klausimas: kas galingesnis – meilė ar mirtis?

HANUŠAS. Jeigu tiksliau – per devyniolika...

ELĖ. Hanušai, aš norėčiau važiuoti, bet nenorėčiau, kad tu visą vakarą su poniutėm flirtuotum.

HANUŠAS. O ką man daryt? Sėdėt nosį suraukus, kol žmonelė su kavalieriais sukas?

ELĖ. Aš juk nekalta, kad tu nešoki.

HANUŠAS. Nekalta ir kalta...

ELĖ. Dėl ko? Kad esi baisus užsispyrėlis?

HANUŠAS. Dar gimnazijoje norėjau išmukti, bet, vos keliskart su panele apsisukus, taip pradėdavo širdis plakti, kad turėdavau sustoti.

ELĖ. Kiek tada metų tau buvo?

HANUŠAS. Penkiolika.

ELĖ. Galima suprasti... Kiek metų mudu drauge?

HANUŠAS. Penkeri.

ELĖ. Kažkaip nepastebėjau, kad nuo moters artumo taip baisiai ji plaktų... Šįsyk kalbom neišsisuksi, brangusis... Kodėl turėčiau tą malonumą teikti svetimiems vyrams? (*Uždeda plokštelę, įjungia gramofoną, pasigirsta Vienos valsas*). Damos kviečia.

HANUŠAS. Ele, aš tikrai nemoku šokti... Jei nori, kad visi iš mūsų juoktų, žinoma, galiu...

ELĖ. Šitą rankelę čia, šitą čia... (*Prisiglausdama*) Šoksiu tik su tavim. Visą vakarą... (*Pasigirsta artėjantis skambalas*)

HANUŠAS. *Elchen*... Gal tikrai nevažiuojam?

ELĖ (*atšlydama*). Ką pasakei?! (*Nusivilkdama chalata*) Suknelę... *Bordeaux*. *Hanušas atneša, padeda apsivilkti, užsega papuošalus*

ELĖ (*dažydamosi*). Batelius...

Hanušas atneša, apauna, apvelka Elę kailiniais, pats apsivelka

ELĖ. *By by, Bubu.*

Abu išeina. Toldamas tyla skambalo garsas

DAKTARAS HANUŠAS. Išsipildė Elės spėjimas, ką ji savo dienyne buvo rašius: jog pas motiną į kapus neilgai trukus iškeliausianti. Per Kalėdų balių, o ypač sutinkant Naujuosius metus, menkai apkūrentoje salėj Elė persišaldė ir ėmė labiau karščiuoti. Per dešimt dienų liga labai pakrypo blogon pusėn. Kūno temperatūra pradėjo svyruoti tarp 36 ir 37 laipsnių rytais ir 39 ir 40 su prakaitu vakarais, kosulys pasididino, pasirodė dieglys (*pleuritis sicca*) ir nemiga, tik morfijaus injekcijos šiek tiek nuraminti galėjo. Dėl aukštos temperatūros atsirado *delirium* su haliucinacijomis, vasario šešioliktos rytą prie 38,5 karščio alsavimas sutankėjo iki 65-80 per minutę ir po pietų pirmą valandą glėbyje pasimirė, pragyvenusi 26 metus, 2 mėnesiu ir 23 dienas. *Quiesce in pace, carissima mea!* taip aš užrašiau, mylimai mano Elei akeles užmerkus. Jai persikėlus į kitą, rasi laimingesnį gyvenimą, baisus peršulys, liūdnumas ir nusiminimas mane visą apėmė, nuo kurių aš ilgai, labai ilgai pasiliuosuoti negalėjau.

ELĖS BALSAS. Hanušai, mano meilė ne tokia kaip paprastų moterų, ne vien ūkinis žibintas, ne blanki, plazdenanti liepsna, įstengianti degti tiktai aklinau uždarytame ir gerai saugomame kambaryje ir negalinti aukotis. Ne, ji ne tokia! Ne kaip blyksnelėjęs žaibas kilo ši meilė manyje, ne! Lėtai, bet neišraunamai suleido ji šaknis,

kol užpildė visą mano būtį. Mintis, kad aš vieną kartą, galbūt netrukus, turėsiu su tavim išsiskirti, kankina mane. Pati mirtis būtų saldi šalia tavęs, tačiau gyvenimas ir mirtis be tavęs – didžiausia kančia. Aš pavydėjau viskam, kas tau gražu ir patinka. O! Aš norėjau būti graži, tik tau graži, kad amžinai traukčiau tavo žvilgsnį.

2008

AČIŲ NELAISVEI!

Pamąstymai prie *laptopo* ekrano

Kasdien nuolaidžiauju savo įpročiams ir aistroms, daug negalvodami priimame svetimus elgesio ir moralės reikalavimus, nedvejodami prisitaikome prie brutaliai peršamų savanaudiškų įstatymų, grumdami dėl pinigų ir valdžios apsimetinėjame esą laisvi ir nepriklausomi – ir nedrįstame pripažinti, kad mus valdo nelaisvė. NELAISVĖ, KURI NIEKADA NESIBAIGIA. Ir ačiū Dievui. Nelaisvė – tai būtiniausia kūrybos sąlyga, neišsenkamas paskatų šaltinis. Tik jausdami nelaisvumą galime veržtis į laisvėjimą. Tikrieji laisvės himnai kuriami nelaisvėj.

Nežinau, ar dar ką nors parašysiu. Jaučiuos per daug laisvas. Ištirpo ribos. Laimė, kad yra dar viena nelaisvės forma – egzistencinė nelaisvė, pati bendriausia, kurios kontūrus žymi mirties linija. Tad laikiu ženklo. Iš ten. Apsiginklavęs asiliška kantrybe. Nežinau, apie ką svajoja prie vartų stovintis asilas. Manau, kad jis laukia, kol vartai prasisvers. Laukia, ir tiek. Aš irgi. Kad juos praverčiau. Melsvajame *laptopo* ekrane.

2008

KŪRYBOS METMENYS

Dramaturgas **Juozas Glinskis** gimė 1933 m. spalio 15 d. Sindriūnuose, Pasvalio raj. Baigė Vilniaus pedagoginį institutą, mokytojavo, dirbo „Lietuvos aid“ redakcijoje. Į literatūrą atėjo su novelių rinkiniu „Verdenės“ 1967 m.

1970 m. parašė dramą „Grasos namai“, kurią tais pačiais metais Kauno dramos teatre pastatė Jonas Jurašas. Išleido „Vaga“ 1971 m. ir 1983 m. J. Glinskio pjesėse dominuoja nelaisvės motyvai. „Grasos namų“ personažai – kunigas poetas, archyvaras, vyskupas – kali nuo pasaulio izoliuotose celėse, „gyvendami“ iš pasąmonės sugrįžtančiais „nuodėmingos praeities“ groteskiškais vaizdais. Kultūros ministro Liongino Šepečio nurodymu kai kurios spektaklio scenos išimtos, finalas pakeistas. Panevėžio J. Miltinio dramos teatre šią pjesę pastatė Algimantas Pociūnas.

Antiutopija „Pasivaikščiojimas mėnesienoje“ vaizduoja ištaigingame beprotnamyje karštantį TSKP elitą. Pjesė, parašyta dar iki „Grasos namų“, buvo slapta išgabenta į Vakarų ir Anonimo slapyvardžiu J. Jurašo pastatyta 1978 m. Niujorke, New City teatre. „Vagos“ išleista 1990 m.

Tariamasis vadinamos aukštuomenės spindesys atsiskleidžia tragiškame farse „Baltos lelijos ant nemirusio kūdikio kapo“. Pjesę buvo pasiryžęs statyti Jonas Vaitkus, tačiau kultūros cenzoriai nedavė leidimo. „Vagos“ išleista 1988 m. pavadinimu „Baltos lelijos“.

Dramoje „Po Svarstyklių ženklų“ nebesuvaldomos vaizduotės labirintuose blaškosi išprotėjęs Čiurlionis. Pjesę 1976 m. Klaipėdos dramos teatre pastatė Povilas Gaidys. „Vagos“ išleista 1977 m.

Tame pačiame teatre 1989 m. Juozo Ivanausko pastatyta antiutopija „Nelabųjų raisto repeticija“ vaizduoja Sataninsko užgrobtą pasaulį, kuriame dorybei vietos nebeliko. Pjesę „Vaga“ išleido 1990 m.

Dramos „Kingas“ veiksmas vyksta nepilnamečių kolonijoje. Berniukams tik dvi išeitys: prisitaikyti prie žiaurių nelaisvės dėsnių arba žūti. Pjesę Kauno dramos teatre pastatė Jonas Vaitkus 1980 m. „Vaga“ išleido 1981 m.

Analogiškas ir dramos „Šokantys berniukai“ pasaulis. Pastatyta Rusijos teatruose. Išleista 1990 m.

Savo epochą pralenkusio išminčiaus likimas atskleidžiamas tragikomedijoje „Cikuta – Sokratui“. Išleista 1981 m. ir 1983 m. Nepastatyta.

Radijo groteske „Kas yra Fokas Lyveris, arba teisėjų nužudymas“ dramaturgas pasakoja apie jauno maksimalisto žūtbūtinės grumtynės su Senojo testamento ideologijos skelbėjais. Pjesę pastatė Lietuvos radijas 2004 m., režisavo Vytautas Balsys. Išleido „Kronta“ 2004 m.

Tragikomedija „Vieno tėvo vaikai“, kurią 2006 m. Nacionaliniame dramos teatre pastatė Gytis Padegimas, pasakoja apie dramatišką ūkininko šeimos likimą sovietų okupacijos metais. Pjesę parašyta 2001 m., „Kronta“ išleido 2004 m.

Satyrinė komedija „Kristibaba“ išjuokia absurdišką provincijos pareigūnų veiklą saugant liaudį nuo nusikaltėlių. Pastatyta Kauno dramos teatre 1982 m. Režisavo Viktoras Valašinas. Kultūros valdininkų nurodymu iš repertuaro išimta. „Vagos“ išleista 1988 m.

Pjesė „Gudragalviai“ – farsas „laisvų ir nepriklausomų“ žurnalistų veiklos ir gyvenimo temomis. Parašyta 1998 m. „Krontos“ išleista 2004 m.

Sukūrė pjesių-pasakų vaikams. „Muzikėlė“ – apie žiaurių katinų užgrobtą geraširdžių šunų miestą. „Krontos“ išleista 2004 m. 2006 m. pastatė Šiaulių rajono Kultūros centro vaikų ir jaunimo teatras IKARAS. „Tumbo Tomba ir Dievo vaikelis“ – netradicinė Kalėdų pasaka. Pastarąją pastatė Rimas Morkūnas Nacionaliniame dramos teatre 2001 m. „Krontos“ išleista 2004 m. Pjesė „Saulės langelis“ pastatyta Vilniaus „Lėlės“ teatre 1982 m.

2006 m. parašė meilės laiškų romaną „Skaudžiau už liepsną“. Išspausdino žurnalas „Metai“.

Parašė filmų scenarijų. 1975 m. „Toliau – begalinė diena“ – apie dailininką ir muziką M.K.Čiurlionį. Nepastatytas. 1983 m. drauge su režisieriumi Raimundu Vabalu „Skrydį per Atlantą“.

Kartu su V. Gasiliūnu parengė tris „Juozo Miltinio repeticijų“ tomus, kuriuos išleido „Baltos lankos“ 1997–1999 m.

J. Glinskio pjesių pastatyta Latvijoje, Rusijoje, Švedijoje, Prancūzijoje, JAV.

Rengė ir redagavo du albumus, skirtus 1991 m. sausio 13 d.: „Bokšto gynimas“ ir „Pasaulis žvelgia į Lietuvą“.

GI - 104   **Amoralitetas:** pjesės / Juozas Glinskis. Vilnius, 2008.

UDK 888 2-2

ISBN 978-9955-800-60-6

Knygoje pirmą kartą publikuojamos naujausios autoriaus pjesės: psichologinė drama „Kaltė ir nekaltumas“, parašyta 2005 m., vienaveiksmė komedija „Kietuolis Mikas“ – 2006 m., tragiškas farsas „Spąstai nelaboms dvasioms pagauti“ – 2006 m., antiutopija „Amoralitetas“ – 2007 m., draminis pasakojimas „Tik tau graži norėjau būti“ – 2008 m. Kartojamas 1982 m. parašytas tragiškas farsas „Baltos lelijos ant nemirusio kūdikio kapo“, sulaukęs pozityvaus teatrologų vertinimo.

Kaip jaučiasi dramaturgas GLINSKIS, kai jam sukanka 75 ?

Žurnalo „Metai“ interviu pagal Juliaus Kelero parengtus klausimus

1967 m. debiutavote novelių knyga „Verdenės“. Kada pradėjote rašyti, kas buvo tie Jūsų įkvėpimo šaltiniai?

Kai niekam netinki, vis kam nors tinki.

Per tuos pirmuosius trisdešimt ketverius gyvenimo metus taip šito ir nesužinojau. Daiktų pasaulis neviliojo. Mažai su kuo bendravau, draugų neturėjau. Vengiau būrio, džiaugiaus ištrūkęs iš susirinkimų ar pobūvių. Materialinė gerovė nerūpėjo, nieko nepasistačiau, turto nesukaupiau, pedagogo karjeroj nė per laiptelį nepalypėjau. Nesugebėjimas „pritapti prie kolektyvo“ stūmė į nuošalę. Pirmą ryškų spyrį gavau Pasvalio vidurinės mokyklos abiturijoje. Likus dviem savaitėm iki brandos atestato egzaminų (1950 m.) „už chuliganizmą ir chuliganiškų veiksmų organizavimą“ (įrašas išduotame pažymėjime), „už reakcingą nusistatymą prieš komjaunimo organizaciją kaip politiškai nesubrendęs“ (įrašas neviešintame pedagogų tarybos protokole), elgesio pažymį sumažinus iki 3, šešiolikmetis vaikėzas faktiškai šalinamas, kaip seniau sakydavo, su vilko bilietu. Iš tikrųjų taip buvau nubaustas už tikrai bjaurų individualisto charakterį. Gyvenau savo galva, neprašinėjau patarimų, niekinau pripažintus autoritetus, priešgyniavau, žodžiu, buvau tikrai įžūlus taip stropiai statomo socializmo rūmo griovėjas (tais metais nė vienas iš klasės nestojo į komjaunimą). Brandos egzaminus išsilaikiau po dvejų metų emigravęs į Biržus. Daug nesukdamas galvos, kur pratęsti mokslus, įstojau į Šiaulių mokytojų instituto neakivaizdinį ir tapau Šventosios septynmetės (Kretingos raj.) pradinukų mokytoju. Bet, atitarnavus tarybinėj armijoj, kompetentingi rajono organai nusprendė į savo valdas nebeįsileisti. Buvau išprašytas ir iš Vilniaus rajono. Pasitikėjimą įgijau baigęs pedagoginį institutą – buvau paskirtas į vakarinę Pravieniškių pataisos darbų kolonijos mokyklą. Tiesiai sakant – į kalėjimą.

Paruošiamojo etapo varteliai užsidarė. Išsinuomojau pamiškėj pirtį, apsigyvenau, laiko per akis, pamokos tik vakarais, tad ir pradėjo visokios mintys lankytis.

Koks buvau ir kuo tapau?

Ogi toks – smalsus, bailus, atžarus peliukas su šlakuotu snukeliu. Buvau.

Dabar, tai yra tada, trisdešimt ketvirtuosius įpusėjęs, – rūstus, užgrūdintas žiurkinas, galintis nusigraužti į spąstus patekusią koją.

Nuo ko tokie pakitimai prasidėjo? Įtariu, kad nuo nieko. Kad niekada niekas niekaip neprasideda. Kad procesas, visas, ištisai, jau esti užprogramuotas su pradžia ir pabaiga. Tuo pačiu metu, kai turi prasidėti, viskas jau esti pasibaigęs. Iš Letos ūkų išnyra mažas *homunkulas* su karsteliu po pažasčia. Kad tas karstelis būtų panaudotas, mažylis turi atitinkamai gyventi bei elgtis. Kūryba ir naikinimas sustoja šalia arba bent žengia pirmyn ar atgal tokiu tempu, kad finišą pasiektų jau didelis, protingas, išsivystęs *munkulas* dideliame, jo proto galias atitinkančiame karste, ir viskas prasidėtų iš naujo. Be valios pastangų tokie dalykai neįvyksta. Be Aukščiausiojo valios – galbūt, bet be paties individo – ne. Nes individas tai tikrai neaprėpiamas ir nenusakomas kazusas: jo motina yra Visata, o tėvas – Vezuvijus. O tai toks dualizmas, kuris dviejų vienovėje sukuria reikalingą įtampos lauką, laiduojantį normalų, su išskrovomis ir štiliais gimimą-išėjimą ir priešingai.

Nežinau, ar ant kryžiaus merdėjantis-gimstantis Kristus sprendė šizišką pasirinkimo problemą. Apaštalų liudijimu, jis akiai vykdė Tėvo valią. Nežinau, ar išdavikišku pabučiavimu įsiamžinęs Judas turėjo galimybę pasielgti kitaip negu pasielgė. Pagaliau nesu įsitikinęs, kad vadinamoji šventoji istorija išvis nėra „išrinktosios tautos“, sugėbėjusios pasinaudoti bankrutuojančios pagonybės niša, genialios kūrybos vaisius. Galiu kai ką tikresnio pasakyti tik apie tą į kampą įspęstą peliūkštį, kuriam ganėtinau pasisekė – jam buvo leista pasirinkti: ar iš baimės darai į kelnytes ir esi laisvas smirdėti, ar taip baisiai neišsigąsti, kelnytės lieka švarios, bet tavo laisvė pakimba ant plauko. Peliūkštis pasirinko... PIŠI... – tėviškai šnibždėjo į ausį prie iš sąsiuvinio išplėšto lapelio palinkusiam berniūkščiui rūkalais prasmirdęs totoriškos išvaizdos majoras. PIŠI... Ir tu įgysi galią, kokios iki šiol neturėjai, su tavim bus visa sistemos sargija, kandžiosies, ir už tai nebūsi baudžiamas, ne taip labai svarbu, ką tu čia pasižadi, ką išduodi, svarbu, kad tie, kurie tau užkabino chuligano etiketę, bus įveikti, bus priversti atšaukti savo protokolą, majorui tas – vieni niekai, drebėkit, bailūs niekšeliai!.. PIŠI... Ir berniūkštis rašė... Pasišiaušęs, prakaito išpiltas, šnupuodamas, šnirpščiodamas... Jis aiškiai žinojo, kad nedarys to, ką pasižada daryti, jis nešnipinės, nepranešinės apie banditus, užsimaskavusius liaudies priešus, tačiau rašė, nes, kaip jis manė, šis velniui užrašomos sielos paktas buvo vienintelė reali galimybė įveikti bailių mokytojų, partorgų ir sekretorių komšutvę. Pats tokio rašymo faktas jam nebuvo itin nemalonus. Majoro diktuojami rusiški sakiniai net kažkokio pasididžiavimo teikė.

Daug nemalonesnis buvo snarglys, kuris atkakliai tįso iš nosies, tarsi siekdamas akivaizdžiai parodyti, koks esi šlykštukas... Snarglys buvo tiesiog nepaveikiamas. Ir staiga jis prapuolė, išnyko lyg dūmas – PADPIŠIS, išgirdo berniūkštis. Paskutinį kartą šliurptelėjęs, jis išvedžiojo savo pavardę, majoras paėmė pasirašytą lapelį, įsidėjo į planšetę, pasakė MALADIEC ir, palikdamas jį vieną, pridūrė: JIESLI ŠTO, JA TIBIA NAIDU.

Jeigu tave suspardė, nekaltink spardančiojo, žinok, kad pirma tu pats save susispardei. Klasiškai laikė brandos egzaminus, mano reikalai niekam nerūpėjo, kaip į tuščią vietą žvelgė gatvėje sutikti pedagogai. Atestatas nuplaukė, majoras nepasirodė, pergalės ir keršto planai žlugo. Jaučiaus apgautas, tiesa, per daug dėl to nesupykau, nes pats ketinau taip pasielgti. Čekistai labiau patyrę, tad nieko nuostabaus, kad mokinukas buvo išmuilintas ir suvyniotas. Bet ir tokios būsenos jis sugebėjo pasispardyti – jis anuliuavo sandėrį. Tiesa, mintyse, tiesa, nebegaliojantį, bet vis tiek pasijuto tarsi šūdo krūvą iš širdies išmėžęs. Čekistai to negalėjo žinoti, jiems paprasčiausiai atrodė, kad jų „agentas“ užrietė nosį, ir jeigu per tą nosį atitinkamai užplosi, viskas sueis į normalias vėžes, tad įjungė spardymo mašiną – prasidėjo keliolika metų trukusi prevencijų odisėja.

Procedūros, pritaikytos šias eilutes rašančiam, paveikė ne visai taip, kaip sistemos sraigtai ir sraigteliai buvo numatę: atsitiko nelaukta – sistema nesuveikė, ji atsijungė, savaime. Tokio rezultato nesitikėjo nei sistema, nei pats kaltininkas. O atsitiko štai kas (tą supratau tik trisdešimt ketvirtais mano gyvenimo metais) – neklystantieji sistemos guru padarė lemtingą klaidą: jie panaudojo spardymo technologijas prieš pilietį, kuris pats save buvo jau taip susispardęs, kad sveikos vietos nebeturėjo nei kūne, nei sieloje. Silpnesnių smūgių jis nė nebejuto, o stipresni net pranašumo džiaugsmą teikė, dar keli smūgiai į jautrią vietą – ir tas pilietis drąsiai būtų galėjęs pasakyti: jūs – mano atgaiva ir stiprybė! Akivaizdi pretenzija į sadomazochisto statusą? Tikrai taip.

Atrodo, kad dažnai ponu Dievu vadinama Gamta, tam mažvaikiui įteikdama vyriškumo regalijas, visai rimtai suklydo. Nors gimė jis po Svarstyklių ženklų, bet iš esmės tai buvo Mergelės pabučiuotas vaikinąs. Priešingai horoskopų rekomendacijoms, jis net mintyse nedrįsdavo prileisti, kad kas liestų jo erogenines zonas, o tai atsitikus ilgai svaigdavo virtualioje prisiminimų erdvėje. Prikergti vyriškumo atributai jį pavertė neaiškios kilmės mišrūnu, kurio charakterio ir prasmės nei jis pats, nei vienaip ar kitaip su juo bendravę subjektai nebūtų sugebėję nusakyti. Pamatiniais prasmių paieškos

žodžiais tapo GĖDA ir BAIMĖ. Dvi sesės dvynės. Gėda dėl to, kad kažką turėjai padaryti kaip vyras, bet iš baimės nepadarei, nes jauteis kaip moteris. Gėda dėl tokių dalykų, dėl kurių vyriškis jokios baimės nejaučia, o moteriškė – netgi labai, arba atvirkščiai. (Gal ir gerai, kad taip. Gal kaip tik tokia būseną vėliau buvo išeities taškas įsijaučiant į kuriamus vyrų ir moterų personažus). GĖDA ir BAIMĖ. Ir ne tik vyro ir moters santykių srityje. GĖDA ir BAIMĖ. Amžinasis tandemas. Be išimčių. Visur. Įvairiausiais variantais. Jis suprato, kad šie jausmai kartina jo gyvenimą, stumia jį į vienatvę, izoliuoja, bet atsisakyti jų neįstengė. Netgi nenorėjo: jis jautė malonumą apsimetinėti, slapstytis, vaizduoti tvirtą, savarankišką, netgi brutalų, nesigėdintį savo nuogybės ir netikusių darbų, ir tuo pat metu virpėti nuo minties, kad bus atskleistas, demaskuotas, ištemptas, nurengtas, apšviestas, išjuoktas. Jis gėdijosi savęs, jis bijojo pasaulio. Jis nemylėjo žmonių, jis jų nekentė, nes šie du jausmai kaip tik dėl jų, žmonių, artimų ir tolimų, labiausiai artimų, buvo tapę prakeikimo ženklu. Tačiau jį gelbėjo tas pats kančios, savidraskos saldumo pojūtis, iš kurio vėliau formuosis kūrybinės buvimo prasmės. Sadomazochizmas kaip asmenybės bruožas realizuosis atskleidžiant personažus. Bet tuo tarpu jis apie tai nė nenutuokė. Tiesiog fiziškai jausdamas vis sunkėjančias kūno ir sielos grandines, praradęs vaikystėje jaustą Dievo buvimą, toks menkas žemės genijų, o dar menkesnis dangaus žvaigždžių akivaizdoj, jis klaidžiojo pamiškėm, kniaubėsi veidu į žemę, krūpčiojo, kėlėsi, kaip į katorgą ėjo į tarnybą, bandė įsimylėti, išsipasakoti, kartais pasisekdavo, rašė iki sentimentalumo šleikštų, vėliau sudegintą dienoraštį, analogiškus laiškus ir eiles, niekam jo nereikėjo, nieko jis nenorėjo, slogios naktys, savigrauža, sunki virškinamojo trakto liga ir nuolatinis nerimas. Normalus nerimas, šizofreniškas, su mintimis apie savižudybę. Vėliau jos realizuosis personažų veiksmiais. Viskas. Taškas. Ir išvada: vadinamoji realybė, kurioje knaisiojasi daiktais apsivertusi liaudis, yra tik fikcija, apgaulingas regėjimas, nes tikra realybė negali būti tai, kas turi tik tariamą vertę, kas trukdo, verčia veltui eikvoti laiką, žlugdo mintį, iš ko kyla nesutarimai, žiaurybės, banditiški planai ir veiksmai. Aš niekada neturėjau daug daiktų. Lova, stalas, kėdė, keletas būtinų drabužių, radiola „Estonija“, plokštelės, dulkstančių knygų lentyna, vėliau rašomoji mašinėlė – štai ir viskas. Persikraustant man nereikėjo samdytis sunkvežimio. Pradėdamas trisdešimt penktuosius gyvenimo metus, jau gana aiškiai suvokiau, kad svarbiausias dalykas, tikroji realybė yra tai, dėl ko tikrai verta gyventi, kuo iš tikrųjų gyveni, kas verčia giliau alsuoti, tvirčiau plakti širdį, tikroji realybė – tai pasaulis be daiktų, pasaulis, reiškiamas mintimis, žodiniais vaizdais, neregimų, tačiau tikresnių

už regimus žmonių pasaulis. Kur jo ištakos, nežinau, esu įsitikinęs, kad tai nėra vaikščiojančių, valgančių, miegančių pavidalų veiklos analogija. Tikriausiai jokių ištakų ir nėra, yra Platono suformuluotas visuotinis esamumas, kuris atsiskleidžia paneigiant formalųjį AŠ, atsisakant tokio savęs, koku tave mato daiktija, daiktų pasaulis, koku iki tol ir pats save laikei, jo akimis žiūrėdamas. GĖDA ir BAIMĖ, maitinusios vergišką savidraskos psichologiją, prarado triuškinančią galią. Neteko galios ir brutalusis pasaulis. Pro šalį lekia nuodingos apkalbų, šmeižto, grasinimų strėlės. Tave saugo nepramušama tavo minčių lauko piramidė, kurioje viešpatauja UOLUMAS ir GARBĖ.

Tik dabar, parašęs pamačiau, koks didingas žodis UOLUMAS. Nemėgstu didingų dalykų, man jie asocijuojasi su *ydingais*, bet šiuo atveju sunku nesižavėti. Apie jo semantinę giminystę su UOLA nieko pasakyti negaliu, tačiau grafinis vaizdas labai pri-
mena uolą, netgi visą uolų grandinę. Itin iškalbingi UOLUMO sąryšiai su analogiškos prasmės moralinėmis sąvokomis. Pasidomėjus keleto Europos kalbų atitikmenimis, paaiškėjo, kad artimiausi, pvz. Herzlichkeit (vok.), heartiness (angl.), fanatisme (pranc.), accurato (it.) ir kt., „gražinus“ juos atvirkštiniu vertimu, reiškia be galo ilgą asociacijų sąrašą. Širdingumas, nuoširdumas, atsidėjimas, apsivalymas, sveikata, reiklumas, tvirtumas, linksmumas, tiesumas, fanatizmas, pakilimas, patosas, užsi-
degimas, įnikimas, žavėjimasis etc. Dėmesingas, aiškus, apibrėžtas, atidus, detalus, doras, garbingas, deramas, sveikas, gražus, gilus, grynas, dailus, individualus, glaus-
tas, griežtas, išsamus, skrupulingas, subtilus, stiprus, stropus, ištikimas, jautrus, kruopštus, tikslus, teisingas, pagrįstas, nuodugnus, atsargus, neužterštas, nevartotas, patikimas, prasmingas, rūpestingas, techniškai švarus, taupus, įdėmus etc. Visos šios sąvokos tarnauja UOLUMUI. Tokia prasme šį žodį tikrai galima kildinti iš žodžio UOLA. Tvirtas, tiesus, nepalenkiamas, jis sergsti daugybę kitų žodžių nuo leng-
vabūdiško pasidavėliškumo ir iškrypimo. Ne visada tai pasiseka. Yra ir tokie pasa-
kymai: uolus ant mergų, uolus ant ėdimo, koks to velnio uolumas! Galima ir uoliai
tarnauti – korporacijoms, interesams, okupantui. Gelbsti GARBĖ. Ehre (vok.), honor
(ang.), célébrité (pranc.), gloria (it.) etc. – tvirti, kompromisų nepripažįstantys žo-
džiai. GARBĖ neleidžia uoliai tarnauti; veidmainystė ir keliaklupsčiavimas – jos anti-
podai. GARBĖ nelaipsniuojama, ji neturi pakaitalų, ji – arba yra, arba nėra. GARBĖS
duetas su UOLUMU – nepakeičiamas kūrybingos asmenybės sargas ir palydovas.

Liūnė Sutema neseniai viename interviu yra sakiusi: „Eilėraščius gimdau, kad galėčiau gyventi ir kvėpuoti.“ O kaip su drama? Ar drama irgi yra terapinė priemonė, galbūt kai kuriais atvejais išvaduojanti iš psichiatro paslaugų? Tai malonumas, pareiga, iššūkis?

Keršiju, vadinasi, gyvenu.

Keršyti yra žema, užtat kaip saldu... Dar saldžiau, kai keršijant dar ir uždraustas vaisius nuskinamas. Bet tai operetės žanro prerogatyva. Mus dominantis kruvinųjų dramų žanras kerštą traktuoja kaip egzistencinę būtinybę. Per paskutinį XX amžiaus Rusijos ir Čėčėnijos – Ičkerijos karų dešimtmetį panašiomis temomis „Lietuvos aide“ paskelbiau apie 200 publikacijų. Dominuojantis šių karų bruožas – kerštas. Be gailėsčio keršija čėčėnai už išžudytus artimuosius; už draugų žūtį keršija rusų kareiviai. Jaučiu simpatijų čėčėnams: jie elgiasi kaip bitės. Laikau 12 šeimų. Jei, nepaisydamas bičių nuotaikos, brausies į avilį, grobsi jų atsargas, žodžiu, elgsies kaip meška prie uokso, būsi sugeltas. Sargybinės mirs, bet nepaleis. Genties apsauga, jos klestėjimas svarbiau už individo gyvybę. Sako, lietuviai ir čėčėnai turi esminių panašumų, visų pirma, vertinant laisvę. Gali būti: ir mus, ir juos auklėjo ta pati Rusijos meška. Čėčėniją baudė visi be išimties Rusijos carai. Motina Rusija ilgiems dešimtmečiams priglaudė Lietuvą valdant žaviajai imperatorei Jekaterinai II. Trauka buvo abipusė. Vienijo degtinė ir seksas. Istorikas *Zigmantas Kiaupa*, rašydamas apie 18 a. Respubliką *Žečpospolitos* padalinimų išvakarėse, ypač pabrėžė besaikį girtuokliavimą. Nė vienas svečias negalėjo palikti šeimininko namų, jei dar pastovėjo ant savo kojų, sako Z.K. Seimelio pabaiga dažniausiai būdavo atšvenčiama masinėmis kelių dienų išgertuvėmis. Kitą rytą po seimelio baigties miestelio patvoriuose ir palėpėse būdavo pilna tysančių pusgirčių bajorų. Tiesa, sekso problemų istorikas negvildena. Galbūt *Žečpospolitos* bajorams ši problema jau nebebuvo aktuali, tačiau ryšys tarp girtuokliavimo ir sekso žinomas nuo seno. Gdie vodka, tam i razvrat. Imperatorė Jekaterina veikė abiem lygiais. Monopolizavusi degtinės gamybą, ji leido Lietuvos aukštuomenei varyti degtinę savo reikmėms. Dvarų degtindarių produktas pasiekė tokios aukštos kokybės, kad prancūziški konjakai turėjo trauktis iš rinkos. Karūnuotieji kitų valstybių asmenys, iškiliausi svečiai laikė garbę iš imperatorės gauti Lietuvoj pagamintos degtinės statinaitę. Sumani, išsilavinusi, valdinga Prūsijos generolo duktė, prie Rusijos prijungusi Krymą, Šiaurės Kaukazo, Vakarų Ukrainos, Gudijos, Lietuvos žemes, vien formalumais neapsiribojo. „Po I Lietuvos ir Lenkijos vals-

tybės padalijimo imperatorė Jekaterina II, susirašinėjusi su Volteru, klausė filosofo, ką reikėtų daryti, kad nukariautos tautos būtų visiškai pavergtos ir asimiliuotos? Pirmiausia reikia tas tautas demoralizuoti, – šaltakraujiškai švietė imperatorę Volteras“. (Citata iš Gedimino Zemlicko straipsnio, pristatančio prof. Kęstučio Makariūno mintis, pasakytas Lietuvos mokslininkų kongrese „Lietuvos mokslas ir studijos tūkstantmečių sandūroje“). Po paskutinio Žečpospolitos padalinimo, Jekaterinai laiminant, girtuokliavimas, ta savanoriška, anot Hipokrato, beprotystė, galutinai užvaldė visus gyventojų sluoksnius. Ši visas XVIII amžiaus moteris pranokusi politikė buvo nė kiek neprastesnė ir meilės reikaluose: jausmais, karjeros ir aukso grandinėmis ji sugebėjo prie savo daug mačiusios lovos prirakinti iškiliausius, seksualiausius Imperijos vyrus. Tad galima kai ką ir atleisti...

Pirmosios atgarsio sulaukusios (tiesa, už geležinės uždangos) pjesės rašymas ir parašymas sutapo su Tarybų Sąjungos vadovo, TSKP generalinio sekretoriaus Leonido Iljičiaus Brežnevo stagnacijos epocha. Tai antiutopija „Pasivaikščiojimas mėnesienoje“, J. Jurašo pastangomis slapta išgabenta į Vakarų ir pastatyta Niujorko New City teatre 1978 m. Anonimo slapyvardžiu. Vienas veiklus Tarybų Lietuvos ryšių su emigrantais entuziastas (pavardė, berods, iš P. raidės), laisvai už jūrų ten ir atgal lakstęs, po premjeros sugrįžęs rašytojų susirinkime paskelbė, jog tai Amerikos lietuvių dramaturgo Algirdo Landsbergio pjesė. Ne protestavau. Sėdėjau, klausiau ir ausimis karpiau. Kam reikia, tas, be abejo, ir apie tikrąjį autorių buvo informuotas. Čia, tarp rašytojų, tokių neatsirado – nesutikau nė vieno žvilgsnio. Brežnevizmo laikais rašytojai laikėsi visai neblogai. Tai buvo tikrai privilegijuotas visuomenės sluoksnis. Visi, net patys liesiausi, neturintys partinių knygų, ką nors gaudavo. Rašytojų sąjunga buvo gana demokratiška ir dirbti netrukdė. Reikėjo tik neiškišti pernelyg galvos, per plačiai neišsižioti, rodyti pagarbą storesniems, ir galėjai rašyti ką nori, kaip nori ir kiek nori. Žinoma, į stalčių... Taip ir „Pasivaikščiojimas...“ atsirado. 1968 – 69 metais. Triūsiant Pravieniškių kolonijoje. Prahos pavasarį. Brežnevinei kano-
nadaid dundant.

Atlikau tiesiog pranašišką dramaturginę triuką... Jau tuo metu vadovaujančio TSKP elito, mano antiutopijos herojų, amžiaus vidurkis artėjo prie pensinio. Pridėjus dar bent po dvidešimt, patalpinau senokus į specpansioną. Nukaršę, kretantys jie bastėsi po pansiono parką, o mėnesienos naktimis atbusdavo jų degradavę protai: vaizdavosi esą geležiniai feliksai, džiugašvilai, iljičiai, sašos etc., kažkam komandavo, kažką gaudė, kankino, teisė, viens kitam vykdė nuosprendžius. Virė ir jausmų pasaulis: mė-

nesienos paveikti tarėsi esą donžuanai, katiušos, homo ar biseksualai... Pataikiau, kaip sakoma, į dešimtuką. Sovietų valstybės kracho išvakarėse šio grotesko siužetas pasitvirtino: netgi TV ekranuose galėjome stebėti keistai besielgiančius ir viens po kito amžinybėn keliaujančius TSKP senolius. Už tokį „paskvilį“ (mėgstamas partinių funkcionierių žodis) galėjo gerokai atsirūgti. 1967 m. „topornais“ metodais dirbusį KGB šefą V. Semičiasną pakeitė „subtilusis“ žydas Jurijus Andropovas. Už sovietų santvarką šmeižiančius „paskvilius“, kuriuos išspausdino Vakarai, kalinio balandą nuo 1966 m. srėbė rusų rašytojai Julijus Danielis ir Andrejus Siniavskis. Nuo 1962 m. kalėjime ir psichiatrinėse su neilgomis pertraukomis leido dienas „paskvilius“ rašęs Vladimiras Bukovskis. Andropovui vadovaujant, represijos ir teismai ypač suaktyvėjo. Jei 1965 m. buvo įkalinta 20 asmenų, tai aštuntą dešimtmetį suimti ir nuteisti disidentai jau skaičiuoti šimtais. Pradėta juos tremti iš TSRS. Greta „oficialių“ disidentų (A. Ginzburgas, E. Kuznecovas, kt.) buvo ištremti ir sovietinei valdžiai neįtikę asmenys, būsimi Nobelio premijos laureatai Aleksandras Solženicynas, Josifas Brodskis.

Tokiomis aplinkybėmis tupėti meškos pašonėje ir rodyti jai grimasas buvo gana rizikinga. Kad ir akivaizdžiai senstanti, sunkiai beišriaumojanti, atšipusiais nagais ir dantimis, bet meška yra meška, – į tokį glėbį pakliuvęs neapsidžiaugsi. Užtat koks saldus baimės malonumas. Esti baimė, kuri išspaudžia siusiuką, esti baimė, kuri geležiniu kumščiu apgniauzia širdį. Mano atveju šie pasakymai netiko. Mano baimę iš esmės pakeitė keršto jausmas. Visomis proto ir nuojautų galiomis skverbčiau į sumazmėjusių ypatų pasąmonės labirintus, leidau atsiskleisti, pasirodyti visu nešvan-kumu; ne iš baimės virpėjo širdis, o iš didelio malonumo, kad galiu, kad valdau; iš marazmo – orgazmas.

Daug sykių keiktai ir prakeiktai rafinuotajai ištvirtėlei Jekaterinai kerštauti nebūtų kilęs ūpas. Ir už ką? Degradavusi bajorija, nusilėbavę dvarininkai, tamsūs kaip ir jų dūminių pirkių dūmai baudžiauninkai šaukte šaukėsi svetimųjų valdžios. Ir visai natūralu, kad juos pamalonino priglobdama didi kaimynė, nors ir pasileidėlė, bet švanki, gyvybinga, versli. O brežnevščinos menkystoms atleisti negalėjau... Ir keršijau. Bent vaizduotėje. Tiesa, vėliau pavirsiančioje scenine realybe. Už tai, kad jie privertė mus iki žemės lankstyti, liaupsinti juos, veidmainiauti. Nusavinę žemę ir garbę, mūsų kaimą jie pavertė mechanizuota baudžiava, miestą – bedvasių planų vykdytoju. Mes, didžiavęsi savo pilėnais, žalgiriais, dariais ir girėnais, tapome Kafkos vabalais, Gogolio bašmačkinais, mykoliukais...

Norėčiau pasmalsauti apie įtakas. Vakarų rašytojai yra linkę jas atvirai pripažinti (tarkim, Haroldas Pinteris teigė, jog jam poveikį darė Franco Kafkos ir Samuelio Beketo kūryba). Ar Jūs, vienas svarbiausių moderniosios lietuvių dramos autorių, galėtumėte patvirtinti, jog buvote veikiamas vieno ar kito prozininko, dramaturgo?

Matyt, pasenau – sceninis seksas manęs nejaudina.

Įtakos... Ar jos apskritai įmanomos? Skaitomiausi mūsų kartos Vakarų autoriai buvo Hemingvėjus, Remarkas, Selindžeris, Keruakas, Folkneris, Markesas. Iš nenaudojamų (būdavo ir tokie!) bibliotekų fondų ištraukdavome XX a. pradžios rusiškų Kafkos, Prusto, Džoisio vertimų, ten pat suradau ir atradau psichiatrą Zigmundą Freudą, filosofus Nyčę, Šopenhauerį, Bergsoną. Persiskaitinėjom didžiuosius rusus: Puškiną, Tolstojų, Dostojevskį, Čechovą. Skaitėm Solženicyną, Aitmatovą. Atmintinai mokiaus Bloko, Jesenino, Majakovskio eiles. Kartais pavykdavo sumedžioti Achmatovą, Cvetajevą, Mandelštamą. Kaip literatūros mokytojas turėjau būti susipažinęs su pasauline klasika ir perskaitęs visus lietuvius nuo Donelaičio, Mykolaičio – Putino iki Baltušio ir Guzevičiaus. Kas kokią įtaką padarė, šiandien neatrinks. Tuo labiau, kad nesu iš tų žmonių, kurie kuo nors labai žavėtusi. Tiesa, vaikystėj nepaleisdavau iš rankų Haufo pasakų, o vienintelė tikrai sumaišiusi jausmus knyga buvo Hagardo „Rytų perlas“. Žinoma, ne dėl šios knygos meninės vertės. Be abejo, giliai įsismelkė Freudo psichoanalizės lekcijos. Manau, kaip tik iš čia – sąmoningai keliose pjesėse įvairuojantis Tėvo kompleksas. Kaip tik šiuo aspektu man pasirodė artimas Juozas Grušas. Keliskart skaityta šio autoriaus pjesė „Meilė, džazas ir velnias“ transformavosi į „Kingo“ sumanymą. Su kitais mūsų kolegomis, nei vyresniaisiais, nei jaunesniais, kokios nors profesinės giminystės nejaučiu. Šiuo metu į padanges keliamas vadinamas postmodernas. Išgyventas etapas: „postmodernistas“ buvau brėždamas pirmuosius pradedančiojo eskizus. Kai nežinota, nei ką nori pasakyti, nei galvota, kaip pasakysi. Tada atrodė, kad svarbiausia kalbėti taip, kaip iki tol niekas kitas nekalbėjo. Tai daryti buvo nesunku, nes turėjau prastą atmintį. Tiesa, iš tų eskizų vėliau išsirutuliojo aiškiai apibrėžto žanro pjesės. Pagaliau ne forma diktuoja turinį, o turinys reikalauja vienokios ar kitokios formos. Šiek tiek pavydžiu dramaturgams, kurie sugeba visas savo pjeses parašyti tarsi viena tonacija, į visuotinumą rūbą meistriškai įvilkdami iš pirmo žvilgsnio neįžiūrimas asmeniškąs dramas. Tokį kodą galėtume pritaikyti Judžino ‘O Nilo, Čechovo ar Strindbergo pjesėms. Nesugebu taip.

O gal nenoriu. Nors suprantu: didieji dramaturgai – irgi žmonės. Gal kiek lakesnės vaizduotės, reiklesni ir labiau kompleksuoti. Ne vienas turi ar turėjęs problemų dėl stiklelio, fizinės ar psichinės sveikatos. Negaliu produktyviai dirbti susinervinęs, sirgdamas ar neblaivus. Gana griežtai laikaus tam tikrų nusistatytų taisyklių. Nepergyventi dėl smulkmenų (o kas yra ne smulkmenos?), nesigraužti dėl nepataisomų klaidų (ar yra ir pataisomų?), nesisieloti dėl nuo manęs nepriklausančių dalykų (ar ir tokių yra?), pagarbiai bendrauti su Dievu – negainioti jo į medį, nekeikti jo, pačiam iš medžio iškritus, nežeminti jo garbinimu ir maldomis, nieko neprašyti, dažniau atsiprašinėti negražiai pasielgus, dėkoti jam už pasisėkusį puslapį, gražų posakį, nenusilaužtą koją, negautą gužą, – kasdien stiprinti sveikatą, šiandien elgtis taip, kad rytoj būtum kūrybingesnis, energingesnis, negu šiandien, o porytdiena darbingumu pralenktų vakardieną – toks mano kredo, kaip iš jo ilgumo galite suprasti, gerokai pritemptas ir nerealus.

Klausime paminėta modernioji drama, ir ne kokių nors zulusų ar papuasų, o lietuvių. Modernioji drama. Kas tai? Dėl pirmųjų XX amžiaus Europos modernistų nesiginčijama. Dar teberusenant Antrojo pasaulinio atšvaitams, nauja, to meto dvasią atitinkančia scenine kalba prašneko Beketo, Jonesko absurdo dramos, Arto žiaurumo teatro. „Norėti pasakyti, nežinoti, ką nori pasakyti, nesugebėti pasakyti to, ką manai norįs pasakyti ir niekad ar beveik niekad nesiliauti sakius – štai ką svarbu laikyti atminty kūrybos įkarštyje“, taip apibrėžė savo metodą Samuelis Beketas, kurio pjesė „Belaukiant Godo“ (1953) į teatro istoriją įėjo kaip absurdo dramaturgijos šedevras. „Nuplikusios dainininkės“, „Pamokos“, „Kėdžių“, „Pareigos aukų“ autorius Eženas Jonesko pasigiria, kad minimos pjesės davusios postūmį „naujo stiliaus“ absurdui. Bet koks realistinis teatras – sukčių ir apgavikų teatras, sako Jonesko, netgi, ir ypatingai, jeigu autorius nuoširdus. Tikras nuoširdumas kyla iš sąmonės gilumų, irracionalių, sapniškų. Pasaulis – tai idioto papasakota triukšminga įtūžėlių istorija, neturinti nei prasmės, nei reikšmės, mėgsta cituoti Šekspyro personažą Jonesko. Tik žiaurumas gali realiai paveikti žmogų, tvirtino Antonenas Arto. Teatras turi būti atnaujintas kaip tik pasiremiant tokio veiksmo idėja, išvystyta iki kraštutinumo, iki logiškos galimybių ribos.

Rašydamas pirmąsias dramas, apie šiuos novatorius mažai ką žinojau. Mane domino ne tai, ką ir kaip kiti rašo, o tai, kas man knieti pasakyti. Tačiau parašius ir pastačius „Grasos namus“, „Pasivaikščiojimą mėnesienoj“, „Kingą“, išspausdinus „Baltas lelijas“, paaiškėjo, kad viskas daug sudėtingiau. Teatrologai pastebėjo Lietuvoj atsiradus

naują, nematytą, „Glinskio teatrą“, kuri įmanoma atrakinti tik pasitelkus modernistų terminologiją. Gražina Mareckaitė pateikė tokį raktažodžių sąrašą: modernizmas, siurrealizmas, sąmonė, deheroizacija, konstrukcija. Irena Aleksaitė išvelgė tragišką groteską, tragišką balaganą, hiperbolizuotą grimasą. Antanas Vengris – agresyvų poetiškumą, arogantišką atvirumą. Algirdas Landsbergis, į anglų kalbą vertęs „Pasi-vaikščiojimą mėnesienoj“, pastebėjo, kad Glinskis naudoja Arto žiaurumo teatro įrankius. (Glinskio „žiaurumo teatrą“ pirmas apibrėžė Jonas Lankutis). Išorinį bjaurumą, Rable tipo šiurkštų juoką, de Sado ritualus akcentavo Ilona Gražytė – Maziliauskienė. Jono Griniaus pateikti pagrindiniai Glinskio dramų atpažinimo žodžiai: siurrealizmas, nihilizmas, sarkazmas, ironija, panieka, karikatūra, košmarinės vizijos, sapnų, sąmonės pasaulis. Valdonė Kučinskienė aptardama „Baltas lelijas“ rašė: Glinskio dramos pasaulis – be iliuzijų, dominuoja žiaurūs vaizdai, farsas, groteskas čia artėja prie absurdo, personažai šokiruoja savo nužmogėjimu, žiaurumu, iškrypimais, aukščiausiu vertybių degradacijos laipsniu. Štai jums ir „Glinskio teatras“. Prieš jį joneskai, beketai, net pats Arto – nykštukai. Kitaip ir negalėjo būti: Glinskis rašė bent dvidešimt trisdešimt metų vėliau, kažkokiu mistiniu būdu perimdamas ir patobulindamas visa, ką šie dramaturgijos genijai buvo pasiekę.

Iš viso esu parašęs 20 pjesių: 6 dramas, 2 komedijas, 2 tragikomedijas, 3 farsus, 3 antiutopijas, 1 groteską, 3 pasakas. Pradėjau šokiruojančia antiutopija, o neseniai pabaigiau gan buitišką dramatinį pasakojimą meilės tema. Esu pastebėjęs, kad vadinamas modernas atsiranda vaizduojant sutrikusią, žiaurią, dvasinę lygsvarą praradusią visuomenę. Kai jos nariai abejingi amžių patikrintoms vertybėms. Matyt, tokioj visuomenėj ir gyventa, ir iki šiol gyvenama. Iš dangaus sumanymai nekrinta. Priprastos realistinės formos per silpnos. Kad trinkteltum, kaip sakoma, iš peties, reikia ir tų pačių sąmonės gilumų, tų pačių ištūželių, to paties žiaurumo, tačiau nereikia palaidos idėjų balos, kuria puikavosi modernizmo klasikai, o šiandien joje išdidžiai braido mūsiškiai postmodernizmo paaugliai. Išėjus – aiškiai apibrėžtas žanras. Ką gali tragedija, to negali komedija, ką pasakys grotesku, to nepasakys lyrine drama. Dabar dažniausiai rašomos pjesės, režisieriai stato *scenarijus*. Kartais atsitinka ir taip, kad autorių nurodyti žanrai virsta scenarijais. Žinoma, tokia žanrų niveliacija teikia ir pranašumų: dramaturgas ar režisierius gali žongliruoti prieštarais, šokiruojančiais, viens kitą neigiančiais vaizdiniais, kurie patraukia, pribloškia neišrankius žiūrovus. Gaila, kad dažnai apsiribojama destruktiniais sceniniais pareiškimais ir sekso imitacija. Teatras virsta itin atvira, tariamai meniškai kalbančia, bet iš tikrųjų nieko nei

protui, nei širdžiai nesakančia tribūna. Taip kuriamas beveidis, chaotiškas, primityvus teatras, kurio šūkis – per šokingą į šlovę. Kuo toliau nužengsime atgal, tuo toliau būsime prieky!..

Sukrėtė Vytauto Pociūno nužudymas. Jaučiasi profesionalų ranka. Reikėtų kažką sukurti scenai. Nuojauta sako, kad tai galėtų būti labai reikšminga. Deja, nė viena iš iki šiol naudotų dramos formų netinka. Tai turi būti kažkas visai nauja. Herojų klasikine prasme kurti nesugebu. Geriau sekasi jau sukurtus deheroizuoti. Tad ir tenka kyboti tarp dangaus ir žemės, to paties Godo pagalbos belaukiant...

Kokie dramaturgo santykiai su režisieriais?

O cenzūra?

Kaip sviestu patepta...

Mano pjeses statė režisieriai Jonas Jurašas, Povilas Gaidys, Jonas Vaitkus, Juozas Ivanauskas, Gytis Padegimas, Viktoras Valašinas, Vytautas Balsys, Rimas Morkūnas. Kokių nors nesklandumų nebuvo. Su tekstais elgdavosi pagarbiai, į repeticijas nekviesdavo, parodydavo gatavą spektaklį. Daugiausia bendrauta su J. Jurašu, kuris statė „Grasos namus“. O pati pjesė atsirado štai kaip. Parašiau „modernišką“ pjesę „Lenciūgėlis“. Iš senių globos bando ištrūkti į laikraščius suvynioti jaunuoliai... Pjesę perskaitė Aldona Liobytė. Jei susidomės, tai tik Jurašas, pasakė. Teatrui pjesė neįtiko. Parašyk, ką galėtume pastatyti, pasakė Jonas. Ruošiaus rašyti romaną apie suspenduotus dvasininkus. Vienas jų buvo poetas Antanas Strazdas. Dvi vasaras pėsčias vaikščiojau jo keliais. Peržiūrėjau archyvinius dokumentus. Suradau dar du personažus – archyvarą Rylą ir vyskupą Orlovskį. Parašiau Strazdo sugyventinės Pikulienės monologą, daviau paskaityti režisieriui, nubrėžiau šiokius tokius galimos pjesės apmatius, – statau, pasakė Jurašas. Ir pastatė. Ir taip pastatė, kad jokiame sapne tokio savo pjesės vaizdo nebūčiau susapnavęs. Peržiūroj parodytą spektaklį entuziastingai pasitiko žiūrovai, gerų žodžių negailėjo teatrologai. Kitokia buvo kultūros ministro L. Šepečio nuomonė. Ministras nurodė perrašyti kai kuriuos posakius, išimti Generalgubernatoriaus sceną su žiurke ir pakeisti Kražių skerdynes primenantį finalą. Šepetys buvo kategoriškas: arba taisot, arba nerodot. Teatras pateko į keblią padėtį: įvykdyti reikalavimus reiškė atsisakyti to, vardan ko spektaklis buvo kuriamas, nerodyti irgi buvo neįmanoma – tiek darbo ir vilčių sudėta! Susikirto režisieriaus principai ir aktorių interesai. Grįžęs namo, ėmiausi pertvarkos. Kai po kelių dienų ne itin optimis-

tiškai nusiteikęs Jonas atvažiavo į Juodšilius, kur tuomet dirbau ir gyvenau, turėjome naują finalą: ant tvoros sėdinčių muzikėlių dialogas buvo toks netikėtas, kad, spektakliui pasibaigus, žiūrovai imdavo ploti tik po ilgokos pauzės. Po „Grasos namų“ pastatęs Aitmatovo „Motinos lauką“, režisierius ėmėsi Grušo „Barboros“. Prasidėjo Jurašo pergalingas žygis link *personos non grata* viršukalnės. Pasididžiuodamas turiu pasakyti, kad minimą statusą įgyti padėjau ir aš. Kai Jonas, gavęs šios pjesės tekstą, sudvejojo – statyti ar ne (jo impulsyviame charakteriui tai nebūdinga), vyresniojo kolegą autoriteto slegiamas nepasakiau Ne, nors pjesė man atrodė gerokai už manąsias prastė. Spektaklis pralenkė visus lūkesčius: po keleto aršių peržiūrų buvo uždraustas kaip „ideologiškai ydingas“. Jonas išgudrino Barboros ir Žygimanto meilės liniją išvystyti iki apoteozės: finale, skambant Giedriaus Kuprevičiaus sukurtam himnui, iš dangaus nusileido Aušros vartų Madonos paveikslas. Trečio karto nebuvo. Jonas nebeišlaikė. Jis parašė Atvirą laišką, adresuotą visiems teatro cenzoriams. Pridėjau savo ranką ir aš. Šįsyk tiesiogine prasme. Susitikom Šventojoje, toliau nuo visareginčių ir visagirdinčių akių ir ausų. Skaitau: prirašyta visa paklodė, daug skambių žodžių ir nieko konkretaus. Porą valandų padirbėjom, ir taip padirbėjom, kad, Laiškui pasiekus L. Šepetį, Kauno valstybinio dramos teatro vyriausiasis režisierius Jonas Jurašas buvo išsluotas kaip neužtikrinęs „idėjinio-meninio vadovavimo“. Metus paskaldęs akmenis, iki soties prisivalgęs tarybinės rūkytos menkės, Jonas surašė antrą laišką. Šįsyk be mano pagalbos. LKP CK ideologijos sekretoriui Antanui Barkauskui. Ir paparašė laikinai išleisti jį su Aušra Marija į užsienį. Kas už kulisų vyko, nežinia. Bet vieną penktadienio vakarą, kaip šiandien prisimenu, Jonui buvo pranešta iki pirmadienio atvykti vizos ir iki nurodytos datos išvažiuoti. Pagal procedūros standartą tai reiškė tremtį. Išlydėjome. Krito šlapdriba. Perone būrelis draugų su šeimomis. Šmižinėja „gazetčikai“. Jei prisimenantieji neklysta, atsisveikindamas pasakiau: grįšite po 15 metų. Visažinis Juozas Petkevičius, LTSR KGB pirmininkas, pranešime apie „ideologiškai žalingas inteligentijos pažiūras“ 1973 m. vasario 3 d. vykusiame operatyvinių darbuotojų susirinkime kalbėjo, kad „Jurašas nebūtų galėjęs taip aktyviai reikštis, jei nebūtų užmezgęs glaudžių ryšių su dramaturgais Saja ir Glinskiu, kurių kūrybai trūksta idėjiškumo ir partiškumo. Dar daugiau, jie savo pjesėse, kaip ir Jurašas, į tarybinę tikrovę dažniausiai žiūri pro juodus akinius“.

Su dramaturgu, į tarybinę tikrovę žiūrinčiu pro juodus akinius, užmezgė ryšį ir Jonas Vaitkus. Užmezgė ir vos neatsikando – pastatęs populiarųjį „Kingą“, režisierius pateko į saugumiečių sekamą inteligentų nomenklatūrą. Buvo apribotos spektaklio gast-

rolės, nuplaukė užsienis. Vaitkus – atkaklus žmogus. Gavęs iš Glinskio „Baltųjų lelijų“ rankraštį, sumanė pastatyti ir jas. Šįsyk saugumiečiams už akių užbėgo kultūriečiai. Sargusis Lozoraitis Vaitkui pasakė Ne. Motyvai? Komentarų nebus. Tada ėmėsi veikti pjesės autorius. Kreipsis į patį ministrą. A.a. Joną Bielinį. Minučių tikslumu suderinęs vizito laiką, namie palikęs kepurę ir ambicijas, lygiai 9.00 pasibeldė. Ir atsitik tu man taip: tą pačią akimirką durys atsidarė ir jose, kaip paprastai tokiais atvejais sakoma, išdygo pats pats. Čiuplūtis, neišvaizdus, bet galingas. Lygiosios truko akimirka: ką tik paskambinę iš CK, ir „Volga“ jau laukianti. Kito vizito nebuvo. Ministras iškeliavo ten, kur jam ramybės nedrumstė nei dramaturgai, nei režisieriai. Nebuvo ir spektaklio.

Spaudos cenzūra buvo ne tokia akivaizdi. Ten tvarkėsi vyriausieji redaktoriai ir jų klapčiukai. Grožinės literatūros spaudos monopolį turėjo „Vaga“. Pastatytos pjesės keblumų nesudarydavo: sykį jau cenzūruotos. Kebliau su nestatytomis ir proza. Mano pjeses redagavo Donata Linčiuvienė. Iškilus ideologinėms abejonėms, šios redaktorės talentas apginti kūrinį buvo nepranokstamas. Tuo tarpu pirmosios mano prozos knygelės redaktorė Aušra Sluckaitė, „nepastebėjusi“ Glinskio vieno apsakymo idėjinio ribotumo, gavo vyr. redaktoriaus Ambraso papeikimą.

Prasidėjus Sąjūdžiui, aktyviai jame dalyvavote. Kaip tai veikė kūrybą? Ar nenusivylėte tolesnių politinių trajektorijų eiga?

Kai per daug nenori, į svetimą saują nesidairai, tai ir nenusivili.

Vilniaus rajone nuo Sąjūdžio balotiravaus į LTSR Aukščiausiąją Tarybą. Triuškinančiai pralaimėjau Maceikianecui. Įvairiuose renginiuose dalyvavau kaip statistinis vietas. Į pirmas eiles nelindau, pasitenkindavau tarpduriu. Sąjūdžio aktyvistai tryško pasitikėjimu ir išmintim. Nė vieno nebuvo kurs abejotų savo pašaukimu gelbėti Lietuvą. Nelindau. Žinojau: tokiam vaidmeniui tikrai netikęs. Kai nebebuvo kam, redagavau Sąjūdžio Žinias. Prasprūdo nelemtas paskvilis apie rusus, aukštesnė instancija Čepaičio asmeny iniciavo užsidarymą. Užsidarėm. Nelabai kas ir pastebėjo. Išlenkėm butelį ir išsiskirstėm. Landsbergis pakvietė į atkuriamą Valstybės laikraštį vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoju. Gramatiką neblogai mokėjau, sakinius irgi suregzdavau, stengėmės, dirbom kaip išmanydami. Vyriausiasis sėdo kalėjiman, paskyrė kitą. Neįtikau. Buvau mandagiai išprašydyntas. Pastarasis nesėdo, užtat pasipildė kišenės, o laik-

raštis strimgalviais pasileido į bankrotą. Laimė, Pilvelis pasitaikė. Supirko ir smulkiųjų žuvelių akcijas.

Kaip dalyvavimas Sąjūdyje veikė kūrybą? Jei neveikimą laikysime veikimu, tai veikė visai neblogai: per keletą metų nė vienos eilutės. Labai malonus klausimas apie tas „politines trajektorijas“. Provokuojantis. Žodį *malonus* suvokiant kaip *nemalonus*. Arba priešingai. Iš esmės tie du žodžiai mažai kuo skiriasi. Priklauso nuo padarinių. Jei, atsakinėdamas į minimą klausimą, pridarysi nemalonumų kitiems, viskas OK, jei pats sau jų prisidarysi – bus prastai. Kad to neatsitiktų, pasinaudosiu Ezopo kalba, kurią kadaise visai neblogai mokėjom.

Žiogai, svirpliai, šarančiai ir mutantai

Zoologijos vadovėliuose yra aprašyti nariuotakojai vabzdžiai: žiogai, svirpliai ir skėriai keleiviai. Dėl pirmųjų dviejų viskas daugmaž aišku: nė vienas iš mūsų per daug neįsisižeis, jei pavadinsim žiogu ar svirpliu. Tam tikra prasme tokie ir esame: jei ne svirpliai, tai bent žiogai. Kitaip išeina su skėriais (*locusta migratoria*). Anglų kalbos žodis *locust* reiškia dar ir goduolį. Taigi skėrys goduolis. O rusų *saranča* susiskamba su sanskrito *saranja*, tai yra *judrus, vienoje vietoje neužsibūnantis*. Šiaip liaudis nėra išminties šulinys, tačiau krikštažodžius parinkti ji moka. Ypač jeigu jie susiję su reiškiniais, atėjusiais iš rytų. Taip, matyt, ir *šarančiai* sąvoka atsirado. Kaip kitaip pavadinsi tuos godžius migrantus, kurie, keliaudami didžiuliais spiečiais ir viską pakeliui rydami, derlingiausius laukus paverčia apdergtomis dykumomis? Kas juos skatina migruoti? Ar tik alkis? Mokslinių stebėjimų išvados sako, kad pagrindinis jų psichosistemos variklis – baimės pojūtis. Pirmyn juos gena ne alkis, o baimė sustoti, kad nesuėstų iš už nugaros paskubom viską griebiantis tos pačios nariuotakojų šeimos atstovas. Jie net negali pakeisti krypties: jei vienas kuris, bandydamas tai padaryti, tyčia ar netyčia paliečia kitą, visi kiti, įtarę kėsą, tuoj pat jį puola doroti. Taigi ir skuta visi vienan galan. O apetitai jų tikrai stulbinantys: šie rajūnai šlamščia viską, kas auga ir neauga, kas šlama ir nešlama, kas genda ar visai sugedę. Gali iškilti klausimas, iš kur Lietuvoje tie *šarančiai*? Taronai taip, visose blokinėse dėžutėse rasi, bet tie skraiduoliai *šarančiai*... Atsakysiu: iš niekur. Amžini. Visada buvo. Visada keliavo. Semiotikos specialistų aiškinimu – iš Rytų į Vakarų. Istorikai mini keletą etapinių antplūdžių. Vienas jų, gal pats pragaištingiausias – palaimingaisiais didžiosios girtuoklystės metais. Viskas, kas ėdama, buvo suėsta, kas dergiama, apdergta, bet nei muzikai, nei bajorija diskomforto nepajuto. Dauguma žiogų taip pat prisitaikė, ir tik svirpliai, lietuviškų molinių krosnių bičiai, seną muzikėlę čirpino, blaivių laikų pri-

siminimą žadino. Kitas, gal net pragaištingesnis už aną, pragaištingąjį, prasidėjo Naujosios saulės atvežimo ir Senujų žibintų išvežimo metais. Vežė tai vežė: mainais į 1460 smetoninių žibintų dvidešimt iškiliausių, ką tik iškeptų *kvislingų* Stalino saulę iš Maskvos parbogino. *Šarančiai* ėmė veistis kaip velniai. Žiogams ir svirpliams tikrai nelinksmos dienos atėjo: pievose dūmais spjaudėsi „belorusai“, molines krosnis keitė špižiniai Podolsko radiatoriai. Lietuvai liko trys išeitys: viena – pagaliau visiškai nusigerti, kita – pagaliau pakeisti tautinį statusą, trečia – kartu ir tai, ir anai. Taip ir būtų atsitikę, jeigu... Jeigu ne stebuklas. Nesu mistikas, bet kitaip tai pavadinti, kas įvyko, neįmanoma. Sykį po kruvinos puotos visi *šarančiai* dingo, lyg smegte prasmego. Į pievas pasipylė žiogai, jie miklino kojas, šokinėjo, ant kupstų užgrojo svirpliai. Šį reiškinį žmonės pavadino dainuojančia revoliucija. Kas vis dėlto atsitiko? Kodėl pabėgo *šarančiai*? Atsakymas gali būti tik vienas: išsibaigė Stalino saulės resursai, ji ėmė gesti, ji užgeso, *šarančiams* teko kraustytis ten, kur tikėjosi prasidėsiant minimo reiškinio renesansą, – į Šarančiją.

Istorija – tai toks krokodilas, kuris, kad ir koks būtų delikatus, vis vien palieka pėdsakus. *Šarančiai* išėjo, palikdami *mutantus*. Pastariesiems būdinga slepiamoji spalva, tačiau skrisdami jie patraukia dėmesį specifiniu tarškimu. Tada galima nesunkiai nustatyti jų tapatybę. Nusileidusius ant žemės išaiškinti sunkiau. Jie sumaniai naudojasi ta aplinkybe, kad išore yra identiški žiogams ir svirpliams, o iškilesnieji puikiai sugeba pastaruosius pamėgdžioti. Bet jų psichosomatika visai kitokia. Skirtumus lemia klausos organų padėtis: žiogų ir svirplių klausos organai yra priekinių kojų ir krūtinės, o *mutantų*, kaip ir *šarančių*, – pilvelio srityje. Tad į aplinkos dirgiklius reaguoja irgi skirtingai. Žiogai – šokuodami, svirpliai – muzikuodami, o *mutantai* – pilvo funkcijų pakitimais. Žiogų muskulatūra nėra ideali, tačiau užpakalinės kojos gerai išvystytos. Pakankamai išvystytas ir svirplių čirpimo instrumentas. Tuo tarpu *mutantams* su pilvais amžinos bėdos. Jie gali būti ir ką tik paėdę, netgi persiėdę, bet vos pajunta maisto kvapą, kaip mat juos apima nepasotinamas alkio jausmas. Jų psichika iš esmės keičiasi, jie tampa irzlūs, nesivaldantys, grėsmingi. Tokiu momentu, aišku, būtų lengviausia atskirti, kas yra kas, kas – *mutantas*, o kas – žiogas ar svirplys... Deja, dėl nesuvokiamų priežasčių, o gal tiesiog dėl minkšto lietuvio būdo tokia proga dažniausiai nepasinaudojama, o gavęs papildomą porciją aptariamasis nariuotakojis tampa toks storas, toks mielas, toks šiltas, taip gražiai užčirškia, kad niekam nebekyla letenėlė kaip nors jį skriausti. Priešingai, pasigirsta balsų, jog tai ir yra patys tikriausi žiogai ar svirpliai, netgi žiogesni už žiogus ir svirplesni už

svirplius: esą, jie ne tik labai draugiški, labai dosnūs, bet ir muzikos nesibodi. Tokia nuomonė nėra iš piršto laužta. *Mutantų* elgesys tai netrunka patvirtinti: jie nepuola draskyti į gabalus žiogų, kaip tai darydavo jų pirmtakai, kai anie grauždavo pievose paliktus žolių stimbų likučius, šitie priropoja iš lėto, sukiojasi greta, džiaugiasi, kaip gerai, kokie jie esą dosnūs, kiek daug stiebelių palikę, ir kokių minkštų, siūlo nesidrovėti, ragauti ir šio, ir ano, ne, apie lapelius jie nešneka, lapeliai jau seniai virtę tuo, kuo ir turėjo virsti, jie neprieštaraus, jei, žiogeliai, sugraužę stiebelius, ir šaknelių pasikasios. Atsirado šimtai patiklių žiogų, kurie, svirpliams vieningai griežiant metalą, šiuos geradarius paskelbė išskirtiniais nariuotakojais ir pavedė tvarkyti visus visų nariuotakojų reikalus. Sostuose įsitaisę seniai *mutantai* glostė pilvus, meiliai žvilgčiodami į jų pasparnėse kaip ant mielių augančius jaunuosius. Visas meilumas dingo, kai šie tapo tikrais, subrendusiais *mutantais* – veikliais, energingais, žiauriais *mutantų mutantais* – ir įsigeidę vyresnius kolegas suvalgyti. Ir suvalgė. Savaip, mutantiškai – savivalgos būdu. Marinant badu. Toks išvirkštinis genocidas buvo didelė jaunųjų *mutantų* gudrybė. Žinoma, jie buvo kanibalai. Jie mielai ir gentainių mėsytės paskanaudavo. Bet šiuo atveju panaši metodika netiko. Jaunieji *mutantai* nemėgo garsintis. Turėjo būti taip suvalgyta, kad net ir patys suvalgytieji būtų tikri, jog ne kas nors kitas, o patys save susivalgė. Kaip tai padaryti? Savivalgos proceso metodika remiasi trimis principais. Pirmas – nesiviešink, antras – nesiviešink ir trečias – nesiviešink. Visa kita – improvizacija. Kaip jau minėta, mūsų aptariami nariuotakojai, turiu galvoj eilinius žiogus, mitybos atžvilgiu nėra išrankūs. Jie gali pasitenkinti sudžiūvusios žolės atliekomis. Prisikemša pilvus ir tam kartui sotūs. Riebalų čia daug nesukaupsi, bet ir nepadvėsi. Tuo tarpu *mutantams* toks maistas pagadintų visą virškinimo sistemą. Nors ir jiems ne tas pat, ką graužti. Viena – prikimšti pilvą žalumynais, visai kas kita – pričiupti po kojų pasimaišiusį gentainį ir jį sudoroti. Problema iškyla, kai po kojų niekas nebesimaišo, kai tupi atkišęs pilvą ir išsižiojęs lauki, kol aptarnautojai, daugelis jų – jauni *mutantai*, ką nors įmes ypatingai gardaus, tai yra, kokio nors nariuotakėjo kulšį ar kitokią detalę. Čia subjekto ir objekto interesai susikerta. Tiesą sakant, jie jau seniai susikirtę, bet dabar iškyla akivaizdus antagonizmas. Kaip tokiu atveju elgiasi jaunas mutantas? Jis, pavyzdžiui, taria: iki šiol valgėt, ką norėjot, nuo šiol būsit valgomi, nors to ir nenorėsit. Tai pasakęs, nurauna vyresniojo ūsą ir jį sukramtęs išspjauna, tuo parodydamas, koks šlykštus ir neišvengiamas likimas jo laukia. Tokiu būdu objektas priverčiamas įsivaizduoti, kad yra valgomas. Tas daug baisiau, negu kai iš tikrųjų esi valgomas. Jei iš tikrųjų valgo, tai valgo ir

suvalgo, tuo viskas ir baigias. O jei tik įsivaizduoji, tai tas „valgymas“ gali be galo tęstis. Ir ne šiaip kramtymas ir ryjimas, o ištisas košmaras. Ir pradedi laukti, kad pradėtų tave valgyti iš tikrųjų, kad pagaliau suvalgytų. Ir kaip nelauksi, jei tiesiai tau iš panosės stveria gardžiausius kąšnius, o tu toks išsekęs, toks bejėgis, kad pasiryžęs sugrauzti bet kokį šiaudą ar stimbą, deja..... Ir kai tau pasiūlo užkąsti nuosavos, pavyzdžiui, kojos, tu nebegali atsisakyti... Ir užkandi, nors žinai, kuo tai gresia. Ir nieko negali kaltinti. Jei ir pabandytum tai padaryti, vargu ar kas iš to išeitų. Paprastas dalykas: iš šalies niekas negalėjo to nei išgirsti, nei kitaip pastebėti, – taip uždarai, taip natūraliai vyko savivalgos ritualas. Netgi itin jautrią klausą turį svirpliai, ir tie nieko nei girdėjo, nei matė. Niekas ir nenorėjo, netgi patys valgytojai-valgomieji, kad tai būtų pastebėta: suprato, į kokį neišskopiamą š. įlipę. Taip žiogijoje prasidėjo *naujųjų mutantų* era.

Tai maždaug tokios tos „politinės trajektorijos“, mielas Juliau.

